Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Bibliothèque électronique suisse

FLAVII

OSEPHI

IRI INTER IVDÆOS

CLARISSIMI

P E R A omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad oram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

ntinens Libros XX. De ANTIQVITA
TIBVS IVDAICIS.

EXCVDEBAT
IACOBVS STOER

M. D. XCV.

BIBLIOTHEQUE
PUBLIQUE
DE GENEVE

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

FLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & historiam ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abundè eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso conscripta, quam præfationis loco alteri Tomo apponere visum est. De operis dignitate & vtilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiam tractat, cuius laudes multis iam pridem celebratas, si persequi velim actum agere videar, sed quod exigui non est momẽti historiam tractat sacram, etiam profanis expetitam, quæ patrum mores, vitam, & res tam foris quã domi gestas continet. Huius ergo scriptoris monumenta merito suo passim omnibus recepta, vt facilius circũferri, eorumq; lectione animus recreari possit, iam tuo cõmodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, vt prima vtriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non ita pridem edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac præter capitum summas præfixas, habes ad eram libri annorũ seriem à mundo condito, nec non notulas quæ toti materiæ lucem afferant. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accipi intellexerimus, idẽ in aliis deinceps tentare certum est. Vale.

AVTORES QVORVM

POTISSIMVM TESTIMONIO

PARTIM COMPROBATO, PARTIM confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchidas Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Mole
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Charemon
Chœrilus poeta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estiæus
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitan
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

FLA

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO CELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

. *Proœmium, cõtinens cauſas & ſummam ſequentis deſcriptionis.*

I. *De mundi creatione, & elementorum diſpoſitione.*

II. *De poſteritate Adami, & decem ætatibus vſque ad Diluuium.*

III. *De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia ſeruatus habitauerit in campo Senaar.*

'. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

I. *Quomodo Noe poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerint.*

IL *Quòd gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.*

X. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abraham coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Chetura Abrahamo nuptæ Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filiis Esaõ & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM
CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEquentis descriptionis.

CAPVT I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neque eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eáſque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrét, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderét. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latére non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem pertmouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdã qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia Historiographorum differentia.*

b *Impulsiua causæ huius Historiæ conscribendæ.*

ætetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram [a]equidem & antea, iam tum cũ historiam de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellũ sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finẽ suum perduxi. Procedẽte dein tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnicies mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis [b]Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, ineoncussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque reiumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd [c]Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísque libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque institutа, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium trãsferri. [d]Eleazarus autem pontificum

a *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

b *Epaphroditus.*

c *Ptolemæus Philadelphus.*

d *Eleazarus*

tificum noſtrorum nemini ſecundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, niſi cõſuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis noſtri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos perſimiles putarem, duntaxat quod ad diſcendi cupiditatem attinet. neque enim totam ſcripturam occupauit ille, ſed legem ſolam ei tradiderunt[a] interpretes, qui ob hoc Alexandriam miſſi fuerãt. Sunt autem innumera ſacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectatur, in qua diuerſi ſunt inopinati caſus, varia belli fortuna, multa imperatorũ præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes [b] in vniuerſum autem ex huius potiſſimum hiſtoriæ lectione cognoſcere licet, quòd his qui Dei voluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi verẽtur, omnia proſperè ſuccedunt ſuprà quàm credi poſſit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd ſi ab illatum diligenti obſeruatione diſcedant, neque cõſilia eorum exitum inueniũt, & boni ipſorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter etiam nunc lecturos hęc volumina adhortor, vt Deo mentẽ adhibeant, & legiſlatorẽ noſtrum probent, ſi naturam, vt dignũ eſt, conſiderauerit, & virtuti eius conuenientes ſemper operationes aſſignauit, purámque ſuam narrationẽ ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſeruauit: tametſi quantum ad longitudinem temporis, terúmque vetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cũ id tot retro ſecula etiam Poetæ ne Deorũ quidem ſuorũ natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. ante Chriſtum nat.

a *Septuaginta interpretes.*

b *Quid potiſſimum ex huius hiſtoriæ lectione peti debeat.*

c *Ad Lectorem Ioſephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, qui factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a] igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b] Hanc doctrinem ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodũ alij solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad malitiam addiderunt. at noster Legislator post-

[a] *Norma Magistratus & Legislatorum.*

[b] *Discrimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam

eaquam puram virtutem habere Deum docuiſ-
ſet, cenſuit pro ſe quenque adniti oportere, vt
in partem eius aliquam peruenire poſſit: in eóſ-
que qui neque ſapiunt, hæc neque credunt, ſe-
uerè admodum animaduertit. Ad [a] hoc igitur
præſcriptum volo Lectorem hæc noſtra exami-
nare. namque ſic conſiderantibus nihil vel ab-
ſurdum, vel Dei magnificentia indignum eſſe
videbitur. omnia enim ſumma concinnitate
iuxta vniuerſi naturam ſunt diſpoſita, partim
ea vt dignum erat à Legiſlatore ſubindicata,
partim decentiſſimis allegoriis conueſtita: par-
tim etiam diſertè expreſſa, nimirum quæcun-
que abſque ambagibus erant proferenda: quo-
rum cauſas ſi quis ſingillatim cõſiderare vellet,
ſublimis inde & valde Philoſophica ſpeculatio
exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd ſi
Deus longiorem ætatem conceſſerit, abſolutis
quæ nũc tractamus, vt illa quoque perſcribãtur
operã dabimus: nunc ad rerũ ſeriem vertemus
ſtylũ, præmiſſis quæ Moſes narrat de mũdo con
dito: ea è ſacris codicibus ita vt inuenimus trãſ-
umpta, in hunc fermè modum ſe habent.

a *Epilogus præmij.*

De mundi creatione, & elementorum diſpoſitione.

Ann. mundi 1.

Ante Chriſtum natum 3963.

CAP. II.

IN principio creauit Deus cœlum & terram.
Hæc cum in conſpectum non veniret, alta ca-
gine tecta, ſpiritúſq; eam ſupernè permearet,
lucem Deus fieri iuſſit: quæ cum effulſiſſet, con-
derata tota materia, diſcreuit lucem à tene-
bris: & his nomen impoſuit noctem, illam verò
diem appellauit, veſperæ & mane vocabulo ex-
tdiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ
prima dies extitit. Moſes autem vnam eam di-
t, Cuius cauſam poſſem equidem & nũc red-
ere: ſed quoniam promiſi me omnium cauſas

Geneſ. 1.

Hedio & Ruffinus cap. 1.

b *Creatio mundi.*

c *Prima dies.*

Anno mundi 1. An. e Christũ nat. 3963.

proprio volumine cõscriptas edituru, in illud tẽpus hãc quoque rationem differam. Post hæc [a]secũda die cœlum vniuersitati rerũ supercim-posuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glacieque circumpactũ, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam cõpetenter temperatũ. [b]Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c]Quarta verò cœlum sole ac luna, aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. [d]Quinta verò die animãtia, tum natatilia, tũ per sublimè volãtia, per altũ pérque aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ cresceret simul ac multiplicaretur. [e]Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit. atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mũdo cõtinentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, [f]Sabbathũ. appellantes eam [f]Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam naturã interpretari post septimam diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ disserẽs. Finxit Deus hominẽ humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritũ & animam: homo autẽ hic vocatus est Adamus. significat [g]autem hoc Hebræorum lingua rufum: quãdoquidem è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns

Hedio & Ruffinus Cap. 2. *Gen. 2.*

a *Secunda dies.*
b *Tertia dies.*
c *Quarta dies.*
d *Quinta dies.*
e *Sexta dies.*
f *Sabbathũ.*
g *omnium rerum nomina erigo.*

dens autem Adamū carentem ſocietate & con-
uictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémque quòd reliquæ animantes ita ſe haberēt: ſopito illi coſta vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt eſt adducta, ex ſe productam Adamus agnouit. Iſſa autem Hebræorū lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat [a]Eua, id ſignificat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum [b]ad orientem plantaſſe omni viuenti planta: & in his fuiſſe arborem vitæ, & aliam ſcientiæ, per quam dignoſceretur bonum à malo. in hunc ortum cum introduxiſſet Deus Adamum cum vxore, iuſſit eos plantarū curam habere. Rigatur [c]autē hic hortus ab vno amne, vniuerſam in circuitu terram lustrāte, qui in quatuor diuerſos alueos finditur. Horum qui [d] Phiſon nominatur (ea vox multitudinem ſignificat) ad terram Indiam delatus, in illud ſe pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates [e]autem & [f] Tigris in rubrum mare exeunt: quorū Euphrates vocatur Phora, id ſignificat vel diſperſionē vel floreē. Tigris autē Diglath, quod interpretatur anguſtus ſimul & celox. Geon [g]autem Ægyptum mediam ſecat: id nobis ab oriēte exortū ſignat, quē Græci Nilum appellare ſolēt. Porrò Deus Adamū & vxorem ex cæteris plātis guſtare iuſſit, vna arbore ſcientiæ ſolā illis interdixit, præmonitis ſi attigerint, manifeſtum exitium eis affuturum. Cum [h]autem ex id tempus nullum eſſet inter animalia diſſidium, & ſerpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, ſi iuſſis Dei parere perſeuerarent: & ratus calamitatem caſuros, ſi mandata neglexiſſent, malitioſè perſuadet mulieri vt de arbore ſcientiæ guſtaret, aſſeuerans ineſſe ei vim diſcoendi boni ac mali, de qua ſi guſtaſſent,

a *Eua mater omnium viuentium.*
b *Paradiſus.*
c *Quatuor Paradiſi fluuij.*
d 1. *Phiſon ſiue Ganges.* γάγγης.
e 2. *Euphrates. Hed Seth.*
f 3. *Tigris.*
g 4. *Geon, Nilus.*
h *Aſtus ſerpentis.*

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus v
Anno mundi 3. Ante Christ. nat. 3963. tam acturos. atque [2] hoc pacto mulierem sub
uertit, vt mandatum Dei contemneret: quę gu
ſtato arboris fructu, eibóque hoc delectata, e
iam Adamo vſum eius perſuaſit. iámque ſe nu
dos eſſe ſentiebant, & de tegmento ſibi deſpi
a Adami & Euæ lapſus. ciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vi
inerat. Foliis igitur ficulnis ſeſe texerunt, atqu
ita conuelatis pudendis, videbantur ſibi felicio
res, qui inueniſſent quo prius carebant. Mo
cùm Deus in hortum veniſſet, Adamus ante
familiariter cum Deo colloqui ſolitus, conſciu
ſibi iniuſticiæ ſecedebat. Deus autem miratu
cauſam ſciſcitabatur, quid ita prius delectatu
ſua conſuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Il
lo verò tacente prę conſcientia non ſeruati prę
b Adamũ Deus alloquitur. cepti, Deus [b] ita inſit: Equidem proſpexerã vo
bis, quomodo vitã felicem omníſque mali ex
pertem viueretis, nulla noua cura in animo ſo
licitati, omnibus quæcunque ad vſum ac volu
ptatem conferunt, ſua ſponte vobis prouenien
tibus, mea vnius prouidentia citra omnem ve
ſtrum laborem aut ſolicitudinem: quibus fruen
tes vos neque ſenectus celeriter opprimeret
& vita diuturna quàm longiſſimè proferretur
tu verò hanc meam ſentẽtiam ludibrio habui
ſti, mãdato meo contempto. non enim propte
bonum aliquod taces, ſed propter malam con
ſcientiam. quare & ſenectus acyor ſuperueniat
c Adamus iram Dei deprecatur. & vita veſtra minus ſit diuturna. Adamus [c] autẽ
excuſabat peccatum, & iram Dei deprecabatur
culpam in vxoré referens, & dicens, ab illa dece
ptum ſe peccauiſſe: at illa ſerpentem accuſabat
d Adami pœna Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri con
e Euæ pœna. ſilio ceſſiſſet: terrámque nullos poſthac fructu
ſponte proferre iuſſit: laborãtibus autẽ & oper
attritis alia dare, alia negare. Euam [e] autem par
turitie

turitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamũ eisdem dolis illectum in calamitates cõiecisset. quin & serpenti vocẽ ademit, iratus ob maliciam, qua erga Adamũ est vsus: venenúmque [b] linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis impetendũ esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tũ quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpẽtis. Gen. 3.*

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem etatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autẽ eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctũ significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi [c] fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deũ præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, luctúmque solũ spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quũ visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius [d] sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quã dam à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit [e] fratrem, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. [f] Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbi nam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni

Anno mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Gen. 4.*

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiũ Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectus.*

f *Colloquiũ Dei & Cain.*

tempore cũ ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirari ait, qui factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus eo arguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimã progeniem punitarũ se est cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo [a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, securũ esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus tandẽ Naida condidit: id loci nomen est: atque illic sedẽ optauit, vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm [b] tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitã mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitam est effectus. Adhæc [c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatẽ & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ [d] nomine imposito ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit, ex

a *Cain regione extorris.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & pondera Cain excogitat.*

d *Enosa vrbs prima.*

x quo Malehel, & ex eo deinceps Mathusala
ſt progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui li-
eros habuit septuaginta & septem, ex duabus
uſceptos vxoribus, Seli. & Ada. Ex his Iobel
ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali
ultu ac victu fuit contentus. Iubal [a] verò ger-
manus eius Musicæ operam dedit, psalterium-
que & citharam inuenit. Thobel [b] autem vnus ex
altera vxore prognatorum viribus excellens tē
militarem egregiè tractauit, cuius artibus & o-
es ampliores, & victum lautiorem sibi compa-
auit, quin & æratiam primus est commentus, &
iliæ factus est pater vnius, nomine Naamæ. Por
ò Lamechus diuini iuris non imperitus, videns
œnas se exoluturum parricidij à Caino perpe-
rati, vxoribus suis hoc indicauit. Cæterum [c] sa-
erstite etiam tum Adamo Caini soboles scele
atissima euasit, dum posterior quisque fit dete-
ior, nec solum imitatur priorum vitia, sed & su
erat, interim nec à bellis, nec à latrociniis tem
erando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin
uarè & superbè inter suos viuebant. Adamus
utem qui primus è terra factus, vt ad illum o-
atio nostra recurrat, posteaquam Abel esset
actatus, & Cain propter cædem solum vertis-
t, procreandis liberis operam dedit, quod ma-
no prolis desiderio teneretur, annos [d] iam na-
is triginta supra ducentos: quibus cum actes
ssent septingenti, tandem vita defunctus est.
r huius liberis, quos complures habuit, fuit
iam Sethus. sed quia de aliis longum esset nar-
re, de solo Setho mentionem faciam. hic à
tre educatus, vbi eò ætatis venit, vt iam quod
ctū est discernere valeret, virtutis studiis se to
dedidit: & cū ipse [e] vir optimus euasisset, etiā
potes sui similes post se reliquit. qui quoniā
it omnes bona indole præditi, & patriā absq;

a *Iubal Musica inuentor.*

b *Thobel inuentor arariæ.*

c *Cain Hypocritarum & sceleratorum parens.*

d *Adami ætas 930. anni.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

ſeditione incolebant in perpetua felicitate vitam exigerunt: & ſideralem ſcientiam ac cœleſtium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta ſua ex hominum noticia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoſcerentur, ſcientes Adamum vniuerſalem rerum interitum præcecinſſe, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duabus columnis, vtrique ſua inuenta inſcripſerunt, vt ſi lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea ſuperſtes hominibus diſcendi copiam faceret,& quæ inſcripta continebat, ſpectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipſis dedicatam,quæ & noſtris temporibus extat in terra Syria.

a Columnæ duæ excitatæ.

De diluuio,& quomodo Noe in arca cum familia ſeruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hũc modum per ſeptem generationes perſeuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum ſempérque virtutis reſpectum habentes. Procedente dein tempore à patriis inſtitutis degenerarunt,neque humana iura ſeruantes, neque Deo conſuetos honores perſoluentes. & qui priùs certatim virtutem exercuerant,poſtea duplo maiore ſtudio maliciam conſectabantur:atque ita Deum infenſum ſibi reddiderunt. nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congreſſi progeniem procreauerunt inſolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem :quorum facinora non abſimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, poſteritati ſunt tradita. Noe autem facta eorum moleſtè & indignè ferens,ſuadebat vt in melius voluntates ac opera ſua tranſmutarẽt:verùm cum videret illos ſibi non parêre,totóſque vitiorum dulcedini ſuccumbere, veritus ne & ſe & familiam

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen. 5.6.

b *Quos Ioſephus hic Angelos, Moſes Dei filios nominat.*

Gen. 6.

liam suam interimerent, secedens [a] cum suis in aliam regionem migrauit, tum Deus viri iusticia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à viciis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam [b] quatuor contignationum exstruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis ptius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quam lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum [c] seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti, qui cum pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò Sethi filius erat, Adami nepos. contigit [d] autem hæc valtitas anno ætatis Noe sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsonante. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem [e] Nisan qui est Xanthicus, mẽsem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset. eundẽ etiam omnium quę ad rẽ

An. mundi 1656. *Ante Christum natum* 2308.

a *Noe in aliã regionem migrat.*

b *Arca Noe*

c *Genealogia Noe.*

d *Diluuiũ.*

e *Nisan vel Xanthicus nobis est Aprilis.*

An. mundi 1656. Ante Christ. nat 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit: alioqui quod ad nundinationes rerum venaliũ reliquãque dispensationẽ anni attineret, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc[a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidẽ, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autem ducentesimo & quinto anno genuit Enosum. qui dum quinque & nongẽtis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis, Malalehelẽ filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cũ vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum, cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuenti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde[b] finis eius non inuenitur esse conscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongẽtis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum

[a] *Hæc computatio cum Hebræis & septuginta interpretib. exactè non congruit.*

[b] *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

dum & octogesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nõ sunt autem disquirendi obitus virorum illorũ: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vique ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cũ [a]nonaginta cõtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: quę causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tandẽ cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & videns circa ipsam aliquãtulum terræ, meliore spe cõcepta paulisper quieuit: mox post paucos dies magis recedente aqua, emisit [b]coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscẽdere posset. at ille comperto totũ adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septem dies colũbam ad explorandum terræ statum emisit. quæ cum lutata & frondem oliuæ ferens rediisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatã, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit. & [c]ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autem diluuij & arcæ meminerunt omnes barbaricæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrãs enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autẽ & naufragij huius pars in Armenia apud mõtẽ Cordæorũ supereisse, & quosdã bitumẽ inde abrasum se-

Gen. 7. 8.

a *In Græco Codice & Mose sunt dies 40.*

b *Ex arca Noe coruum emittit.*

c *Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.*

cum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & [a] Nicolaus Damascenus libro XCVI. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe autem veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtique affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nō in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néue vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

His [c] precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negans [d] se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet,

An. mundi 1657. *Ante Christum nat.* 2307.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Plecibus & sacrificiis.*

c *Noe Deum propitium reddit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

d *Homo sui interitus autor, non Deus.*

ret, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quàm eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestrium quàm natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos, totúmque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræque prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsiúsque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebãt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometrię, Deus illis prolixioré largitus est vitã: quarũ certitudinem assequi non poterant, si minus DC. annis vixissent, ex tot enim [e] magnus

An mundi 2007. *Ante Christum nat.* 1959.

a *Fœdus Dei cum Noe.*

b *Iris signũ fœderis inter Deum & Noe.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

c *Noe ætas, 950 anni.*

d *Priscorum vita quamobrem prorogata, nunc non peraque.*

e *Magnus annus.*

annus constat. Attestantur autem mihi omne qui Græcas barbaricásue antiquitates literis prodiderunt. Namque & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790.

Ante Christum nat. 2174.

De turri Babylonica, déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

TRes [a]verò Noe filij, Semas, Iapetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planitiem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum [b]Deo iubente vt propagandi multiplicandíq; generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quã obrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deíque contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non

Gen. 10.

a *Tres Noe filij.*

b *Noe posteris vt terram colerent Deus mandat.*

Deo,

Deo,sed proprię virtuti præsentem felicitatem eos debere:atque ita paulatim rem ad Tyrannidem trahebat,ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo,si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiũ intentantem. Turrim[a] enim se exædificaturum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere : atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes,nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operatũ numerus,surgebat opus supra quam sperauerãt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebãt autem lateribus coctis,ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc[b] eorum væsaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit,quando ne priorequidẽ clade ad meliorẽ mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit,linguis eorum variatis,ita vt ob diuersitatẽ sermonis mutuò se non intelligerent. Locus verò turris nunc Babylon vocatur,propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri[c] autem hac,déque linguis hominum mutatis,meminit & Sibylla his verbis: Cũ vniuersi homines vno eloquio vterẽtur, turrim ædificauerunt excelsissimam,quasi ad cælum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestięus hoc modo : Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

a *Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. Gen.11.*

b *Linguarũ confusio.*

c *Sibyllæ de Babylonica turrivaticinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

CAP. VI.

An. mundi 1790. Ante Christum natum 2174.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nō deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eam terram cū suis occupauit, vt tam maritima quàm mediterranea cultoribus repleretur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traijcerent. Porrò[a] gentium quædam adhuc seruant derivatam à suis conditoribus appellationem, quędam etiam mutauerunt, nōnullæ in familiarem accolis & notiorem vocē sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmque tanquam ad suum ius attinerent, mores quóque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Gen. 10.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. Siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos[b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt,

b *Galatæ à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis

Hedio & Ruffinus cap. 12. *Geneſ.* 10.

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chami verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémq. ſuam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chuſus filios ſex. quorum è numero Sabas Sabæorũ author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabatri: Sabactas quoque Sabactenos inſtituit. Romũs item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

dem

a De Chami filiis ipſorúmque progenie.

b *Libya ſiue Africa*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſiue Nemroth.*

dem attipuit, ſicut iã ante diximus. Meſræi ve- *An mundi.*
rò filij numero octo quãtum terrarũ à Gaza Æ- 1790.
gyptum vſque patet polſederũt, ſed ſolius Phy- *Ante Chri.*
liſtini nomen ipſius regio ſeruauit. Palæſtinam *nat.* 2174.
[a] enim Græci eius portionem vocant. reliquorũ
Lumæi, Enamæi, Labimi, qui ſolus colonis in Ly-
biã ductis regionẽ à ſe denominauit, tũ Nethe- Hedio &
mi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tã res Ruffinus
quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æ- Cap 14.
thiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum *Gen ſ.2.*
ſunt euerſæ. Chananæi [b] quoque filij fuerũt hi. a *Palaſtina*
Sidonius, qui & vrbẽ ſibi cognominẽ condidit *à Phyliſtino*
in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatam. Amathus *nominata.*
verò Amathen habitauit, quæ adhuc exat, & b *Filij Cha*
ab accolis Amathe vocitatur: tametſi hanc Ma *nanai.*
cedones Epiphaniã ab vno è Regum ſucceſſori- Hedio &
bus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam Ruffinus
obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano ſitã. Cap.13.
cæterorum ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Eu- *Geneſ.9.*
dæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina ni- *c Noe ine-*
hil in ſacris codicib. ſupereſt. nã Hebræi vrbes *briatur, nu-*
eorũ exciderũt, quæ clades cauſam habuit hãc *datur, &*
Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam na- *pro ludibrio*
turam eſt reſtituta, Noe [c] cœpit eam colere, quã *habetur vn-*
cum vitibus conſeuiſſet, ſuóque tempore vin- *de deriſorẽ*
demiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius opera *dirũ deuo-*
tus epulabatur: ebriúſque factus ac ſopore gra- *uet.*
uatus, parùm decorè nudatus iacuit, id conſpi-
catus filiorum natu minimus, per ludibrium fra
tribus indicauit: illi reueriti parentem operue-
runt. Senſit hoc Noe: & precatus aliis filiis fe-
licitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, re- d *De filiis*
ſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros: *Sem, tertij*
quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos *Noe filij, &*
vltio diuina eſt cõſecuta, ſed de his rebus dice *de progenie*
mus poſtea. Semæd verò tertiæ Noe filio fuerũt *ipſorum &*
quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Ocea- *Abrahami.*

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ di-
An mundi 1950. tionis initio facto, nam Elymus posteros reli-
Ante Chri. nat. 2014. quit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt.
Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de
se Assyrios denominauit, quorum opes præ cæ-
teris efflorruerunt. Arphaxades eos qui nunc
Chaldæi sunt Arphaxadæos nominauit, impe-
rio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit,
quos Græci Syros appellare malunt. qui verò
Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam au
torem generis habuerunt. Ex Arami verò qua-
tuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit,
Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam in
ter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam
Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò
a *Hebræorũ origo.* Mesanæos: nunc Pasini castrum vocatur. Ex Ar
phaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à
quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Pe
rò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui
natus est dum habitationes distribuerentur.
nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis so-
nat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, El-
modadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edo a-
mus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas,
Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine
Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus
de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis
erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio
prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo
b *Genealogia Abrahami.* Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic b
Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe,
& natus est post diluuiũ anno secundo supra du
centesimum & nonagesimum. siquidem Thar-
rus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Na
chores cùm esset viginti & octo annorum ge-
nuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nas-
citur circa annum trigesimum secundum. Ra-

gaus

Cap. 15. *Gene.* 11. 12.

uit, quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit. Vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cúmque ob

a *Sapientia Abrahami.*

virtutem a eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, aulus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo

b *Abrahamus primus verbi diuini conciliator.*

b primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat: non nostris nobis viribus, sed illius voluntate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere. esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundé. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæam tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram. & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami

c *Berosus.*

c Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus

d *Hecatæus.*

d verò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus

e *Nicolaus Damascenus.*

e autem Damascenus in quarto Historiarũ sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo pòst

hinc

quíſve eius comes.cognita deinde rei veritate
An. mundi Abrahamo ſatisfecit:ſororem ſe putaſſe non vxorem,& affinitatem contrahere, non iniuriã
2026. inferre voluiſſe:donatóque magna pecunia poteſtatem fecit congrediendi cum præſtantiſſimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo
Ante Chri. nat. 938.

[a] *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

factũ eſt vt virtutis nomine in maximam exiſtimationem veniret.nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atque inſectationem infenſis inter ſe animis ageret.colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis confutatos,vaniſſimos eſſe nihílq. protſus veritatis habere declarauit. ob [b] has diſſertationes in pretio habitus, vt qui magnã tã intelligendi, quàm eloquendi docendíque facultatem præ ſe ferret & numerorum ſcientiam & ſiderũ benignè illis communicauit.nam ante Abrahami ad ſe aduentum, Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam [c] agros cum Lotho diuiſit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorũ. arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmontani, domicilium elegit in oppido Hebrone.id ſeptem annis eſt antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò cæpi,ceſſerunt,& planicies Iordani fluuio contigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna,nunc diuina vltione ac ira,vt ne veſtigium quidem ſuperſit,eſt deleta: cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

[b] *Abrahamus egregiꝰ Aſtronomus.*

[c] *Diuiſio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.

CAP. X.

Hedio & Ruffin. Cap.17.

EOdem tempore cùm Imperiũ Aſiæ penes Aſſyrios eſſet,Sodomitarum res tã opibus

quàm

facilè superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugâ se conuerterũ quos Abrahamus acriter à tergo sequẽti quoque luce perurgens ad Soba Damascenorũ compulit. Quo facto nemini dubium reliquit[a] victoriã non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triúmque amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham[b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeũti Rex Sodomitarũ vsque in locum quẽ[c] Campum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus id nomen interpretatur[d] rex iustus, erat enim reuera talis, omniũ cõsensu sacerdotio sumi Dei ob iusticiã dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victũ deesse passus: simúlq; ipsum adhibitũ mensæ meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria contigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus cõtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnẽ cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad se quicquam inde redituũ, exceptis alimentis militũ amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non catebis, inquit, præmio quot pro tot rebus egregiè gestis tibi debetur. Quo respõdente, & quã voluptatem

a *In quibus victor. a consistat.*

b *Abraham Lothum eaptum cum Sodomitis reducit.*

c *Campus regius.*

d *Melchisedech Rex iustus.*

e *Solyma postea Hierosolyma vocata. Gen. 15.*

——— Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium il-
An. mundi eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem
2034. futuram pueri, qui tandem regno eius regionis
Ante Chri. esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad do-
nat. 1930. minos, veniam est consecuta: nec ita multo post
——— Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo
quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, nũcians [a] quòd è Sara susceptus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarum gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

[a] *Isaac Abrahamo promissus.* *Genes.* 17.

[b] *Circumcisio instituta.*

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PER [c] idem tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioũ erant, quàm erga Deum impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerant, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere & regione m

[c] *Sodomitarũ flagitia.*

& regionem eorũ adeò vastam reddere, vt posthac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus a conspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambræ pro foribus domicilij sui, ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes fruerentur hospitio. illis verò annuentibus iubet panes è simila fieri, & mactatũ vitulum ac affatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negante fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: nõ sustinuerunt amplius simulare: sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & b quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cum impijs perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli c verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma præstantes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo non nihil honoris haberent: ut si ẽperare sibi non quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibituros: ne hic quidẽ parẽre voluerunt. Deus d autẽ illorũ audacia cõmotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus e autem

An. mundi 2948. *Ante Chri.* *nat.* 1916.

a *Angelos Abrahamus suscipit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nasciturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothum Angeli diuertũt.*

d *Sodomitas Deus excæcat.*

e *Lothus cũ suis seruatur.*

ab ipso præmoni us de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de exeundo cõtempserant vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque eum ipsis incolis exurit, & agrũ quoque pari deuastat incendio, quẽadmodum mihi iam dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatum Dei spectans, in statuã salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque: ipse a verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquanti sper tolerauit: puellæ verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori b Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui c & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cùm meliuscule habere

a *In Zoor Lothus euadit.*

b *Explicatio nominis Moabus & Ammon.*

Hedio & Ruffinus cap. 20. *Gen.* 20.

c *Abimelech amore Saræ captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi tunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, secutum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idque ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nupta esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. tũ rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodã icto, qui [a] Bersabe vocatur. ea vox iuramenti puteum significat: & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multò post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic [b] risus Hebræis significatur. siqui dem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centum, ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

An mundi 2048. Ante Chri. natum 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus.*

Genes. 21.

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 21. *Gen.* 21.

ARabes[a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus. a lebatur enim in spem successionis. verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vnà cum matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierem egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquę ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defecisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus,

a *Iudæi octauo die circũcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi.* *Geneſ.* 25.

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæa[a] nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæa regio.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISacum autem Abrahamus supra modum amabat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei dono suscepérat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quã Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benignitate contingit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratísque omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriã illi de hostibus olim concesserit, vtque præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum popóscit vt sacrificium & victimam sibi offerret. iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret. sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutẽ voluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus[b] verò nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quàm suam de pueri cæde sententiam. ac ne famulorum quidem vlli rẽ indicans ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, absumpto Isaco cum duobus seruis, impositísque in asinũ rebus ad sacrificiũ necessariis, proficiscebaAn. mundi 2074. ante Christum nat. 1890. Gen. 12.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitat sunt eum serui. tertia verò die cum iam in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cum solo puero ascendit in monte, in quo pòst Dauid templũ constituit: ferebántque secum quicquid ad sacrificium pertinet, absque victima. Isaco[a] verò qui tum vigesimum quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tum ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent. daturum ergo sibi quoque victimam, siquidé propitius esset his sactis interuenturus postquã autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, [b] mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam venisti, summa cura ac solitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tandem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus eum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimum educauerim senectutem meã sustentabis, non quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum [c] Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se

a *Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.*

b *Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.*

c *Isaci ad parentem responsio.*

diguum

lignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter se præbe ret vtriusque placitis: quandoquidem etiam si pater solus ita vellet nefas esset non obsequi, iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quàm eius generi. hunc quoque filium longissimo tẽpore victurum, vitáque feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorũ in multas gentes crescceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoque Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi reddito, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixerúntque beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

a *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23.

Sara obitus Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septem supra centum. Sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè

b *Ætas Sara, 127. anni.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebroneñi ciue vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. Ante Christ. nat 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnibus filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Atteſtatur huic opinioni & [c] Alexander Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, prophesa, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam. ab Aphra verò & Iaphra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

a Troglodytarum origo.

b Libya denominatur Aphrica.

c Alexander Polyhistor.

Hedio & Ruffinus Cap. 24.

d Isaac Rebeccam vxorem ducit.

mus

nus pater coniungere volens vxorē Rebeccam sachoris fratris sui neptē mittit maximum nau famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deū ta testem inuocabant eorum quæ destinauerāt, Milit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trāsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterāt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cum veniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter ſe precatur ſi Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus ipſa potū roganti præberet. hæc ſecum volutās accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquam quidem impartirent. benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisitatur ex quibūnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam, & impretiatus vt eam ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomē est, pater verò fuit Bathuel. quo defūcto

An mundi. 2089. *Ante Chri. nat.* 1875.

a *Mos veterib. iurādi.*

b *Rebecca familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.*

Labanus frater meus & domum curat & matrem meæ quoque virginitatis tutor. His cogniti homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quęque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsámque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus. coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ij; sis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum deparentũ humanitate coniectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturã. quo facto postquam adduxit hospitem, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secum duxit, qua peracta sic eum & matrẽ puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Tharri, vester autem cognatus Nachores cuim tuorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulans hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum. cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens

a Oratio serui Abrahami & Rebecca.

ins hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore prætet alia uæ mihi feliciter in hoc itinere succesſerunt, puellam hanc & vestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factum est. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque vestra autoritate ratas habetote & Abrahamum qui me tam accuratè huc misit, vestro annutu honorate. illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei sententiam accedere cognoscerent, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus: duxítque illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mundi 2124. *Ante Christum nat.* 1840. Hedio & Ruffinus, Cap. 28. *Gen.* 25.

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

DEfunctus[a] est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni virtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos 175, sepultus est in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismahelis.

[a] *Abraham moritur ætatis anno* 175.

De Isaci filijs Esau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione. CAP. XVIII.

DEfuncto autem Abrahamo vxor Isaci gerebat vterum: cuius mole crescente dies, anxius consuluit oraculum. Responsum est, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroque descensuram gentem autori suo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòst, sicut prædictum erat, nascuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor verò exeuntis ante se calcaneum

Hedio & Ruffinus Capit. 26. *Gen.* 25.

retinebat. pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra grassante, Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interfuerat. cúmque hominem initio magna benevolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Isaco propitium, suúmque fautorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus alijs [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnam: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaque Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelechi autem ratus cõtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum fœdere consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicioné aliquantisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néue iniuriam acceptam vlciscereturprofectus ad illum amicitiã cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, ac-

An mundi 2124. Ante natum Christum 2840.

a Isaus peruenit Gerara. Genes. 26.

b Abimelech Isacum inuidia motus expellit.

c Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.

ti com-

ti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quē pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit [a] Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatúsque ætatem, per quam etiamsi ætatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit [b] eum venatū ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meę finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim [c] Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mentem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna verò parata, circumvolutis hædino exuuio brachiis, vt contactis pilis Esaus crederetur: nam cętera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus ditas imprecationes reportaret, apponebat cœnā patri. at Isacus sentiens in voce nō nihil peculiare, aduocat filium. illo verò protendēte brachium hædina pelle amictum voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquam doli suspicās, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se

An. mundi 2186. Ante Christum nat. 1778.

a *Vxores Esau.*

Gen. 27.

b *Isacus mittit venatum Esau.*

c *Matris hortatu Iacob fratris benedictionem auertit.*

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néue me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esao benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus. Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoque sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studiis quidem venandi, & robore corporis armorúmque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriam tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismahelis filiam. Malè enim Chananæis volebãt Isacus cum suis, prioti affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam cæteras dilexit.

[a] *Esaus sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 2186. *Ante Chri. nat.* 1778.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Genes. 28. IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre

matre, duturus auunculi sui Labani filiam, consentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere. sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam speciem descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deum manifestè apparentem, & nominatim se his verbis compellantem: Iacobe [b] cum sis patre bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, non debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperium dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi committens & nunc, & magis etiam in posterũ. hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [c] lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quòd post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandẽ peruenit Carras & cũ pastores offendisset in suburbio,

a *Scala Iacobi.*

b *Verbum Dei ad Iacobum.*

c *Iacobus sacrificaturum votum Deo facit, locúmque nominat Bethel, id est, domicilium Dei.*

d *Iacobus in Mesopotamiam perueniit Carras ad cognationem matris.*

——— & adoleſcentes ac puellas ad puteum quendam
An. mundi 1186. ſedentes, popoſcit potum hinc orto ſermone
Ante Chriſtum natum 1778. percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populatè, ſi forte adhuc ſit ſuperſtes. aiunt omnibus ſibi notum. neque enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſcere, demiratíque ſe quòd nondum adſit. ex ea facile quæ cuperet cognitutum vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus. ei Iacobum oſtendunt, dicentes[a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari quæ puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa: addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quàm[b] inſigni puellę forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filiæ Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu & nunc venio ſalutaturus vos cognationíſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parentes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore pauis lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens: eúm-

a *Iacobi cum Rachel colloquium.*

b *Rachel inſigni forma prædita.*

que

que nuncium cum quantauis felicitate non per-
mutaret. tum iubet vtè vestigio se ad patrem
sequatur, néue diutius cum hac voluptate frau-
det. His dictis adduxit eum ad Labanum: & agni
tus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud
suos, tum illis in expectato aduentu magnam
voluptatem attulit. Post aliquot autem dies La-
banus gaudere se quidem eius præsentia magis
quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat
tamen quamobrem venisset relictis parentibus
ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægre ca-
rerent, pollicebatur etiam benignitatem & ope-
ram in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus al
verò totam ei causam recensuit. Isaco filios esse
geminos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit
patris fausta imprecatione per matris artem
in se translata, cupere se interimere, quasi ra-
ptorem principatus à Deo destinari, & reli-
quorum votorum paternorum. hanc esse cau-
sam sui aduentus, & mandata matris, præsertim
cum omnes sint inter se consanguinei, sed pro-
piore gradu mater. Sperare se in rebus angu-
stis post Deum præsidium maximum in auun-
culo reperturum. Labanus contra omnem illi
humanitatem pollicetur, tum propter commu-
nes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti
debitum erga ipsum præsentem declararet, vel-
le se eum gregum suorum magistris præficere
& quando ad suos reuerti libuerit, nec indona-
tum nec inhonoratum abiturum, quemadmo-
dum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc
Iacobus, se verò libenter accipere conditionem
quantumuis laboriosam, sed bæquum esse mer- b
cedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam
& ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius
opera in tale hospitium sit introductus. amor
enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

Iacobum Labano colloquium.

Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium.

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

inilcere. ibi Labanus ipso cultu læticiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorem generum potuisse contingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tã longinquam regionem nuptam datæ propemodum pœnitere. His assentiẽte Iacobo, de septem annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerum, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cæterum elapso prẽstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu verò non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachelem morem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. non malitioſẽ, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc obesit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in pretio: idque assiduis precibus à Deo contendebat. cúmque [b] puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas,

a Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur.

b Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.

das, quod est gratiarum actio. Rachel [a]autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare, ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas. Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certanerit cum sororis fœcunditate. Idem [b]mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum, ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante, iubentéque contentam esse, quòd honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet: Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem. quam gratiam altera libentet accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ: prætérque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Ioseph filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero [c]verò non permittente, clam hoc facere cogitabat: pertentabátque animum vxorum, quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis, vnà cum sorore fugiebat: simúl-

An. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

c *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes: 30.

c *Iacobus cũ vxoribus filijs & gregibus inscio socero profectus.*

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quātæ erant, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquā Labā resciret posset. sigilla[a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus[b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarū discessu, indignatus persequebatur eū cum valida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescētes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. Per noctem verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit[c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenū susceperisset, & de suis facultatibus abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuā fore firmiorē. tu verò neq; matrē tuam & cōmunem sanguinē, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorū ego auus sum, reuersus, non aliter quàm hostē me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus vt parentem fugerent auctor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cōuictor mihi feciſti. Iacobus cōtrà pro se afferebat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatū patriæ desiderium, æquúmque

Anno mūdi 2206. Ante Christum nat. 1758.

a *Rachel parentis Deos aufert.*

b *Laban Iacobum persequitur.*

Deus verò à proposito eū deterret.

c *Labani contra Iacobum accusatio.*

æquúmque vt poſt tanti temporis moras tãdem ad eam reuertatur. Quòd[a] verò prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipſe iniuſtitię ſub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt ægrè ferre quòd partẽ earum modicam vſurpauimus? certè quod ad filias attinet, ſcito nõ hoc lædendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe: retorquebat[b] deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidẽ quæ nuptiarum ſpe tulerit, quãuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe, quę verò poſtea ſecura ſunt, multo graniora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobũ tractauerat. videns[c] enim eũ in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum ſe futuros fœtus, modo quicquid album naſceretur, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero naſcerentur, quæ Iacobo deſtinata eſſent, nõ ſeruabat fidem in præſens, ſed in proximè ſequentem annum promittebat, quòd eſſet ad rem attentior, promittens quidem eo quod non ſperaret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. ſacras tamẽ effigies permiſſum eſt inquirere. Rachel autem cognito patrem permiſſa poteſtate vti velle, deponit ſigilla in ſarcinam cameli qua ipſa vectabatur: ſedebátque deſuper dicens ſe menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credens filiam ſic affectam nõ fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſæ veniam pollicetur, viciſſim alter amorem filiarum, ídque iureiurando ſanciunt. Hoc[d] fœdus ictum eſt ſuper monte quodam, vbi columnã erexerũt aræ ſpecie: vnde Galades

a *Iacobi ad Labani accuſationem responſio.*

b *Iacobi contra Labanũ accuſatio.*

c *Labani contra Iacobum dolus.*

d *Laban cũ Iacobo fœdus ſancit.*

Geneſ 32.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Postfœdus conuiuio celebrato, Labañ ad sua rediit. Iacobo autem in Chananęam iter cœptum prosequenti visiones obueniebãt, bonam spem in posterum facientes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens[a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligẽter cuncta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tãtum temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóque redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quandoquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri cum c c c c. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamen seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmen haberent refugium: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem. veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderentur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominẽ alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu mouit agmen. Cúmque Iobacchum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquan-

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

b Iacob fratrem muneribus reconciliat.

c Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus: erátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelũ Dei vicerit: ídque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelem: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomẽ Phanuel. id significat Dei faciẽ, sed quia latum neruum inter luctandum læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò fratrem iam non longè abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pediseq̃uis, vt è longinquo spectarent pugnam virorũ, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus [b] autem peruenit ad Scenas quas vocãt, vetus nomen adhuc retinentes inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierũ eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit, & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio

a *Iacob Esau fratrem accedit.*

b *Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.*

c *Dinæ Iacobi filiæ historia.*

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus
Anno mũdi verò qui neque negare poterat propter maie-
1206. *Ante* statẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenæ filiam
Christ. nat. nuptũ tradere, deliberandi spatiũ popoſcit. Rex
1758. sperans Iacobum assensurũ, abiit. Ille verò indi-
cata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione,
iussit eos consultare quid facto opus esset. ma-
ior pars hærebat incerti quid esset agendum.
[a] *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Geneſ. 35.*
[a] Simeon verò & Leui vterini puellę fratres tale
consilium inter se capiunt. Obſeruato feſto die
quo Sicimitę voluptati & conuiuiis operam da-
bant, inuasis noctu custodibus ſopitos contru-
cidãt: atque ita Sicilè vrbe potiti, mares vniuer-
ſos interimũt vnà cũ Rege ac filio, ſolis parcen-
tes fœminis. quo facinore citra consensum pa-
tris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum au-
tẽ obſtupefactum audacia tanta filiorum, indi-
gnéque ferentem, Deus per visum bono animo
esse iussum, lustrare tentoria, ſacrificiúmq; quo-
dam poſt ſomnium illud in profectione Meſo-
potamena vouerat, perſoluere imperat. itaque
[b] *Iacob defoſſis Labani Diis Bethel proficiſcitur.*
[b] dum lustrat, incidit in Labani Deos (neſciue-
rat enim Rachelem eos furatam) his apud Sici-
ma defeſſis in terram ſub quadam quercu, pro-
fectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſom-
nium illud diuinum viderat iter faciens in Me-
ſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum E-
[c] *Rachel ex partu moritur.*
phratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam
ſepelit, ſolam monumento cognatorum in He-
brone non illatam. Quam quum mirum in mo-
dum lugeret, infantulum nominauit Beniamin,
eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic
est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim,
fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo
è Rachele: quatuor verò è pediſſequis, è ſingulis
duo: quorum nomina iam dixi.

Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam,

vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

Ann. mũdi 2230. *Ante Christ. nat.* 1734.

REbecca enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, non multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus [a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

a Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.*

II. *Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis pronuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

Quemodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esaoe Idumaea, Iacobo Chananaa contigit.

Anno mũdi 2230. Ante Christum nat. 1734.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationẽ, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluforibus adolescẽtibus [c] Adomus est per ludibriũ cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionẽ ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphæzem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazę item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nã Amalecus erat nothus, é Thamna cõcubina genitus. Hi habitauerũt Idumææ regionẽ quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a *Isaaci filij habitationẽ partiuntur. Genes. 25.*

b *Esau primogeniti ius ob lenticulã cedit.*

c *Esau Edom dictus, Genes. 36.*

d *Esau filij & posteri.*

CAP.

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

CAP. II.

An. mundi 2106. Ante Christum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiúsque liberos patribus nostris viam ad exitum ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amat is[a] parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facilè concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus[b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore visionem vidit quæ non poterat existimari vna ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens visum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipsi prænunciare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti pre-

Genes. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a *Iosephum odio & inuidia Iacobi filij prosequuntur.*

b *Iosephi somnium.*

cabantur irritum fieri præsagium, ipsúmque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit[a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc[b] somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum coniiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solem ac Lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium, haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntque[c] adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus[d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nunciante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cognituru̇m res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Anno mũdi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somniũ*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommoda.*

Quemo-

Quomodo Ioſephus in Ægyptum venditus à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

CAP. III.

Anno mũdi 2206 Ante Chriſtum nat. 1758.

ILli[a] autem viſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſſi, ſed tanquã inimico in manus ſuas à Deo tradito: volebántq; cõfeſtim eum interimere, neq; præſentẽ occaſionẽ elabi ſinere. Rubelus[b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos conſpiraſſe, conabatur impetum eorum remorari, docens quãtum facinus molirentur, & quantam inuidiam paritu-rum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cędem hominis vel non cognati, ſed longè ſceleratius eſſe necis fraternæ reos deprehendi, quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos reſpicerent, reputãtéſque quantã eis calamitatem allatura ſit mors filii tum probi tum natu minimi, abſtinerent à tã nefario ſcelere. Deum quin etiã vererentur ſpectatorẽ ac teſtem cõſilij contra fratrẽ iniri. hũc ſi à cœpto deſiſtant, acceptu-rum eorum pœnitentiam atque reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis patricidij pœnas, cùm nihil ipſius prouidẽtiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunq; enim ſint homines, exiſtimandũ ibi Deũ quoque adeſſe. Sed & propriam cõſcientiam poſt tantũ ſcelus illis aduerſariam fore, quã nunquam abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne leſo quidẽ fas eſſe germanũ occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſi cui non feciſſe officium videantur. Ioſephum verò ne peccaſſe quidẽ in illos, cuius ætas miſerationem potius mereatur, & illos ipſos tutores ac protec-

a *Ioſephus venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratrũ necẽ remoratur.*

ctores causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat Debere enim ita existimare, ipsorũ esse quicquid Deus Iosepho largitus proinde cogitandum eo graniorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primum pro virili, sed quandoquidem semel decretũ sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leniorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius [a] esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui sinere, vt saltem manus puras seruarẽt. In hanc sententiam itum est, abductúmque adolescentẽ Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quæsiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, conspicatus negotiatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo consilium dedit fratribus vt extractum Iosephũ venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Iosephum voluit. quo frustra inclamato

a Rubelo Iosephum in puteum proiiciendum ibique necandum suadet. Hedio & Ruffinus. Cap. 3. *Gen* 37. 39.

b Iosephus Iudæ consilio Arabibus negociatoribus venditur.

c Ruben noctu venit ad puteum.

suspica-

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitóque quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Iosephus ad eos venerat, quámque demittendo in puteum detraxerant, lacceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto [a] venerunt ad senem, non ignatum de infortunio filij, aiebãt autem Iosephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hanc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iámque haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat [b] tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus [c] emptum Petephres vir Ægyptius, qui Phataothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ prępositus. Ille verò fruebatur concessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuítque prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteri-

Anno mundi 2217. Ante Christum nat. 1747.

[a] *Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

[b] *Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.*

[c] *Iosephus in Ægypto Potiphati venditur. Genes. 39.*

tate eius tum forma in amorem illecta, tatáque
Anno mũdi 2217. Ante Christum nat. 1747.
si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habituram si cõtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morum generositate, concupiscentia [a] detecta mẽtionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negans vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur." Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & non cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatem, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantem cedere, ídque vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba descẽdi: sapies tamen si vel nunc cedes, & prius erratum corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante. nã & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiam tuæ cõsuetudini posthabui. siue prius diffidebas, non tentari te malitiosè certo argumento colligere potes, quia in eadẽ voluntate persto. quare aut præsentem voluptatem,

a *Potiphari vxor de concubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potiphari vxor secundas machinas admouet.*

luptatem elige,& amanti obſequere,maiora etiam commoda expectans: aut odium meum & vindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionem præfers. Nihil ea re iuuabit, mihi credè, ſi ad maritũ te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorẽ fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis,ad hæc verba lachrymáſque verborũ teſtes,nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito:conſtantérque[a] reſtitit intentanti iniuſtam afflictionẽ, malens acerbiſſima quæque ſufferre,quàm oblatis perfrui:non ignarus iuſto eſſe dignum ſupplicio, ſi quidquã tale in mulieris gratiã admitteret. Ipſam quoque officij ſui monuit,iuríſque cõiugalis ac conſuetudinis,iubens huius maiorem habere rationẽ, quàm momentaneæ libidinis:huic enim præſtò eſſe pœnitentiam,quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit:adeſſe & timorẽ continuum, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quã apud homines quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium. ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retũdere conabatur, eámque à praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius inſtabat,& cũ verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obſequium cogere nitebatur. Ibi [b] verò Ioſephus intempeſtiuas mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. illa partim repulſæ dolore, partim metu ne

Anno mundi 2217. Ante Chriſtum nat. 1747.

a *Ioſephus adulterium iterum deſtat.*

b *Ioſephus veſtibus mulieri relictis aufugit.*

suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignũ muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaque sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem temtatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causámque scitante, Ne [a] viuas, inquit, marite, ni scelestum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quãta beneuolentia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: ídque die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiam quã prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectá. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgente corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribúsque conseruis se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidé astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris [b] Iosephũ damnatum in malefícorum carcerem coniecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

Iosephus [c] autem innocentiam suam Deo committens, neq; se defendere curauit, neque rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ necessitatẽ tacitus ferẽs, vna spe cõsolabatur, nimirum potẽtiorem esse Deum his qui se vinxerãt, cúius prouidentiam confestim est expertus.

Anno mundi 2217. Ante Christum natum 1747.

a Adulteræ accusatio contra Iosephum.

b Iosephus in carcerem coniicitur. Hedio & Ruffinus Cap. 4. Gen. 40.

c Iosephi patientia in vinculis.

Custos

Custos[a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerãs, tum formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eámque miseriam aliquãto leuiorem reddidit: victu etiam cõmodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidem regi charus, per iram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudenté existimauit visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendére grandes iam & vindemiæ tempestiuas: eásque se exprimere, subdente rege phialam. Collatum deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur[b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo consiliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, adhæc molestiæ mœrorésque vitæ eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructũ vindemiasti in somnis. Tu re-

Ann. 2228. ante Christum nat. 1736.

a *Custos carceris amicè agit cum Iosepho.*

b *Pincernæ somnij explicatio.*

rō memento mei postquam eventus hanc fau-
An. mundi 2228. *Ante Christ. nat.* 1736. ——— ſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem diſcedente. neque enim ſontes in hæc vincula ſumus cōpulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiam quaſi malefici punimur, quòd potioré habuerimus honorem domus in qua verſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidam ſeruus piſtoribus regiis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium viderat, rogat eum quidnam ſibi quoque præteritæ noctis viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria

a Piſtoris ſomnium. [a] caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari ſolent. Deuolãtes autem alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcente nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat.

b Piſtoris ſomnij enodatio. Tum [b] Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatúſque quòd mallet ei lætiora prænunciare, quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omninò dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia verò cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere non poſſet. Nec aliter euenit vtriſque, quàm vt Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucem egit: pincernam vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit.

Geneſ. 41. Ioſephum autem poſt b ēnij tempus in miſeria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, Deus eripuit talivia ad libertatem

præſtru-

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, pariterque interpretationem earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætum vt coniicere poterat significantia: conuocatísque prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernæ subit recordatio Iosephi, eiúsque in hoc genus coniecturis prudentiæ & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsque euentu iuxta illius interpretationem: quódque eadem die pistorũ præpositus crucifixus tanto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ præfecto, cuius esset seruus. ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc [b], inquit, euocari iubeto, néve contempseris hominẽ propter præsentẽ miseriam: clarè enim significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúque apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidẽ te prudentẽ indicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimam mihi facturus. caue autem vel metu quicquã supprimas, vel ad gratiam ac voluptatem loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse nõ admodũ læta. Visus [c] sum mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluentis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenuatas macie ac visu fœdas. quæ cũ deuorassent septẽ illas saginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem experrectus è somno turbatúsque dum mecum agito

An. mundi 2228. Ante Chri. nat. 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regu somnium.*

b *Iosephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septẽ bobus.*

——— quidnã sibi velint species per somnium obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque somnium vidi priore prodigiosius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas septem videbam ac vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, messique iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præroris inopia deficientibus similes: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitũ miraculo me reddiderunt.

Annomundi 2231. Ante Christum nat. 1733.

Ad hæc Iosephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet specie visum, vnũ tamen & eundem euentum significat. Namque & boues animal aratro & labori natum, viſæ ab exilioribus deuorari, & spicæ è deterioribus absumptæ, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quot prius vberitatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam huic inopiæ non facilè videtur prospicere & occurrere: id quod inde coniicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista Deus, non vt terreat & contristet, prænunciat hominibus: sed vt prænoniti sibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo si vberioris temporis prouẽtus reposueris ac dispensaueris, insequentem penuriam Ægyptus non sentiet. Cúmque rex admiratus [b] Iosephi prudentiam & sapientiam percontaretur quonam modo esset in futurum prospiciendum vberitatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura sterilitas: monuit & consuluit Ægyptiis vtẽdum parsimonia, & quod præsenti vsui supereſſet ad futuram necessitatem reseruandum. suasit etiam vt indicta professione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum sat esset, & non amplius, populo distribueret. ibi rex, tam consilio quàm inter-

a *Somnij Pharaonis enodatio.*

b *Iosephi cõsilio tolerabilior euadit ventura sterilitas.*

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præficit, iubétque prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminem ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequẽdum, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtandæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circumuectab. tur, frumẽtúmque comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & ſementem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudẽtiam Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſſimũ. Duxit [b] enim Rege connubiũ hoc procurante virginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomẽ erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in priores ob liuionem: iunior verò Ephræmes, quod redditum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamẽtum ſeptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborans ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimãs vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ ope ſubleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas

Anno mundi 2231. Ante Chriſtum nat. 1733.

a *Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Ioſephus vxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona caritas.*

——— & Chananæam & reliquas orbis regiones pre-
Anno mundi 2238. mebat, Iacobus a quoque omnes filios in Ægy-
Ante Christum natum 1726. ptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, quẽ è Rachele susceperat, vterinum Ioſephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum per-
——— uenere, Ioſephum accedũt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demũ regem coluisse proderat, si ne Ioſephi quidem gratia negligeretur. Ille b agnitis fratribus nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit qualimente essẽt prædicti, nam & frumẽti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehẽdi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus ratò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quídve de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimãtes: cúmque crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos c neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies

a *Iacobus in Ægyptum filios frumentatũ mittit. Gen. 42.*

b *Ioſephus fratres tentat, vt parẽtũ statum & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Ioſephum pro se & fratribus depulsio.*

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperè fuerunt. Cæterùm vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio non minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumẽtatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem eſſe incolumes, iubet [a] eos includi in carcerem, quaſi per otium quæſtioni adnoturus. Poſt triduũ deinde productis, quoniam, inquit, aſſeueratis vos in detrimentum regis ac regni non veniſſe, fratréſque eſſe ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducẽtes vobiſcum fratrem quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His [b] verbis perculſi, ratíque iam extremam calamitatem inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrò iactantes, adeſſe diras vltrices fratris per ſummam immanitatem oppreſſi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiam fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebantur, credẽtes linguę Hebreæ gnarum intereſſe neminẽ: mœrebántq; omnes tacti verbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores faci-

Anno mundi 2238. *Ante Chriſtum natum* 1726.

a *Ioſephus in carcerem fratres includit.*

b *Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.*

noris, cuitum iustissimā pœnā à Deo iudicabāt
An. mundi infligendā. In hac anxietate constitutos videns
2238. Iosephus, dissimulare fratrē vlterius non valēs,
Ante Christum nat. quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam
1726. tum celari volebat, subduxit se de medio. [a] Nec
multo post reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentū emere permissos abire iussit, quum prius vni è suis mādasset, vt pecunia quā pro frumēto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatē abeūdi eis faceret, peregit mādata famulus Iacobi verò filij reuersi in Chananæam, renunciauerūt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi, quúmq; dicerēt fratres se esse, & vndecimū domi relictū apud patrem, noluisse illos credere. relictū etiam Simeonem apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari ac ne Rubelo quidē rogante, filiósque suos dedente, vt si quid Bēiamin accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiretur persuaderi potuit. at illos quid agēdum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgēre fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nō desinerēt, adhuc tamen hæsitabat Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere

a *Iosephus fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegādum solicitus.* *Gen 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Bēiamin peregrinationi committat, vrgent.*

accidere siue foris siue domi. si verò in certã per-
niciem tradi, dum ob inanem de puero curam
vnicum à Pharaote præsidium adimitur. haben-
dam etiam rationem Simeonis incolumitatis,
ne dum Beniaminem peregrinationi commit-
tere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occi-
datur. crederet Deo salutem filij: ti certè aut eũ
saluum reducturum, aut illic vnà periturum. ac
tum demum Iacobus cedens tradit eis puerũ,
& duplex frumenti precium, addit & dona fe-
renda Iosepho ex prouentu Chananææ, balani
num vnguentum, stacten, terebinthum & mel:
atque ita multis vtrinque fusis lachrymis à pa-
tre digrediuntur, sene miserè timente saluti fi-
liorum, illis contrà solicitis ne per suam absen-
tiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore
integrum diem exegerunt. mox pater affligens
se domi substitit, illi in Ægyptũ tendentes præ-
sentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum, apud Iose-
phum diuertunt, non parum soliciti, ne calũnia
sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris fru-
menti preciũ secum abstulerint, quod mox a-
pud Iosephi dispensatorem diligẽter excusaue-
runt, dicentes pecuniam domi repertam in fru
mento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona
fide reportarent. illo verò negante se vnquam
eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu
securiores esse cœperunt. móxque Simeon iam
liber inter fratres versari est permissus. Interea
Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, &
scitanti de patre, bene valere aiunt. tum ille co
gnito Beniamin: m superesse quem inter eos
videbãt, percontatur an is esset frater natu mi-
nimus: & audito quod is esset, hoc tantum effa-
tus, Deum vniuersis rebus prouidere secessit no
lens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius cõ-

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1276.

a Iacob filios cum muneribus mittit in Ægyptũ.

b Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.

tinere nõ poterat. Acceptos[a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteũ, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. id[b] faciebat volens experiri fratrum animum, essétne ad futuri Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrẽ reuerterentur. quæ vbi facta sunt vt imperatum erat prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. illis verò turbatis inopinato incursu, & rogãtibus cur irruerent in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Ægyptij[c] contrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephíque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriã reponere: datúrósq. furti pœnas minitabantur. non fefellisse enim eos Deum, licet ad tẽpus ministrum mensæ fefellerint. & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiendos. his & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat, at illi vt qui nihil de dolo compositi sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse

An. mundi 2238. Ante Christ. natũ 1726.

[a] *Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin. Hedio & Ruffinus Cap. 6. Genes. 44.*

[b] *Iosephus fratres num in aduersis Beniamin. essent subsidio, tentat.*

[c] *Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnū inferre vellēt: certiorem tamē rati inquisitionem, quàm negationem, iubent eos scrutari sarcinas: nec a recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperunt illi conditionē inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omniúmque ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminē veniunt, non quod nescirent in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendū, adeò vt iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorū importunitatem steterit ne bonam partem itineris iam confectā haberent: vt verò Beniaminis sarcinam scrutati cyphū protulerunt, ad lamenta & ploratus continuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendū precibus, importunis tantum nō compulissent. Et b equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso, exteros lugubri habitu adstare, Itáne inquit, scelestissimi omnium vel meam humanitatem vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium fa-

An. mundi 2238. Ante Chri. nat. 1726.

a *Iacobi filij accusantur furti.*

b *Beniamin vt reus capitur.*

clnus contra hoſpitem ac benefactorem veſtrũ audereti ? at illi vicarios pro ſe Beniamine ad ſupplicium offerebant: turſúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriam Deus tam ſeuerè in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri ſupplicio, nam neque hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neque illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. Fatemur,[a] inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſuppliciúmque commeritos, quod parati ſumus omnes luere, licet non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamẽ effugij ſpes in clementia tua bonitatéque ſupereſt, quamobrem oramus vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam, ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam

An. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

a Iuda ad Ioſephũ pro Beniamine oratio.

non

non nunc primum tuæ benignitati sunt acceptã laturi, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt, ſeruare fame de vita perielitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitam quam præ fame deficere non es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia. dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiam Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiam ſuppeditare: vt appareat te proprias quoque offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine iram cohibuiſſe, an non diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberé quàm moleſtè ferat pater orbari filiis, nõ adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nõ multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus, quàm pareatis miſeri, ætate curiſque confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, ſupplicio per ho-

An. mundi 2238. *Ante Chri. nat.* 1726.

dierum malefactum obnoxiam. Ille certè vir
An. mundi 2238 bonus est, nóique vt similes essemus genuit, di-
Ante Chri. natũ 1726. gnus qui nunquam talem calamitatem experia-
tur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac
mœrore discruciatur. quòd si talem nostri in-
teritus nuncium acceperit, simúlque eius cau-
sam, non sustinebit amplius viuere, nostræ mor
tis infamia illius mortem approperabit, hoc i-
pso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris ru-
morem sentiret, è viuis excessisse videbitur. His
igitur perpensis tametsi ad iustam indignatio-
nem hoc scelere permotus, patri tamen vindi-
ctæ gratiam facito: & plus illius miseratio apud
te valeat, quam nostra iniquitas. Defer hoc hono-
ris senectuti eius, quæ si nobis orbetur su-
perstes durare nec volet nec poterit, defer tui
parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo
quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium
pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & i-
psum honorabis hac pietate propter commune
nomen, si te calamitatis senis patris misereat,
quam orbatum manere est credibile. Nunc
tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure pos-
sis, non auferendo iterũ dare, & hoc pacto Dei
benignitatem imitari, & hac parte similem ei
fieri. Cum enim tantundẽ ad vtrumlibet valeas,
præstat benè facere quàm malè, & potestate cõ
tentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum
ad seruandos homines potentiam tibi datam e-
xistimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc
teipsum illustriorem fore. potes autem fratri er
roris venia data nos omnes seruare. neque in-
columes esse possumus nisi hoc incolumi, ne-
que domum absque hoc ad patrem redire li-
cet, sed hic ferendum est quicquid frater tule-
rit. neque enim aliam gratiam à te Præses peti-
mus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eo-
dem

[a] *Potentia ad salutem data.*

dem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addã iuuenem esse & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim veniam dari solere, sed his finem dicendi faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato: siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciant videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptius ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare itam conatur: parique modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus & iam ægrè personam irati sustinens, ablegat alios qui rum aderant, vt sine arbitris à fratribus agnosceretur. cúmque soli essent, aperit seipsum & infit. Pietatem vestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totum ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fuerit. amorem suum

An. mundi 2238. Ante Chri. nat. 1726.

Genes. 45. a Iosepho à fratribus agnoscitur.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrẽ comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuisc-or, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestræ, vt tum videri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentũ libenter ferre, neque pudore præteriti erroris quicquam contristari. quid enim est cur vos male habeat iniquæ quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto ma ore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrẽ peccauissent mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset lætatus est, donauítque eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacõbus [b] autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quòd non solùm mortem effugit, quam tam diu luxerat,

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

a Rex cognito fratrũ Iosephi aduentu lætatur. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. 4.

b Iacobus dũ Iosephi statum ex filiis cognoscit, maxime perfunditur gaudio.

xerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cum Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Ioſephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT verò ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cum timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequã Ioſephum aspicere contingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionem astitit, eúmque bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cùm solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Ioſephũ, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Ioſephi te è vita exiturum, & posteritatem

An. mundi 2239. Ante Christum natum 1725.

Geneſ. 46. a Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

tuam per multa ſecula potentē fore ſimul & illuſtrem, occupaturámque terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio[a] fretus eo libentius in Ægyptum cū filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorū nomina cùm ſint duriora non erā adſcripturus, ni ſi propter quoſdam qui nos Ægyptios contendūt eſſe non Meſopotamenos Ergo[b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iam antea venerat recenſendi ſunt nunc reliqui, cum ſua quiſque progenie. Rubeli fuerūt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſaron, Charmiſus. Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerūt, Gelſemis, Caathius, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſron & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. alteri verò Beniamini fuerunt decem, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes. Iſes, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Aſſerus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ætines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſus, Iubes,

An. mundi 2239. Ante Chri. nat. 1725.

a *Iacobus cum filiis ac nepotib pro ficiſcitur in Ægyptum*

b *Iacobi progenies.*

Iubes, Naris, Abatus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos, quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id ſignificauerat,) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitare tur, non tamen æquè ac pater, deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe [b] aſſumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciatutus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuinam ſtudiis potiſſimum delectarentur, ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idque eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed vt vnà degentes curam p[a]triis haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia verſarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut paſcua curare. Iacobo [c] autem ſalutatum ad Regem perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixiſſet, & cùm audiſſet triginta ſupra centum annos natum. admiratus eſt hominem tam longæuum. cúmque ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſſit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames [d] autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante. non enim aſcendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuiſum, quia nihil parari habebat, neq. Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri

An. mundi 2239. Ante Chriſt. nat. 1725.

a *Iacobus quin expiaret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioſephus cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.*

Geneſ. 47.

c *Iacobus cũ Pharaone Rege loquitur & inhabitãdã accipit Heliopolin.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

fuere, partem aliquam in precium alimentorũ Regi decidebant. cũmque ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quo certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatẽ & agros retinuerunt. postremò [a] hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent quo victus vtcũque parari posset. postquam autẽ cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeũdo conuocata per singulas multitudine, agrorum quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non segnius quàm proprios colerent. iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti insperata restitutione agrorũ culturam strenuè aggrediebantur. atque hoc pacto tum Iosephi auctoritas, tum gentis erga Regem benevolentia non mediocriter creuit. & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eius prius prosperitatem & abundantiam, & vaticinatus quòd singulorum posteri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm vel benefactoribus deberentur. mandauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autem cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus

An mundi 2245. Ante Christi natũ. 1719.

[a] *Ingens mortes ex penuria & caritate prouenientes.*

[b] *Iosephus quintã fructuum partẽ Regi pendere iubet. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[c] *Iacobus ætatis anno 147 moritur.*

bus ſuis nulli pietate ſecundus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus a verò permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronẽ magnificè ſepeliuit. cæterùm fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe vindicaret, cùm non amplius eſſet in cuius gratiam daturum veniam ſperarent, iuſſit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecum magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec vnquam eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur b autem & ipſe cẽteſimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negociis prudens, & poteſtate bene vſus, quibus artibus factum eſt vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quò minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi c autem oſſa poſtea tranſlata ſunt in Chananæã per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. Ante Chriſt. natũ 1653.

a *Iacobus in Hebrone ſepultus.*

b *Ioſephus ætatis anno 110. moritur.*

c *Ioſephi oſſa in Chananæam tranſlata.*

Hiſtoria libri Exodi.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. *Exod.* 1.

AEgyptij d gens delicata & ad laborem ſegnis, voluptatibus ſolum & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

——— Incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioseph beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnúmque Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè [a] tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in ——— multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostrã, cogendo varias artes edisce re, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agentibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quo gens illa vocat sacrorum scribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturum, si modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuũ celebrem. Quo terrore percitus rex [c] edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari, obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. proposuit etiam pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur, sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

[a] *Hebræorũ seruitus intolerabilis.*

[b] *Præsagiũ de Mose.*

[c] *Pharao Hebræorum masculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipſis parentibus non multò poſt erat moriendum: atque ita in extremò infortunio conſtituti ſibi videbantur. Sed nemo poteſt Dei voluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, elusis Regiis obſeruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuiſſe vanum euentus rei comprobauit, Amarames [a] Hebræus vir inter ſuos nobilis, ſollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandum diui num præſidium conuerſus, orabat vt tandé miſeraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: datéque finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiã flexus, aſtitit ei per ſomnum, iuſſitque in futurũ benè ſperare. Memorem ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorũ progeniem ad tã numeroſam multitudinẽ auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectũ præter reliquas felicitates ex vxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Ismaeli Arabiam, Chæturæ filiis Troglodytidem, Iſaco Chananæam. Res etiam bello meis auſpiciis feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota non meminiſſe poteſtis. Iacobi verò nomen etiã apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe vixit, tum ob eam quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuagin-

Anno mundi 3373. *Ante Chriſtum natum* 4591.

[a] *Amaratus futurus Moſis parẽs Deum erat pro Hebræis,*

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi
An. mundi iam ad sexcentorum millium numerum creue-
2373. *Ante* runt: nunc quoque scito mihi cordi esse & publi
Christ. natũ cam vestram incolumitatem, & priuatim tuam
1591. gloriam; puer enim iste cuius natiuitatis metu
Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt,
tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab ob-
seruatoribus, & postquam euaserit præter opi-
nionem educatores nactus, suo tempore He-
bræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memo-
riámque sempiternam hoc præclaro facinore
consequetur non apud suos tantum, sed & apud
exteros. me istud beneficium in te tuósque po-
steros conferente. fratrem quoque talem habe-
bit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & poste-
ri eius in omne æuum. His per visionem cogni-
tis Amarames experrectus narrauit hoc Iocha-
beli vxori, quæ res vtriusque solicitudinem au-
xit. iam enim non puero tantum timebant, sed
ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed
a *Moses na sus.* a mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ
tam facilè est enixa vt obseruatores fefellerit,
nihil sentientes eorũ quæ in vulgaribus puerpe
riis sentiri solent. hunc infantulum per tres mẽ-
ses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus
ne re deprehensa iram Regis incurreret, ac mox
& ipse vnà cum puero sublatus è medio pro-
missionem Dei faceret irritam. maluit salutem
filij totam ipsius prouidentiæ committere: ra-
tus etiamsi puer lateret, quod tamen perdiffi-
cile erat, molestũ tamen in continuo periculo
viuere. non eius tantum, sed & suo. De Deo ve-
rò certam spem habebat, prouisurum vt oracu-
li veritatem euentus indicaret. Hoc consilium
postquam satis placuit, excogitauerunt tale
quiddam, lectulo è papyro contexto, quantus
infantulum commodè capere poterat, bitumi-

néque

neque illito, ne aqua penetrare posset, indide- ——— *Ann. mũdi 2373. Ante Christ. nat. 2591.*
runt puerum atque[a] ita in flumen proiecti salu-
tẽ diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc
modum cùm à flumine deferretur, Mariame
infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendebat, obseruatura quò tandem pa- ———
piraceum illud vas deportaretur à flumine. hic
verò manifestissimè Deus declarauit, nihil hu
mana sapientia, sed omnia bonitate illius om-
nipotẽti confici: eósque qui propter vtilitatem
suam aut securitatem aliis perniciem moliun-
tur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen
voti compotes non fieri: rursum qui suam salu-
tem Deo committũt, præter opinionem è me-
diis periculis emergere: quod & in hoc puero
videre licet. Erat[b] filia Regi nomine Thermu-
this. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspica-
ta vas fluitans, missis natatoribus iubet lectulum
ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, alla-
to, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pul-
cher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecu-
tus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & e-
ducari, qui propter eius natiuitatem reliquos
quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq;
iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci,
quæ puero mammam præbeat. quo non admit-
tente mammam, sed aduersante, ídque cum a-
lia post aliam adduceretur: Mariame quasi non
data opera, sed fortuito ad spectandum interue-
nisset, Nihil agis, inquit, Regina dum nutrices
infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si
Hebræam aliquam accerseres, tum fortè popu-
laris mammam admitteret. cúmque rectè mo-
nere videretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adduce-
re: ac mox vsa permissa potestate, rediit adduc-
cens cõmunem matrem, ignotam omnibus qui

[a] *Moses in flumen proicitur.*

[b] *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

tum aderant. cum infans perquam libenter in-
Anno mundi 2376. hærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mu-
Ante Christum natum 1588. lier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu no men est sortitus. aquã enim Ægyptij vocãt Mo, yses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtrisque nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiam prudẽtissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iam antè prędixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amatamæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandã gratiam ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederẽt. quo [c] factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptarit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmque patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filię gratificatu-

rus co-

a *Moses vnde nominatus.*

b *Moses ab Abrahamo septimus.*

c *Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptiuus filius.*

rus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiá calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. móxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladé allaturam prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer [a] iste per cuius necem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interempto tam Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciam adime. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moses saluti prouidens. itaque educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitaté suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cum nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex aliis optimatibus, qui etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum commoda abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes [b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè eam populabantur: degustatáque prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur.

Anno mũdi 2376. Ante Christum nat. 1588.

a *Moses diuina prouidentia mortis eripitur.*

b *Ægyptiorum Rex in Æthiopes.*

Hedio & Ruffinus. cap. 10. al. 7

cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebãt vlterius Memphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cúmque responsum esset, Hebræum in auxilium aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Regę iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputãs, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nũc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit, quod factum gẽtis vtriusque vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentum (nam hi tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentũ generi. quapropter fugitant earum infecta-

An. mundi 2376. Ante Christum natum 1588.

a Mosen Ægyptij exercitus ducem postulant.

b Moses in Æthiopes mouet.

sectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorãtur. sunt autem mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nũc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit. quarum bona opera vsus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: cõmissóque prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem eõpulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a]factum est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus prę se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum [b]compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaque cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, nõ fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inũdationes prohibendas exstructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociósum ægrè ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem conspicata, virtutémque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in in-

An. mundi 2376. Ante natum Christum 1588.

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regũ filia Mosis coniugium petit*

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditam ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatique ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat. cùmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturę filiis, sedens ad quendam puteum lassitudinem ex laborioso itinere cõtractam recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret

An mundi 2400. Ante Christ. natũ. 1564.

a *Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.*

An. mundi 2413. Ante Chri. nat. 1551.

Hedio & Ruffinus Cap. 11 al. 8.

b *Moses ad Madienam vrbem profugit.*

laboret aquarum inopia, paſtores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhauſta aqua ab aliis, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum ſeptem virgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vſum factas diffundunt. cúmque paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi vſurparent, Moſes[a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virgini bus, & ſe inſpectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vſurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio poſtquam ad patrem venerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántque ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iuſſit vt Moſen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim ſe gratiam, non modò patrem, ſed etiam aliquanto maiorem. deinde[b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuerſa barbarorum poſſeſſio conſtabat, curatorem eum ac dominum conſtituit. Hanc fortunam Moſes nactus apud Iethegläum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud ſocerum paſcens pecora. aliquanto verò pòſt, egit paſtum greges in montem, qui dicitur Sina,

An. mundi 2413. Ante Chriſt. natũ 1551.

a *Moſes Raguelis ſacerdotis filiabus fert opẽ contra paſtores.*

b *Raguel Moſi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

——— omnium in ea regione celsissimum, & pascuis
An. mundi 2413. valde commodum. abundabat enim herba, eo
Ante Christum natum 1551. quòd vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo mõte mirabile vidit prodigium.
——— ignis [a] enim rubi fruticem depascere visus, nec
Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9. frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit; quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorũ virtutem habitus, cæterùm vltetius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistẽte: iussítque confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturũ cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis ob felicẽ successum ofteras. & oraculum quidẽ tale ex igne prodiit. Moses [b] verò tam visis quàm auditis territus infit, Potẽ ix quidẽ tuæ domine quẽ & ego venetor & maiores mei coluerunt, nõ sum tam insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

[a] *Mosi Deus in rubo ardente apparet.*

[b] *Mosen & Israelitas miraculis Deus conuincit, vt ipsius promissionibus fidẽ habeãt. Exod. 4.*

tus,

tis, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illū securū esse de toto hoc negocio, se illi nūquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrā proiecta fidem promissorū acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturo si quis insequeretur: ac[a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc[b] manū in sinum mittere iussus cum paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinum colorem rediit. iussus[c] deinde aquam è propinquo hausta humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtque apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiúsque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in[d] Ægyptum properaret, neque die neque nocte iter intermittendo, néve diu tempus terēdo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionē redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandē potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinā illi aliquando facturus nominatim eum ad sacrificium inuocare posset. tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Mosis virga in Draconem mutata.*

b *Mosis manus alba.*

c *Moses aquā effundit humi, quæ vertitur in sanguinem.*

d *Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur.*

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi verò non tũc tantum, sed quotiescunque opus esset tallium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Anno mundi 2454. Ant. Christum natum 1510.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertíque communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox ne quid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atque [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suam pro Ægyptiis contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque exhau-

a *Moses ex Madian in Ægyptum proficiscitur.*

b *Mosis duo filij Gerso & Eleazarus.*

c *Moses ab Hebræis in Ægypto exceptus miracula eis exhibet. Exod. 5. 7.*

d *Moses Ægypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.*

hauſtos dum non alitor quàm pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficiis ſibi redditam, oraculum deinde in Sina monte acceptum tegi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obſtaculo eſſe velit. cæterùm[2] cùm à rege contemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præſtigiis inſtructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtenta repreſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quaſi ſupra mortalem conditionem poſitus ſe venditet: confeſtímque cùm & ipſi ſuas virgas proieciſſent, in dracones ſunt verſæ. Tum Moſes nihil his motus, ne ipſe quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præſtantiora eſſe aio, quàm iſtorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iámque manifeſtè declarabo non eſſe hoc præſtigias veritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt iat draco, quæ mox dicto parens[b] Ægyptiorum virgas quæ draconum ſpecie reptabant, vnam poſt aliam aggreſſa omnes ad vnam deuorauit. c mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moſes ursum ſuſtulit. Rex autem ad indignationem

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1510.

2 *Pharaoni prodigia exhibet Moſes.*

b *Moſis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.*

magis quàm admirationem hoc facto commo-
Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.
tus, cùm nihil actutum respõdisset, neque quic-
quam Ægyptiacis artibus profecturum, mandat
[a] operarum exactori qui Hebræis erat præposi-
tus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauiori-
bus etiam quàm ante operum difficultatibus
premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingen-
dos præbere solitus, posthac id facere desiit: sed
interdiu detentos in opere noctu ad compor-
tandas paleas dimittebat, pristini laboris onus
conduplicaturus. Moses autẽ neque minis regis
à proposito deterrebatur, neque assiduis suorũ
querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flec-
tebatur: sed obfirmato cõtra vtrunque animo,
in hoc totus erat, vt suos in optatissimam liber-
tatem restitueret. itaque denuò Regẽ accedit [b],
suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem,
illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussis-
se, nec posse quenquam eius voluntati resistere.
quapropter dandam operam ne fauorem eius
contẽnere videatur, vtque populo potestatẽ ex-
eundi faciat, ne fortè contra moliendo post hac
culpã in se transferat, si quid ipsi tale acciderit,
qualia Dei volũtati resistentibus euenire solẽt.
Nã necessariò calamitates eos comprehendere,
qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum
terrã tum aërem illis infestũ existere, tum pre-
cationẽ filiorũ patrũ feliciter procedere, elemẽ-
tis etiam ad vindicandum in eos concitatis. at-
que hæc mala non posse euitare Ægyptios, et-
iamsi Hebræos regionẽ eorũ exire contingant,
nisi hanc profectionem bona pace ipsorum im-
petrauerint. Rege verò nihili faciente verba
Mosis, neque vel tantillũ ad eius preces aduer-
tente, grauissima mala in Ægyptios incubuerũt:
quæ singulatim recensebo tum propter eorum
nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas
fuisse

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligẽdas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabẽs, ad potus inopiam eos redegit, cũ præterea nullũ fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, cõfestim acri dolore corripiebatur: erátque talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinã naturam retinens. quo miraculo Rex inops cõsilij, timens incolumitati gẽtis, permisit Hebræos abire. cúmque malum cessasset, rursum ad pristinam mentem rediit, sententiam suam reuocans. Deus autẽ motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harũ vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabãt in esculentis ac poculentis nusquam non repertæ, & in cubilibus quoque passim obtrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cũ Hebræis abire quò velit: & quã primum hoc dixit euanuerũt ranæ, terráque simul & flumen in pristinã naturã sunt restituta. vix dum hoc malũ cessauerat, cũ Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populũ cœpit: & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitũ quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Prima Ægyptiorũ plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exod. 7.*

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali malè perdebantur, neque lauacris, neque medicamẽtorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiam Deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat, tanta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præquarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege verò notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerũt Deo variæ prioribus etiam grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tunc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septẽtrionali regione, vere iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1510.

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiolæ.*

c *Quinta plaga, Pestis.* *Exod. 9.*

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grando.*

f *Octaua plaga, Locusta.* *Exod. 10.*

nibus omnino sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi non ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaque tandē Hebræis pueros etiam vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prędam relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ[a] tenebræ omnísque luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberū exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud prætet hoc remedium aduersus mala, quibus affligimini. Rex[b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respōdit Moses, se non amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primum inde proficiscantur. atque his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ac dimittēdos Hebræos, iussit

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Moses Pharao propellit. Exo. 10. 11. 12.*

Anno mūdi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Mosen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatū tertiadecima Xantici mensis in quartamdecimā, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Nisan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portantes. ille verò instructos prius ad profectionem, & per sodalitia distributos in vno loco continebat. illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabant. aspersas hyssopo: & perfecta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquā exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha. id [b] transitum significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nā [c] pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus non amplius detinēdos Hebræos. tum [d] Rex accito Mose mādat vt abeant, ratus post eorū exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius discederēt, alij propter vicinitatis consuetudinē. atque hoc pacto exitum est, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante. cúmque abeuntes iter strenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad rubrum mare sitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipsum parcè dispensabant ad necessitatem magis quàm

a *Xanticus Macedonibus teste Suida est Aprilis.*

b *Iudæorum Pascha transitum significat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Israelita ex Ægypto discedunt.*

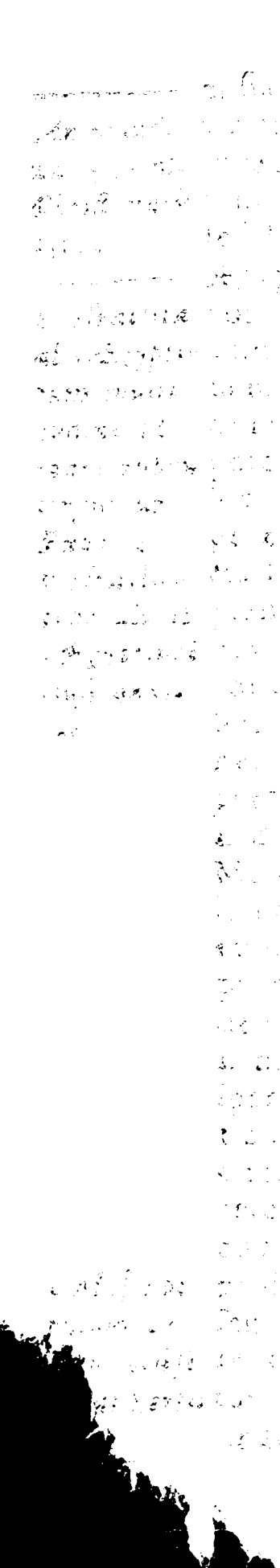

ſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterũ ſimilem eius curam & diligentiam expectare: nunc poſtquã Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quantæ inſaniæ fuerit eius opẽ non ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutem ac libertatem conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperandũ accendere debuerat. ipſe enim vos in arctũ hunc locum concludi voluit, vt ex tanta neceſſitate præter veſtram æquè ac hoſtiũ opinionẽ ſeruaret, atque hũc in modum declararet: non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiã quo vos perpetuò proſequitur. nõ enim in paruis rebus[a] Deus propitius auxilium afferre ſolet, ſed tum potiſſimũ quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum deſpondere. poteſt enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

An. mundi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

[a] *Quando potiſſimum Deus auxilium afferre ſoleat.*

Quomodo mare ſciſſum Hebræi Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis ſpectantibus ducebat. Habentes enim eos ſub oculis, quòd eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentem diem differre conſultius putabãt vt verò ad extremum littus ventum eſt tum[b] Moſes ſumpta virga Deum in auxiliũ ſupplex inuocat dicens: Tu domine ſcis ipſe quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet effugium, ſupereſt vt ipſe ſalutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc eſt, dela-

[b] *Moſis ad Deum precatio.*

tus, tuam voluntatem tuámque fidem secutus
An mundi. 2454. *Ante Christ. nat.* 1510. ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiá respicimus, quæ sola nos iratis Ægyptiis eripere potest, succurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aeré sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repentè [a] scissum, & retrorsum se recipiens. nudum solum Hebræis ad fugam capessendá relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse primus progreditur. hortatus Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subitò exortam. illis verò impigrè subsequentibus, nimirũ diuina ope fretis, Ægyptij primùm insanire eos putabant in manifestam pernicié ruentes. postquam [b] verò viderunt eos longè processisse & impunè absque omni impedimento iter facere impetu facto persequi eos cœperũt, quasi & ipsi tutũ per mare iter habiuri: & præmissis equitibus à littore descendebant, iámque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi noui tas nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cũ iam

a *Mare rubrum findi-tur.*

b *Israelitæ incolumes per mare rubrũ euadũt quod Ægyptios inuoluit.*

vniuersus

vniuersus exercitus introgressus esset, refúditur iterũ mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiã eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominibus ad perniciẽ immitti solẽt: nã & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cõprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nuncius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tã inopinata salute cõcepto, accedente huc etiã hostium interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxiliũ submittente, quapropter tũ sua salute, tum inimicorũ supplicio læti magis quã vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorẽ gratiarũ actiones continens hexametro versu cõposuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciã etiam tũ rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue dei voluntate, siue naturæ sponte: quandoquidẽ heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die cum æstus & ventus arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidẽtia factum interpretatus, ne post lit-

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1510.

Exod. 15.

a *Carmen & gratiarũ actio Mosis & Israelitarum pro prasenti liberatione.*

b *Pamphylium mare quemodo Alexandro cesserit dum moueret in dum Persas.*

c *Ægyptiorum arma ventus in Hebræorum castra expel*

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.*

III. *Raguelis cõsiliũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De arca in qua tabulas legis Mosis collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De speculatoribus, qui explorata Chananæorũ regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

Quomodo

Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offuscauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter ci-
borum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omninò humoris habens, vnde fructus proue-
nire solent, talem autem viam necessariò sunt
ingressi cum aliam non possent, deferebántque
secum aquam priusquam desertum intrarent
haustam duce ita præmonente. qua absum-
pta puteos magno labore propter duritiem ter-
ræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret in-
ueniebant. in hunc modum iter facientes
perueniunt prima vespera in locum quen-
dam, cui propter aquas vitiosas nomen fe-
cerunt [b] Mar, amarorem vocabulo signifi-
cante: ibíque lassis de via & commeatu quo-
que iam absumpto: inopiam sentire inci-
pientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui ta-
metsi tantis copiis non posset sufficere, non-
nihil tamen solatij propter naturam regio-
nis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in
progressu se inuenturos. hæc ipsa quoque a-
mara fuit & nulli potabilis, non homini so-
lum, sed ne iumento quidem. Moses autem vi-
dens eis animum cecidisse, nec habens quod di
ceret, non enim erat res cum hoste quem vir-
tute repellere posset, sed & viri & imbellis mu-

[a] *Israelita in deserto aqua penuria laborant.*

[b] *Mar amarorem significat. Exod. 15.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortunium referēs. ad hunc vnum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorātes, viriverò mulieribus, ne se despiceret, vtque salutis remediū aliquod quæreret ad [a] preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquā mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitū daturum se aquam desiderantibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimū quemq; certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquū potabile fore. quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aspernandū multitudini exhibuit. Hinc [b] castris motis peruenerunt in Ilym, agrum, vt primo aspectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est ventum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eæque non admodum proceræ propter loci ariditatem. nā ne à fontibus quidem rigabātur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerēdam arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructum ferebant propter eandē aquarum inopiam. quamobrem exortū est murmur multitudinis contra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extu-

a *Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.*

b *Israelita in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatu penuriam murmur exoritur. Exod. 16.*

extulerant iam absumptum desiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimùm à desperatione aberant: atque ita præsente egestate præteritorum tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis in Imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cúmque singularem quandam gratiam in vultu præferret, popularíque facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent. nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatē ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, contemnāt, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat [b] deinde sigillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idē flumē illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis verò dulce fuerit ac potabile, quomodo

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Moses populum vt animum ad Dei dona at gratiam vertant hortatur.*

b *Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.*

item refluo mari locum eis & viam ad effugiũ
An. mundi cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutẽ
2454. *Ante* sint consecuti: inimicos verò internecione dele
Christum tos inspectauerint: & quomodo in eum vsque
nat. 1510. diem inermes, Deo præbente armorum quo-
que copiã sibi comparauerint, tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omniũ opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tũ quidẽ de ipsius prouidentia desperandũ. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandũmque non esse serũ auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniustè nihil mali accidere possit: quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapidationem facta & consilia Dei diminuare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo cõ-
a *Moses opẽ Dei implorat.* citatos, ad a preces & supplicationes confugit: & conscensa quadã specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset, vtque propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinem: illi verò animaduertẽtes promissionibus diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserunt. tum ille stans in medio cõ-

cionis

cionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, temedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hunc modum pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cum manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, degustat: lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descendere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinem quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis; eúmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonentur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc ha-

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *In Hebræorum castra coturnices Deus immittit.*

b *Manna Israelitæ Deus cibat.*

c *Edictum quantum Mannæ quotidie quilibet colligeret.*

bet alium non desideret. Quin & nostris tem-
Ann. mundi 2454. *Ante Christum natum.* 1510. poribus tota ea regio genere hoc complūtur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi mãna vocant. nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: tantum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantũ non siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriens petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ocium & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentem. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiam necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moses ferit eam virga, quæ euestigio dehiscens aquam euomuit coplosissimam simul ac limpidissimam. illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet. Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Mannæ sustentati.*

c *Israelita in Raphidim perueniunt, vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & larga prosilit vnda.*

ctaculo ittoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur: móxque magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebæ. quapropter & Moſen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in tẽplo dedicatæ, quòd Deus Moſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram. *Ann. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.*

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda qua Iſraelitis inde obtigit.

CAP. II.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúſque de his per omnes gentes circumquáque ſparſis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltrò citróque legationibus adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, ſi modò poſſent aduenientem multitudinem. præcipui verò huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnaciſſimi. Horum [a] Reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiúſque eſſe in deſerto eorum conatus vlciſci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentium, initiis aduerſariorum potentiæ quàm primùm obſtare, nec expectare dum

Hedio & Ruffinus cap. 2. *Exod.* 17.

[a] *Amalecita mouent in Iſraelitas.*

quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potiùs curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituri prætulliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: neue reputarent quòd armis, pecuniis, commeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq; fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide,

Anno mundi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

a *Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

b *Amalecita fundunt fugántque Iſraelita.*

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & à Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accendit. atque [a]ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse montem ascendit. iámque ad manus ventum erat, pugnabatúrque strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione prælíabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè viceruntHebræi, fuissẽtque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quęsissent, qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem inusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1. 1510.

[a] *Iesua Israelitarum Dux designatur.*

mam [a] reportauerũt, námque castris etiam hostilibus expugnatis publicè, & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare potebant. nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiá pecuniæ signatæ numerus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solét. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti [b] verò die Moses cæsorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione coilaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeóque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque [c] internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacentem

An. mundi 2454. Ante Chri. ña. 1510.

a *Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitæ internecione delendos prædicit.*

centem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina perueneiunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus. *An. mundi 2454. Ante Christ. nat. 1510*

[a] *Israelitæ ad montẽ Sina perueniunt.*

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

CAP. III.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod* 18.

CVm [b] autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabũdus occurrit Mosen & Sepphoram & eorum liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificiũ instaurat. & populo epulum præbet prope rubrũ, qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducẽ quoque suum faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminem volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductum seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Mosen, inde sertum Sinai perueniit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

consuluítque a vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicę negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminẽ, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tantũ cultui deditus esto, quò facilius populum è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro viti li consuluerim, vt lustratis ac recensitis copiis eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decẽ cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neque Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

Anno mũdi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitũ iudices deligendos consulit.*

Hoc b Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecítque quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neque authoré eius celás, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoque virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendum erit. Interea dũ

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Moses soceri consiliũ admittit.*

his

his locis populus hæret, Moses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétque vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri. *An. mundi 2454. Ante Chri. na. 1510.*

Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. IIII.

HIs[a] dictis ascendit Sina montem omniũ regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautésque præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoque ipsos desatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religiosus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis castris radices mõtis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitaté seruantes tum in cæteris, tũ abstinendo à congressu mulierũ per triduũ, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deũ solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eũ aliquod mitteret. quod ad vitam benè ac feliciter degendum conducibile foret. Interim & victu sumptuosiore vtebantur, & ornatu splendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atque in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum præter solitum supra totá castra Hebræorum sublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara serenitate obtinente: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminaque elisa significabant Mosen ex sententia cum

Hedio & Ruffinus Cap 6.

a *Moses Sina montem ascendit.*

b *Horrenda fulmina in monte Sina.*

Deo propitio cõueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiant, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria conſcripta habentur. Cæterum Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſque horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de monte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per iram Dei ſublato, ſe quoque ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúque ipſo animum gaudio geſtientem præferens. quo conſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nã & aer ad eius aduentum priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mandata à Deo referat, quã vbi conueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoque tempore legatum veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérque eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

Anno mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

a Moſis ad Iſraelitas oratio.

variis

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananææ terræ est factus, per quẽ Isacus confectis senio parentibus est natus, per quẽ Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quẽ Ioſephus in Ægyptiorum præsidé euasit. is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erũt, & cõiugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatã vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisque hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo coràm collocutus, immortalé eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His [a] dictis adduxit populũ cum liberis & coniugibus vt Deũ loquentẽ eis audiant, & quid agendũ docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguã in animos eorum illaberentur. ita que omnes audiebant vocem è sublimi descédentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tãtũ eorũ indicabimus. Docet enim nos

An. mundi 2454. Ante Christ. nat. 1510.

[a] *Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit.*

Primum [b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum. [b] *Decem præcepta. Exod. 20. Deuter. 5.*

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos,

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prædixerat audiuit, dimissa est concio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentorium vẽtitantes postulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóue modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorẽ legum partem in aliud tempus differo,

Exod. 24.

priuatim de his cõmentaturus. Eodem ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperũt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neque in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio. variabát enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabát: alij raptum à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterũ ab humanis casibus non alienum, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsius sortẽ satis æquo animo ferebant, sùam autem vicem dolebant, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neque solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta non dolere poterant. ac ne castra mouere quidé audebant, reditũ expectare iussi. tandem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúque suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse fi-

[a] *Per 40. dies & 40. noctes in mõte Sinai Moses moratur.*

[b] *Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat. Exod. 26.*

se significans, & rationé benè ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postularéque Deũ vt tabernaculũ ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secũ circumferre possent, vt non sit opus amplius in Sina atcé dere, sed interuisitans crebro & tantũ non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoque & formam tabernaculi sibi permonstratã, nihilque superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primum se accingerẽt. His dictis[a] profert duas tabulas continentes decé præcepta inscripta, in singulis quina. erat autem Dei manus ea scriptura. Illi verò[b] præsentia sermonéque Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneã elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, ad hæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linum byssinũ, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramentorũ. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquã istæ species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mãdato Dei, sed tales vt non alij deligendi fuerint etiamsi populi suffragiis res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel[c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & Eliabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs[d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 35.*

b *Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi cõferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.*

An. mundi 2455. Ante Chri. natũ 1509.

voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAP. V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atrium [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinque cubita per lõgiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoque inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum municbant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmque eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postiũ. ex argento hi

a *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

b *Atrium tabernaculi primum.*

to hi quoque constabant præter bases, quæ erãt æneæ, & vtroque autem latere stabant tres valli bene firmati. erant autem & illi lintea è byssо contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinque altum, ex purpura byssóque & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent. & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátque longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum, quantum in latitudinem patebat. Erántque tabulæ ligneæ viceuæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorũ, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis verò occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autem tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensurã vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, ve-

An. mundi 2455. Ante Christ. nat. 1509.

[a] *Tabernaculum.*

luti quibusdam radicibus confixos per ordinẽ
An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509. ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant: intrabátque caput vectis vnicuiusque in alio capite, in modum pyxidis, & post tergum parietum in longitudine positorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadẽs, quo per vncinos vtriusque parietis latera cõtinebãtur, incastrationibus factis & immissis ad inuicem. atque ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliósve impetus, vt
a *Sanctuarium.* secutum & immobile consisteret. Intus [a] autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interuallis per transuersum dissitæ: vltra has fuit adytum, reliquum verò tabernaculi sacerdotibus patebat: atque hæc
b *Tabernaculi diuisionis significatio.* tabernaculi trifariam diuisio, vniuersitatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum Dei quodammodo repræsentabat: viginti verò cubitorũ spatium, tanquã mare & terra hominib. inaccessibilis, solis sacerdotibus concedebatur. à fronte verò quà aditus patebat, columnas statuerunt quinque æreis basibus innixas. post hæc vela sunt per tabernaculũ expansa, è byssо contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. horum primum cubita decem quaquauersum patebat: quod per columnas est distentum, quæ adytum à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominum excludebant, totũmque hoc fanum vocabatur
c *Templum sanctum Sanctũ sanctorum.* [c] sanctum, adytum verò vltrà 111 1. columnas situm dicebatur sanctum sanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliísque ornamentis picturatum,

Exodi 26.

exceptis

exceptis tantum animantium figuris, alterũ autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarũ pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus præbebat. huic penè contiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festis præcipuè diebus reductũ populi prospectum admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suo picturatũ illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos mansit etiam post templum exædificatũ, vt velum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aulea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũm cum vncinis aureis qui contiguorũm anulis ita inserebantur, vt coaptata vnum viderentur: quæ extensa fanum supernè obtegebant, & parietes à lateribus, & à tergo: minus vno pede ad terram pertingentia, erant & alia peripetasmata vndecim æquè lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta quæ tegmine suo vsque terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterũm cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum. 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

CAP. VI.

An. mundi 2455. Ante Chri. nat 1509.

TAbernaculo autem hunc in modum constituto, etiam arcá [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hæc vernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorũ: altitudo verò & latitudo trinũm palmorũ: erátque intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmé aureis cardinibus coaptatũ, nulla ex parte promittés, ex vtroque autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignũ penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunque transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur. operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animantia volucria, noua specie nec vnquã cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytum recondidit.

Exodi 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *De arca sacra Deo.*

b *Cherubin*

c *Legis tabulæ in arca.*

De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilé, longitudine duũm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorícis addere solent. sed supernè quadrangulares erant habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè promi-

nens

d *Mensa.*

nens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem : adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunque vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunque opus esset præbebant. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non longè ab adyto & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autem ponebãtur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem verò dies alij panes inferebantur, festo quod nos vocamus sabbatum: cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fusili sed non solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: erátque distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus, in septem ramos diffisis iuxta numerum solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarũ numerum : respiciúntque ad orientem & meridiem, candelabro obliquè posito. inter hoc & mensam vt dixi sita erat barula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque contecta, cubitali in quadrum latitudine, altitudine verò dupla, super qua stabat foculus corona aurea circumquaque cinctus : cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam à sacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. *Ante Christ. natũ* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara suffumigatoria.*

ri posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara
An. mundi 2455. alia hæc quoque lignea, laminis æreis intecta, in
Ante Chri nat. 1509. quadrum quinque cubita patens, altitudine triũ cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habens, excipiebat enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla sub
Exod. 38. esset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ. thuribuláque & crateres cum instrumẽto alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap 11.

ET tabernaculũ quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tã reliquorum sacerdotũ quos illi chaneas vocant, quàm pontificis, quem anarabachem nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castus accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto, in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atque ita circum ilia constringunt. super hoc induit linteã interulam byssinã è duplicata tela confectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátque ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atque iterũ circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriãtur

a *Vestitus sacerdotum.*

b *Manachasses.*

c *Chetomene.*

ídque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum læuum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit [a] abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habétque circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem [b] vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm medium. hic vocatur [c] masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futuratum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est, talis Pontifex [d] verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates [e] methir nominant: astringíque eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta. cæterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsque ad mediũ pectus: cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeruntur est scissa. Super hanc tertam

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Abaneth.*
b *Massabazanes.*
c *Masnaemphthes.*
d *Pontificis ornatus.*
e *Methir.*

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcani-
An. mundi cæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis
2455. coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt cir-
Ante Christum nat. ca medium pectus lacuna quædam relinquatur,
1509. manicules quoque ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdémque coloribus, quibus ephodes, variegatũ id [b] vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texẽte relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tæniâ hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino saturam explente. in vtroque autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis, in vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme precium incomparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, consertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ posset: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, iaspis, sapphiris: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erãt insculpta filiorũ Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. Cum autẽ per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmatũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, veniẽtes per fistulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

[a] *Ephod.*
[b] *Essen siue Logion.*

rum catenarum ſummitas aſcendens reducitur poſt tergum, & circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè ſuſtinet ephoden ne quo pacto defluere poſſit. eſſeni autẽ aſſuta erat zona iam dictis coloribus & auro diſtincta, quę totũ cõplexa rurſúmq; ſupra futurã nodata. deorſum propendere ſinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibuſdã oris fiſtulosis vtrinque includebantur. Potrò a pileo, quali cæteri ſacerdotes, vtebatur: ſuper quem extabat aurea corona triplex. corolius cõſutulis ex hyacintho variatus hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharos, apud Græcorum herbarios hyoſciamus. quòd ſi quis aut viſam aliquãdo non ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie non nouit, huic etiã deſcribere eam nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinem excedens, napo ſimilẽ radicem habens: vix enim hac parte eſt alia ſimilior: folia verò apio. hæc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ: veſtitúrq; tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ eſt quantus articulus minimi digiti, circumferentiam habẽs crateri ſimilẽ. quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes. ima ſui parte cirea fundum dimidiato globo eſt rotunditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſum dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculate inhæret, quaſi de induſtria tornatum, eminẽtes habens inciſuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones deſinentes. continet autem ſub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ b ſideritidis ſemini ſimilem. floré verò fert qui papaueris videri poſſit. ciuſmodi corona ab occipi-

An. mundi 2455. *Ante Chri.* *nat.* 1509.

a *Pontificis aurea corona triplex.*

b *Sideritis.*

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi non ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quod sactis characteribus Dei nomen inciſum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari ſuccurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quaſi per impietatem numen contemnamus quod ipſi aſſiduo cultu venerentur. Nam [a] ſi quis tabernaculi fabricam contemplatur, & Sacerdotis ornatum, & vaſa quibus inter ſacrificandum vtimur, comperiet legiſlatorem noſtrum diuinum quendam virum fuiſſe, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræſentatam quodammodo vniuerſitatis rerum naturam inuenire licet, ſi quis non ociosè ſed prudenter ſingula conſideret. Nam & tabernaculū longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permiſſis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hæc enim ab omnibus promiſcuè calcantur. tertiam verò partem ſoli Deo deſignauit, eo quòd cœlum hominibus ſit inacceſſibile. itidem per duodecim panes in menſa diſpoſitos, annum ſignificauit in duodecim menſes diuiſum. & eum candelabrum è ſeptuaginta partibus cōpoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptem lucernas impoſitas totidem planetarum curſum vela quoque è quatuor coloribus contexta elementorum naturam deſignant. nam byſſus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore ſit fucata, aërem verò hyacinthus repræſentare videtur: ſicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum ſit linea, terram ſimiliter ſignificat: hyacinthus verò polum,

An. mundi 2455. Ante Chriſtum natum 2509.

a *Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.*

lum, per mala punica fulgetra referens, ſicut tonitrua per tintinabulorum ſtrepitum. epomis etiam vniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, non aliter quàm terra medium mūdī locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinē habet, qui vniuerſa circumplectitur. duo prætereà ſardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habent. gemmarum etiam duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad patem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cōiectura aberraueris. pileus item cæli ſignificatio videtur eſſe, cùm ſit ex hyacintho confectus: alioqui non ſuſtineret Dei nomen: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per occaſionem, ne latētem in his legiſlatoris ſapientiam vltrò diſſimulare videremur.

An mundi 2455. Ante natum Chriſtum 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priuſquam dedicarentur apparuit Deus Moſi, iuſſitque vt Sacerdotium [a] Aaroni fratri ſuo conferret, ea virtute præditō vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recenſuit virtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorum commodorum, pro quibus toties in ſalutis etiā diſcrimē venire non dubitaſſet. Cúmq; omnes dicta eius cōprobarent, & fauorē Aaronis vultibus ipſis præ ſe ferrent, Viri inquit, Iſraelitæ, opera iam ſunt abſoluta, qualia vel Deus poposcit, vel

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Exod* 28. 29. 30. 40.

[a] *Aaroni Moſis fratri Sacerdotiū confertur à Deo.*

——— noſtræ facultates præſtare valuerũt: & quoniam
Anno mũdi ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante
2455. *Ante* omnia proſpiciẽdum eſt quis ſit idoneus ſacer-
Chriſt. nat. dotio, qui ſacra curet & pro vobis vota faciat.
1509. quòd ſi res arbitrij mei foiſſet, mihi ipſi honorẽ
——— hunc adiudicaſſem, tum quòd ita natura com-
paratũ ſit vt quiſque ſibi optimè velit, tum quod
mihi cõſcius ſim laborũ pro repub. ſuſceptorũ,
quibus tale præmium iure meo repoſcere poſ-
ſem. Nunc Deus ipſe cuius eſt ſacerdotium,
Aaroni hunc honorem deferendum decreuit,
eíque ſui calculi prærogatiuam contulit, vt qui
iuſtitia in toto populo præmineat: cui iam ante
veſtem ſacratam & curam ſacrorũ altarísque ſui
deſtinauit. is pro vobis vota faciet apud Deum,
eo libentius exauditurum, quòd & iam antè in
vos eſt propenſus, & propitiatorẽ habituri eſtis
quem ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio
populo, & ſuo quoque ſuffragio Dei cõprobauit
electionem. Erat enim Aaron propter genus &
prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc lon-
gè dignissimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij
quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.
Exod. 37. Quicquid autem ex collatis ad fabricam taber-
naculi ſuperfuit, eorum iuſſi ſunt in vela tecto-
ria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua ſuf-
fitus fieret, aliorúmque vaſorum impendere, vt
hæc dum in itinere tranſportantur, neque pul-
uere neque pluuia aut alia quacunque iniuria
lædi poſſent. Poſt hæc conuocato populo im-
rauit vt rurſum contribuerent viritim dimidiũ
ſiclum. ſiclus [b] autem nummi genus eſt apud
Hebræos, quales ſunt tetradrachmi Attici. at il-
li ſine mora paruerunt quorum numerus fuit
ſexies centena millia, & inſuper quinque millia
quingenti quinquaginta: conferebántque [c] id
argentũ ſoli ingenui ætatis annorum viginti &

a *Aaronis filij.*
b *Siclus.*
c *Iſraelitarum ætatis annorũ viginti & ſupra vſque ad annum quinquagesimum numerus.*

ſupra

supra vsque ad annũ quinquagesimũ: quod mox in vsu tabernaculi est insumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes lustrauit in hunc modũ. myrræ electæ siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in olei oliuatũ hinc mẽsurę nomen est quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum est vnguentum [a] suauissimũ: quo & sacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebãtur [b] deinde multa & varia super altare aureũ adoleda preciosa valde, quorũ naturã, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autẽ bis in die suffitũ facere, ante ortũ & circa occasũm solis: & oleum purificatũ ad lucernas seruare, quarũ tres in sacro candelabro per totã diem Deo lucebant, reliquæ sub vesperã accẽdebantur. Portò omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt [c] Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerũt, & ipsi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duobus præcellebat Beseleel. insumptúmque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio [e] verò sequentis anni mense Xanthico Macedonũ, Hebræorũ nisan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statímque Deus indicauit gratũ sibi esse & non superuacaneum laborẽm Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modũ declarans. cum cælum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundúsque ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei

Anno mũdi 2455 Ante Christum nat. 1509.

a *Vnguentũ sanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beseleel. Exod. 45.*

d *Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Ægypto, mundi conditi 2455. ante natum Christũ 1509.*

e *Tabernaculi & Sacerdotum dedicatio. Leuit. 8.*

fidem populo astruens. Moses autem distribuentis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædúmque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis [a] subito sponte sua ex illis ignis fulgur is in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flãma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex [b] quatuor filiis quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum morẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam

Ann. mũdi 2455. Ante Christ. nat. 1509.

a *Sacrificiũ sponte sua accenditur. Leuit. 10.*

b *Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.*

titiam habere. iam enim sacrum amictū Aaron gestabat. Cęterum Moses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascēdebat, sed in tabernaculū ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerās, neq; quicquam præter reip. curam præ aliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationē, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq; hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostura rū occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex[a] lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantúmque fulgorem emittebat vt procul etiam intuentibus conspiceretur, ídq; præter naturam suam & consuetudinē: quod certè admirationē meretur apud omnes, nisi si qui ex contēptu religionis sapientię opinionē aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gēmas, quas in pectore pōtifex insutas esseni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tātus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deū, opémq; & auxilium suū inuocantibus esse allaturū, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Anno mūdi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Gemmarū in Pontificali ornatu miraculum.*

An. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

hoc miraculum pro cõpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculũ. Desiit tam essen quã sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antè quàm hęc cõmentaremur, irato Deo propter legum suarum prævaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebãt. Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrũ cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirẽt: & præter hoc vnusquisque eorũ obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decẽ Daricos valebat, erátque odoramẽtis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducẽtos siclos pendebãt, sed phiala seorsim tantùm septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulũ & arietem cũ agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisque Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq; arietes cũ agnis aniculis & hędis. atque ita per duodecim cõtinuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferẽdis legibus: quas meliores quàm vt ad hominẽ autorẽ referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo

a Principũ tribuum sacrificia & dona. Nume. 7.

b Moses in tabernaculo Deum consulit.

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his aunc desino, proprium volumen aliquãdo huic tractationi dicaturus.

Anno mundi 2455. *Ante Christum natum* 1509.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

CAP. X.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo [a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horũ vtrumque duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur [b] holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdũ: & hos quidem anniculos, bouem verò licet mactare etiam grãdiorem. Sed opus est vt sint omnia mascula quę solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligẽter primum repurgata ad reliquum aceruum adiiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum [c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omẽtum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferũt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum

Hedio & Ruffinus. Cap. 13. al. 12.

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocautoma. Leuit. 1.*

c *Sacrificiũ pro gratiarum actione.*

An. mundi 2455. Ante Christ. natũ. 1509.

instruunt, & quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósque sanguine nõ vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquã in posteram diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumũt. Principes quoque cum pro peccato sacrificant, eadem, quæ plebeij, offerũt, hac tantum differẽtia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partẽ, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit. reliquum eius Sacerdotes in cibum sumũt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vnà cum genitrice,

Leuit. 4. 5.

a Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.

b Sacrificiũ si quis sciens peccauit. Leuit. 49.

c Cõsuetudo in sacrificiis obseruata. Leuit. 2.

trice,& aliàs quoque non niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de cauſa, in quibus liba cum victimis inſumuntur, ex quibus nihil in poſterũ diem relinqui fas eſt, Sacerdotibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis verò impenſis lex iubet quotidie agnum anniculũ mactari mane ac veſpere. ſeptima autem quáq; die duos iugulant, eodẽ modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cũ agnis anniculis ſeptem, & arietẽ hædum verò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſsũ fuerit. Septimo[a] itẽ menſe, quem Macedones hyperberetæum vocãt, præter iam dicta taurum & arietem & ſeptẽ agnos mactãt, & hædum pro peccatis, decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant vſque veſperam: ſacrificántque eadem die taurum & arietes duos & agnos ſeptem & pro peccato hædũ. adducunt autẽ duos præter hunc hędos: quorum alter viuus extra fines in deſertum emittitur, in quem, ſi quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò in ſuburbanum in locum puriſſimũ eductum cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgãtes. & cum eo ſimul exuritur taurus, non à populo adductus, ſed ſumptu põtificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties, totiéque pauimẽtum, rurſúſq; toties interiora fani circũ altare: reliquum deinde circum altare maius quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris infetunt altari: põtiféxque adiicit arietem de ſuo, ſolidum Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decimaquinta, tempore iam in hibernum vergente[b], tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra ventura frigora quæ annus

An. mundi 2455. *Ante Chri. nat.* 1509.

Num. 28.29

a *Sacrificiũ menſis Octobris.*

b *Tabernaculorum feſtum.*

Exod. 23. *Leuit.* 23. *Deut.* 31.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

senescens afferre solet. quin & in patria tandem constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persica dependeant prima die sacrificium debet esse holocaustoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis cæremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xantico, qui nostris nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietẽ obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tunc exeuntes fecisse diximus, Pascha [a] nominarum, quotannis instaurare lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequentem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori continenter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocaustoma fiunt, additúrque hædus pro peccatis in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda [b] azymorũ die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudinem

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Nume. 9. Deut. 16.

a Pascha decima quarta Aprilis die.

b Festum azymorum. Leuit. 2.

nem honorati, hordei primitias offerũt in hunc modum. Spicarum[a] manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publices ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesimab quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactántque agnos duos: hęc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus vitulis arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdísque pro peccato duobus. Nullum[c] autem festum ducitur absque holocautomate & laborum vacatione, sed in omnibus omnino hęc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur[d] panis non fermentatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne abolętur, quo ad holocautomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratam, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus: huius dimidium mane, tantundem vespere,

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificiũ Pentecostes.*

c *In singulis festis & sacrificiis quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

in ignem infert. Sed de his haetenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterùm[a] Moses tribum Leuiticam à cætero populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eique tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandum commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrũ ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit[b], quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem disseremus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hęc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinẽtiam indixit. Eiecit[c] etiam è cœtu & consuetudine hominum[d] leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer cutassset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudiné à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo[e] magis ridenda est

An. mundi 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

Leuit. 8. *Num.* 3.

a *Leui tribus cultui sacrata.*

b *Res immundæ.* *Leui.* 12, 13. 14. 15.

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Cõtra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto comendunt.*

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gẽtes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

An mundi. 2455. *Ante Christ. nat.* 1509.

Cæterùm [a] puerperas fanũ introgredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd [b] si quis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronẽ, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & infecto primum Dei nomine in membrana, deserit si iusiurandum cũ imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio-

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Puerperæ leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & Zelotypia.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 2509.

& præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum asperso, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Legem autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurúve, omnésque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra fecissent, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permisit, quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitũ, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse omníq

a *De adulterio & incestu. Exod. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20. 21. 29.*

Leuit. 21.

b *Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco cátere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet: sed vitam etiã irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrũ amictum gestãt tantisperdum eo vtuntur, præter aliã castitatem, puritatem & sobrietatẽ à vino quoque interim arcentur. Victimæ etiã integri corporis mactãtur, omníque vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tẽpore obseruanda tradidit: quædã etiam in futurũ, ipse licet in deserto degens, Chananæã terram tandẽ adeptis prospexit. Septimo a quoque anno remissionẽ agris dedit, intactósque aratro & plantatione esse iussit, quẽadmodum iã ante populo septima quaque die remissionẽ à laboribus dederat. quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neque indigenã neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq. obseruari post septimam annorum septimanã, qui numerus quinquaginta conficit, vocatúrque ã Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cùm essent, legem aliquã violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ vox libertatem significat, conueniunt venditor & agri emptor, computatísque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiantur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionem alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Lex septimi cuiusque anni.*

b *Annus Iobelus.*

ius est & in domos quæ in vicis non munitis
An. mundi venduntur: diuersum verò de illis quæ intra op
2455. pidorum mœnia venduntur. Licet enim ante
Ante Chri. annum elapsum reddita pecunia domum reci-
nat. 1509. pere: quòd si integer annus interim abiuerit,
emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradédas accepit à Deo, móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Medio & Ruffinus cap. 5. al. 12. *Num.* 1.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsque cura principibus demandata, numerũ [a] eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerent ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter auctores tribuum Manassem Ioseph filiũ, & Ephræmẽ pro Ioseph. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Ioseph impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud recepe-

a *Mosis populum numerat.*

Num. 2. 3. 4.

b *Dispositio castrorum.*

runt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forum quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quæque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artium in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atque illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum

simum à natiuitate dié excederent, in hunc censum venientibus. Et [2] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiã ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantũ patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, definebátque in extremitaté campanulæ simile, quemadmodũ tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarũ vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica exciebantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus cõ uocabatur. Quoties verò tabernaculũ moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canéte qui in orientali parte castrorũ tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua finxerant deinde tabernaculũ dissolutum mediũ portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

An. mundi 2455. Ante Chri. na. 1509.

a *Nubes super tabernaculum. Num. 9.*

b *Buccinæ duæ ex argento factæ. Num. 10.*

c *Ordo castrorum cum tabernacu-lo.*

Sedition contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.

CAP. XII.

NOn multo pòst à Sina mõte castra mouentur: & post aliquot mãsiones, de quib. dice-

Hedio & Ruffinus cap. 16. al. 14. *Num. 11.*

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Here-
An. mundi moth vbi denuò [a] populus seditionibus agita-
2455. ri cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in
Ante Christum natum Mosen conferre. Illius suasu se reliquisse regio-
1509. nem fertilissimam, & nunc non solum eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate
in extremis miseriis huc & illuc oberrare, a-
[a] *Seditio contra Mosen.* quarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optimè meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curã gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen nõ multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabtothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

[b] *Israelita in deserto coturnicũ carnes impetrant.*

[c] *Concupiscentiæ Sepulchra.*

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

An mundi 2455. Ante Christ. natũ 1590.

MOses[a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmque in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsue Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnum vitibus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittẽdi sunt speculatores, qui & terræ vbertatẽ & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos ex vnaquaq. tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, explorataque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14.

Num. 13. 14.

a *Exploratores terræ Chanaan mittit Moses.*

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se reperisse aiebant, atque ita [a] exploratores cū omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderant, suo timore reliquam etiam multitudinē data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicētes Deum verbis tantum multa pollicēri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursúmque [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactādo. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euētum metuentes, duces è speculatoribus, Iesus Nauei filius ex tribu Ephremitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deū infimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdam, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam terrirarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces se præberent. neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres, Deo que freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

An. mundi 2455. Ante Chri. nat. 1509.

[a] *Exploratores Israelitis terrorem incutiunt.*

[b] *Murmur populi cōtra Mosen.*

[c] *Iosua & Chaleb populum compescunt.*

populum. Moſes a interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſſionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta b annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum c ſe mœſtitia dedidit: Moſénque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſque condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen d vnicum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus

An. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelitæ in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maximæ auctoritatis.*

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper a etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente,

Ann. mundi 2455. Ante Chri. nat. 1509.

a Annona caritas principatu Claudij

legem

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & auctoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obtenerint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Og gem Amorræorum reges, deleueritque eorum copias.*

VI. *De Balaame vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Hebræorum, insciò Moſe, cum Chananæis pugna & clades.

CAPVT I.

An. mundi 2455. Ante Christ. natũ 1509.

Num 14.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deſerto, gentes, & multis miſeriis afflictos, nihil prius habuit, quàm quòd Deus non ſinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moſem audire volebant, quieſcere iubentem, rati etiam ſine illius auſpiciis victoriam de hoſte ſe poſſe obtinere: accuſabántque eum, quaſi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia conſtituti, ſemper ab illius conſiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei ſibi pollicentes: non tam Moſis reſpectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus eſſent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxiſſet, eis nunc quoque ſi rem ſtrenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis ſibi virium aduerſus eas gentes, etiamſi Moſes Deum ab ipſis alienare conetur: omninóque expedire ſibi vt arbitratu ſuo potius rem gerant, quàm pro excuſſa Ægyptiorum ſeruitute Moſis tyranni idem ſuſcipiant, eiúſque libidini ſeducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quaſi verò non omnes ex æquo Abrahæ eſſent poſteri, vt vnus ſingulari gratia præſcientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium eſſe vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promiſſori credentes, ad acquirendam eam regionem ſe expediant, neque diutius ſub Dei prætextu verba ſibi dari ſinant. Cogitandum de præſenti inopia, quàm loca deſerta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cùm Chananæis

a Iſraelitæ abſque Dei mandato & Moſi, cum hoſtibus congredi cogitant.

næis quàprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia populariter in hostes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona [a] parte Hebræorum casa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tũ suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúmque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis [b] castris iterum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter [c] tanta seditione est laboratum, quantã nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæres dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

Anno mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

a *Hebræos Chananæi cædunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

quin lapidaretur, rebus labantibus opem at-
An mundi tuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum pro-
2455. *Ante* ſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolū
Chriſtum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata di-
nat. 1509. uina per Moſem accepta, liberauit tamen è pe-
niciosiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. *a Core ſpopulum excitare aduerſus Moſen conatur.*

COres a vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis conſtitutū moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum ceſſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorem & genere nihilo inferiorem: multáque in illū apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præterius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidem ab-

ſtinere

ſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filiis ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honos is ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferendum, genere Moſi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſpatius paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur, breuíque eò res deuenit, vt [a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum [b] tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electo, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm

An. mundi 2455. Ante Chri. nat. 1509.

Aliàs Balas.

a *Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.*

b *Moſen lapidibus obruendum clamant.*

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim jus & fas præoculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim, & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neque Deus sustinuisset aut se conténi, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eò quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam antè comprobatus. néq;

enim

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a Mosi, ad Corem seditiosum oratio.

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare nõ licuit: quemadmodũ & illud æquum est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculũ eius expecta, neque maiorẽ, quàm Deus habeat, authoritatẽ tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicãdus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoque autoritate confirmabo, méq. ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His audi is turba & tumultuari simul, & malè suspicati de Mose destitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: a que ita concio dimittitur.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.

CAP. III.

POstera verò die reditur in concionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat dirimendũ: eráq. Ruffi. Cap. 2. Num. 16.

——— nonnihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad
Anno mundi 2455. uentus expectationem, quibuſdam Moſem i
Ante Chriſtum natum 1509. ordinem redigi cupientibus: qui verò pru
dentiores erant, ſeditionum finem exoptan
tibus, timebant enim ne actum eſſet de Repu
blica, ſi vlterius ſeditio procederet, multitud
——— quoque natura nouarum rerum cupida, & a
obloquendum magiſtratibus prona, omni
bus rumoribus circumferebatur. Moſes auten
miſſis ad Dathamum & Abironem viatoribus
iuſſit vt ad conductum venirent ſacris interfu
turi poſtquam [a] autem negauerunt ſe obtem
petaturos, neque diutius paſſuros Moſi potem
tiam artibus malis quæſitam in populo augeri
his renunciatis aſſumptiſque aliquot præſtan
tioribus, non eſt dedignatus ad contumacem
Dathami factionem venire, ſequentibus ſe li
benter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis
audito Moſem cum primatibus ad ſe aduenta
re, progreſſi cum liberis & vxoribus ante ta
bernacula, expectabant quidnam acturus eſſet
aderant etiam ſatellites qui arcerent eũ ſi quic
vi agere vellet ille verò iam propior ſublatis in
cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitu
dine exaudiri poſſet. Domine [b], inquit, cœli &
terræ ac maris, tu qui mihi teſtis es fide digniſſi
mus, quod quicquid hactenus feci, ex tua ſen
tentia feci, qui miſeratus res Hebræorum per
petuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc oratio
nẽ, tu enim ſcis omnia, ipſas etiã cogitationes
hominũ: quapropter non dedignaberis rei veri
tatem atque iſtorum ingratitudinem in mediũ
proferre. Noſti ſanè exactè & illa quæ natiuita
tem meam præceſſerunt, viſa nimirum non au
dita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſub
leua, quas iſti cum non ignorent, malè ſuſpicari
tamen non verentur. Ego cum vitam agerem
quietam

[a] *Dathan & Abiram contumaces.*

[b] *Moſis ad Deum precatio.*

——— dara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis
An mundi. circumueniri iactantes. facies autem manifeſtã
2455. aduerſus inſanos gloriæ tuæ detrectatores vin-
Ante Chri. dictam, ſi non cõmuni more intereant, ne quis
nat. 1509. nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra
——— quam indigni calcant dehiſcens cum familiis &
facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm pium eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſterium ex tua ſententia eſſe comprobabitur. Quòd ſi vera ſunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus ſum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, concordia, & mandatorum tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ eſt à tua iuſtitia, illorum pœnas immeritã Iſraelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndique ſuperficie, non ſecus quam pelagus vẽto fluctuans, vniuerſum populum terruit: immani mox ſonitu eliſo, qua ſeditioſi tendebant, ſolum ſubſidit, & eodẽ momento omnes ad vnum abſorbet: ſublatiſque in hunc modum profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur, vt ne veſtigium quidem eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis, illuſtre argumentum diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ: fuitque hic caſus eo miſerabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos eſt miſeratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei ſententiam cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt peſtem ac perniciem popularium exiſtimaret. Poſt Dathanum cum ſuis extinctum Moſes pontifica-

a Datã & Abiram ab ſorbet terra.

rus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Core: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quę secum attulerant: cum subitò tantus ignis effulsit, quantũ nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu a ducenti illi & quinquaginta vnà cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuũ eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

a Eorum ducẽtis quinquaginta viris ignis absumit.

Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IIII.

POstquam euidens argumentum eum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotium ad Aaronẽ peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamen ob hoc diu cessatũ est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nã ex Numer. 17.

talibus cauſis ortum habuit, vt facilè appareret:
An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509. longo tempore duraturam. Cum enim ſemel animo hominum occupaſſet hæc perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Moſis iſta facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus ſæuiret, ſed à Moſe ſolicitatus: ægréque ferebant, quòd non ſolum impunè tot optimatum morte populum mulctaſſet, ſed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo poſthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè ceſſiſſe videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquem ſtatueret. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, concionem aduocari iubet, & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas attulerunt, cum alij, tum b Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quæ facilè agnoſcebantur. quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à cæteto populo notatæ: videbántq; alias eadem ſpecie manere, quas erant pridie cum eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſe exorta, & quod magis mirum, amygdala matura quod virga ex hoc genus ligno conſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitum, omiſſis odiis quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij

a *Alia ſeditio contra Moſen.*

b *Aaronis virga germinat.*

dicij vertsum, amplius Deo repugnare dcliit, ratúmque Aaron sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine ipost hac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tãdem peruenit. Moses auten ipost eaquam Leuiticam tribum diuinó cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne forè im parandis ad vitam necessariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post annis ac Dei fauore quæsitam Chanaanæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus cõ contiguo duum milium cubitorũ, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi post hæc eius tribus solennes reditus fuêre. Nunc a dicendum quæ sint Sacerdotum proprìa. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit; sacrificãdum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis verò quibus patria lex vesci vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque siclos. deberi eis etiam primitias tonsuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto se consecrant, Nazaræi b dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consectant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Itẽ qui Corban seipsos nominant, hoc est, Dei donum, si velint à ministerio, ad quod se vltrò obligauerunt, dimitti, Sa-

Anno mundi 2455. *Ante Christum natum* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. *Num.* 18. 35. *Leuit.* 14. 18. & 26.

a *Sacerdotũ reditus.*

Numer. 6.

b *De Nazaræis.*

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem tri-
An. mundi ginta ſiclos, virum quinquaginta, qui verò tan-
2493. *Ante* tum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotum ar-
Chriſtum bitrio relinquẽdos. quin & ſi quis domi mactet
nat. 1473. ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum,
offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus
& brachium dextrum. Tantum eſt quod Sacer-
dotibus Moſes attribuit, præterque quicquid
pro peccatis populus offert, vt in proximè præ-
cedente volumine diximus. Quicquid autem à
populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo
tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offe-
runtur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fun-
Numer. 20. gentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt
a Moſis ad ſeditionem diſpoſitis a caſtra mouit, & cum om-
Idumæos le- nibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis
gatio. primum ad regem præmiſſis. petebat ab eo tan-
tum liberum tranſitum, paratus ipſius arbitrio
fidem dare ſine cuiuſpiam iniuria iter ſe factu-
rum: præterea forum rerum venalium ſuis ex-
hiberi poſcebat, perſoluturus etiam aquæ pre-
tium, ſi Rex ita iuberet. ille verò legatis, re infe-
cta, dimiſſis, negatóque tranſitu, armatus cum
exercitu eſt obuiã profectus, prohibiturus Mo-
ſen ſi vi viam aperire conaretur. at Propheta
conſulto prius oracuio, & Deo nõ permittente,
vt ipſe pugnæ principium faceret, retrorſum
abduxit exercitum, per deſertum iter facturus.
b Mariam- Eodem b tẽpore ſorori eius Mariamnæ vltimus
ne ſoror Mo vitæ dies aduenit, quadrageſimo anno ex quo
ſis defun- Ægyptum reliquerat, menſis Xanthici luna pri-
cta. ma: ſepultáque eſt publ eo ſumptu magnificè, ſu-
Numer. 19. per quodam monte, qui appellatur Sein: & poſt
c Mos luſtrandi menſtruum luctum c luſtrauit moſes populum
populum. hũc in modũ Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulũ ante ca-

ſtra

stra productam Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguine septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. Deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedrinum in medium ignem iniiciūt, simúlque hyssopum & lanam coeco tinctam. huius cineré vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulū huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto pro puris posthac habebātur. & hunc lustrandi morem etiā in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmque venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco mōtem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscēdit, præmonitus[a] à Mose quòd esset moriturus: & in cōspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutam pontificiam stolā Eleazaro filio tradidit, ad quē iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis cētesimo vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primā lunam mensis qui Athenienſibus hecatombeon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eū populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuiū qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, desertū medium peretians, in Asphaltitem lacū influit, Moabitas ab Amoræis disterminās. éstque hæc regio frugifera, & fructus quantū satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui transitū per regnum peterent, gane-

Ann. mundi 2493. Ante Christ. nat. 1473.

Nume. 19.

a *Aaron mortuus.*

Ruffinus Cap. 4. Hed. cap. 5. *Nume* 21.

b *Mosis ad Sehonem Amorræorū Regem legationes.*

fidem daturus quòd ſine detrimento vel agro-
An mundi 2493. Ante Chriſt. natũ. 1473. tum vel colonorum militem traduceret: ſed perſoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam ſi potum aquæ ſine precio date grauarentur. Sehon verò negato tranſitu & armato ſuorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur.

Quomodo Moſes deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Nume 21. a Hebræi pugnam parãt aduerſus Amoræos.

MOſes autem poſtquam intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facilè adduci poſſe vt priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarent, occaſionem eis adimere volens, conſuluit Deum, an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam inſuper pollicente, magnopere hac ſpe animatus, militem quoque fiducia complet, clamitans adeſſe tempus quo pugnandi cupiditatẽ exſatiarent, auſpice Deo, & quò ſponte iam propenderent autoritate ſua compellente. at illi permiſſa poteſtate læti, arma corripiunt, & è veſtigio inſtructa acie ad hoſtem properant. Amoræus cõtrà vt vidit aduẽtantes, oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus, tum milites animos, quos ante viſum hoſtem præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt. Itaque vix primo cõflictu excepto, terga vertunt, in ſola fuga ſpem ſalutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hoſtes cedere acriùs inſiterunt, turbauíſque eorum ordinibus,

Amoræos Hebræi fun unt fugãt ve.

in

in extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis spatiosi effuso cursu alij alias vrbes petebant. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos assequebãtur, aut gladibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cúmque desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrẽtur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt cõfixi: & [a] inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerũ copia fruebãtur, quòd fructus nondum exactis collecti essent, & milites totã regionem percurrebant impunè diripiendo, captiuósque abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec cõsiliò prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ mõdò sitam. Ná [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt, Iobacchus verò septẽtrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxiliũ Sehonis amici & socij veniens: cuius res quũ iam perditas videret, nihilominus victoriam sperãs, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua [d] spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moses verò Iobaccho fluuio superato, regnũ Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat,

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1473.

a *Sehon Amoræorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amoræorum occupant.*

c *Amoræorum terra situs.*

d *Oges Rex cum exercitu trucidatur.*

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, nevitibus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentum exstabat in expugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperũt, & ex præda tam priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hæc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnũ è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámq; in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac prõptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vtbésque gentis eius expugnãdas, cuius belli origo talé causã habuit.

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1473.

Ruffin. e. 5. Hedo. 6.

a *Hiericho.*

De Balamo vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, cũ res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis consultè de rebus nouis cogitauit & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen volẽs ne vlterius procederẽt legatos, [b] de cõmunibus commo-

Nume. 22. 23. 24.

b *Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.*

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a] ad Balaamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiá de suis honoratissimũ quénq; rogãtes vt veniret ad se & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, consulit [a] Deũ, quærit eius de Madianitarum postulatis sententia qui cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificandi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionibus comparatã, nã exercitum illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longè charissimum. dedíq; cõsilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent. his dictis legationẽ dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autẽ cum ventum esset in viam quandã angustã inter duas macerias sitá, occurrit ei Angelus. quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterũ septum, nihilque mouebatur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: cúmque nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbens Deo sic volente humana voce Balamũ incusat, quòd nunquã antehac læsus sæuiret in se, non intelligens Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit [c] ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retrò

a *Balacis & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelus restitit.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamum obiurgatur ab Angelo.*

Ann. mũdi 2493. Ante Christ. nat. 1473.

abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modò ne quid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His[a] mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificẽtissimè, voluit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat, quibus consideratis[b] iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit; quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terrã ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare adeoque multiplicabitur gens vestra, vt nulla nõ orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cúmque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam

Ann. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

a *Balamus ad Balacũ peruenit.*

b *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deest-

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint. non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia[a] vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Adbquẽ[b] vates, Putas, inquit, quoties fatã sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult proferr & oracula, nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere, in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atque Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in facié pronus prædicebat

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Balacus iratus reprehendit Balamum.*

b *Balami responsio.*

quicquid euenturũ esset regibus & ciuitatib. cla-
Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471. riss. is, quarũ quædã nondũ conditæ videntur, quę verò extant earũ res terra marique gestæ ita prædictionibus respõdetunt vsque ad nostram memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando cõprobaturum. Balacus autẽ ægrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetens cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace[a], inquit, vósque Madianitæ, quándoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia famẽve, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc [b] consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subito se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis [c] autem ita vt monẽti fuerant filias mittentibus. Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

Numer. 25.
[a] *Balami de rebus futuris vaticinium.*

[b] *Balami aduersus Hebræos consilium.*

[c] *Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra permeant.*

tem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illæ libenter & verba iuuenum & cõplexus admittũt: iámque blandicijs illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parant. tum illi tristes mulierum discessũ, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & consuetudine sua deuinctos animaduertẽrũt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentũ ac domesticorũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidẽ amare vos, & abitionẽ nostram molestè ferre assueratis, ne has quidẽ preces auersabimur. quare si beneuolẽtiæ coniugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ conuictura sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cum iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec eorum cum aliis cõmunem sustineatis, necesse est si vultis nobiscum vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorem istum vos nõ fingere, nisi eosdẽ no-

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriã perducunt.

bisçum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertendum, si terrę in quam veniſtis peculiares Deos colere malitis: præsertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo ptæter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi soli iuxta veſtra inſtituta vitam agatis. At[a] illi cupidine cæci dicta eorum comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrum deſciſcunt: & plures Deos credere inducti, sacra illius eius gentis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ. iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moſis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter se oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes [d] veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in desperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorum decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum contemptu, sed cõpeſcẽdis prauis cupiditatibus fortes se viros declarent. abſurdum præterea dicebat, quòd cùm in de-

Anno mũdi 2493. Ante Chriſtum nat. 1472.

a Hebræi mulierum cupidin. ducti à patrũ religione deſciſcunt.

b Zãbrias.

c Chosbi.

d Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

turbas in populo excitarent. Atque ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus creseceret, vindicare in flagitiosos decreuit. non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis ęmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerũt: nec prius destitit, quam quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consilium dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret quin

a *Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.*

al. 24000.

b *Moses in Madianitas mouet.*

An. mundi 2493. Ante Christ. natũ 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prędam, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum verò populo distribuit. quo facto est vt deinde suauiter viuerẽt, opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti. Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit, qui sibi in prophetæ & ducis (si opus foret) muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritissimus, Mose præceptore doctus. Per [b] idem tempus duæ tribus, Gade & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen, vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans. Velle eos in ocio luxúque terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram vltra Iordanem à Deo prõmissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratum, ne meritò irasci viderentur, respondent se neque per ignauiam pericula, neque per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratósque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi, & communibus militare auspiciis.

Numa. 27. Deut. 3.

[a] Iosuam Moses sibi successorem designat.

Num. 32.

[b] Tribus Rubẽ, Gad, & dimidia Manassũ, Amoritidẽ terram expetunt.

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

drageſimo migrationis anno triginta tantũ dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnẽ præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Hiſtoria Deuteronomij. Ruffinus Cap. 5. Hed. cap. 8.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

Deut. 4

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri a commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam, & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantum ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior rẽdditur. Filij b Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandíque omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequemini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & nẽque legibus

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiúſque mãdatis ſint obedientes adhortatio.*

per

per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquam nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducũ ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmurueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Absit autem vt

Ann. mundi 2493. Ante Christ. nat. 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An mundi 249. Ante Christ. nat. 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane *Deut. 7.11.* & occupata Chananæa potiemini. alioqui ſi per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbem dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis. quò si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quominus periculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminem hostium superesse patimini: id rebus vestris conducibilius existimate, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea[a] lucos & aras & templa quoquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges cõscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus[b] tradit eis Codicem, leges scriptas & institutas bene viuendi continentem. Illi verò

[a] *Israelitæ hostis, eorúmque idola tollere iubentur.*

[b] *Moses Israelitis Codicem, leges scriptas & instituta cõtinentem tradit.*

An mundi 2493. Ante Christ. nat. 1471.

soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréque quanta pericula pertulisset, quámque alacriter salutem ipsorũ procurauisset: & de futuro soliciti quod non essent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Mose non amplius de precatore: tum pœnitentes eorum quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam consolationem admitteret. Moses verò solabatur eos, & iubens à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur, atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæ precium duxi, leges[a] talis latoris maiestate ac virtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Extant autem[b] omnia quæ ille vir scripsit, vt nihil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis forte ex contribulibus in hęc nostra inciderit, calumniam temerè struat, quasi parum sincerè scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autem eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritúsque gentiles pertinent: quæ verò ad priuatam consuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum nostratibus, spectant, in eum commentarium distulimus quem de moribus & sacrorum causis Deo fauente scribere est animus.

a *Leges à Mose latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excusatio Historiographi, cur Legum seriem innouarit.*

Postquam[c] acquisita Chananæa terra, vbi búsque condi is, victoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem constabietis. Vrbs[d] sacra fit vna in regione Chananæa,

c *Israelita quomodo in terra Chanaan victuri.*

d *Vrbs sacra & templum in Chananæa.*

An mundi. 2493. *Ante Chri.* nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculum elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus non politis, sed collectitiis constructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundam speciem præ se ferant: ascensúsq; sit ad illud nõ per gradus, sed terra leniter per acclive aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllum neq; templũ. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus per diẽ pẽdeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

a *Conuiciũ Deo faciẽs. Leuit. 4. Deut. 16.*

In [b] sacrã vrbẽ & templũ ter in anno conuentus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agãt, & in futurũ precibus eum demereantur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolentiã alant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idẽ est genus, quíq; eisdem studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debẽtur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & cõuiuia. Æquum enim est ex prouẽtu terræ à Deo datæ in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis non est sacrificandũ. neque enim quicquã Deũ delectat cum iniuria cõiunctũ: neque maior est turpitudo quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neque sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur, est enim solorum sacerdotũ. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa

c *Decimæ. Deut. 18.*

d *Merces meretricis.*

e *Dij alieni. Deut. 22.*

f *Linum & lana.*

festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro concione legat: & neque mulieres neque pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maioré obtinebunt in delinquentium conscientiis, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda. & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim [d] præsint septem viri probatę vitutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Opor-

Ann. mũdi 2493. Ante Christ. nat. 1471.

Deut. 11.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges ediscãt. Deut. 6.*

c *Signa Legis.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

An mundi 2493. Ante Chri. natũ 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentiæ metu præterius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nescianr de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimonium vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimonium deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditum fuerit, ísque posteà falsi co rguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea, neruis cervicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere

a Iustitia est Dei potentia.

Deut 19. b Falsi testis pœna. Deut. 21. c De homicidio commisso.

Bere proclament, eámque nec fecisse se, nec dũ fieret interfuisse. innocéntque Deum vt propitius factus nunquam posthàc in ea regione tale malum accidere permittat. *An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.*

Optimum[a] quidem est optimatum regimen, & sic in administrata Republica viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere præsidem. Attamen [b]si regis vos cupido ceperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis, & cui iusti tia sit cordi cum cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quam suæ sapientiæ tribuat. nihilque præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equísve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum posset euadere, & si talibus studiis plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus vestris expedit. Terminos [c]terræ mouere non est fas, nec propriæ, nec alienæ, dummodo pacatæ: sed religiosè cauendum vt tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facilè enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

a *Aristocratia optimum regimen.*

b *De Regis electione.* *Deut 17.*

c *Termini terræ nõ mouendi.* *Deut. 19.*

Quid[d] terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis consumat, & cum pupillis ac viduis.

d *Plantarũ ante quartũ annum fructus prohibiti.* *Leuit. 25.*

An. mundi 2493. *Ante Chri. nat.* 1471.

quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum [a] vitibus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus [b] aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pura & impermixta, nec duûm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neque diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri libenter illis ad esum exhibenda sunt. au-

a *Vites plantanda.*
b *Terra aranda.*
Deut. 14.
c *Egenis aliquid in agro relinquendũ*
Deut. 25.
d *Boues triturantes.*
e *Viatores à pomis maturis non arcendi.*

ferre

ferte verò secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationē non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortentur, Israelitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendū hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundātiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honorēmus: volens hoc modo singulatem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest benignè cum illis communicant. Qui verò contra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalē pœnā hanc sustineat, eò quòd cùm esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto fitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos distribuatur. E [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & sacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimas tum quæ Leuitis

An. mundi 2493. Ante Christum natum 2471.

a *Plagæ quadraginta.*

b *Decimæ egenorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut. 26.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potétia ac benignitate augere etiã dignetur.

a *De vxoribus ducẽdis*

Vbi [a] ætas maturuerit vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius vitum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus impetare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neque [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atque hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

b *Ancillas ingenui non ducant.*

c *Meretricis nuptiæ.*

Si [d] quis aliquã pro virgine desponsam postea talẽ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísque nullũ post hac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulantiæ quã insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsque ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib.

d *Pœna mulieris pro virgine desponsata tali postea nõ inuenta. Deut. 24.*

obruat,

obruatur. quod si ex sacerdotibus prognata fuerit. viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorísque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenituræ, vt duplicem facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali coniugio rem turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quòd si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hanc ei nupt.ũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

Si d cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti cõiunctissimo vi-

Anno mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deut. 21.

a *Primogenitus ius suum retineat.*

Deut. 22.

b *Stupri pœna.*

c *Virgo constuprata.*

Leuit. 25.

d *Defuncti fratris vxor ducenda.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1741.

ctura, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cui iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, hoc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si [a] quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eíque legitimè coniungi voluerit, non antè ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demũ ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ suæ tantum voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis [b] autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quòd si satiata concupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque [c] è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ verbis parentes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque non voluptatis causa in matrimoniũ se cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerent, qui se in senectute nutriãt, & necessaria sibi suppeditent. Ac-

a *Cum capta coniugũ. Deut. 21.*

b *Luctus triginta dies.*

Deut. 21.

c *De liberorum ἀγροικίᾳ.*

ceptos

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcẽtes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionem pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendum eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani parens eſt generis, & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talibus pœnã inclementer infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legibus dare pœnas videant. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed contumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin [a] & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuũ [b] dare ad vſuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ. non enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionem, quæ huiuſmodi beneficentiam ſolet conſequi. Qui [c] verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt,

An. mundi 2439. Ante Chri. nat. 1471.

a *Hoſtes ſepeliendi. Deut. 23.*

b *Mutuũ dare ad vſurã Hebræorum neminilicet.*

c *Mutuum reddendum. Deut. 24.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quasi sua reponẽtes,& vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda pignora,nisi iussu iudicum: [a] pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum. sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iterus cubitum, quandoquidem Deus á natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauiùs aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui [b] in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui vetò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo [c] anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si [d] quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errãtes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. Iumentum per tem-

[a] *Pignus.*

[b] *Furtum.*

[c] *Hebræus seruus anno septimo manumittẽdus.*

[d] *Inuẽta bona.*

tempestatem in luto hærens, præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, nõ per ludibriũ tisum captãdo alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro confestim vindicetur: idem patiẽte eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. prætérque mercedem medici. Qui mulierem vterum gerentem calce percusserit, si quidẽ mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque aliàs noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] excæcauerit quenquã, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem [d] cornupetam dominus ingulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos ae-

An. mundi 2463. Ante Christum natum 1471

Deut. 22.

a *Homicidæ lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De boue cornupeta.*

An mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit vendãtur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obeibus, qui non facilè prolabi sinant ac decidere. Depositum tãquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habẽdus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quòd si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiutando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum condemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virùm pauperem mercede sua defraudet, memor quòd is vice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operatius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è

Deut. 21.
[a] *Puteus.*

Deut. 24.

Ibidem.
Ibidem.
[b] *Merces.*

[c] *Liberi ob parentum iniquitatẽ nõ puniendi.*

talibus nati sint, quàm odio propter illorũ vicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones [a] abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcẽdum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multò ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiam corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portẽta ducitur.

Castrarè nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propicius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõptu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxítque Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel vobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primum ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiç

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

[a] *Spadones.*

[b] *Belli leges Deut. 20.*

[c] *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & supe omnia Deus auxiliator propicius. mauultis ta men non cogi ad bellum, neque ex rebus illo rum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiātur, præstat pacem inuiolatam seruare: quòd si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite, imperium Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed non rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa sunt vsi: tum qui plātata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

a *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum totis familiis

b *Arbores frugiferæ nō excindēdæ. Deut. 22.*

c *Chananæorum gentem extirpandā.*

sunt

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt institutа quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus. *Anno mūdi 2493 Ante Christum nat. 1471.*

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prędictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentus nusquam non congruentibus. Hæc volumina & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta repositа erat, & præterea tabernaculum. populo[b] etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisásque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primū illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam fastas ominationes quàm deuotiones in literas

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

a *Mosis carmen & benedictio.*

b *Amalecitas plectendos Deu. 27. 28.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

retulit, vt in perpetuum ciuis ea discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq. latere, quâ populus iussus est stare, & holocautomata offerre, & post eā diem nunquā alias victimas imponere: neq. enim fas esse. Hæc sunt quę Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie[a] populo cum vxoribus & liberis in concionē collecto, ne mancipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq. Dei voluntatem diligenter expendentes, neq. cognationis gratiam, neq. periculorum metū, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earū labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quā si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius, si fieri possit, supereſſe paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierēt & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iam diximus. Sed & Iesus superstite etiam tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrando, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationem tecēs institutam eos præparans, diuino monitu se præsagire aiebat, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituróſque gentibus

Deut. 29. a Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: actum demum seram atq. inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & vrbes suis ciuibus & tẽplum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturúmque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro vsus & vicario in obeundis quæ ad vestram felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, vt priusquàm decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, méque hoc debito exsoluam, vestræque memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem cõ-

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Iosuam Moses hortatur. Deut. 31. Deut. 33. 34.*

b *Hebræũ ob Mosis obitum planctus.*

Anno mūdi 2493. Ante Christ. nat. 1471.

ceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere posset. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futuram suã conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, séque destituendos videbant. Quantus autem fuerit populi planctus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viso tamen affectu populi à lachrymis temperare non valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi discessurus erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem cogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato constitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, interloquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuũ, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

prædi-

prædicarent. Vitæ[a] eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator bidé cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsens tantummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

An. mundi 2493. *Ante Christ. nat.* 1471.

a *Moses* 120. *ætatis anno ablatus.*

b *Adar Hebræis mensis duodecimus nobis Martius dictus.*

c *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM LIBRI V.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patrijs religionib. in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.*

Anno mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Cenizum tradita.*

V. *Quomodo populus rursus à Moabitis subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananaeorum imperium redacti, & per Baraeum in libertatem sint repositi.*

VII. *Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palastinis fecerit.*

XI. *Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palastinis in prælio casi fuerint.*

XII. *Quomodo Elis audita filiorum cade, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.*

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAPVT I.

a *Iesus exploratores mittit in Hierichũtẽ*

b *Tribus Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti*

Iesus in mentem reuocat.

Num. 32.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittítq.[a] exploratores in Hierichunte, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox[b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nã & huic tribui dimidiatæ Amoræã habitare per mis-

missū erat, quæ fuit Chananææ pars septima: re uocauit eis in mentē quid Mosi fuissent pollicitī: rogauitq. vt in eius gratiā qui ne vltimo quidem vitæ tēpore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter præstaret quæ promiserant. illis verò imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ [a] postquam metatus est, cōmodum speculatores aderant, omnib. apud Chananæos exploratis, ignoti enim à principio, totā illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitum cōsuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicātur. vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam diuersoriū non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iámque cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnāti, venisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subducant. Ille verò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores [b] his contexit. missis autem à Rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent Regi, quasi detrimentū aliquod reipublicæ allaturi. paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quæ dm serio loqui putabāt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt,

Anno mundi 1494. Ante Christum natum 1470.

a *Hierichūtem speculatores explorant.*

b *Rachab exploratores contegit.*

An. mundi 2494. Ante natum Christum 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumẽ ducebant, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat daturа, togatósq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirẽt: iureiurando prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorum decretũ interneciõi traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deũ iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pũgna caderet, ipsis culpam fore non suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se funẽ de mœnibus demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitum procuraturum promisit, fluẽtis eius imminutis Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, co-

Iosuæ 3. a Iesus Iordanem traiicit cum copiis.

pias

pias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis adibile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat, stetérúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisterent, quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadium castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerãt, vt monumentum esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrum in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laborãtum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebãt. eodem enim tẽpore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaque prima die festinitatis, Sacerdotes Arcam gestãtes, stipati armatorum custodia, [c] accesserunt ad vrbem septem cornubus clãgen-

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

Iosue 4.5.

a *Iesus monumentum extruit ad Iordanem.*

b *Israelita Pascha celebrant, terræ frugibus fruũtur & desinit Manna.*

Iosue 6.

c *Iesus cum copijs vrbẽ circumambulat.*

Anno mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem ſuos adhortando circumambulabant mœnia ſenatu comitante, nec aliud quicquam faciendo, quam vt inflarent cornua, retrò in caſtra reuertebantur. Cúmque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus contractis in vnum copiis, reliquo populo conuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die ſine labore capiendam, Deo hanc in poteſtatem ipſorum tradente, & ruentibus ſua ſponte mœnibus facilem aditum aperiente, iuſſitque omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neque laſſitudine, neque miſeratione, neque prædæ cupiditate à cædib. auocari, aut effugium vllum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. ſolum[a] aut Rachaben eum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rurſum circúambulant, præcedentibus eum Arca Sacerdotibus, & cornuum claſſico militem ad aggrediéndum opus ineitantibus. cúmque ſepties luſtrata pauliſper conſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi[b] verò nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichunté, omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnam inutiles: paſſimque cadaueribus viæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris, repletáque[c] trucidatis vrbs, & poſtremò

incenſa

a *Ieſus neminí præter Rachab parcere iubet.*

b *Hierichúntis mœnia ſponte ſua collapſa.*

c *Hiericho capta, homines trucidati, vrbs proſtrata & incenſa.*

incensa regum defunctis præbuit: in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. móxque agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hûc modum se habuit. Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur [b] Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis [c] autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichûntem sitam: quicum Ainatis prælio

An. mundi 2494. Ante Christ. nat. 1470.

Ios. 7. 8.

a *Achar quadam ex præda cõtra Dei mãdatum abscondit.*

b *Galgal, libertas. Iosue 5.*

c *Israelita ab Ainatis fusi fugatíque.*

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cæsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaque saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullaque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: a *Iesus ad Deum precatio.* Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excitiuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam fumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémque in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Iesus, in faciem humi prolapsus. b *Responsum diuinũ ad Iesua preces.* Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione

Anno mũdi 2494. Ante Christum nat. 1470.

fitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israelitarum fore victoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmque a sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum vtitim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ tradtur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & nocte dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebant ex composito signum datum est, coorti b celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisque ciuium è muris suorum vt tum putabant victoriam spectantibus: vrbémque ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc tati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cùm vxoribus ac libétis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cùm sibi inuicem præsidio non possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hác Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum æque mancipiorum capta est, & suppellex sine numero: pecudum

Anno mundi 2494. Ante Christum natum 1470.

a *Achor sorte deprehenditur & punitur.*

b *Ain expugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. Ante Christ. natũ 1470.

item greges non modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui nõ longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quod vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium confingendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos fatérentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longe diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus autem credens eorum verbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros

1470.

a *Prada populo distributa.*

II. Iesu 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.*

turos se eos pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc æstu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatus eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sanctam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cum Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum accisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expedirí, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tunc Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, de luculo parantes oppugnationem aggreditur: cúmque terga vertissent, per deciiue fugientes est persecutus Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prœlio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminum ictibus, grãdine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquam antea visum, quòd dies factus est lõgior, ne inter-

An. mundi 2494. Ante Christ. nat. 1470.

a *Gabaonitæ ministeriis publicis deputati.* Ios. 10.

b *Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus.*

An. mundi 2494. Ante Christ. nat. 1740.

uentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de[a] omnibúique supplicium sumeret. creuisse[b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cũmque latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, déque stupenda multitudine cæsorum, excitati[c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque[d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tamipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non satis tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus, & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi cecidêrunt, vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges[e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóque lætum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferum exercerent, & currus exurerent.

a *Quatuor Reges trucidati.*

b *Sol immotus consistit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, neminéque audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámque quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo superetat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrum tabernaculum in vrbe Siluntę fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Gatizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsque peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm naturalem, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus artificiosas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, & quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque sequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales parerat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum iussos manus conferere deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione exsos, vt ne reliquiæ quidem generis supersint. cæterùm [c] quoniam ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem profe-

---

An. mundi 2494. Ante Christ natũ. 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iosua deuastat.*

b *Iosua in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Ios. 13. 14. 15.

c *Iosua diuidendam regionem & duas tribus cũ dimidia remittendas hortatur.*

An mundi 2499. Ante Christum natum 1465.

cti fuerãt,& propter cognationẽ socios periculorũ se adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis viros eligendos, qui regionẽ totã permẽsi bona fide & absque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt. In [a] eã sententiã itum est ab vniuerso populo: mõxque eos viros misit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiã errare ac falli nõ poterãt. hisque mandata dedit, vt æstimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananæa natura talis est, vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos, qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri possent: quòd si idẽ ad Hierichuntinũ aut Hierosolymitanũ agrum cõferantur, iã uõ magni precij videbuntur: cũ tamẽ hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantũ ad fertilitatẽ attinet, nullis alijs secundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æstimationẽ portionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro millle aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi sedes erat. Tũ [b] Iesus assumpto Eleazaro cũ senatu ac tribuũ principibus diuisit regionẽ nouẽ tribubus & Manassitarũ dimidiæ parti, cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cũmque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertingens vsque Hierosolyma, latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat in hac sorte vrbes erant Ascalõ & Gaza. Secũdo loco Simeonis sortita est Idumeæ partẽ Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsque mare porrenditur.

[a] *Iosua ad metiendam & dividendã terram quosdam mittit.*

[b] *Iosua Chananæorum regionem nouẽ tribubus & dimidiæ Manassis diuidit.*

ditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustissima autem hęc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephręmi autē tribus terram à Iordane vsque Gadara in longū protensam sortita est, in latū patentem à Bethelis vsque magnū campū. Manassetidis itidē dimidia pars agrum à Iordane vsque Dora vrbē, latitudine vsque Bethsana, quæ nūc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longū patentem à flumine vsque Carmelū montē, latitudinis verò mōs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsque Genesaritem lacū terrā Carmelo & mari cōtiguā sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelū sita est conuallis ab re nomen habens tota Aseritis cessit qua ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientē spectant vsque Damascū vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsque Tibani montē & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriūtur, quā fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Postrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentē solem vergit, Azoto & Doris terminati. horū est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsque montē à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictam Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Aruæorum, Amatheorū & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cæterùm [a] Iesus ætate iā defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligentius Rempub.

An. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

Ios. 16. 17. 19

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13.

Iosua vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit.

An. mundi 2499. *Ante Christum nat.* 1465.

administrarent, præcepit vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim consistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idque eos nõ ex Mosi tantum monitis, sed suomet experimẽto didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex [a] his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquam à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quæ est in superiore Galilæa. post [b] hæc quod de præda reliquum erat diuisit: super erat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum accessio & publicè & priuatim facta est. tantum erat auri & vestimentorum ac reliquæ suppellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vnà militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorum generis, terrã hãc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósque opem vestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam vestrã nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus quòd socij periculorum esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua beneuolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis parastis, sicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis adnitẽtibus

a *Oppidare fugij. Nume. 35. Deut 4. Ios. 20.*

b *Prædæ dimissio.*

c *Iosue ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

tibus; peruenimus, nec id sine vestrę operæ prę mio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multúmque prædæ, auri & argenti, referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referē dam vicem nunquam non prō tam ac paratam. Nam & Mosis mandatis satisfeciſtis, non contē pta autoritate mortui, & nihil vobis ad nostram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere, neve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tam nostros quàm vestros maiores in hāc lucem protulit: cuius leges ac religio per Mosen ioſtituta, diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut contrà, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & sigillatim primatibus populóq; in commune dicto vale, ipse quidem eodem loco restiti: reliqua autem multitudo vniuersa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellebantur. Itaque [a] tra iecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo [c] audito apud cæteros Israelitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac suspicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ vo-

Anno mūdi 2499. Ante Christum nat. 1465.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Ioſ.* 22.

a *Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio.*

An mundi 2499. Ante Chri. natũ 1465.

luntatis rationem habendam, atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & põtifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius [a] inquit vestrum delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Aræa, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè perstiteritis, non grauabimur vllum laborem pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuẽdum flumine traiecto, Pro Chananæis habitos, non secus atque illos exter-

[a] Phinees ad Rubenitas oratio.

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitē nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quod si putatis locū vobis ad rectè sapiendū esse obstaculo, præstat nouam agrorū diuisionem facere, & hāc regionē pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamúsque vos per salutē liberorum ac coniugū, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatē imponatis, cōtra quos minimè volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia bellī periculis exponere.

An. mundi 2499. Ante Christ. nat. 1465.

Postquam hæc Phineeses dicere desiit, qui cōcioni præerant, pro cōmunis causæ defensione hæc attulerūt. Viri [a] fratres, nos neque à cognatione deficere volumus, neq. in religione cuius nequaquā pœnitet, quicquā innouare. Vnū Deū nouimus Hebræis omnibus cōmunem, & altare eius æreū quod est ante tabernaculū, nec aliud vnquā nostras excipiet victimas. nam hoc quod nūc erexímus, quódq. vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deū sacrificijs placandū exstructum est, sed vt perpetuū argumentū exstet nostræ necessitudinis, nósque patriæ religionis admoneat, nō vt vos suspicamini, violādæ religionis sit initiū. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter melioré posthac de nobis opinionē habetote, absítq. vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxiū fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absq. capitali pœna expiari nóvaleat. His auditis Phineeses, collaudatáq. eorū constātia, reuersus

a *Rubenitæ rā responsio.*

An. mundi 2499. Ante Chri. nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lætus quòd nec de lectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: móxq; soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse, primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantámque gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt, priusquam decederet, illos officij commoneret. postremo rogauit vt hanc admonitionem bonis consuleterent, essentque eius perpetuò memores: post hanc concionem [c] naturæ debitum exoluit, anno vitæ centesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Pontifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium. sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, responsit, iubere Deum vt Iudææ tribus ductu belium gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus ré aggressa est vt sublatis è sua ditione hostiũ reliquiis, tũ tributariis, in alterius tribus

a *Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.*

b *Iosua postrema ad seniores & Magistratus Hebræorum adhortatio.*

c *Iosua moritur.*

d *Eleazarus moritur. Iudic. 1.*

rtibus exſtirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret.

An. mundi 2525. Ante Chriſtum nat. 1439.

Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſis Beniamitis 300 tantum fuerint ſuperſtites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbẽ eos expectabant ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorũ dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Ieſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus. aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæſis decẽ millibus dũ reliquos fugientes inſequuntur Adonibezecum ceperunt qui manibus ac pedibus truncatus agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus ſic affectum detuleruntnon longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolymã [b] ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa. quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorum oſſa adhuc oſtenduntur: qualia vix credant qui non

Hedio & Ruffinus. Cap. 5. al. 2.

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hieroſolymæ pars capta eiúſque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. Ante Chri. na. 1439.

viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis. fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio [a] Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto æruminarum socij fuerant, expugnatis [b] montanis oppidis in campestria & maritima descendentes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo impositio habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à cædibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederunt. Ephræmi [c] verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti cõpotes: cæsisque reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso [d] deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm honestati

Iosi. 21. a Iethræ Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelitæ Chananæos non vno ictu deuicerunt.

c Ephraimita proditione occupant Bethel.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. 3.

d Israelitæ bellum omittunt

stati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores, qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquãdo per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur: dũmque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum luctis sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus. quinta cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiserunt nec nisi meliore diei parte transacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cúmque emensi [b] triginta stadia non longè abesset à Hierosolymis, famulus dabat consilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent. præsertim propinquis hostibus, cũ serotina hora etiam ami-

An. mundi 2525. Ante Christum natum 1479.

Iudit. 19.

a *Historia de vxore Leuitæ.*

b *Triginta stadia quatuor milliaria Italica.*

corum loca suspecta facere soleat, marito non
An. mundi placuit alienigenarum vti hospitio, nam Cha-
2526. nanæi cum vrbem tenebant, malebátque pro-
Ante Chri- gressus [a] viginti stadia ad sui generis homines
stum natum diuertere, in hoc consentientibus omnibus, per-
1438. uenit in Gabam tribus Beniamitidis sero admo-
dum, cúmque in foro inueniret neminem qui
se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure
a Duo mil- domum repetens, Ephræmita genere sed Ga-
liaria Itali- bæ habitans, casu repertum interrogat, quisnam
ca cum dimi- sit, & cur crepusculo deorum cœnam è foro pe-
dio. teret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parenti-
bus domum reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respectu
cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus ho
spes visus est, ad se deducit hominem. Gabaeni
B Facinus [b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in fo-
detestandũ ro viderant, miratí eius formam, postquam ad
Gabaenorũ. senem illum diuertisse cognouerunt, contem-
pta imbecillitate & solitudine, venerunt ad ia-
nuam, roganteque sene vt abiret, & vim absti-
neret ac iniuriam, postulabant, vt exhibita ho-
spita quieti suæ consuleret, cúmque ille contra
diceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos
eos grauiter si propter voluptatem leges vio-
larent, iuuenésque iura contemnerent ac deri-
derent, eadem minantes si obstare libidini eo-
rum pergeret, senex ait se filiam eis permitte-
re, vt saluo hospitali iure cupiditatem exple-
rent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniu-
ria præstare quos exceperat, illis verò pertina-
citer hospitam expetentibus, & hanc omninò
accipere volentibus, supplex orabat ne quid cõ-
tra leges committerent. at illi furentes vi rap-
tam mulierem domum abducunt, cúmque ei
per totam noctem ad satietatem illusissent, di-
culo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad ho-
spitium

spitiũ reuertitur,& præ nimio dolore ac verecundia,nõ audens in mariti conspectum venire:quòd nunc indignissimè rem laturum putaret,humi collapsa expirauit.Leuita ratus sopore oppressam,& nihil grauius suspicans, excitare conabatur,consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta,vt verò defunctam sensit,satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens,cadauere iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus vt indicarét per tribus qui mulieri causa mortis fuerint,& de eorum violentia. Tum verò illi, nunquam tali antè viso vel audito spectaculo,ad indignationem grauiter commoti,& iusto furore percíti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum,Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendum,priusquàm verbis agerent de criminibus,quando ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armari leges permittunt,nisi legatis prius de satisfactione missis.rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicíũ deposcant, qui se dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque bmittũtur Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerant,& postulaturi,vt pro violatis legibus morte iustas pœnas penderent.Gabaeni verò non dediderunt iuuenes,arbitrati sibi pudendum,si alienis imperatis metu belli parerent,cũ multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: etátque magnus apparatus totius tribus,cũ cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos vi & armis

An. mundi 2526. Ante Christ. nati 1438.

a *Leuita vxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit.* Iudic.20.

b *Israelitæ mittunt ad Gabaenos qui sontes ad supplicium deposcant.*

c *Israelitæ Gabaeni sontes non tradunt.*

Anno mundi 2526. Ante Christi natum 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sancíũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ. & acriore bello persecuturos se eã tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ: cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissent, nisi nox præliũ diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia recepe-
runt, Israelitæ verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti [c] die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectíque Bethela: quæ vrbs non longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phinees sem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copiis, dimidiam partẽ noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conferunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quò longius hostem ab vrbe abstrahe
rent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox co-

a *Israelitæ iureiurando sancíũt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũ in coniugem, & quadringẽtorũ millium exercitũ cõtra eos educunt.*

b *Israelitarũ in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarũ iterũ decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidiis collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

orti

orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallē quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes cecidérunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incēderunt, & mulieres atque impuberes cōtrucidauerunt pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóque indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiā Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tam viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quādringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recēntibus etiam cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt de eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tam ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, nēve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quātam possent abigere. At il-

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarū viginti quinq; millia trucidantur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarū vrbes incenſæ.*

c *Iabes in Gilead quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat deſtruitur.*

Iudic 21.

d *Iſraelitæ ſexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christ. nat. 1438.

li agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabāt. vnde illis vxores ad sufficiendam prolem pararī possent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quòd ab ita profectum esset, non à iudicio. Non ingratam rem Deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuriā non, quando necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurii mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo [b] saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quòd si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiā concessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autē festo ducenti illi bini trinsve ante vrbē insidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil suspicantes, lusitando securè iter faciebant. Iuuenes autē coorti dispersas corripiebāt atque

a *Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas duxerunt.*

b *Quādo & quomodo iusiurandum seruandum.*

c *Bēiamitis, vt virgines rapiant, conceditur.*

atque hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederunt operã vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: móxque magnis incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. *Ann. mundi 2526. Ante Christum natum. 1438.*

Nec [a] felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quod sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnóque numero peditum armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleráque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui [b] cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciãt. qui mox cum exercitu illo profecti [c] condiderunt vrbem Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neq. ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisq. libito viuebat, vt domestica Chananæorũ vicia iam totam gentem impunè inundarent.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 4.

a *Daniana tribus à Chananæis pressa.*

b *Danitæ locum inhabitandum quærunt.*

c *Dana vrbs structa.*

An. mundi 2526. Ante Christ. nati 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

Iudic 3. a Israelitæ Chusarthe oppressi.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui dispertit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorū periti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

Ibidem. b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accéderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmque primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque cōgressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

CAPVT V.

POst cuius mortem, vacante principatu, res Israeli-

raelitarum rursum in peius ruere cœperũt, idq. tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon a Moabitarum Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq. apud Hierichũtem. is b in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regijs gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq. in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu, plagam non satis lethalem inferret: iubét igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes c inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, dormire eum putantes. Io-

Anno mũdi 2534. Ante Christum nat. 1430.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat*

c *Iodes Eglonem trucidat.*

An. mundi 2614. Ante Christ. nat. 1150.

des[a] verò Hierichūtiis rē clàm indicata, autorē se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iam adueſperascēret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cúmq. mortuum inueniſſent, hærebant inopes consilij: & priusquā satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga, Moabiticā regionē petunt. eos Israelitæ, præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebāt, maximè circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis autor is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finiit.

a *Iodes Eglonem trucidat.*

b *Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq.*

Quomodo Israelita sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudic. 4.

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi priusquàm satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio[c] Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterque

c *Iabin Rex Chananæorū Israelitas subiugat.*

que currus bellicos habebat tet mille. His copiis[a] præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cũ Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria ſeruitute paciſcerentur, quã per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerentur, Deboram[b] quandam Propheridem adeunt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore[c] deſignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorum exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco verò negante ſe accipere imperium, niſi & illa vnà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quẽ Deus te habere voluit? ego verò non recuſo. & conſcriptis[d] decem millibus, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodẽ Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & non longè ab hoſte cum exercitu conſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtium territos, & in tutiora ſe recipere volentes, retinuit Debora, iuſſitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & Deũ ſubſidium & opem allaturum. Itaque[e] cõmiſſa pugna vehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, &

Anno mundi 2614. Ante Chriſtum natum 1350.

a *Syſares ſiue Siſſara præfectus exercitus.*

b *Debora Prophetiſſa.*

c *Baracus contra hoſtes Imperator deſignatur.*

d *Debora & Baracus in hoſtes mouent.*

e *Siſſera cũ ſuo exercitu trucidatur.*

An. mundi 2614. Ante Christ. nat. 1350.

prōſpectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac fundito res reddidit: atque etiam ſcutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Iſraelitas verò tempeſtas à tergo imminens non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiam faciebat, manifeſtatio Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaq; rupta aduerſa acie, turbatiſq. ordinibus ingentem hoſtium ſtragem ediderunt atq. ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuomet ipſorū equitatu ac curribus proterebantur. Syſares verò vt vidit ſuos terga vertere, deſiliens à curru fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Iahel. quæ latebras petentem excepit, & potū poſcenti lac acidum exhibuit quod ille cùm auidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus. quē[a] Iahel aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, móxque Baracianis ſuperuenientibus ſolo affixum oſtendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Aſorum, Iabinū obuiam factum interfecit: & cæſo Rege, ac ſolo vrbe æquata, quadraginta[b] annis imperium Iſraelitarum tenuit.

a Iahel. Siſaram ferreo clauo interfecit.

b Baracus quadraginta annis Iſraelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.

CAP. VII.

Medio & Ruffinus Cap. 10. Iudic. 16.

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò poſt[c] Madianitæ, ſociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Iſraelitas fecerunt & congredi auſos magno prælio vicerunt: vaſtatiſque frugibus prędam abegerunt. cúmque idem per continuos ſeptem annos facerent, Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt. qui ſpelūcis & ſubterraneis ædificiis excauatis, quicquid ho-

c *Madianitæ Amalecitis ſociis Iſraelitas magno prælio vincunt.*

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant: Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò laborescorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *Anno mũdi 2654. Ante Christ. nat. 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr[a] idem tempus Gedeon Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carum appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meę felicitatis argumentum est maximum, quod torcular nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negociis imparem, Deus autem quicquid deesset se suppleturum pollicebatur. & victoriam Israelitis daturum. modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni[b] autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm[c] Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a *Gedeon, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.*

Iud. 7.

b *Gedeonẽ exiguas copias ac, Deus eligere iubet.*

c *Victoria Deo tribuenda.*

An mundi 2654. Ante Christum nat. 1310.

fluuium,& quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent,quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent: sic existimaret,eos metu hostiũ hoc facere quod posteaquã ità,vt iussus est,fecit,trecẽti inuẽti sunt cum perturbatione aquam sumere,cauis manibus ori admouendo impetrauítque Deus, vt his assumptis hostẽ inuaderet. Gedeone [a] verò solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri,volẽs ei metum omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite,clam accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim acceptarum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantùm comitante famulo. eúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset, offendit insomnes in eo milites,& quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exauditi posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceam,præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui,& primò regis tentorium, nox cęterorum omnium prosternere qui respondit interitum exercitus significari,addẽs vnde hoc ita colligeret.inter omnes,inquit fruges hordeũ est sine controuersia vilissimũ:& inter omnes Asiaticas gentes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ,vt meritò conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone cõtraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia dicis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat. fecerũt illi quod imperatũ est,accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum.tum [b] Gedeon circa quartam fermè vigiliam

[a] *Gedeon ad Madianitarum tẽtoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.*

[b] *Gedeõ cum trecentis viris pugnam adornat.*

giliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ. gerebántque singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt cùm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubę. hostium castra latè patebãt, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundum ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante prædmoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, subláque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter se mis omnes consternatio exoritur, vt a incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderent. quòd diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circũueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, intérque b cæteros Reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cũ reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & c reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his d prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

An. mundi 2654. Ante Chri. nat. 1310.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadũt.*

b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt.* Iud. 8.

c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunum capit.*

d *Madianitarũ & confœderatorũ centum viginti millia trucidati.*

Anno mundi 2654 Ante Christum nat. 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephremi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, insciis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorum qui militassent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium deponere, compulsus [a] est id retinere per annos X L. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

a *Gedeon per annos 40. regnat.*

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Iud.* 8. 9.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq. à maternis cognatis pecunia, cùm videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes b fratres interemit, excepto vno Iothane.

b *Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.*

hic

hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaque [a] dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quã plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis immainet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmque illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quẽ propter fructus suos percipiebat, non requiret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visúmque est viti hunc honorem deferre. ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit, Si serio me Regẽ poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nõ risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vsurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerũt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret, cúmque instaret vindemia non

An. mundi 2694. Ante Christ. natũ 1270.

a *Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiicit.*

b *Arborum de Rege deligendo consilium.*

c *Abimelechum Sicimita expellunt.*

Anno mundi 3694. Ante Christum natum 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dũ vindemia peragitur: cœperúntque securè fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & principis conati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus verò quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adductũrum: atque ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmque [a] Abimelechus locum insidiis aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repentè armatis exclamat, Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiam obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetum: cúmque suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorũ partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò

[a] *Abimelechus in Sicimitas mouet.*

[b] *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

d. sper-

dispersos circumueniunt. Itaque [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saléque in ruinis eis seminato, tum demum militem inde abduxit. atque ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locum natura munitum muro insuper cingere volebāt. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quā primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] fasce arido, iussísque cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit, subiectóque igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus [c] autem Israelitis Sicimitarum interne-cione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc [d] expugnaturus cum propius ianuam accessisset mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterùm exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum

Anno mũdi 2694. Ante Christum nat. 1270.

a *Sicima capta ac solo æquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. Iud. 10.

An. mundi 2697. Ante Chri. nat. 1267.

deinde [a] gubernacula Iairus Gadarenus de tribu Manasetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi verò calamitatibus castigati supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid

a Post eum Iair annos 22.

b Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.

c Iaphthes Dux Israelitarũ creatus.

facto

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit; ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabátque vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientéque [b] persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi concessa: finémque seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quam domi. redeunti enim obuiam facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiam. vnum togauit, vbi sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactatam holocaustoma obtulit, neque legitimum neque Deo gratũ sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura

An. mundi 2742. Ante Christ. nat. 1222.

a *Iaphthes votũ facit.*

b *Iaphthes Ammanitas fundit fugátque.*

c *Iaphthes filiam mactat.*

Am. mundi 2760. *Ante Christum nat.* 1204.

Iud. 12.

a *Ephraimi tribus mouet in Iaphthem.*

esset. Petitus a post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionem fecissent, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat, vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent. vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter b quadraginta duo millia hominum peremit. ipse c expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic d in principatu successit Apsanes, natu è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta, mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cúmque nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodum senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon e post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde f successit Abdon Elelis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarum occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes super-

b *Ex tribu Ephraim circiter qua draginta duo millia cæsi.*

c *Iaphthes moritur.*

d *Apsanes per septenniũ Iudex.*

e *Helon per decennium iudex.*

f *Abdon iudex.*

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus. *An. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.*

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst[a] huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátque vehementer zelotypus, cum aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore[b] vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussítque ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, non nihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in

a *Israelita à Palæstinis superati. Iud. 13.*

Hedio & Ruffinus Ca. 13. al. 10.

b *Samsonis natiuitatem Angelus nunciat.*

An. mundi 2783. Ante Chri. nat. 1081.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidē suspicari desiit: rogauitque vt sibi quoque eadē indicaret. illo respondente, satis esse quod mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nūcium. cúmque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hędum Manoches, coquendúmque vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absque vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestímque flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse: cúmque concepisset, diligenter mandata tetinuit. Nato [b] deinde infanti, Samson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus: promisso capillitio victúsque sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quódque religio vetaret ciusmodi nuptias vicit iuuenis pertinacia, effecítque vt [c] virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam inuisens, in itinere in leonem

a *Manochi Angelus iterum apparet.*

b *Samson natus. Iud. 14.*

c *Samson Palæstinā virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis, sed [a] nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiúsque cadauer in dumetum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta affectatores ex æqualiũ numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quęstionem propositurũm suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuique sindonẽ se daturũ & tunicã. qui tũ quòd sagaces videri cuperent, tum quòd lucrũ non fastidirẽt, iubẽt eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicãdis cũ hæsissent triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretũ è marito indiciũ sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu blãdiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & lachrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil suspicans rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa [c] iuuenibus prodit omnia. ergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neque melle gustãti suauius. Ibi Samson subiecit, neque muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis [d] quibusdam Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali

An. mundi 2791. *Ante Christum nat.* 1173.

[a] *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

[b] *Samson Thamnitis anigma proponit.*

[c] *Samsonis vxor Thamnitis aperit anigma.*

[d] *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiúsque coniunx alteri nubet.*

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1175. Iud. 15.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contume lia commotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo [a] comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserunt publicè. Samson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecãtibus, quòd nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine in Samsonis deditionem facerent. Illi [b] volentes hanc suspicionem à se amotam armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti genti magnam aliquam cladem rependere, dicentésque in hoc se venisse, vt comprehensum illis darent, postulabant consensu ipsius facere hoc sibi liceat qui, iureiurando accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantũ deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebant. cúmque ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam

[a] Samson Palæstinorum fruges combussit.

[b] Samson tradit Palæstinis.

niam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus: Samsone[a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præpedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti obortâ, confessus nihili esse quicquid libet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: suppléxque rogauit, vt arrogantiæ data venia, succurreret & periculo se eximeret. nec irritæ fuêre preces, sed[b] copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernum vsque durat. Post hoc, Philistinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazeorũ magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocãt. Samson[c] verò qui insidias maturè senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis claustris ac vectibus cæteróque paratu reuulsas, & humeris impositas, in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit. paulo verò pòst à patriis institutis descíscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cùm[d] enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalilen, consuetudine eius delectabatur. Quam obrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasio data est, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res gestas, omni astu vtebatur vt

Ante nat. Christi 2791. Ante Christi nat. 1173.

a *Samson asini maxilla mille viros interficit.*

b *Samson fontem ex petra producit prisco more.* *Iudic. 16.*

c *Samson Gazæ portas reuulsas defert.*

d *Dalide meretrix Samsonem ad tam tristem laborem expiscari conatur & ter delusa deridetur.*

An mundi 2790. Ante Chri. natũ 1173.

cognoſceret cur tantopere virture excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierem vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatóque ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendum ſe expedit. Mulier tunc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti non ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere, quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſúmque ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatum perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoque nihil effecit: cúmque vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicens capillos ſuos oportere implecti licio, atque ita parari vincula. Ac ne hoc quidem verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate [a] Samſon ingratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curã habet, & eius prouidẽtia natus hanc comam alo, cuius tonſurim ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires conſiſtere. Hoc cognito, neſcienti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factũ inimicis prodidit, repugnare amplius non valẽtem. illi orbatum oculis & vinctum abduxerũt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmque ſolenne Paleſtinis adeſſet epulum, conſidentibus optimatibus in quodam fano

[a] *Samſon ſui roboris cauſam Dalile aperit, Paleſtinis oculis orbatũ vinctúmque abducunt.*

fano cuius rectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlciscì non quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tum simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ totius ædificij ruinam traherent: quæ tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic [b] finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinẽ, qua in hostium perniciem vsque ad extremum halitum vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saralam oppidum monumento maiorum intulerunt.

An mundi 2811 Ante Christ. nat. 1153.

a *Samson cũ tribus millibus Palæstinorum mortuus.*

b *Samson vigesimo anno regnat. Ruth. 1.*

Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio casi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis [c] Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuasit, quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis; quod oppidũ est tribus Iudæ assumpta vxore Naami, & filiis communib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cúmque ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽtis fœminas, Chellioni Orpham, Ruthẽ Malloni. exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis breui tẽpore alius post aliũ obiit. quo casu Naamis in maximũ mœrorem coniecta desolata, à charissimis quorum consuetudinẽ amori patriæ prę tulerat, mutato pro re consilio reuerti [d] ad sua

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

c *Eli Sacerdotis tempore annona caritas.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit.*

An. mundi 2811. Ante Chri. nat. 1153.

decreuit. iam enim res patriæ in meliorii statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filiis suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quodi in se nihil esset opis, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in euentum incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha parent: Ruthem[a] verò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus, Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cùm que Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum sermone Naamis felicitatem Mara dolorem. Et cùm esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, vt cibos sibi pararent, casúque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superueniisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is de narrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exosculatus in ea benuolentiam erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauítque villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo potestatem seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini contulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóque ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, iam hordei

a *Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth 2.*

b *Bozus Naami & Ruth amicus.*

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc [a] cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius, quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expertrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomen, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc: rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, an te vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiax eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozo res earum cũræ futuras circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox [b] Ruthẽ & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sortẽ possidet. fassus est alter possidere se, ídque iure propinquitatis. Tum Bosus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earum facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iũbet. at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & vxorẽ esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxtà legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, &, anno eapso natus [c] est illis infans masculus. hunc

An mundi 2811. Ante Christum nat. 2153.

Ruth. 3.

[a] *Ruth socrus suasu adpedes Bozi cubat.*

Ruth. 4.

[b] *Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.*

[c] *Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid Rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potẽtiam ostendere, cui facilè est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, hi contra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contenti honoratiis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergo confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenum & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat. postquàm autem illorum exitium Deus & patri & Samuelli prophetæ etiam tum puero prædixit, tum verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus alteram quanquam sterilem diligens is cum sacrificatum veniisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. *Elie Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij.* Hedio & Ruffinus cap. 15, al. 12

[b] *Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit.*

tre considentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmque factura, ablata sterilitate matrẽ factam primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit pollicitus, habituram ex Dei munificentia filium, tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui, vterum gerere cœpit. mox [a] vbi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo. cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanum, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, filui, sed Deus te vocat, qua propter præsto esse te respõde. Itaque rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

An. mundi 2818. Ante Chri. na. 1146.

[a] *Samuelem Anna Helcana conũgenuit.*

1 *Reg. 3.*

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

quando, inquit, præsto es, audi [a] imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim plutis fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecam: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum [b] circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent [c] Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostē superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineès iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorúmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum spectata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra

[a] *Samuelis Deus Elie & filiorum pœnam ostendit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

[b] *Israelitarū Palæstini quatuor millia trucidāt.*

[c] *Hebræi in aciem proferunt Arcam fœderis.*

strat se in Arca fiduciam collocauisse, námque a primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. Ante Christum natum 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadũt, & Arca in hostiũ potestatem deuenit.*

Quomodo Elis audita filiorum cade, & Arcæ amissione prouolutus de throno exspirauerit.

CAP. XII.

HAnc b cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem latis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit ánimam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

Ibidem

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

c *Eli audita Arcæ amissione exspirat.*

d *Phinees vxor Ioachaben parit & moritur.*

e *Eli Pontificis Genealogia & progenies.*

cessor eius Abiezeres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod, mansit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam Hebræis remiserint.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.*

IIII. *Quòd populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.*

V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.*

VIII. *Victoria Saulis contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.*

X. *Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutáque Palæstinorum clades.*

XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Dauidi necem fit molitus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egrè elapsus, hic tamen eum in potestatem*

tem

tem suam redactum interficere non sustinuerit.

An. mundi 2850. Ante Christum natum 2114.

CAP. V. *Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.*

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserint.

CAP. I.

PARTA de Hebræis [a] victoria, sacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spolijs Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequénti verò die manè venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eum è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in pristinum locum eum reponunt. cúmque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremò [b] grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corrosa euomebant. Ager e. verò totus scatebat muribus: qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, móxque eisdem, quibus illi, malis laboraueruut. Cum Arca

a 1. Reg. 5. Hedio & Ruffinus Cap. 1. *Arca sacra à Palæstinis in fanũ Dei sui Dagonis defertur.*

b *Azoti propter Arcam exceptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorũ agrũ vastãt.*

An. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaque hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlcisceretur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominũ, qui tunc aptiora ad propositũ negotiũ censere videbãtur. His [b] neque remitti Arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, qiòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidé mures aureos addi illis similes qui agris vastitatem

1. Reg. 6.

a *De Arca sacra consultatio.*

b *Deliberatio de Arca sacra cõclusa.*

vastitatem intulerunt. His omnibus in loculum inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricari : vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuũ desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et si quidem ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse virium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt exsecuti: & paratis quæ diximus, productóque in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Ann. mundi 2851. Ante Christum natum. 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viam ingressis, & recta non aliter, quàm si deducerentur, tendentibus, princeps Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirent, & vbi plaustrum sisterent, Vicus [a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc, postquam venerunt vaccæ, tametsi pulchram planitiem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad[b] quod spectaculum à vicanis mox cum gratulatione est concursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt. & ac citis victimis peractóque sacrificio splendidè e-

Ibidem.

a *Arca sacra Bethsama peruenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super Arca sacra.*

An. mundi 2851. Ante Christum nat. 1113.

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerũt, quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Caterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicinorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi[b] re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locum existimantes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cũq; populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq. religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri[d] Israelitæ, quandoquidem nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iustitiam, expulsisq. omnibus vitiis ex animo, purgatas

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt est 1. Reg. 6. 1 Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hostibus: quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallit, mihi credite. Hanc[a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in opidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuêre, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter[c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libenter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis superesset, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelam accipiat. Ille[d] iubet eos secuto animo esse, neque enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: néve patiatur iam iterum ab eodẽ hoste clade accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed[f] priusquam totam flamma absumeAnno mũdi 2871. Ante Christ. nat. 1093.

a *Samuelis ad salutarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Quæ hosti potissimum, in militia opponenda.*

d *Samuel populum cõsolatur.*

Sacrificiũ & precatio Samuelis.

f *Victima cœlesti flamma absumpta, auxiliũ diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Chri. nat. 1093.

ret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm[a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem tenere possent, in fuga spem totam ponebãt. cum[b] subitò Samuel in perturbatos irruit, cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris trãsiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionib. & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret. agrum[c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerant, quam latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrẽdus in hostiũ acie terræ motus.*

b *Samuelis de hostib. victoria.*

c *Iudæorũ agrũ armis Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vibes institutis, Samuel

muel[a] singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multóque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patriis legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis[b] principatum & curam Reipub. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauítq. vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuique iudici parte attributa. In his manifestum[c] exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutíque in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Anno mundi 2871. Ante Christum natum 1093.

a *Samuel leges, & iuridicos conuẽtus per vrbes instituit.* Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Samuel filiis suis, Iohel & Abia principatũ & Reip. curam tradit.*

c *Exemplũ non semper patribus similes nasci filios.*

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & d commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã senio debilis, more solito præesse administrationi rerum nõ posset, obnixè peccabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum Imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc d populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter suam iustitiam non amabat regiam potesta-

d *Israelitæ Samuelis filiorũ iniquitates cõmemorant eũq. vt Rgẽ aliquẽ declaret, obnixè precantur.*

e *Samuelẽ populi volũtas cõtristat*

An. mundi 2871. Ante Christi nat. 1093.

tem, vt nimiam. Valdè enim optimatum gubernatione delectabatur, nón aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans. adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic[a] affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solùm ẽsse Regem: ídque moliri cœpisse iam inde, ex quo primùm ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc[b] iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: ídque prius quàm facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant, protestaberísque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens[c] velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos, ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras facient sibi vnguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiam ve-

[a] *Samuelem consolatur Deus.*

[b] *Samuelem Deus Regẽ creare iubet.*

[c] *Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.*

stras

stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris Regi, non secus atque domestici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei misericordiam implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His[a] præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: neq; esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant: Samuel verò videns se prædictionib. suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cùm tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.

Anno mũdi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Populus in proposito creandi Regem pertinaciter perseuerat.*

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

CAPVT V.

ERat quidá ex tribu Beniamitide, vir benènatus & laudatis morib. nomine Cis, huic erat filius, nomine Saul[b], egregia tũ statura, tum specie, quibus respondebat & animus. His[b] Cis cùm eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cũ perlustrata sua tribu eas nõ inuenisset, ad alias venit: & cùm nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret.

b *Saulus asinas amissas quærit.*

An mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& dum non longè à Ramatha oppido ſteterſ ciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veredicum, eúmque omnino conſulendum eſſe: ſic enim ſcituros quid actũ eſſet de aſinis: reſpondit, nihil ſe habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum eſſe conſumptum. & dicente famulo, ſupereſſe quadrãtem ſicli, eúmque dari poſſe, neſciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum eſt ad illum: inuẽtíſque circa portam virginibus aquatum euntibus, interrogant [a] vbinam ſit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent propetare prius quàm eat ad cœnam. præbere enim eum epulum, & nihil eſſe in mora, niſi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipſa de cauſa conuiuas vocauerat. nam [b] pridie cum per totam diem precatus eſſet Deum vt certiorem ſe redderet, quem creaturus eſſet Regem, in craſtinum ſe illud facturum pollicitus eſt: circa eandem enim horam miſſurum ſe Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem ſedebat in ſolatio, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam ſe conferebat. cúmque Saulum offendiſſet, Deus inſpirauit ei, hunc eſſe futurum principem. Saulus [c] verò accedens eũ ſalutatum prius rogat vbi propheta habitet. hoſpitem enim ſe hoc ignorare cúmque ille reſpõdiſſet, ſe eum eſſe, & ad cœnam duceret, dicens non aſinas tantum quas quæreret ſaluas, ſed [d] omnium omnia bona in poteſtatẽ eius fore: ſupra ſpẽ, inquit, meam ſunt iſta domine. neque enim ea eſt mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior eſt aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta [e] autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ ſupra alios vocatos erant hi ſeptuaginta numero. iuſſitque miniſtris

[a] *Saul Samuelis domicilium vbinam ſit interrogat.*

[b] *Samuelem Deus quem creaturus eſſet Regem, certiorem reddit.*

[c] *Samuelem Saulus accedit.*

[d] *Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.*

Samuel Saulum ad conuium deduxit.

stris vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedente sullo, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. tum [a] Saulus famulum ablegat, & propheta de prompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simúlque Regem salutat, Deum ei honoré hunc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæstinis illato, vlcisci debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere posse. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, secundum hędum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuẽtas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtũ prophetarum incides. & correptus diuino spiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hęc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio his signis visis certo scito Deum esse tecum: & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prędictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontãte cognato suo Abenaro, quem præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum celauit, ne hoc quidem quòd apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de [c] regno tãtum

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

1. Reg. 10.

a *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipsius verbus fidem habeat, prædicit.*

c *Saul retinet Regiam dignitatem.*

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

tacuit,ne ea res vel credita inuidiam,vel nõ credita vanitatis opinione ei contraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium,reputans credo humanæ naturę infirmitatem,quòd nemo constans in amore,sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas contingat tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Maspha tum conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego b vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos pro quibus beneficiis hanc mihi gratiam reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis,qui vobis præsit:qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet.non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit,quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias,& fiat c sortitio. Quo facto Beniamiticæ tribus sors exiit.dein familiarum nominibus in vrnam coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat,abdiderat se,videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta d fuit præditus modestia simul & temperantia,vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes,& omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus,

a *Inconstantia amoris in hominib.*

b *Samuelis prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.*

c *Per tribus & familias sortitio.*

d *Saulis modestia & tẽperantia in regno suscipiendo.*

non

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmque nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmque iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euéntura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimissóque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contento Rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi

Anno mũdi 2880. Ante Christum nat 1084.

a *Saulus è subditorum conspectu sese subduxit.*

b *Saul procera statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.* Hæc dio & Ruffinus Cap. 5. 1. Reg. 11.

e *Saulis contra Ammanitas bellũ.*

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui[a] conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierum petierunt, vt[b] missis ad consanguineos nunciis postulatent auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunque illi venirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. cæterùm cum ad regiam quoque venissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox[c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammonitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues

[a] *Naas Ammanitarum Rex Galadeni iniustas conditiones pacis offert.*

[b] *Galadenorum ad Israelitas legatio.*

[c] *Saul Iabesinis auxilium promittit.*

periculo

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat. *Ann. mundi 2880. Ante Chriſt. nat. 1084.*

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens[a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui forte ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſturos minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanē non afforent, ſecuturi quocunque ipſe ac propheta ducerent. Eo metu factum eſt, vt cum omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudæ: quæ ſola armauit LXX. millia. Tranſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatium nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu, vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longè latéque fortitudiné viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Amanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit. & diuato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [e] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens

a *Sauli ad bellum mandatum & ſeria adhortatio.* 1. Reg. 12.

b *Decem Schœni 37. miliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomē ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Anno mundi 2880. Ante Christum natum 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios iritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala ibi tursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rẽ totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiato [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnisve affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut oem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum cedunt,

a *Sauli contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

cedunt, ab vltrò dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quē offendi, nunc Rege præsente dicite. Acclamatū est vno ore, nihil tale eū fecisse, sed sanctè & iustè principatū gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at [a] ego habeo nonnihil quod conquerar, si vera loquí licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendistis, quòd alium Regē poposciſtis. oportebat enim vos meminisse, quòd auus vester Iacobus LXX. solis hominibus vestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata esset eius progenies, eáque graui & cōtumelioſa seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantib. vestris patribus, absque vllo Rege Deus tantā multitudinem eripuit, missis in hoc Mose & Aarone fratribus: qui vos in hanc terrā induxerūt, quam nunc possidetis, & tamē post talia beneficia non semel prodidistis verā pietatem ac religionem. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dū eius ope vicistis primum Assyriorum potentiā, deinde Ammanitarū ac Moabitarum, & postremò Palæstinos. atq; hæc omnia cōfeciſtis nō Regū auspiciis, sed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectantes imperiū Dei, sub Rege esse malletis? Gessi tamē vobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt autē manifestè sciatis, Deū vobis iratū, nec ei placere in regnū versam vestrā Rempublicā, dabo euidēs signum diuinitus. Qualem enim nunquā quisquam, æstatis medio, vidit in hac regione tempestatem, talem nūc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem astruat. Vix [b] ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

An. mundi 2880. Ante Christ. nat. 1084.

a *Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.*

b *Sanctē petas diuinitus imminisſa.*

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

fatérentur se peccasse, & per insciti am in hunc errorem prolapsos, rogarentque Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deum, & exoraturum: simúlque [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si caram haberent, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atque ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

[a] *Adhortatio ad cõsiderationẽ auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Palæstini Hebræos bella aggressi vincuntur.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

REx autem delectu habito, cõscriptísque tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quẽ misit in Gabam. ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quãobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, pura vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictitantes, arma contra

1. Reg. 13.

[b] *Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellites conscribit.*

[c] *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

[d] *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

contra Iudæos trecenta millia peditum, curruũ triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His [a] cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & partes in speluncas, ac loca subterranea se abdunt, plures verò vltrà Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de communi cõsilio res geratur. Ille renunciat, debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum [b] enim cunctans Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmque nũciatum esset, Prophetam aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille [c] malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate faciẽda erant pro populo, temerè occupasset, Saulò verò excusante, expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se deserererent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto

An. mundi 2880. Ante Christum natum 1084.

a *Israelitæ hostium copiis terrentur.*

b *Saul cõtrà Dei mandatum & Samuelis volũtatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accusat.*

An. mundi 2880. Ante Chri. nat. 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod contra Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi a diuiso trifariâ exercitu, per totidem vias regionem Hebræorũ ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. erat in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaq. cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligẽtius custodiebatur, quia propter naturam loci non solũ ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerũ ad hostem aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, iussérintque ascendere. omen victoriæ accipiendũ est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cúmque propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, nunc quidem

Hedio & Ruffinus a Palæstini *Hebræorum regionem populantur.* 1. Reg 14.

b *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſupperata euaſerunt ad hoſtem, aggreſſíque [a] ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò mon noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicẽ inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerũ in præcipitia aut ipſi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmque [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet Pontificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iámque ad decem millia creuerant, hoſtémque tota ea regione palantem inſectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddam reprehenſione admiſit. Volẽs enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulo [c] poſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudierat patris

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdam trucidat, reliqui ſe inuicem inuadũt & dant ſe in fugam.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Saul tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum certior factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas in ſcium violat*

An mundi. 1280. *Ante Chri. nat.* 1084

imprecationes, eáſque conſenſu populi ratas habitas, fauũ fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quis quam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factũ. maiore enim vi & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recuraui ſent, & longè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaque cæſis Paleſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorum caſtra diripiunt: & inter cæteram prædã, magna pecudum copia reperta mactant, carnibúſque nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi à ſcribis renunciatum eſt, vulgus militum in Deum peccare, & carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicítque, vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: idque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cúmque eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtium reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eum diuinam ſuper hoc voluntatem quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitum delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſponſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentium, qui ante hac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latẽs in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm

a *Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.*

Ann. mūdi 2880. Ante Christ. nat. 1084.

luàm si de quouis, nihil ad cognationem meam pertinente, supplicium sumendum sit: rum acclamante multitudine, vt hac faciat, vniuersos contestim in vnum locum statuit: & ipse cum filio seorsum stans, forte [a] deprehensurus quis in culpa sit cúmque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturam aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluit, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiá ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & misericordiā flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunem à peccato faciat. Saulus victor do num reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abelię filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocunque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

a *Saul per sortes causã, irati Dei perquirit.*

b *Saulus proprium filiũ mori paratũ interficere conatur.*

c *Israelita Ionathan irato patri eripiunt.*

d *Oba siue Soba.*

e *Saul semper victor.*

Anno mũdi 2883. Ante Christum nat. 1081.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iumentis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Saulis contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus Cap 8. 1. Reg. 15.

SAmuel [a] autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum commoneface ret, electione Dei cæteris eum in regno prælatũ, atque ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & Regibus & cęteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerũt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos interne cione delere: sæuiréque in omnem sexum ac ętatem, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem aliísque pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus factum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mandata exsequeretur, cõfestim omnes vndique copias contrahit, & [b] recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cõperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus [c] autẽ Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiã per vias circumuẽtos opprimeret. Postremò magno prælio in fugam

a Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellũ vt gerat cõmonefacit.

b Saul recẽsito militeˢ in tribu Iuda triginta millia inuenit.

c Saul Amalecitarum vrbes expugnat.

gam versos non prius persequi destitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus postea- quam ita, vt diuinitus prædictũ fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nõ- nulla fame, siti, aliísque modis cum expugnas- set, vsque ad mulieres & pueros cædibus grassa- tus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Ce- pit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius ma- gnitudinem ac pulchritudinem corporis mira- tus, seruare eum decreuit, idque non ex Dei sen tentia, sed victus affectu proprio, incõcessam mi serendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infanti bus quidem parceret, quos natura ipsa misera- tione cæteris dignores esse voluit. Saulus autẽ regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatũ imitatus est mox populus & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam, cæterá- que opes diripuerunt, nihil perdentes nisi con- temptibile. Itaque deuictis omnibus, à Pelusio, quę vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrũ ma re, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Si- cimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nũcios, vt secederẽt, néve res suas cum Amalecitarũ rebus miscerent, ne ex eo bel lo & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorũ incolumitati, propter cognationẽ quæ illis cũ Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

An mundi 2883. Ante Christ. natũ. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

An mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguem obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata conteni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, qui nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel vehemẽter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Prophe ta rogatus veniã Regi nõ annuit quòd non placeret peccata donari in gratiã deprecatoris: quæ [c] nõ aliũde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũlentatis gloriã aucupantur imprudẽtes maiorẽ delinquẽdi ansam offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit fieri eũ non posse, primâ luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tum agentẽ, proficiscitur, hunc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáque iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gẽtem Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ adducere eorũ Regẽ, de quo ex Propheræ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, qui volũtati & mãdatis eius obsequũtur, nihilque à se rectè fieri putãr, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõtemptũ [e] enim eius consistere non in non sacrificando, sed is non obe-

[a] *Deus propter inobediẽtiam Saulis offenditur.*

[b] *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

[c] *Indulgẽtia nimia & lenitate mali in proposito cõfirmãtur.*

[d] *Saulum Samuel obiurgat.*

[e] *Dei contemptus in quib. consistat.*

bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogábátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarũ, qui cùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidem in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam profiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectum venit. Samueli [b] verò vicẽ eius molestè ferenti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc sensisset, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se veniisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu in-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Amalecitarũ Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg 16.

[b] *Samuelem Deus Bethlehem Dauidẽ in Regem vt vngat, mittit.*

[c] *Deus nõ corporis formã, sed animi virtutes spectat.*

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: móxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & maritum quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit: & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo [b] delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipítque vt iustitiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscumque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturũ, insignémque inde gloriã tam sibi paraturum quàm posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Iessai filij præstãti corpore regno haud præficiendi.*

b *Dauidem in Regẽ Samuel vngit.*

c *Numen deserto Saule ad Dauidẽ commigrat qui prophetare incipit.*

An. mundi 2883. *Ante Christ. nat.* 1081.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmque Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam exastantibus ait se apud Bethlema vidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quàm virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque [a] veniisset confestim à Rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

[a] *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus. Cap. 11.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

1. *Reg.* 17.

[b] *Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.*

ALiquanto [b] autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus ducto in hostem exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in mu-

in munitiorem quendam collem è Regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadã inter vtrosque intercedente. In hãc è castris hostium a descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cõuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcẽtorum siclorũ ferro cuspidatam. Ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranque aciẽ constitisset, immani voce sublata. Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Da te mihi aduersarium & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant, præstat enim vnum aliquẽ quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus atque ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidẽ in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebantur, ísque ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, quã-

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.*

b *Goliath singulare certamẽ Hebræis denunciat.*

c *Saulus Dauidem remittit patri.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

tísque barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus frattum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem. addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reuertitus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescente magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere. Non est, inquit, quod dubites: nam hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, solóque afflictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam promptè audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es i-

[a] *Dauid cū Goliath cōgredi cupit.*

[b] *Dauid agnū raptum ex ore Leonis recipit, ipsámq; feram occidit.*

[c] *Dauid vt ursū trucidat.*

[d] *Dauid armis, quibus ad pugnā à Saule instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere & cũ dicto arma deponit, baculúmque tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a] apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquũ truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discent omnes quòd Deus curam Hebræorum habet, e ú que prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Dauid hostem accedẽtem cõtemnitur.*

b *Dauidis cũ Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutáque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnum lapidem, fundæ rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidis victoria de Goliatho.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmque in eo momenti fuit vt [a] è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorum exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes vsque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderúntque [b] Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum mille nos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandũ nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se versari, ex [d] satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum volens, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autẽ nusquam diuina ope destitutus, quocunque mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrẽ quidem latere id posset. Nactum [e] enim se ampliorem insidiarum tentandarum occasionem putans,

---

[a] *Palæstini terga vertunt.*

[b] *Palæstinorũ triginta millia cæsa. 1. Reg 18.*

[c] *Saulus clãedit Dauidem*

[d] *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret.*

[e] *Saulis filia Dauidu amore capitur.*

[f] *Saulus Dauidẽ Palæstinis interficiendum obtrudere conatur.*

putans, renunciantibus puellæ amorem, libèter se illum ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto[a], inquit, filiæ coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonũ erit & cõmodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium sit affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui conscius mihi sum quàm plebeijs ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil memorari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliísq. virtutibus præcellentem: quales in ipso iam comperi. poscere autem pro nuptijs filiæ non aurum aut argentũ iquòd è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona ista accipere, sed in matrimoniũ viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neque expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequẽda properat: & hic quoque, vt b in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonens.

Anno mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Saul Dauidi filiæ cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

b *Dauid vt plurimum propitium, numen experitur.*

An mundi 2883 Ante Christ. natũ 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus[a] autem non valens tergiuersari, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, patum tutũ hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: &[b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsq. necis, Ionathan filium cũ domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui[c] demiratus patris inconstantiam, quòd non solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatẽ ei nunciat: simúlque consulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas[d] autem die sequenti patrem accedés cùm

1. Reg. 19.

a *Saulus Dauidi filiam Melchã siue Michol collocat*

Hegio & Ruffinus cap. 12.

b *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlque cõsulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.*

d *Ionathas parenti præclaras Dauidis res gestas commemorat, orãs ne tantæ rei in eiusmodi virum sæuiat.*

cùm hilarè ac lubentè eũ offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, qua nam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato pręscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, néue sæuias in virum primum optimè de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo miserè vexatum, pristinæ sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè vindicauit. Ind. corum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas [a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

Anno mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.*

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis, aegrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

CAP. XIIII.

PER [b] idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu cõtra illos

b *Dauid Palæstinos magna cẽ edita strage vincit.*

Anno mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

mittitur: breuiq. victor, magna eorũ strage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq. post rẽ feliciter administratã excipi oportebat: sed successu mœstus eius felicitatẽ periculosam sibi fore existimabat. Cúmque rursum intemperiis, vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ, in quo decũbebat, spiculum [a] manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculũ in eũ iaculatus est, quòd cùm Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibíq. per totam eã diẽ mansit. Nocte verò misit Rex qui vsq. manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsáq. vnà cum eo renũcians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem lõgiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fumè per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertũ, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri videret, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totam noctẽ inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eũ afferri. omninò enim illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rẽ totam ad regem deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusationem

a *Saulus in Dauidẽ spiculũ eiaculatur.*

b *Michol Regis seruis, Dauidem ægrotare persuadet.*

nem a veri similem commenta est. Ait illū mortē sibi, mi pareret ac adiutaret, cōminatū: itaq. venia se dignam quæ hoc non spōtè fecerit, sed necessitate compulsa debere enim illi cariorem esse vitam filiæ, quàm inimici interitum, atque ita veniam consequitur. Dauid bautem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eiq. rem omnem, quo erga se animo Rex esset, indicat, & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deduxit, cui nomen Galbaath: ibíq. aliquandiu cum eo habitauit. Vt verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, misit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarū: móxque eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros, quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoq. prophetico spiritu corriperentur: tandem ità impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. d Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerens, quod se nihil tale meritū totis viribus opptimete cuperet. Ille

Anno mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se se quod Dauidem eripuerit, excusat.*

b *Dauid Samuelis Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, ager prophetam incipit.*

1. Reg 20.

d *Dauid Ionathæ de patris insidiis conqueritur, Ionathas autē parentem excusat.*

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicare tur, vel aliis fortè suggerentibus talia facilè crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúr que, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quàm contemptis eius verbis tanquam vanis tũ demum fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audierit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, per conratus est, qua nam in re posset illi gratificari. Tum a Dauid: Scio, inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clãte præstolabor, tu verò cùm requisiuerit me dic profectum in patriã Bethlema, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum, indicabísq. mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum injurium censes nihil expectata eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem mali de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum. Xquo maiorem ei fidem faceret, educto sub diũ iu-

a *Dauid erat Ionathã, vt parentis erga se animum expiscari & significare vellet.*

b *Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurando cõfirmat.*

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quíque priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatẽ scrutari desistã, quã compertum habuero, ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodũ & nũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendũ quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operã, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmque filius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quod à congres-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia cõstituit.*

[b] *Saul Dauidis absentiã scisitatur, responso Ionathas, Regis animum cognoscere cupit.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidē adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neque tunc neque hesterna die adfuisset, solennibus epulis sessæ filius. Respondit ille profectum in patriā ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, bo. nosti enim quanta beneuolētia hominē prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere cùm quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide. simúlque iubet, vt hominem accersat, debitum supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens proripuit se, & [b] nactus aliunde spiculum impetum in filium fecit: perpetrasséque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimū abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularum, tum suū periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prætextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit, peractísque in inculatione his quæ promserat, ablegatóque in vrbē comite puero, solitudinē nactus ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens

[a] *Saul malignum in Dauidē animū prodit.*

[b] *Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.*

[c] *Ionathas è conuiuio profugit.*

[d] *Ionathas & Dauid in agro conueniunt.*

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur. atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digrediti sunt. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium factutum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Fortè autem aderat, Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doeeus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & indictio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem quod tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret. furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenses

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. Reg. 21.

a *Dauid Naban ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchū se confert.*

c *Dauid Regem Anchū timens, furorē ac rabiem simulat.*

1. Reg. 22.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

Regem astrueret, qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis, scio enim vos omnes in illum

a *Dauid ad Moabitarũ Regem proficiscens, parentes ei cõmendat.*

b *Dauid ad Sarim oppidum peruenit.*

c *Saul Dauidẽ timet.*

d *Sauli ad amicos. Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.*

Illamm propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & & vobis huius sententiæ autor est. nō enim me la latent clādestina inter illū & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res euasura sit, exspectatis. Post[a] hæc Regis verba cæteris is silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noboa oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutúmque commeatu & gladidio Goliathi armatum, quò volebat deductumm esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua[b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatotorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi[c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cúmque se diceret à te missum ad arduuum negocium properare, non suppeditare quę requirebat, ad tuā magis quàm ad illius iniuriatam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid nouæ nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, facere me illi aduersum

Ann. mundi 2883. *Ante Christū nat.* 1081.

a *Doecus Saulo, se Dauidē in Nobe apud Achimelechū vidisse, significat.*

b *Saulus Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.*

c *Achimelechi proditionis à Saule insimulati apologia.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque a circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cũmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cędem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificẽ cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque móxque b missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantum Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est; ídque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse vidẽtur, mirũmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed c simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis priſtinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouáque persona

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cades.*

b *Nobæ sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum ex cisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, honores mutãt mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solùm dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tãtúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facilè. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsósque excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrísque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus[a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc

Ann. mundi 2883. *Ante Christ. nat.* 1081.

[a] *Abiathar manib. Saulis elapsus, Dauidi patri & Sacerdotũ ruinæ cladem*

An. mundi 2885. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doeeum videret: faciléque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerrimèque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc maturè Saulus, nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo [b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluſisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At [c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum eum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionẽ eam omisit. Dauid [d] verò ex deserto in Cænã lonathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. Regum 23. *a Dauid Cillanos contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b Saulus Dauidem in cilla harentem obsidere conatur.

c Dauid oraculo monitus fugit.

d Dauid in Cænam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.

regna-

Ann. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

tegnaturum eum, & vniuerſo Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non ſolere occiſis contingere. Renouatiſque fœderibus, & ſancita ſub Deo teſte in omnem vitam amicitia, additiſque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac ſolicitudine leuatum: ipſe verò domum ſuam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro ſuo morari: pollicebantúrque ſuam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibuſdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiiſque actis quòd inimicum ſibi indicaſſent, cumulatè ſe illis beneficium repoſiturum pollicitus, miſit qui diligenter quærerent Dauidem, omnéſque deſerti latebras perſcrutarentur: dicens ſe brẽui cum exercitu ſecuturum. Atque ita Zipheni duces ſe Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, ſtudium ſuum erga ipſum non indicio tantum declaraturi, ſed omnibus viribus conãdo, vt in poteſtatem redactum Regi traderent. Sed non habuit ſucceſſum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex ſilentio immineret, per adulationem & auaritiam vitũ pium & præter ius ad mortem quæſitum, Regi ſe tradituros erant polliciti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, ſimúlque Regis aduentu, relictis locorum anguſtiis in quibus tum verſabatur, euaſit ad magnam petram quæſita eſt in deſerto Simonis. Nec [c] Saulus deſtitit illum in ſequi, cognito enim inter eundum quòd ſuperatis faucibus euaſiſſet, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, niſi Rex trepidis nuncijs reuocatus eſſet, qui Paleſtinos in di-

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro ſuo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fuga ſibi conſulit.*

c *Saulus Dauidem inſequitur, eumque circumuentum comprehẽdiſſet, niſi nuncijs reuocatus fuiſſet.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrísque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cũ sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantum Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritũ extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertũ progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocé se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm [b] iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aũtes præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes, num

[a] *Dauid laciniam Regij pallij præcidit.*

[b] *Dauid Regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat exprobrat.*

num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non veteris. Sed horum Deus iudex erit, probabíque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus deprehensus è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate non degenerè, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo tepositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Saulus suã malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eumque rogat vt ad regnum eius ipsius familiam saluam esse pateretur.*

b *Samuelis mors & sepultura.* 1. Reg. 25.

An. mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantia populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturã magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hęc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in h[illegible] vt dixi tempora ineiderunt. In locis autẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emma, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit. grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel ægestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt quì in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua benevolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simúlque rogarent vt è facultatib. suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem cõtulerit,

à Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tulerit, in hominē gratum ac memorem collaturū. Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiū, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac superbè se gerūt. Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accēsus, quadringentis armatis assumptis, & ducētis ad custodiā impedimentorū relictis, (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalū proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & opes omnes esset euersurus. Neq. enim se tam ęgrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuiciis se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suā, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed conuiciis etiam non ferē dis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eámq. insolentiā domini posse illi magnā aliquam calamitatem adferre. Hoc [c] audito Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in sarcinas cōgestis iussio marito & per temulentiam sopito, ad Dauidē properat: eíq; in vallis cuiusdā descensu cōtra Nabalum armatorū agmē ducenti fit obuiam. Quē postquam appropinquare vidit, de iumēto desiliit, & prona in faciē adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabal[d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiēs. Excusábátque se neminē eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obsistit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permāseris, ipse pro te pœnas ab his qui te lęsęrunt

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

a *Dauidis legatis petētibus aliquid cōmeatus, durè respondetur à Nabale.*

b *Dauid cōtra Nabalū cū quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabali vxor muneribus Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2833. *Ante Christum natum* 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam grátiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui crastinam diem non videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioси. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit, suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ scelestum vindictã Dei posse euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque [d] missis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugẽ sibi inducturus. quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamẽ suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est,

a *Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.*

b *Nabal in tantum se coniicit mœrorem vt toto corpore sideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ nullũ scelestũ Dei vindictã euadere,*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam ducit.*

hunc

hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiã bonósque mores, tum propter eximiã formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Sycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset vtque aliquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressúsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos

Ann. mundi 2883. *Ante Chri. nat.* 1081.

a *Saul Melchã prius Dauidi nuptam alij elocat.* 2. *Reg.* 26.

b *Zipheni rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciãt*

c *Dauid cũ duob. in hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert.*

excitat. & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a] quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tã negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalẽ enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdã è nostris clã in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculũ Regium, & aquę lecythus: & disce quãtum flagitiũ sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset gratias se illi habere pro salute concessa protestus est [b] hortabatúrque vt bono esset animo, nihílque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorúmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum [c] Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturę & morũ ac gestorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die peperciisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà [c] cum sexcentorum

An. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1705.

a Dauid Sauli imperatori Abenero' quòd Regium spiculum & aqua lecythũ auferri passus sit exprobrat.

b Saulus Dauidẽ collaudat, vtq. bono esset animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.

c Dauid Saulo innocẽtiam suã declarat.

a Reg. 27.

d Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxorib. in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert.

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitaté hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittenſibus videatur annuit [c] eius precibus Rex, & vicã quédam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixi, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalẽ Iudæorum regioné campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam,

An. mundi 2889. Ante Christum nat. 1705.

[a] *Saul cõtra Dauidẽ proficisci desistit.*

[b] *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cũ suis attribueret.*

[c] *Rex Secellã ei donat.*

[d] *Dauid Saritas & Amalecitas excursiones infestat, de manubiis munera Regi mittit, eique meridionalẽ Iudæorum Regionem se incursare persuadet.*

Ann. mūdi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cæteta auxilia Dauidem cū sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus [a] autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæteróque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cúmque audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendā Gelboe dictum castra è regione hostiū posuit vbi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitum viribus longè præcellere: quā [b] de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciians. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animū despondit, præsagiens cladem imminere, postea quam Deus præter solitum auxiliatricem manū subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scisciantibus prædicunt. cúmque indicio [c] cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habito, assumptísque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem

b Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculū Dei confugit.

c Saulus Endorum ad mulierē fatidicam profiscitur.

fuidi-

fatidicam proficiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contemptorum, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neque se responsum cum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne, inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est. imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel [c] verò adesse iã regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneũ respondit ex ipso futura scitari. cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bel-

An. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

a *Saulus Pythonissam Samuelis animam excitari iubet.*

b *Saulus Samueli de necessitate sua conqueritur, eúmque consulit.*

c *Samuelis anima Saulo visa bellum Palæstinis euentum prædicit.*

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuũ mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà eum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His a auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem b cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vrgebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso repoſcens officij, quod per interdictas artes nõ sine periculo posscenti præstiterat priusquã sciret hũc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tã ú repoſcebat vt mensa appoſita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistentẽ verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cũmque c vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere vetita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hanc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem

a *Saulus ob subitaneam tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.*

b *Pythonissa Saulum vt mensa appoſita vires refoueret adigit.*

c *Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.*

uorem Regis captans, quem iamiam morituru iam præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius, quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutẽ: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contẽpiis periculis atque etiã certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciã opportunè Sauli Hebræorũ Regis illustre exemplum flagitat. Hic [a] enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo Regiã maiestatẽ dehonestare: sed cũ liberis totáque familia periculo se obiiciens, pulchrũ existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatẽ assumere potius quàm superstites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & for-

An. mundi 2890. *Ante Chri. nat.* 1074.

a *Ioseph. Regem Saulum tanquã insignem & intractum Heroem sese cũ tota familia periculo obijcientem, futuri præsertim gnarũ, laudat.*

An. mundi 2890. *Ante Christ.* 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniti ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius uti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a] Anchus quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte, quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat, vtque de Saulo vindictã sumat

1. *Reg.* 29. a *Anchus secum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæstinorũ Ducibus reprobatur.*

sumat in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum a, Dauidémque cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos illi remittendũ. Hũc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos monere: mõxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſocium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recepit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarumb gens expugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuam regionẽ reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo cõmilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimẽta ſua & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicem deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus ſaxis impetereretur, quòd in ipſum causam tanti mali reiicerent.

An. mundi 2890. *Ante Chri. nat.* 1074.

a *Anchus Dauidẽ remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus obertrauerat hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumētes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irrpens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur, durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringēti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxorésq; tam ipsius Dauidis quàm commilitonū. Remetientes

a *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis, vxorēs ac liberos recipere sit concessurus.*

b *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

c *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragē edit, omnémque prædā retulerat.*

uentes[a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiā sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit, atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi[b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderēt, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, mãgna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

An. mundi 2890. Ante Christum nat. 1074.

[a] *Dauid custodes impedimentorum obstrepentibus pugnæ ciis, in prædæ partem admittit. 1. Reg. 31.*

[b] *Saulus cũ filiis, in Palæstinorum pugna, relicto exercitu fuso fugatóque cadit.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò poſt multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe manus inferre valeret, obſecrauit armigerum vt ſe ferro tranſfigeret, priuſquam viuus in hoſtium poteſtatem fieret. quod cùm armiger ob maieſtatis reuerentiam detrectaret, ipſe [a] admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere ſe non poſſet, circumſpiciens iuuenem proximum rogat, quiſnam eſſet: auditóque eſſe Amalecitam, orat vt ſe iuuaret efficere, quod ipſe ſuis manibus non quiret. qui poſtquam eius optata exſecutus eſt, ademptis aureis armillis & corona inſigni regio, quantum potuit feſtinus inde ſe proripuit. armiger autem regius cõſpecta Sauli nece, ipſe quoque ſe iugulauit: pari modo & vniuerſum eius ſatellitium vnà cum domino ſuo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quíque campeſtres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cũ filiis & exercitu in prælio cecidiſſet, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas quaſque vrbes confugerunt: quæ Palæſtini deſerta nacti, facilè occupata ipſi poſthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè conſecuta eſt, dum cæſorum cadauera ſpoliant, inciderunt in Sauli filiorúmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimiſſis in hoc per totam ſuam regionem certis hominibus, hoſtes cecidiſſe nunciauerunt: quorum arma in templo Aſtartes dedicauerunt, porro [c] corpora eorum circa mœnia vrbis Bethſanæ, quæ nunc eſt Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod poſteaquam auditum eſt in Iabiſſa vrbe regionis Galaditidis, truncata eſſe Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exſequia-

[a] *Saulus ſeipſum interficere molitur eúmque iuuenis Amalecitæ iuuat.*

[b] *Hebræi vallem vltra Iordanem ſi tam habitantes, relictis ſuis oppidis in vrbes munitiſſimas confugiunt.*

[c] *Palæſtini Sauli filiorũque corpora crucibus affigunt.*

sequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alit enim hęc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia perueniente[c], demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissem autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui, loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum eædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

Ann. mundi 2890. Ante Christum natum. 1074.

[c] *Ciues in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera redempta sepeliunt.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.*

II. *Isbosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*

III. *Dauid in captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbemque Iudæis vilioribus inhabitandam tradit.*

IIII. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur;*

Anno mundi, 2891. Ante Christum natum 1073.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profecti, icum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
XII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. a *Amalecita Dauidi regem Saulem casum nunciat, & eius cadis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

POSTEA quàm Dauid de Amalecitis victor Sycellam est reuersus, tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm forte in fugientem cum suis Regem incidisset, qué à se rogatu ipsius, ipsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo de-

b *Dauid Sauli & Ionathæ necē deplorat.*

uexe-

traxerat, vt Dauidi afferret. At [b]ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verùm etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b]extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illo adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis Iabileni in Galaditide regione sepeliissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Iebosthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum consti-

Anno mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitã Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iuda tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabisenos quod Saulem cũ filiis sepelissent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit.excepta tribu Iudæ regiámq. ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus,interpretatur castrum.inde[a] profectus est cũ delectissimo milite vt prelio cũ Iudæ tribu decerneret iratus quòd Danidem Regem creauissent.Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius , natus ex patre Suri,duos secum fratres,Abisæũ & Asahelem,vniuersúmque Dauidis exercitum ducés, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset,aciem ad prælium explicat.Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni.[b] ad certamen sunt destinati,qui progressi inter vtranq. aciem , emissis prius pilis,gladios stringunt:comprehensisq.aduersariorum capitibus,latera & ilia feriebant,donec mutuis vulneribus ad vnum se cõficerent.quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen , partes Abeneri succubuerunt.Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi,sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur:idémque etiã fratres eius faciebant,præcipuè iunior Asahel ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus , sed cum equis etiam cursu contendere solitus.is[c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens Conuersus autem Abenerus:& impetum eius frustrari volens,primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit,vt persequi desineret,deinde rogabat.ne se in hanc necessitatem adduceret,vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq.[d] ille his verbis nihil moueretur,sed persequi pergeret,ita vt versa hasta fugiebat,imminenti lethale vulnus infligit,vt in vestigio concideret,qui verò eum eo Abenerum insectaban

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: eui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se consciuut, & Abneri parte, succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

tur,

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [d] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatíque ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes, sepultura dignatus est. ceciderant [c] autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu duranit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid sex filios è totidẽ vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Amnon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessitorũ nomine Abesalon. Quartus Ado-

An mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

[c] *Ioabus & Abisæus vsque ad solis occasum. Abnerum persequuntur.*

[b] *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

[c] *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

2. Reg. 3.

[d] *Ciuile bellum inter Hebræos initiũ.*

[e] *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite susceptus. quintũ verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum & declaraturum quòd Ieboſthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis attib. & eximia in eam diem fide. móxque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnoſceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuãte etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Ieboſtho, ad Dauidem desciscerent: nũc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ diuino

2 *Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.*

d *Abenerus apud seniores populi, præfectósq; militiæ, vt ad Dauidẽ desciscerent, loquitur.*

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio Rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His [a] auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quòd ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidem reniti animadnertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod iam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. [b] à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus isto cum Dauide fœdere paulo ante abiisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calumniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illū non tentare quo regnum Saulis filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & Prafecti ab Abnero persuasi, Dauidi aperte student.*

b *Beniamite in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse,& optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Post quam autem frustra se verba fundere animaduertit,ac ne tantillum quidem Regem his moueri,mutato consilio facinus audax mente concipit,& certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent,&assecuti eũ Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinens illi significare omisisset.Abnerus autẽ postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur.Cui obuiã factus ante mœnia Ioabus,humanissimè exceptum summam benevolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductũ in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius,insidiis à Ioabo interceptus,vt ipse videri volebat in vltionẽ fratris Asaelis, quem in prœlio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentẽ interemerat:re autem vera quòd miserè timeret,ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt:Nam & dum cupitis potiri properãt,non dubitant quoduis perpetrare facinus:& ne,quod semel nacti sunt,amittant maiora etiam non reformidant: sic existimantes,leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis

[a] *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere. ideóque plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abneri nece, vehementer indoluit, sublatáque ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abnero ictum fuisse admissum. edixítque [a] vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolentiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeóq. grauiter Abneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipsi gratiam apud multitudinè conciliauit. Nam quotquot erant Abneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorè & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradidisset: [b] sed & ipsius voluntatem considerantes pro se quisque egregiã Regis benignitatem, eadẽ sibi quoque ab illo pollicebantur. atque hoc modo optimè [b] Dauid fa-

An. mundi 2899. Ante Christ. nat. 1065.

[a] *Dauid cũ toto populo Abnerum deflet ac luget, & solennibus funeralibus ei parentat.*

[b] *Dauid facta & seruatam ad vltimum fidem Abneri consulit, ne suspicarentur ipsius voluntate cæsum fuisse Abnerum.*

An. mundi 2899. Ante Chri. nat. 1065.

mæ suæ consuluit, nemine amplius fusi icante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmque totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mitúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munere à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquam adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum dor-

2. Regum 4.

dormientem interemerunt: præciſóque capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronem peruenerunt: oſtenſóque [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac beneuolentiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neque enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi [b], inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. Aut fortè alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum cõplecterer: ídque occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummíſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neque enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebroné ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, commemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelé Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

An mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

[a] *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

[b] *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

[c] *2. Regum 5. Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt eámque Regem declarãt.*

esset : eíque soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuã salutem ac securitatem afferret. At a ille collaudato eorum studio, hortatúsque vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendũ. Conuenerunt b itaque ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lancea gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cũ Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Isaschar ducenti futurorum præscij, & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorum quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem confluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata : quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus Manassitidis armatorum scuto & hasta galeáque ac gladio viginti duo milia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cum magno com-

Anno mundi 2899 Ante Christum nat. 1065.

a *Dauid Proceres & Præfectos comiter atque benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ venientes.*

commeatu frumenti & vini cæterorũmque ad victum commodorum, omnésque communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmque triduo illic festa celebrassent epulísque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorũ & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitque ei, qui per subiectam vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurum & cum eò certatim omnes enitererentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalẽ à Dauide suscipitur.*

b *Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eijcit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eá ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit. cæterum tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eijcit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hãc vrbem intelligendam. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos benenolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit, filios [e] etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathã, Solomon, Iebar,

Eliel,

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondã Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationẽ fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. 2. Reg. 24.*

e *Dauidis liberi Hierosolymis suscepti.*

Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

Anno mundi 2899. Ante Christum natum 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autem cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoque de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitum contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarẽt: quandoquidẽ post præsentẽ quoque cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidẽ signa mouẽtes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinũ ingẽti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

Anno mũdi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam ediucendũ quàm sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodendióque tergaª fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara quod oppidum in vtrorúmque confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Gariathiarim, Arcam ᵇ Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnémque diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saule sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

ª *Palæstinorum fuga. 2. Reg. 6.*

ᵇ *Mandatũ Dauidis de transportanda Arca.*

postquam

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

postquam autem ventum est ad locum cui nomẽ Chiponis area, manifesta[a] numinis ira Oza quidam examinatus est. bobus enim exorbitatibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq. hodiernum Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quandoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertén sq; [b] paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsque domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili tepentè, vsque ad inuidiam eorum qui incrementa eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrque à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis, Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi; quæcunque Deus propitius largiri solet: reprehendit [d]

a *Oza Dei Arcã manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur.*

c *Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

An. mundi 2899. Ante Christ. nat. 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in conspectu seruorum suorum & ancillarum partès quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cantaturúmque se ei sæpius ac saltaturum, nihil curantem quàm indecorũ hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam patere tur in tabernaculo iacere: itaque [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóque super ea re cõsilio cum Nathane Propheta, cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimam senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon. cuius non aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmque per posteros eius continuaturum: quòd si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ processuram

2. *Regum 7.*

a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone tẽplum extruẽdum nũciat.*

ram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: procidénsque [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantámque gloriam euexisset: próque promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. Ante Christum natum 1064.

a *Dauid Deo pro promissa per Nathanẽ felicitate grátias agit.*

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísque omnibus vt quam instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus [b] Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte multatis, hísque agris Iudæorum terræ cõtributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [b] copias ita concidit, vt tertia tantum pars supereſſet, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impósito [d] contra Adrazarum Arachi filiũ mouit, Sophenorum Regem: cum quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Dauid in Palestinos mouet eisq. bonam agrorum partem adimit.* 2. Reg. 8.

c *Maxima Moabitarũ strages.*

c *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

Anno mūdi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum. cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, prælis victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ consuluerunt. Huius [b] Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hęc verba meminit. Longo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoque eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsque generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cũ victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositisq. opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu tropæum aureas

satellitum

a *Adadus Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaus Historiographus Regũ Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit. 3. Reg. 20.*

d *Dauid Syriæ subiugata tributum imponit.*

saellitum Adadi pharetras reliquámque eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboã huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autẽ Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Betæam & Machonem, eásque vi expugnatas diripuit. in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hęc æris genus, quòd auro precioſius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulchertima polubra, eum templũ adornare:. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quó ipsque exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem, atque amicitiam reciꝑi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarum vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat: verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non exactis tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

An. mundi 2900. Ante Christ. natũ. 1064.

2. Reg. 8.

a *Hierosolyma à Susaco Ægyptiorũ Rege spolia ta.*

3 Reg. 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. Reg. 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persoluerent cogit.*

An. mundi 2900. Ante Chri. nat. 1064.

bat, exercitui [a] verò vniuerso Ioabum præfecerat, à commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum Pontificem cum Abiathare, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabãtur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ fœderisque mutui, quòd inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quod egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. Igitur [b] scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cúmque adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter peruestigauit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus [c] verò postquàm ad Regem peruenit, procidẽs in faciem, adorauit illum. móxque iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam domum cum prædiis ad illam pertinentibus accepit, iussúsque est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse cúmque adolescens lætus prõmissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset, Rex

[a] *Distributio officiorũ. 2. Regũ 9.*

[b] *Dauid nũ quis ex Ionathæ genere superesset scisatur.*

[c] *Memphibosthus dona sua paterna & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur.*

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorum suscepta, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibosthio largitus est. his ita ordinatis, Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterum [b] cum peridem tempus Ammanitarum Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsque in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntque Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem se coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcípúque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rē Dauid [c] indignissimè tulit, nihil dissimulans nō negleturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cōtra ius gentiū legationis

An. mundi 2900. Ante Christ. nat 1064.

a *Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.*

Hedio & Rufinus cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patru obitum consolādi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriā fert indignissimè, eámq. vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Chri. nat. 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant; & [a] missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia. conduxerunt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanitæ exteroru societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamias deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas, Deo fretum, & scientem quòd bonã causam haberet, iustísque armis iniuriã sibi illatam vlciscereturItaque [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis constabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliísq. Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsum Ammanitas ægrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq. vt generosè & alacriter rẽ gereret, datéq. operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggredi-

b *Dauid Ioabum cum lectissimo milite contra Ammanitas mittit.*

c *Ioabi & Abisai acies.*

dſtur. qui cum aliquantiſper magna vi reſtitiſſent, multis ſuorum cadentibus terga vertere ſunt coacti. quo viſo Ammonitæ territi, Abiſæum cum ſuo milite aduentantem non expectauerunt, ſed moti ſociorum exemplo intra mœnia refugerunt atque [a] ita Ioabus, malè mulctatis hoſtibus, victorem exercitum Hieroſolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti ſe impares in poſterum quieſcerent, ſed [b] miſſis nunciis ad Chalamam Syrorum tranſeuphratenſium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui conſtabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra ſe parauiſſent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipſe cum vniuerſo exercitu Iordanem tranſgreſſus illis occurrit: & commiſſo prælio victor euaſit, cæſis peditum quadraginta, equitum verò ſeptem millibus. Sabecus quoque hoſtium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo poſtea curam non admittente mori eum contigit. Meſopotamitæ [c] deinde cognito tam triſti pugnæ euentu, ſine mora legatione ad Dauidem cum muneribus miſſa, deditionem fecerunt atque ita, appetente iam hyeme, Hieroſolyma eſt reuerſus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum miſit. Is [d] longè latéque vaſtatis hoſtium agris, compulſos eos in Rabatham gentis Metropolim obſidione cinxit, quo tempore Dauid tametſi vir iuſtus ac pius & patriarum legum obſeruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum [e] enim vrgente iam die, in ſolario Regiæ more ſolito deambularet, proſpexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, inſigni forma præ-

An. mundi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Meſopotamitæ vltrò ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabbath obſidione cingitur.* Hodio & Ruffinus Cap. 7.

e *Dauidis adulterium.* 2. Reg. 1.

An. mundi 2910. Ante Christum natum 1054.

cellentem, cui nomen Bethsabe: victúsque eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare nó valens, accitam ad se complexus est. Paulo a pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatam supplicium daturam. Rex b itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum marium mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur, quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussítque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eá exegit, quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter cómunem omnium hominum morem, quicunq. peregrè ad suos redeunt, respondit ille non esse æquum, vt interim, dú imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitát, ipse in vxoris amplexibus se oblectet. hæc locutú manere inibi ea quoque die iussit, sequentè ad vicarium, suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnam, & Rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilo minus tum quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus, hanc c ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pernam meritum animaduerteret, modúmque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt quà plurimum periculi esset, hosti opponeretur, móxque à sociis, quò facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui recepta litteris, &

a *Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat.*

b *Dauid Vriã accersit, eúmque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriã animaduertat, scribit.*

teris,& a cognita Regis voluntate,quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Uriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus,pollicitus est se cum toto exercitu affore,si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent,hortatus eum vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones sibi parauerat,respondens, libenter potius quàm grauatim iussa capesseret.cúmque Urias magna alacritate demandatum munus suscepisset,manipulo illi adiungendo clam imperauit,vt cum primùm occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent.Itaque b cum Hebræi fecissent assultum ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt,quod vbi viderunt qui circa Uriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine se retrorsum receperunt.Solus c Urias quòd puderet cõtra quàm promiserat assignatum locum non tueri,in se tuẽtes sustinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis,quos ignaros cõsilij pudor idem in officio continuerat,non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat,quod non ferens obsidionis moras,oppugnatione adortus mœnia,amissis aliquam multis,infecta re,in castra redire sit cõpulsus. mandarat autem nuncio si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Uriæ quoque morte renũciaret: id quod etiã euenit. Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd d aperta vi mœnia tẽtassẽt.oportuisse enim machinis ac cuniculis aditũ moliri,maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domestico exemplum illis esse debuerit, qui Thebis earum vi capere

An. mundi 2910. *Ante Christ. nat.* 1054.

a *Ioabus iussu Regis Uriã in hostes mittit.*

b *Urias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens à suis, vt mandatũ illi erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Urias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significatur.*

d *Dauidis ob cladem acceptam indicatio.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

conatus, saxo ab anicula missō ictus turpiter vitam amisit vir, alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, iracundiæ desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare. & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterum Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine, mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has [c] nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regē grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectum habere solere commination numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, alterque prædiues multorúmq. armentorum & gregum dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quàm si esset filia: cum verò hospes diuiti supeniisset, ille parcens suis pecoribus nullam in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vriæ nece audita iracundiæ desinit.*

b *Dauid Bethsabæ cōiugē sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.* 2. Reg. 12.

c *Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, pœnásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustúm que esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum ille exposuit in quantam indignationem numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium eatúmque multarum & magnarum dominium consecutus esset: non semel antea liberatus è Saulí manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem. marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt proclam admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo [a] autem per hanc denunciationem Rege, vehementérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, &, qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitã eiseruaturum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò [b] infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus: & sacco

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

a *Dauid facto suo peccatũ, à Deo veniam consequitur.*

b *Dauid per septem dies, infantis ex Bethsabe sua suscepti, vicẽ dolenter ferens, ieiunat.*

An. mundi 2910. Ante Christ. nat. 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui [a] cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctũ puerum: accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc [b] iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero, fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam scisciabantur. Tum ille. Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec [c] ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæ ductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur. ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebantur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc [d] Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hunc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

[a] *Dauid puerũ extinctũ sentiens, surgit, ac lotus cibum capit.*

[b] *Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorũ nihil puero, adhuc ægrotante fecerat, indicat.*

[c] *Salomõ Dauidi ex Bethsabe natus.*

[d] *Ioabus per literas Dauidẽ ad Rabathæ excidiũ vocat.*

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámque[a] mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & preciosò sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precij præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius excruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, eum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehendit Ionathas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magni consilij. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illũ rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandam esse hanc passionem. quo fatente sororem germanam sibi adamatam, consilium[b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simulatque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius convalescere possit. Paruit Amnon, & cum nihil cũctatus decubuisset simulare morbũ cœpit. Deinde cum pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 2912. Ante Christ. nat. 1502.

[a] *Dauid Rabathã vi captã militi diripiendam permittit.* Hed. & Ruf. fin. cap. 8. 2. Reg. 13.

[b] *Ionathæ Ammonidæ consilium, quomodo optatis potiri valeat.*

Anno mundi 2952. Ante Christ. natum 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe commeſturũ. quæ in cõſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq. colyphiis ac ſtixis, iuueni obtuli t. at ille non ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuerſarentur: ſubmouerent: dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere, quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre. quod cùm puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiã faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tam turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia quæ nihil præter dedecus infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrãdum eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atque poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorẽ duceret, quòd conſtupratam vel vſque noctẽ illic manere non patiatur, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cùmque [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuã pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit & deinde aliquam multo tempore in cœlibatu

a Amnon ſoror vt ſuico piã faceret, ſuadet.

b Amnon ſororẽ reluctãtẽ per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditã extrudit.

c Abeſalomus ſororem Thamaram ſolatur.

apud

apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámque alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuium, quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimùm animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

An. mundi 2912. Ante Christum nat. 1052.

[a] *Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.*

[b] *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne cõuiuiũ inuitat, & Amnonẽ vino sepultũ trucidaricurat.*

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisque timens, correptis equis cursu ad patrem ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nũciat. qui non aliter quã par erat amissis simul tot filiis, ídque fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidẽ rogauit, neque expectato nũcio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totum se luctui tradens, consciſſa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum interfectorẽ. Ionathas [d] verò Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negãs se de morte cæterorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod me-

[c] *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

[d] *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortẽ cæterorũ negans, de solo Amnone diligentius perquirendam censet.*

An. mundi 2912. Ante natum Christum 1052.

mor iniuriæ sororis frater in eũ tale aliquid ausus sit, interea fonitus aduentantium equorum, & quorundam eos præcurrentium, omnes in se conuertit. ibi fuêre filij Regis, qui relicto conuiuio, profugerãt. ibi pater occurrit flens flentib., ex insperato videns quos paulo ante extinctos acceperat. denuóq. gemitus ac lachrymæ instaurãtur: his fratrẽ, Rege filium fœdè trucidatũ deplorantibus. At [a] Abesalomus in Gesura ad matermũ auũ fugit, eius regionis dynastã, ibíq, toto triennio permansit, Cũ autem Dauidi animus esset Abesalonem ad se reuocare, non ad supplicium, sed vt eum apud se haberet (iam enim ita resederat) vltrò huc propensum Ioabus imperator suis artibus impulit, mulierculã enim quandam grãdi natu subornat, quæ lugubri cultu ad Regem accedens, aiebat inter duos suos filios iuri agentes rixam exortam adeò increduisse, vt cùm soli essent ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabáq. hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus est alterum ad cædem expeterent, saluti eius consuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neque enim aliud remedium superesse, si nullũ apud Regem inueniret. nam nihil esse quod illos compescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam: Cumque Rex postulatis eius annuisset: hæc verba subiecit: Tuæ quidẽ benignitati Rex gratias ago, quod senectutem meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quò certior sim de tua clementia, tuũ ipsius filiũ prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone. alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia, non dubitare, cùm ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudentiæ, vno contra voluntatem amisso, vltrò necem alterius addere? Te-

a *Dauidis filij ad patrem, Abesalomus verò ad auum confugit 2 Reg. 14.*

b *Absalon callidè per mulierem à Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma.*

re. Tetigit mox Regis animum suspitio, personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum assecutū quod cupiebat, liceréq. vt Abesalomū reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem præteriisse. At ille adorato rege, & verbis eius libēter acceptis, cuestigiò Gesura properauit, & [a] assumptum se cum Abesalomum Hierosolymā reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris cōspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quàm statura quosuis in maximis deliciis degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est, ad quinque pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natíque sunt ei filii tres & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & [b] filium ei nomine Abiam peperit. Deinde [c] misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset, expostulanti, quo suo merito dānum ab eo accepisset respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quā ob rem, inquit, nunc te præsentē obse

Anno mundi 2912. ante Christ. nat. 1052.

a *Absalomus reductus patris Dauidis cōspectum deuitare iubetur.*

b *Absalomi Hierosolymis nati liberi.*

2. Reg. 13.

c *Ioabus incendio agri reuocatus reconciliat Absalomum patri.*

Anno mundi 2916. Ante Christum nat. 1048.

cro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto oblivionem omnium omnium ante actorum est pollicitus. Porrò[a] Abesalomus in integram gratiã patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferendo sententia lapsum, popularem aurã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quæ in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissúque eius profectus, mox vndíq. plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, nõ quidé conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex[b] ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperatò filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatísque amicorum iniuria

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a Abesalomus patris sui affectat regnum astutè satis & callidè.

b Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.

intimis,& collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus,& a Hierosolymis excessit,cum alia multitudine magna alacritate prosequéte, tum præcipuè sexcentorum cohorte;quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.Abiatharumb verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcámque asportare , bonis rationibus manere persuasit , dicens etiam sine Arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum:simúlque mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerent.fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum , Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas.Ethæoc quoque Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit,vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantibus renunciatum est etiam Achitophelem : mutatis studijs.in partes Absalomi concessisse:quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit.quamobremd precatus est Deum,vt Absalomi animum ab Achitophele alienaret,verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur,viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatem,& cum multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur.ibi offendit virum in amicitia constantem,nomine Chusim;hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mota bilitatem rerum deplorantem , solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An.mundi 2910. *Ante Chri. nat.*1044.

a *Dauid. Hierosolymis excedit.*

b *Dauid fugiens,sacerdotes in vrbe manere . vult vt per eos, quid in ea agatur cognoscat,*

c *Ethæo sit Dauidi exilij comes.*

d *Achitophel ad Absalomum deficit,cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

Anno mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

simulato Abesalomi partium studio, diligéter se cuncta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis consiliis sémper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si vnà maneret, atq. ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, qué ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victum onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriã ipse suffragiis populi Rex crearetur. quamobrem [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorẽ quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognotus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuiciis impetens: cúmque amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hæc tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volente, Dauid [d] eos cohibuit, ne gans addendam ad præsentis mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hæc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis consiliis se opponeret, obnixè precatur.* 2. Reg. 16.

b *Siba heri falso accusati opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, cõtempto Semei parte alia mõtis cursim cũ conuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq. meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quàm fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & prompti è contra patrẽ militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, vertos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ra ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

Anno mundi 2920. Ante Christ. nat. 1044.

a *Chusim simulatè offert Abesalomo studiũ ac fidẽ suã.*

b *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAPVT IX.

Anno mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

HOc a Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decẽ millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadẽ opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim cum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, Rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referẽt, expectantes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animum addet, nostris verò metum ac consternationem afferet. Expende b igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem colligẽ: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos cum se habeat, tu verò tam multa millia

a *Achitophelis consilio sundentis. Dauidẽ bello prosequendum Chusim sibi opponit.*

b *Chusi cõsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.*

lia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarãdi quàm sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposu t, quódque ipsius comprobatum sit: petiit deinde vt hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarentúrque eum vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante cauerant, vt extra vrbem latarent filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandárúntque, vt, quantum possent, propetarẽt Dauidi hæc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur. qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc maturè Pontificum filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchurã se dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt vt se abscõderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus cõtexit: rogatáque à superuenientib. persecutoribus num eos vidisset, conspecto sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem missi, in puteum sese abscondunt.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

perſequuti, rettrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi [a] quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certò ſe breui perituru. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His [b] dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atque ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] Caſtrum, pulcherrimam ac munitiſſimam eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autem hi Barzelæus Galadita, & Siphiar Ammanitidis dynaſtes, & Mabbirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum pertinebat, largiter Regi cum ſuis præbebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim [d] Abeſalomus coacto

a *Dauid de Abſalomi conatibus certior factus, cũ ſuis Iordanem tranſit.*

b *Achitophel, ſuo conſilio exploſo, laqueo ſibi vitam finit.*

c *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ ſumma reuerentia ab optimatibus excipitur.*

d *Abſalomus Iordanem traijcit.*

Hedi & Ruffinus Cap. 10. 2. *Regũ* 18.

coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longè à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpositi exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non exspectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum cæteris ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorũ strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterum [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suã explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomus quoque suos eõtrà eduxit: & congressi acritérque pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dũmodo Dauid regnũ recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Ann. mundi 2910. Ante Christ. nati 1044.

a *Diuisit exercitus Dauidici.*

b *Dauidem adesse volẽtem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandatũ Dauidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Absalomum & Ioabum.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Iidem cum numerò longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciorib⁹ Ioabi militi succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignum veteranis & rei militaris peritissimis, hostem [a] terga vertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne vi⁹ uus caperetur, conscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmque per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque [b] defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò [c] Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis diffitam, quam voluit vocari Manum

[a] *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

[b] *Ioabus Absalomũ interimit.*

[c] *Absalomi columna marmorea.*

num Abesalomi dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ann. mundi 2920. Ante Christ. nat. 1044.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas [a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nuncaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achimas verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achimas currente, necdum valens eum agnóscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, pro-

[a] *Chusis victoria nuncius ad Dauidem missus ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 2020. Ante Christũ nat. 1034.

fectò hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat: rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequentium: nec præterea quicquam compertí habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorans & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Absalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione, prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quum Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an neseis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Absalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet, sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem

a *Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eum deflet.*

2. *Regũ 19.*

b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miserarẽtur. Te verò non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine[a] igitur ab iniusto luctu, & date in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iã grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmque ad curã Reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portæ consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc ejecto alteri regnum commisissent. Itaque[b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicæ suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cum is tribulis sit ac cõsanguineus. pari modo Amasam Imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam[c] autem illi non

An. mundi 2920. Ante Christ. nat. 1044.

a *Taxatur Dauid ob filij luctũ excussa mœstitia, prod. it in publicum.*

Hedio & Ruffinus Cap. II.

b *Israeliticũ regnum Dauidi iterum offertur.*

c *Dauid Amasæ veniam & vniuersarum copiarum præfecturã confert.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verumetiam vniuersarũ copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit. eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsque ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétque id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam implorami. Abisæus Ioabi frater, satin hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi adiectalem regni diem. quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque in quenquam ea de causa animaduersum esse.

[a] *Iudæ tribus ad Iordanem vsque Dauidi occurrit, & ponte flumini ripas iungit.*

[b] *Semeis veniam consequitur.*

tu quo-

tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sord datus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quàm propriã ferens; ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionẽ his vti potuissem, nunquã abs te relinqui passus fuissem Nec contentus meã erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deũ ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporib. versatus sis, licerétque tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summam potestatẽ assecutus, præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõ dition̄e quam vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum ponire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuam regnum restitutum esse.

Ann mundi 2920. Ante Chri. nat. 1044.

a *Memphibosthus à calumniis Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibosthi veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donat restitutionem promittit.*

An mundi 2920. Ante Chri. natũ 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorúmque instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instantèr rogante, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato Rege, omniáque fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iam dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribum integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántque Iudæ tribum, quòd inscius cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabant, vt æquo animo ferrent, quòd præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neque enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vobis

a *Berzelæus Hierosolyma patre eò proficisci nolente, cum Dauide consendit.*

b *Tribus Iuda, quòd inscio Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis propriè cognatũ vindicaris, ac si non omniũ nostrũm sit habendus quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantóq. potiores simus, præter æquum feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [a] est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filiũ, simúlque cornicine iusso canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi [b] concubinis, cũ quibus filius Abesalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò post hæc non amplius eis est vsus. Amasam [c] deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussítque vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo concedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plúsque exhibeat negocij, quum modo Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt, copiis. & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

An. mundi 2920. Ante Chri. nat. 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabaum homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio stupratæ alio traducuntur.*

c *Ioabus cõtra Sabaũ paucis copiis Amasa in colligendo exercitu cũ tãto mittitur.*

Ann. mũdi 2910 Ante Christ. nat. 1044.

paruit,& assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus, contra Sabęum raptim exercitum ducit. Cumq. Gabaonem, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsque gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eóq. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu a ventrem ei perfodit, hominémque confecit, facinus sanè impium, quod bonum & cognatum iuuenẽ imerentem propter æmulationem summæ præfectutæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò partes Regis fouerent, Ioabũ & fratrem Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam vrbe, nomine b Abelmachea qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

a *Ioabus Amasam iugulat.*

b *Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

c *Mulier Ioabo vrbem quã iustius conseruaret euersuro opprobrat.*

triam in extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in re læsus, primariam Israelitarum vrbem expugnatum venisti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tantum abesse vt vrbem tam egregiam excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiiciendum: móxque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eúmque pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnate, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso [b] capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confestím que signo receptui dato dux obsidionem soluit: & [c] Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quęstor tributis recipiendis cõstituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium sunt Principes Susa scribis præpositus. Pontificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mãsit.

An. mundi 2920. Ante Christum na. 1044

a *Conditio obsidionis soluendæ à Ioabo propositæ.*

b *Supplicium de Sabæo sumptum.*

c *Officia à Dauide distributa.* Hedio & Ruffinus cap. 12. 2. *Reg* 21.

Post [d] hęc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deum, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Israelitis immissa.*

An mundi 2924. Ante Christ. nat. 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrem si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permitat Rex, fore vt placatus Deus populum è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarũ relatione cõpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum est, in eos animaduerterunt: confestímque pluẽte Deo terra posito squalore ad pristinam fertilitatẽ rediit, populúsque copia rerũ vt antè fruebatur. Aliquanto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantum sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & [b] conuersus è fuga haud dubiè cõfeciſſet Regẽ, ni Abisæus Ioabi frater repẽtè superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinẽ & audaciam humanã aliquid ei cõtingeret, populus ea felicitate, quã ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cúmque post hanc pugnã Palæstini ad Gazaram vrbem conuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiã laudem ob præclara facinora edita meruit [d] Sobacchis Cherætæus, vnus è fortissimis Dauĩdis militibus, complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximiis insolesce-

bant,

a *Septem viri è Sauls progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

b *Dauid in vita discrimen Vocatus ab Abisæo liberatur.*

c *Dauidi, vt præliis abstineat, suadetur.*

d *Heroes Dauidis.*

bant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsque bellum Palæstinis,& nouo exercitu in eos misso àRege,optimè se gessit.[a]Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíque hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorũ finibus:fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorum sex : cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu[b]Ionathas Samæ filius solus se opposuit,strato q. aduersario maximũ momentum ad victoriã attulit,& ipse fortissimi viri laudem retulit.nam & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cũ gente fuit vltimum,non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm [c]Dauid perfunctus iam bellis ac periculis,& in altissima pace degens,vario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei cõposuit,partim [d]trimetro versu,partim pentametro:instrumentísq. musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare,tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorũ hæ fuere:cinnyra decẽ chordis intenditur,& plectro pulsatur:nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur:cúmque his aderant & cymbala ærea,benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura,ne prorsus ignorentur dixisse,sufficit. Porrò [e]Rex fortissimos viros circa se habuit,sed maximè insignes præclaris facinoribus 38.quorũ quinq. tantum virtutem cõmemorabo,facili ex his de reliquis cõiectura,tales enim erãt hi qui posset vel regiones subigere,vel magnas gẽtes debellare.

Anno mũdi 2914. Ante Christum nat. 1040.

a *Sabachus Nephanus.*

b *Ionathas.*

2 *Reg 22.*
c *Dauid Poeta.*
d *Instrumenta. Musica Dauidis.*

2. *Reg.23.*
e *Triginta octo Dauidis Heroes.*

An. mundi 2924. Ante Christum natum 1040.

Primus [a] Isſæmus filius Achemæi, qui nõ ſemel in aciem hoſtium irruens non prius à cæde abſtitit, quàm nongentos occideret. Poſt hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cũ rege in Araſamo. Hic in quodam prælio Iſraelitis multitudine hoſtium territis, & in fugam verſis, ſolus locum ſuũ non deſeruit: & cõgreſſus cũ hoſtib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextram adglutinaretur: quo viſo reuerſi in prælium Iſraelitæ cedentẽ iam hoſtẽ vrgẽdo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro ſternente, vulgo verò militũ proſtratos ſpoliante. Tertius [c] erat Ili filius Sebas. hic quoque cũ bello Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræique rurſum territi loco cederẽt, ſolus in aciei vitẽ hoſti ſe oppoſuit: & nõ paucis letho datis, reliquos impreſſionẽ eius nõ ſuſtinentes, in fugã effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs ediderũt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hieroſolymis agente Palæſtinorũ exercitus vſque ad vrbẽ acceſſit, & dũ ille conſulturus Deum de bello, arcẽ aſcẽdit, in ea valle caſtra metatus eſt, quæ XX. ſtadiorum ſpatio vſque Bethlema pertinet: dicẽte ad amicos: ô quã bonam aquã habemus in patria mea, maximè in ciſterna portæ vicina: ô ſi quis eam mihi afferret, id certè mallem quàm multum argenti accipere: tres [d] iſti his auditis, eueſtigio excurrerunt, & cùm per media hoſtium caſtra Bethlema peruenijſſent, hauſta aqua per eandẽ viã ad Regẽ ſunt reuerſi, attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorũ contemnere, eã aquam Rex bibere noluit, dicens periculo ſanguinis emptam, & ob hoc ſibi non conuenire: ſed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Poſt hos erat Ioabi frater, Abiſæus, qui vna die

DC. ho-

a *Eſſæmus.*
b *Eleazar.*
c *Sebas.*
d *Heroestres per hoſtium caſtra excurrunt, in Bethlehem aquã hauriunt, & Dauidi affe runt.*
e *Abiſæus.*

An. mundi 2924. Ante Christ. nat. 1040.

dc. hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quũ enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banaias [c] autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volens cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclum iussit [d] Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quãta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regẽ numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

a *Banaias.*
b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*
c *Banaias Leonem exanimat.*
d *Dauid Ioabũ ad peragendum censum iubet.*
e *Numerati populi summa.*

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum Rex sacrum inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorem pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missóque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis, quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret, at [d] ille & aream & aratra & boues in holocaustoma gratis largiri se dixit, precatíque vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt pretium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicente, factu-

Anno mundi 2930. Ante Christum 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mãdatũ de altari ex struendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3. Orphona dictus.*

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Preciũ pro area datur.*

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari, & sacrificia & holocautomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat autem is locus in quē olim Abrahamus filiū, vt holocautomata faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstās altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt iā antè scripsimus. Dauid autē cū animaduertisset se exauditum, & gratū fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templū ibi exædificare: quam eius vocem Deus in futurū ratam esse voluit mox enim propheta ad eū missō, illic [b] templum exstruendū prædixit à filio qué regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiā iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorū centum & octuaginta millia. ex his constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehēdos lapides deputauit, ex quibus tria millia & quingentos operatiis præfecit. magnā [c] quoque vim ferri ac ætis ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multam & prægrandem, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebátque suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio succeſſuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

An. mundi 1930. Ante Chri. nat. 1034.

a *Locus altaris extructi.*

Gen. 22. Sup. lib. 1. cap. 11.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

b *Architecti templi exstruendi. 1. Par. 22.*

c *Dauid magnā vim ferri, æris & lignorū comportat.*

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio tēpli Solomonis mādatur.*

ACcito [d] deinde Solomoni filio, mandauit vt quāprimum regnū adeptus esset, tēplum

Dec

Deo constitueret, dicens se id voluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur, prædictúmque sibi id ædificium à fatis destinatũ filiorũ natu minimo qui Solomon esset appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnũ est potissimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiã ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidẽ à Deo designatus es Rex, an tequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiã atque fortitudinẽ, & præcepta eius legésque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templũ quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito[b] sanè auri quidem collecta decẽ millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congressi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hæc lapidum & lignorum materiem copiosissimam. Habes[c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, cúmque perpetuum protectorem habebis. Posthæc adortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarent, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarẽt. percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquã[d] autem absolutum fuerit tẽplum, iussit Arcã in eo reponi, cæterámq. sacram sup-

An. mundi 2930. Ante Chri. nat. 1034.

a *Dauid Salomonem vt Deũ colat hortatur.*

b *Thesaurus ad tẽpli structuram congestus.*

c *Adiutores Salomonis in tẽplo exadificando.*

d *Mandatũ de Arca, ceteráque sacra, suppellectile in templũ reponenda.*

An. mundi 2930. Ante Christum natum 1034.

pellectilẽ cuius receptaculo iam pridẽ templum debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilẽ terram occupassent, templũ illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tã ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque excommunimedicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cũ Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuéta[a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum: iã enim præ senio ad venereas res elanguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mentio. Cæterùm[b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatum deferrent: parauítque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autẽ habebat Adonias Ioabum imperatorem & Pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebãt, Põtifex Sadocus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. Reg. 1.

a *Dauid alsiosus factus, Abisace eũ recalefecit.*

b *Adonias affectat regnum.*

qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc[a] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regem adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, expositque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem venisse vt Regem viseret, statímque admissus percontabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes, cum plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo Regi ominari. Sed neq; me, inquit, vocauit, neque Sadocum Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cu-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Bethsabe studium Adoniæ ficsuadente Nathane Dauidis indicat.*

An. mundi 2931. Ante Christ. natũ. 1033.

biculo propheta veniẽte, qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximũ Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iurauí, eúmque in solio meo sessurum, ídque hac ipsa die Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, imposítóque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regẽ declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetæ iniunxit: mandauítque vt inuecto per mediam vrbẽ præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, In æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tum Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hęc Banaias Deum Solomoni propitiũ fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulá imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleóque vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducunt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: inóxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémque animum aduertit, choris & tibiis sese obiectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuẽre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmque nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm Adonias

a *Salomoni iuramento regnũ promittitur.*

b *Solomon in Regẽ vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem exposuit. quo audito protipiunt se omnes è cõuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias[b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confugit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ est perlatum, quodque rogaret fidem sibi dari de oblivione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidem errati veniam ei concessit, sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipsum sibi causã exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venisset, nouúmque Regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat. Dauid[b] autem volens eum totius populi Regem declarare cõuocat principes Hierosolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recensitis inuenit eorum, qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorum sex millia: ianitorũ verò domus Dei quatuormilia: tantundémq. eorum qui hymnos Deo canerẽt, & instrumentis musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos[c] diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Institutíque vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsque sabbathum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac

An mundi 2931. Ante Christ. natũ 1033.

a *Adonias ex conuiuio se propipiẽs, ad altaris cornua confugit.*

b *Dauid Leuitas numerat eorumque officia distribuit.* 1. Paral. 23.

c *Diuisi Sacerdotum in 24. cognationes.* 2. Paral. 24.

li cruore contaminauerim:& filium meum regnique successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit,& mihi cùm sex fratres essent,posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse,neque eorum quenquam id factum iniquè tulisse : ita ego quoque postulo , vt Solomone imperium consecuto,cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electum,libenter eius dominio sint subiecti.Cùm enim æquum sit , si Deus ita velit,vel externos ferre dominos,quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad affectum , & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totum eam occupet, & in perpetuū in eaduret.Quod quidem dubio procul ita futurū est,& omnia rectè euenient,si tu fili mi pietatis & iustitiæ,patriarúmque legum custodē geras: alioquin si hæ non seruentur,nihil nisi triste est expectandum.Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formam dedit,in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq. vasa tam aurea quàm argētea fieri deberent præfiniuit , hortatúsque est eum vt summam diligentiam ad hoc opus adhiberet:simúlque principes & tribum Leuiticam, vt eum adiutarent , tum propter ætatem nondū sat maturam,tum qui diuinitus & ad regnū esset electus,& ad templum ædificandum, quā quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

Anno mundi 2931. Ante Christum natum 1033.

a *Forma templi extruendi Solomoni datur.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

præparata per ſe iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorum multitudine, & ſmaragdis aliiſque omnis generis gemmis. Poſtremò nunc ſe in hunc vſum ex proprio fiſco erogare alia tria millia talentorũ auri puriſſimi, ad exornandum adytũ & currum Dei cherubinos, quos oportet ſupra Arcam ſtare eámque protegere. Poſtquam autem Dauid finem loquendi fecit, ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum, & [a] tribus Leuiticæ. de ſuo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim ſe cõtributuros talentorum auri quinque millia, & ſtateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia & ſi cui lapillus aliquis erat pretioſus, afferebat & tradebat in theſauros reponendum, quorum curæ præpoſitus erat vnus è Moſis poſteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maximè Dauid viſa principum & ſacerdotum reliquorúmq; omniũ promptitudine, elata voce Deũ laudauit patrẽ ac conditorẽ huius vniuerſitatis appellitans, fabricatorémq; rerũ tam humanarũ quàm diuinarũ, & præſidẽ ac gubernatorẽ generis Hebræorũ eorúmque felicitatis & regni ab ipſo ſibi cõmiſſi. Poſt hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatímque filio mẽtem bonã & iuſtã, omníque virtute præditã, iuſſit vt populus quoque Deo laudes perſolueret. Illi verò proſtrati humi Deum adorauerũt: verſi deinde ad Dauidẽ, pro omnibus ei bonis, quæ ipſo regnante pereeperant, gratias egerunt. Sequenti [b] verò die ſacrificia ſunt inſtaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque ſacrificia mulris millibus victimarum mactatis: & tota ea die

[a] *Principes Iſraelitarũ ingentẽ vim auri, argẽti, æris & gemmarum ad tẽpli ſtructuram conferunt.* 1. *Par.* 29.

[b] *Sacrificia & feſtiuitas in regni Solomonis confirmatione inſtituta.*

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónq. denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiã Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterũ obedientes ei fuerũt. *Ann mundi 2931. Ante Christum natum. 1033.*

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad senũ morbo videns iam instare sibi mortem accito Solomone sic illum est affatus. Ego[a] filij fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quíue post erunt communem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruaris eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo[c] tibi etiam

Hedio & Ruffinus cap. 13.

[a] 1 Reg. 2. *a Dauide ad Solomonem postremum alloquium.*

[b] *Dauid Solomoni Ioabum puniendũ mandat.*

[c] *Berzellai filios Solomoni Dauid commendat.*

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, volens pecuniam ei dare vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit, singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

Anno mũdi 2931. Ante Christ. nat. 1033.

a Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemadmodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodque primus Hierosolymis templum ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Aegyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Aegyptum transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades; & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Aethiopũ irruptio in agrũ Hierosolymitanum sub Asano & exercitus eorum interitus.*

Anno mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarinus & Achabus filium regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphate rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syro bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. *Reg.* 2. a *Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.*

DE Dauide igitur & eius virtute, quãtorúmque bonorum suę genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cęterùm [a] posteaquã Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, b *Adonias cum Abisace coniugiũ expetit.* accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid veniisset quod opera sua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur sed quoniam Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti conditione: rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eíque persuaderet, vt bona eius pace liceat si-

ceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præsenio congredi cum ea non valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit. tum quòd Rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussítque alteram matri à dextris poni. Quæ postquam cõsedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mitarique se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotem, Móxque accito Banaia præfecto satellitum, mãdauit [a] vt ei Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neque hic maneas, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quandoquidem talia commi-

Anno mũdi 2931. Ante Christum nat 1073.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiathar Sacerdotali honore privatur.*

do hominem ad id mandatum seruandum adegit. Semeis verò profestius sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, pattia relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, tetracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramentum etiam Dei violatum. Accitóque mox. Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me deteliecturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti, atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratísque Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Anno mundi 2931. Ante Christum natum 1033.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 3. Regum 3.

[a] *Solomon Ægyptiorũ Regu filiam duxit vxorẽ, regnúmque constabilit.*

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémque hora infantes masculos parereremus. Post triduum ista iuxta cubantē suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantibus, tam viuo quàm mortuo, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim satis esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò maliciam damnauit, quòd & suum perdidisset, scit.

Anno mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a Salomon vtrumque puerum secari mãdat.

b Ex sermone & gestu mulierũ matrem infantis viui Salomon agnoscit.

An. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1033.

& amicæ Infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ, prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vsque ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilęę toti Sidonem vsque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum totámque inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisque facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorúmque barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pa-

a *Præfecti & Duces Solomonis. 3. Regum 4.*

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præter capturas venationum quę constabat cer-uis ac bubalis, prætérque aues & pisces. Tan-tam[a] etiam currum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quo-rum media pars Hierosolymis circa Regem ver-sabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conue-hendo vbicunque Rex habitaret. Tanta[b] au-tem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam Ægyptios, qui omnium sapien tissimi habentur, longè pòst se relinqueret. præ-cellebat etiam eos, qui per idem tempus, in ma-xima opinione sapientiæ fuerunt apud He-bræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Do-danus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mil-le. cuilibet enim speciei plantarum suam ad-hibuit parabolam, ab hysopo vsque cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestri-bus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam pro-prietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilita-tem & medelam hominum, quæ aduersus dæ mones est efficax. Incantationes[c] enim compo-suit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæ-mones ita fugantur, vt in posterum nunquam

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Solomonis.*

b *Sapientia & prudentia Solomonis.*

c *Solomon coniurationum modos, quibus Dæmones fugãtur, conscripsit.*

An. mundi 2931. Ante Christ. nat. 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, non longè inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum, imperabátque dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubium erat quãta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrẽ libuit hoc quoque narrare, vt omnib. nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò[b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemẽter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit:

[a] *Iudaos Daemones eijcit.*

[b] *Iromi legati ad Solomonem.*

quam-

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cum meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autẽ quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum rescripsit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis [b] enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunqs volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos, Hierosolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatẽ facias, quo vt pote insulares maximè indigemus. Harum [c] literarum exemplaria hodie quoque durant, tam in nostris quàm Tyriorum annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum cõmentatiorũ conseruatoribus visendi copia, comperiet eorum scripta, consonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, sciant, nos nihil veris affingere, neque verisimilia quædam & ad delectationem accõmoda narrationi nostræ inferere, atque deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidẽ nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiciantur, nisi talia sunt, vt eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomon Rex acceptis Regis Tyrorũ literis, & facilitatẽ eius & beneuolentiã collau-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

3. Reg. 5.

a *Solomõ ab Iromo fabros & operarios petit.*

b *Iromus Solomoni ligna promittit eóque vicẽ frumentũ petit.*

c *Veritas Iosephi historiæ.*

An. mundi 2933. *Ante Chri. nat.* 1031.

struerentur. Iecit [a] igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriã resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt, exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad orientem. Et [c] porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruiæ, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cõiunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His [e] trabibus

a *Profunditas fundamẽtorum tẽpli.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus ante templũ*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes & parietes templi incrustati.*

pli constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auto illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauratet. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cęterum porticus nihil tale habebat. Post [a] hæc Solomon accersiuit Tyro ab Itomo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operatium insignè in quauis materia, sed præcipuè in auro & argẽto ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, altæ decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebãt que inde duæ series malorum punicorum ducẽtorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit [c] etiam vas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circũstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autẽ hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas, harũ quæque longitudine fuit cubitorum quinque,

An. mundi 2933. Ante Christ. natũ. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificẽ accersit.*

3. *Reg.* 7.

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem bases æreæ labrorum.*

titudine verò decẽ in quo holocautomata incenderentur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas[a] quoque multas dedicauit Rex, & in his vnam magnã aurcã, in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras, aureas vigesies mille, argentearũ quadraginta millia. Candelabrorum[b] item fecit decem millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnũ in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legẽ: & mensam vnã impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. mediũ autem inter vtrunque locum obtinebat altare illud aureũ. Hæc omnia cõtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorũ[c] autem vinariorũ octuaginta millia Rex cõparauit & phialarum aurearũ millia decem, argentearum verò alterum tantum. Lancium[d] ité aurearum, ad offerendam in eis similã maceratã ad altare, octuaginta millia, duplũ verò argentearum. Craterarũ[e] quoq; in quibus similã oleo subigebant, sexaginta millia aurearũ, & alterum tantum argentearũ. Mensurarũ[f] verò quales Mosi hin vocantur & assaron, aurearũ erant viginti millia, & duplicatus numerus argentearũ. Acerræ[g] quoque aureæ quibus odoraméta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia. Paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cũ suis gẽmis in vniuersũ mille. Corona[i] verò in qua Moses Dei nomẽ

An. mundi 2933. Ante Christ. nat. 1032.

[a] *Mẽsa sacri panis.*

[b] *Candelabra.*

[c] *Cantharis & phialæ.*

[d] *Lances.*

[e] *Crateres.*

[f] *Mensura.*

[g] *Acerræ.*

[h] *Vestes Sacerdotales.*

[i] *Corona.*

erant absoluta: Solomon Rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, incidítque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses constituxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesserúntq; illò cum victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est obortа, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò bajulantes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub umbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Solemnis templi mensę Octobri consecratur.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decē præcepta tabulis lapideis inscripta asseruabātur, in suū locū deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare aureum.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinem dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quàm cui tales rettributiones conueniant, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere hauimus, & per hunc tursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in posterum largiatis quæ Deus hominibus caris largiri potest & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quód apud nos regnum sit permansurum: & per innumeras successiones propagandum. Hęc igitur nobis concede, filiúlque meis omnibus [c] virtutem qua potissimùm delectaris. Ad hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecũque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Deus verax in promissis.*

b *Oratio Salomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt tẽplũ hoc tanquã suũ domicilĩ protegat, supplex erat.*

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis meritò hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimentũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quàm pro populo: mactauítque [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

3. Reg. 8.

[a] *Solomonis in tẽpli dedicationem sacrificia.*

[b] *Scenopegiæ festum.*

[c] *Populũ rex dimittit.*

3. Reg. 9.

[d] *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paternis præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberratatos. Templum verò quod tum recens extructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationé hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta[b] autè templi fabrica, quæ septennio, vt dictum est duravit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structeretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium autem

Anno mundi 2941. Ante Christum 1023.

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus. Cap. 5.

b *Solomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac disposition-
nem indicasse, vt ex eius descriptione totã am-
plitudinem lector colligere ac considerare pos-
sit. Basilica [a] erat magna & pulchra, multis co-
lumnis suffulta, quam ad causas forenses agitan-
das, & lites decernendas condidit, capacem mul
titudinis, quæ eo ius peteret, longam cubitos
centum, latam quinquaginta, altam triginta. hãc
sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant,
tectam opere Corinthiaco, additis patilibus po
stibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci
simul & munimentum. In eius medio fuit æ-
des alia, quadrata, lata triginta cubitos, colum-
nis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnifi-
cum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædi-
ficio coniuncta erat domus in vsum Reginæ fa-
cta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis con-
stratæ partim saxo quadrato decẽcubitali con-
structæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, incru
statæ pretioso marmore quod è locis eo nomi-
ne celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem or
dinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quar
tus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽ
tabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plan
tarum species, frondibus & foliis tanta subtili-
tate expressis vt agitari quodammodo videren
tur. Reliquum verò quod supererat vsque ad la
cunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu
ris erat variegatum. Præter [e] hæc erant & alia cu
bicula ad voluptatẽ facta, & porticus ad ornatũ
regiæ longissimæ, in quibus splendidissima tri-
clinia referta auro. vt quę aurea suppellectili ad
omne regij conuiuij ministeriũ erant instructis
sima. Difficile est enumerare amplitudinem ac
varietatem aularũ, tam maiorũ quàm media-
crium, tum quæ sub terra latebant, quæve in ae-

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliæque aulæ.*

d *Ornamenta Salomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectilis referta.*

3. Reg. 10.

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad inſulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit. primuſque Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione contra Eyteos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerent, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcẽs, qui problemata à Solomone Hieroſolymorum Rege inuẽcta diſſoluebat. Meminit[a] & Dius ſic ſcribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympij: quòd antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum vrbe coniũxit, & aureis donaris ornauit. conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorum cæcidit. Addítque [b] Solomonem Hieroſolymorum Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quod cũ ille non valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita exſolicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret nœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaulis ad ſecuritatem egere; nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauratiſ, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Aſorum [e] & Magedonem, & tertiam

An. mundi 2941. *Ante Chri. nat.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

b *Dius de Solomone.*

c *Solomon Hieroſolymis muros inſtaurat, & turreſerigis.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomon vrbes aliquot condit.*

e *Aſorus, Magedo, Gazara.*

lexandrini Reges aliis ptius nominibus vocati poſt aſſumptum regnum vocati ſunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæſares [b]appellantur, principatus & honoris vocabulo, poſthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc eſt, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnaſſeus cum cccxxx. Reges poſt Minæũ Memphis cõditoré deinceps ſucceſſiſſe dixerit. nomina [c]eorum nõ recenſuit, quia Pharaones vocati ſint omnes. Quum enim poſt hos mulier imperiũ arripuiſſet, nomen eius ponit Nicaulen, nimirum ea de cauſa quòd cùm ſoli mares huius appellationis eſſent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipſius nomen dicere. Ego verò in noſtræ gentis commentariis reperi, quòd poſt Solomonis ſocerum Pharaoné nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine ſit vocatus: & [d]quod poſt illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti ſimul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo poſt dicemus: nunc verò ideo hæc memorauí, vt oſtenderem noſtros libros & Ægyptiorum in multis cõſentire. Solomon [e] autem Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vſque ad vrbem Amathen colebant, & imperiũ eius detrectabant, ſub ditionem ſuam redactas tributa pẽdere coegit, & per ſingulos annos certum numerum ſeruorum & colonorum, qui per agros diſtribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad ſeruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gentes Deus ſub eorũ impetum ſubdidiſſet, ex his potius quàm deuictis eiuſmodi conditionis homines cẽſerentur: ſed omnes arma & currus atq. equos & ré militarem tractare malebãt. Chananæis verò quos

An. mundi 2953. Ante Chriſt. nat. 1021.

[a] *Ptolemæi.*
[b] *Cæſares.*
[c] *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenſet.*

[d] *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.* 3. Reg. 10.

[e] *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere cogit.* 3. Reg. 10.

[f] *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ ſeruitus.*

men Saltus Libani,& quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij.nam & cultu erant decentissimo,& perquàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quantáque cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc[a] quotidie contemplando vehementer admirabatur,id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est. quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia,inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctatius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia,vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quod cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macte tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec[b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret,etiam munetibus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit,& aromatum vim magnæ æstimationis, lapillorúmque pretiosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio,illius Reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec[c] minora fuêre quæ ipsa à Rege cepit,optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

Anno mundi 2953. Ante Christum natum 1011.

a *Æthiopiæ Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b *Solomoni Regina splẽdida munera donat.*

c *Solomon Reginæ liberalitatem remunerat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua[a] excitti pleriq. Reges, quo certiores de iã dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur[a] vasa tam aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi[b] præterea currúsq. & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pelchritudine Regi placituri videbantur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulchertimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cæteros omnes post se relinquerẽt. His decus addebant equites, flos inuentutis, procerastatura, promissóq. capillitio cõspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste candida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorum schœnorum spacio prædium nomine [c] Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidẽtia rebus in omnibus vtebatur, & quum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice [d] constrauit, tũ vt vltro citróque commeantibus essent faciles, tum ad ostentandam hic quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributísq. oppida-

Anno mundi 2953. *Ante Christ. nat.* 1011.

a *Solomoni pleriq. Reges exquisita munera mittunt.*

b *Munera Solomoni allata, eiusq. equita. ui.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hierosolyma silice strata.*

latim ſeneſcente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei ſui neglexit, & mulierũ exteratum ritibus aſſueuit: quamuis iã ante quoque à præſcripto legum diſceſſerat, quando æreas boum effigies baſi maris illius addiderat, ſicut ſolio ſuo leonum poſt appoſuit. Nã neque illa fas erat facere. Cúmque domeſticum haberet exemplum pulcherrimum patentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad poſteros reliquerat, diſcedens ab eius imitatione, ídque bis in ſomnis monitus ſequi paterna veſtigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaque ad illũ propheta miſſus à Deo, dicens [a] neque eam eſſe eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus ſit promiſſum non aliũ ſucceſſorem futurum: ſed poſt hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamen vt non vniuerſum regnum deficeret, ſed decem ſolæ tribus ſeruo ipſius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerẽt, ídque ipſius aui reſpectu, & vrbis Hieroſolymorum in qua Deus templum ſibi elegiſſet. His auditis Solomon vehemẽter perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus ſuſcipiebatur, in contrarium vergẽte. Nec multum temporis poſt hanc prophetæ denunciationẽ eſt elapſum, dum hoſtis ei, Deo ſic volente, exortus eſt, cui nomẽ [b] Aderus, Regi infenſus ob cauſam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio ſtẽmate. Cúmque Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumæã ſubigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatem arma ferre poſſent, internecione intra ſemeſtre ſpatium deletis, hic [c] etiam tũ adoleſcentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euaſit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius eſt cõſecutus: & poſtquam ado-

Ann. mundi 2964. Ante Chriſtum nat. 1000.

a *Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.*

b *Aderus Solomoni infenſus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

Ann. mundi 2964. Ante Christ. natũ 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex coniugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò[a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi nõ semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus[b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio continerentur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi[c] cum incidisset in quendam Razarum, qui desciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi[d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam

dum

a *Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permitteret, orat.*

b *Aderus in Idumæã reuertitur, inde in Syriam se confert.*

c *Razarus cum Adera hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus Solomonẽ infestat.*

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiã ei fit Propheta nomine Achia, Siluntę oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tuum nemo alius aderat: scissóque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetę verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, nõ immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculum euasit, & manẽdo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Ann. mundi 2971. Ante Christũ nat. 993.

[a] *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuũ Regem futurum ostendit.*

[b] *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitũ manet.*

Solomone defuncto, populus à Roboame eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.

CAP. III.

SOlomon [c] autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: sepelitúrque Hierosolymis,

[c] *Mors Solomonis.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

omnium Regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, excepto peccato, ad quod iam ſeneſcens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorum calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterum defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illic habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedũt[a] itaque illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo vellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurũ ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionem venit, quòd ſine mora votis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benè merendum. nonnihil tamen ſpei ſuberat, quòd non ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim[b] ille conuocatis paternis amicis conſultabat, quale reſponſum populo dari oporteat. qui, quum benè ipſi cuperent, & populi naturam probè callerent, ſuaſerunt, vt comiter populum alloqueretur, & , poſito aliquantiſper faſtu regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facilè illum amaturos, quòd natura ita comparatum ſit, vt ſubiecti delectentur Regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus ſententia, certè ad præſens ambienti regnum neceſſaria, non probabatur: ſed accitis

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4.

3. Reg. 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Seniorum conſilium ſalutare.*

accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatē poterant, nec Deus sinebat, vlteriora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respōdendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt, durius etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiēdum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex [a] iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim velut ferro tam duris verbis nō secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem vno ore exclamant, nihil [b] sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeóque pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandósque concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritúsque ne cōceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit. id [c] Roboamus ægrè ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum

Ann. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Iuniorum consilium, quod Roboā, senioris spreto, sequitur.*

b *Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur.*

An. mundi 2971. Ante Chri. nat. 993.

indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam interceſſiſſet, admonés nefas eſſe ciuile bellum mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo deſeciſſet. Nunc[a] prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſtt illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, ídque non dominationi ſuæ tantum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas[b] vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobique conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares,[c] notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbique cultores ſuos reſpicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis ergò. Homo illud templum ſtatuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas conſecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum ritè adore-

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitula Ieroboami cur facta.*

c *Ieroboam idololatria ſuaſor.*

tis.

tis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunque ex vobis sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

Ann. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.* 3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium confirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

Ann. mundi 2971. Ante Christ. nat. 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat [a] in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus. cúmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eum patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt euistigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni pœnam inobedientiæ, pœnæque modum denun-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymâ, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illum & prophetæ eadauer seruabat accubans, donec viatores quidam rem visam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibíq. magnificè sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille prædixisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetæ reddita, & iniuncta filiis mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominé Dei vatémque optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionem maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeò nihil diuinum, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac piis operibus in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne

Ann. mundi 2971. Ante Chri. nat. 993.

a *Inobedientia prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetiam Ieroboamo Pseudoprophetæ offuscat.*

An. mundi 2971. Ante Christ. nat. 933.

ius ac fas debacchatus est. vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisque sua præsidia & præfectos imposuit frumẽto, vino, oleo, cæterisque commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad [b] hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti, patrias suas relinquebant, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi, Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Hieroboami regnum integro triennio talibus accessionibus crescceret. Qui [c] cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiam verò Michę filium successorem tibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiẽte corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tanta in-

---

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Roboami vrbes munitæ.*

2. Paralip. 11.

b *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

ta incrementa, ad iniustas & impias actiones declexit, factus contemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidé ea est rerum humanarum natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quę Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An mundi 2975. Ante Chri. natũ 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit. CAP. IIII.

HAnc contumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 1200. equitũ 6000. peditum 400000. eius milites maximè ex Afris constabat ac Æthiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoque Propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerant, quã obrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus [d] autem videns eos sic af-

a Susacus magnis copijs Iudæam inuadit.

b Hierosolyma obsessa.

c Samaas Propheta Iudæorum impietatẽ arguit. 2 Paral. 12.

d Samaas populum consolatur.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos,& peccata ſua confitentes, per Prophetã denunciauit,nolle ſe eos perdere: ſubditurũ tamen Ægyptiis, vt experiantur, vtrum commodius ſit,Deo ſeruire an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem, cõditiones non ſeruauit. ſed [a] deprædatus templum,theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine,ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat:, ac ne pharetras quidem aureas reliquit,quas Dauid dedicauerat,à Sophenæ Rege acceptas:atque ita cum optima præda domum eſt reuerſus. Meminit [b] autem huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantum errans,& quòd,peruaſis multis aliis gentibus,etiam Palæſtinam Syriam ſubiugarit,hominibus non expectata vi,deditionẽ facientibus. Apparet autem ſatis,quòd noſtram gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactam. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius,quàm martem experirentur,deditionem feciſſent,in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noſter qui vrbem,antequam oppugnaretur,dedidit. Idem ait Æ hiopas quoque ab Ægyptiis circumciſionem virilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hanc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquam nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt [c] Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit,eáque ſcutariis & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore,quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eò quòd perpetuum

[a] *Hieroſolyma & templum deprædatur.* 3. *Regum* 14

[b] *Herodotus de hac expeditione quid ſcripſerit.*

[c] *Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parẽ æreorũ numerũ facit.*

[d] *Roboamus moritur eíq; Abias in regno ſuccedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septē in principatu exegit, vir arrogans ac insipiēs, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum patet num Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neque modū, neque finē impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam contumeliam, dignámque tanta impietate pœnā, nō multò post Deus in caput ipsius atque familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq. priuato habitu, ad Achiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset. mandauítque vt quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne præsentem morbū euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iámque aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cum tam proforibus esset priuatám hospitē simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere non potes, qui me de aduētu tuo pręmonuit, mandauítque quid tecū loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniā [c] te magnum è paruo & nihil reddidi, & abscis-

a *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboamo & populo prædicta.*

Anno mũdi 2988. Ante Christum nat. 976.

so à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horum beneficiorũ futiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideò delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq. alitibus deuorabuntur. cõstituam enim Regem super populũ meum, qui neminem è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritũ propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuũ reperies. nam te vrbem ingrediente, ille à vita exitum est. sepelietúrq. defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus extitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortem iam tum deplorans plangénsque misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quẽ non nisi mortuũ visura erat: reuersáque domũ, illum quidem, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAP. V.

Aliàs ca. 6.

a Ieroboami cõtra Abiã Iudæ Regẽ expeditio.

AT a Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam sperãs se facilem victoriam reportaturum. Ille verò, audito aduentu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

b Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.

sperauerat, impigrè [b] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodã loco qui appellatur mons Samarõ, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autẽ in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnandi studio acies instructæ ex aduerso cõstitêre, Abias, occupato editiore quodã loco, manu mota silẽtiũ ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [a] Dauidi atque eius posteris regnũ in multas ætates duratum diuinitus sit cõcessum, ne ipsi quidẽ ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo, patre Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nũc ab illo cõtra nos stetis iusto Dei suffragio principatũ obtinẽtes, impugnaturi nos & reliquare gni parte depulsuri maiorẽ enim eius partẽ Hieroboamus iam nunc iniusta vi occupat. Sed nõ diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas per petratorũ scelerum, qui finem imponet eius nefariis facinoribus, quãdoquidẽ ipse non vult imponere, atq. etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocari à meo patre, tantum quia malis consiliis seductus, paũ comiter vos allocũtus est, irati deseruiltis non tam illũ quàm Deũ optimum maximum, legésq. eius omnium, quæ vnquã fierẽ, sanctissimas. Atqui æquũ erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & conçionãdi non admodũ perito, sed etiam si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentẽ beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis ac ne nunc quidem habetis sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, &

Ann. mũdi 2988. Ante Christ. nat. 976.

[a] *Abia ad Hebræos oratio, qua detestionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Chri. nat. 976.

aris ac lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestræ argumenta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferētis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quę profectò penes nos est, qui cōstanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpserunt, neque cœlestus Rex commētus est ad imponendum vulgo ignobili, sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora cōsilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israelitarum populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq. fiduciam in Deo ponere: illum certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocem redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cæleste auxilium, quod hostium vigorem retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quātā in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam resuletunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémque Isanam & huic cōiunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

a Abias victoria potitur.

functus [a] enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsque est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In [b] regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biennió exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorũ vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Basanes Macheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenítque iuxta Prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exsoluit.

An. mundi 2991. Ante Christum natum 973.

a *Mors Abiæ.*

3 *Reg. 15.*

b *Asanus Rex Iudæ.*

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus [b] autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruatissimus, quíque nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuítque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Russinus cap. 12. al. 8.

c *Asani pietas.*

3 *Reg. 15.*

An. mundi 3000. Ante Christum nat. 964.

rorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius [a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Mareſam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, orànsque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniſſe se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium victores posſet reddere. Hęc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viſo Rex alacris cum hoste conflixit, cæsísque plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Geratenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est vnde multum auri egestum est, prædáque abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma, iámque non longè aberant quum illis prophèta Azarias fit obuiam. is posteaquã agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis còntigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin vero à religione desciuerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta

verax

a *Æthiopes arma contra Asanum capiunt.*

2. Par. 14.

b *Asani victoria.*

verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: túncque & vrbes eorum subuertédas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronúmque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis Rex vnà cum populo gauisi sunt, dederúntque bonam & publicè & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à Rege per totam regionẽ, in quibus hoc negociũ diligenter curaretur. Núc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum Regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum Regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæso, regnũ eius occupauerat. Hic c in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit scelestior, magísque impius quam vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduersus Deũ contumax. Quapropter d misso ad eum Gimonę propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum gladibus profligaturum: eò quod Rex à se constitutus ingratus fuisset. nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel utilior populo, vel Deo gratior. sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese contaminasset, Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes postea- quam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergeret, ac si per prophetã ampla spes proposita, non calamitas denũciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò & cũ

An mundi 3000. Ante Christ. natũ. 964.

a *Azariæ propheta ad populum adhortatio.* 2. Paral. 15.

b *Religionem Israelitico populo renouata.*

c *Basanis impietas.* 3. Reg. 16.

d *Prophetia contra Basanem regem.*

e *Basanes Ramathonẽ captam muniit.*

An. mundi 3006. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbẽ non ignobilẽ Ramathonẽ, distantem quadraginta stadiis à Hierosolymis: quã captã muniebat, vt eã sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnũ Asani vastarent. Veritus autẽ eius conatũ Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonẽ exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cũ pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At a ille & pecuniã libenter accepit, & societatẽ cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionẽ proficiscí, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarum Rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec b postea Basanes bellũ instaurare voluit, fatali morte præuentus, sepultúsque est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterũ regni annũ petiit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitũ turma facilè oppressit per absentiã tam præfectorũ quàm militum, qui tũ omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuêre.

a *Asanus Damascenos in Basanem cõciat.*

Aliàs ca. 9.

b *Mors Basanis.*

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAP. VII.

c *Extirpatio stirpis Basanis.*

DEinde c ex magistro equitum factus Rex, tam Basanis stirpem iuxta Gimonis vatici-

niũ

ium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniē internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares a videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectóque igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo b facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo c anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs Sita est. Hic nihil è prioribus Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic d Samariæ diem suum obiit, succedēte Achabo filio. Hinc certè videre licet quàm curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Israelitarū enim Reges propter impietatē breui tempore alius ab alio cum totis familiis sublati sunt. Asanus e verò Hierosolymorum duarúmque tribuum Rex ob pietatem ac iustitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit senectam, & pòst vnum & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates suc-

An. mundi 3021. Ante Christ. nat. 943.

a *Zamares seipsum concremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelis.*

d *Amarinus moritur, eiq. Achabus filius in regno succedit*

Aliàsca. 10.

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

Ann. mundi 3031. Ante Christ. nat. 933.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxque ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeóque impotẽtis insaniæ vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicẽs [b] eum prænunciare, quòd nec pluu ã illis annis daturus sit, nec roré, donec ipse vates non compareret. Additó que iureiurando quò magis tẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quendam degebat, vnde potum haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbrium exaruit, iubẽte Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppediteret. Jámque non longè à porta aberat quum videt mulierem operariam ligna colligentẽ: & significante Deo hãc fore eius

[a] *Iezabela. 3. Reg. 17.*

[b] *Annonæ charitas Israelitis prædicta.*

[c] *Eliam corvus cibat.*

alitricem

altricem ſalutatam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntémque iam reuocans, & pané portare iuſſit. Iurauit[a] illa, nihil ſibi domi eſſe præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniſſéque ſe eò, vt collectis lignis, ſibi & filio panem coqueret, quem vbi comediſſent, fame abſumerentur, quandoquidem nihil ſupereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora ſperans: & primùm mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nũquam in vaſe illo farinam defore, nec oleum in ſidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunque propheta petierat, fecit: deinceps & ſibi & filio & hoſpiti ſat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quã diu durauit ſiccitas. Meminit [b]autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis Ithobali Tyriorum Regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo menſe vſque ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos cõmentarios retulit. Mulier autẽ illa prophetæ hoſpes, cùm filius eius morbo prævalente expiraſſet, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduẽtu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideò multatam ſe filij morte dicitans. Ille [c] cõſolabundus iubet eam ſibi tradere filium, brevi recepturã viuum: acceptúmq. mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extincto ipſius pueto: rogabátque vt remiſſo ſpiritu

An. mundi 3037. Ante Chriſtum nat. 917.

[a] *Sareptana viduæ, Eliam ſuſcipienti, oleũ & farina non deficit.*

[b] *Menander de fame tẽpore Eliæ.*

[c] *Eliæ viduę filio vitã reſtituit. 3. Reg. 18.*

An. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

vitam ei restitueret. Itaque Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem. Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset. verũ etiam equis cæterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulũ. Cúmque[b] multum quæsitus propheta Elias nusquam cõpareret, iussit Obediam quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliã Rex, aliam dispensator viã ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tẽpore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, cẽtum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentandos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te non reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium, qui centum Dei homines furori Iezabelis erupui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta cõtrà iubet

[a] *Elias ad Achabũ vẽturã pluuiã ei indicaturus mittitur.*

[b] *Achabus Eliam quærit.*

[c] *Obedias cẽtum Prophetas abstonditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramento interposito se quóq. eadem die in eius conspectum venturum. Quo indicio postquam Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tune es, inquit Hebræorum ille turbator? tune sterilitatis huius autor? At[a] ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totũ populũ in Carmelum montem ad se conuocet, simúlq. suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non acuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit, & quousque, inquit, inter vtrunq. vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solũ creditis, hunc & mandata eius sequimini. quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo[b] verò nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struẽ imposito, sed nullo igne subdito: idem oportere & illos facere, atq. ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc nim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũque suis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius, eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq. meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lãceolis sua

An. mundi 3073. Ante Christ. natũ 927.

a *Achabum Eliæ impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionẽ arguit*

An. mundi 3073. Ante Christ nat. 927

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi veniſſent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerum tribuũ Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq. circum illud fossam bene profundam. & coaptata super altare strue lignorum victimáq. desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq. repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precatíq. vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a] ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in alta relapsus inspectante populo, tum victimam tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: móxq. [b] comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius solicitum: breui [c] enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitque famulum ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex propere in vrbẽ redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbem cœpit tendere, fit mora offuscato aere & inuoluto nubibus procella mi

[a] *Eliæ doctrina & officiũ miraculo confirmatur victima ignis cœlitus absumpta.*

[b] *Bellifacerdotes interfecti.*

[c] *Elias pluuiam venturam prædicit.*

xtus

Anno mũdi 3040. Ant. Christ. nat. 924.

3. Reg. 19.

a Iezabelam Elias fugit.

b Cura Dei prosùm.

c Eliã Deus in deserto alloquitur.

d Ieus Rex Israelis.

e Elisæi vocatio.

number superuenit : & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quóque prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq. ibi famulo ipse in desertum abiit. Cúmq. [b] precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormiit : & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comediſſet collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorum Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit, sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est, neminem enim inimicorum fore illius compotem mandatumque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæ filium: apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & [d] prose prophetam Elisæũ constituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios enim pœnã daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli. [e]

Ann. mundi 3040. *Ante Christum natum.* 924.

His auditis Elias in regionem Hebræorum peruertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam aliis impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: qui euestigio prophetare occepit, relictísque bobus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liberet parentibus valedicere. quo impetrato, illum secutus est, individuus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm[a] Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regiis fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regiis pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Moxque literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus vitis nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de me-

Hedio & Ruffinus ca. 14. *al.* 11. 3. *Reg.* 21.

[a] *Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.*

de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio convictus Deo ac Regi feciſſe conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadétque vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium eueſtigio se confert. Deus[a] autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogetque quid ita occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem vbi ad se venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum[b] demum Achabum eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudíſque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum.

Annomundi 3040. Ante Christum nat. 1924.

a *Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinã prædicit.*

b *Achabi pœnitentia.*

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.

CAP. VIII.

DVm[c] hæc circa Achabum geruntur, eodé tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex, contractis è toto regno suo copiis, asciíſq. vltra Euphratem triginta duobus ſociis Regib. contra Achabum duxit, qui intelligens ſe im-

3. *Reg.* 20.

c *Bellũ Adadi contra Achabum.*

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

patrem eius copiis à cõgressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missõque [a] caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnã peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionem soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliã Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eísq. liberũ faceret regiam & amicorum ac cognatorũ domus scrutati, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimũ. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberét. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata cõcione dicit se libẽter pro pace & ciuiũ incolumitate vxores ac liberos suos omnéisq. facultates proprias fuisse traditurũ. Hoc enim prima legatione Syrũ petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimũ relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat prõpter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturũ se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit [b] tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ala-

[a] *Legatio Syri ad Achabum.*

[b] *Responsum Syrii legatis datum.*

criter gerendum. Acciti igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat securitatis ciuium gratia posteriora non admittat atq; ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocẽ eũ esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugilium terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo verò respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referunt. Ille eue-stigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria continget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repentè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsque ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligant, nihil tale expectãtes: quo facto

Anno mundi 3040. Ante Christum natum 924.

a *Fiducia Adadi in milite.*

b *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

An. mundi 3040. *Ante natum Christum* 924.

est vt in ebrios & inermes impingerét, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus[a] verò longo spatio Syros persequutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Diceptis deinde opulétis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in vrbem reuersus est. Cæterùm prophéta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersorum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquiis exercitus, aduocatis amicis consulebat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus committatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementúmque in sua ditione tam equitum quam peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, dediteq. operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cùm suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris contulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Prophéta, & victoriam pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentire: Deum Israelitarum non minus potentem in campis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq. suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syris reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

plus, & per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, vt & & ipsi à circumquaque vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmque obseruantiam atque religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamen huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ[a] quoque gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Munivit[b] etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta milla. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octuaginta scutatorum millia, absque militibus, qui per oppidorum præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmque libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento, vino & carnibus. rogatúsque[c] est ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham in Regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito,

An. mundi 3040. Ante Christ. nat. 924.

a *Pax tempore Iosaphati.*

b *Iosaphati exercitus.*

c *Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio.*

3. Regũ 22.

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeũtibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nõne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michæa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum verò spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere. argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mẽtiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim se audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapã. cúmque ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere, vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. Ante Christ. natũ 924.

plunt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisque reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusque Prophetæ prædictionem euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præscia-tur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidãt. Nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

Ann. mundi 3040. Ante Christ. nat. 924.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lãbunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.*
11. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

III. *Exercitus Ioramí deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.*

IIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regẽ bello impetit.*

V. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*

VI. *Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymit regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelu Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

An mundi 3048 Ante Christ. natũ. 916.

CAP. I.

IOSAPHATO[a] autem Regi post supplicias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suam bonitatem, licet malè, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionem Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultum pietatis docendo: cõstituítsque oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsque quod æquum est redderent, scientes quòd etiã occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hîc quoque iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinã castra me-

4 *Reg.* 3. 2. *Para.* 19. 20.

a *Iosaphatũ Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphatus cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Chri. nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Ioſaphatus autem eum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum virium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendā de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templū id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuináque ope ad iutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est Iacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deum [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturū se pollicerī pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crāstinum se parent, ituri obuiā hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Diluculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus agendáſque Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis consilium, ádque mox rem exsequuti sunt.

[a] *Precatio Ioſaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Ioſaphatus victoriam parauit.*

Deus

Deus [a] verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios irruentes hostiliter in se inuicem debacchar entur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudoreem & sanguinem victoria contigisset, permisit [b] suo militi castra diripere, & spoliare cadaera: tantáque fuit multitudo, vt ægrè per integrũ triduum omnia spolia legerent. Quarta verò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à [c] quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam Regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansítque vsque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauiũ, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nõ bene regerentur præ magnitudine. Quo factũ est, vt hæc cura vacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato. Achabi [d] verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtriqué parenti omnino similis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

An. mundi 3048. *Ante Christ. nat.* 916.

a *Ammanita & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphati apud quoscunque*

Hedio & Ruffinus cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. *Reg.* 1.

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

erat, pendere amplius detrectauit. Accidit [a] autem vt Ochozias de solatio domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morbóq. ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq. eos reuerti, & Regi dicere, eum non reualiturum. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis cõfestim ad Regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, & vetuisse vlterius progredi: iussisséque renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figurã hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nunciis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigium editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxque candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad Regem perlata, iratus ãliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam misit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset cordatus

a *Ochozias grauiter prolapsus decũbit, oraculũ consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochoziæ milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Non ignoras, inquit, quod vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horum militum volēs ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regē, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuiſti, quē de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eum, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendum mittere maluiſti, ſcito te moriturum. Nec [a] multum exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſque mortalium quiſquā ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæū, ſicut iam antè diximus. De hoc Eliá & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuium, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è conſuetudine mortalium, mortuos tamē eſſe nemini vnquam fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrē regno, Moabitarum Regi Miſæ bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquā domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellum cōtra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3049. Ante Chri. nat. 915.

a *Ochoz ias abſque liberis decedens Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.*

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarū Rege auxilium petit.*

Ann mundi 3049. Ante Chri. nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxij, in eam expeditionem pertracturũ. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splendidè ab eius loci Rege exceptus, cũ de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussitque perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset consuli: & indicante quodam famulo, vicisse se ibi Elię discipulum [b] Elisæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmque ad illius tabernaculum veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas consuleret, illos enim esse viridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei noa fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges inalueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absque vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppeterent.

[a] *Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.*

[b] *Elisæum Reges consulunt.*

[c] *Elisæus pluuiam vẽturam & victoriam prædicit.*

nullum

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto Propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur torres magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarũ vt audiuit tres Reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionẽ suã impetum facerent, qui videntes exoriente solẽ aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorum sanguinem per torrentem diffluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostillia castra permitteret quo impetrato, ruentes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostilibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdam vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quòd vbi præter spẽ non succes-

An. mundi 3049. Ante Christum natum 915.

a *Mira hostium excæcatio, per fluentum vmbram facta.*

b *Hebræorũ contra Moabitas victoria.*

An. mundi 3050. *Ante Christum nat.* 944.

fit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem [a] enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocaustoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantam necessitatem miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisque suam reuersi sunt. Iosaphatus [b] verò post hanc expeditionem pacatus quidem, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsque est in ea vrbe magnificè, quemadmodum Danidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filium proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.* 4. Reg 4.

EFiliis, quos complures reliquit superstites, Ioramus [a] natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarum Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ patre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inserere nostræ narrationi operæprecium duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, narratus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactum eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter

Præterea olei paululum in fidelia, tum [a] propheta iubet illillam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repletuurum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio supersore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum volétibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autem frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per conuiciũ proditores appellauit, minatus etiam mortẽ, eo quod rem sibi creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, nox rectè eum facere quod proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis, detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerant: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet: renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellent eum capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauítque Deũ, vt ad confirmandũ famulũ præsentem se & auxiliatorẽ ostẽderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. *Ante Christ. natũ* 914.

a *Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat iubet.*

b *Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.*

4. *Reg* 6.

c *Elisæus Dothaim hostibus cingitur.*

d *Angelus circa Elisæũ Prophetam.*

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & currũ circa Eliſæũ famulo vidẽdã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quicquã timeret amplius. Poſt hæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeant, & impetrato hoc quoq; dicit ſe in mediũ illorũ, interrogãs quẽ quærerẽt. quibus reſpondentibus, Eliſæum prophetam ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq. ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcãti fuerant, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deum miſſis impetrat, vt purgatis hoſtium oculis, caliginẽ illã tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mediis hoſtibus. cũmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tam prodigioſo negocio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali menſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplẽdidè tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quę eis contigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac contra Iſraelitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra cũ educit. qui putans ſe imparẽ ſi

a *Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam ducit, eóq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè eos tractatos remittit.*

collatis

collatiis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadius[a] verò cogitans, si nō machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationē aggreditur. Tanta autē Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argēteis caput asini, & quinque denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice condimenti emerent: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrē per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædā exclamasset: Miserere domine: putas eam aliquid cibi petere. commotus ira malè precatus est ei, negās sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid: illa verò dicente, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier[b] ait, se cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidē nullū aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suū occidisse, quo hesterna die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatum summam, ira cōntra prophetām accenditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestimque mittit qui caput illi amputet. Et [c] ille quidem ad eædem

An. mundi 3050. Ante Christum natum 914.

Hedio & Ruffin. capite 4.

[a] *Samaria à Syris obsessa.*

[b] *Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.*

[c] *Ioramus Eliseo mortē minatur.* 3. Reg. 7.

An. mundi 3050. Ante Christum natum 914.

eius properabat, Eliſæum verò Regis ira non latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipſe aderit, mandati iam pœnitens. Illi ita vt iuſſi ſunt, hominem venientē excludūt: móxque Ioramus ad ſe reuerſus & veritus ne cædes acceleretur, quantū potuit, ad Eliſæum properat, interuentu ſuo cohibiturus, miſſum à ſe hominē, & vatē periclitantē ſeruaturus, quò vt ventum eſt, incuſare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus ſe cum ciuibus deſpiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum prophetа promiſit in craſtinum eadem hora qua tum Rex ad ſe venerat futurā magnam rerū ad victū neceſſariarum abundantiā, ita vt publicè in foro vno ſiclo veniret ſatū ſimilæ, & vno æquè ſiclo duo ſata hordei. His dictis Rex cū ſuo comitatu ſupra modū exhilaratus eſt, propter expertā toties prædictionum fidem tum quoque nihil addubitās, & præſentem difficultatem ſpe futuri ſublenans. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius partis præpoſitus, cui tum Rex fortè familiariter

4. Reg. 7.

incumbebat, Non credibilia, inquit, pollicetis mi vates, & ſicut abſurdū ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiā, ita nec quod tu dicis, mihi fit veriſimile. Tū prophetа, Videbis: ipſe, ne dubita, ſed videbis modò, nó fruetis etiam. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra imputati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de cauſa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter ſæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & ſiue in vrbē reditus daretur, ſiue domi ſe continerent, fame ſibi pereun-

dum

dum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt in castra hostiũ Ea[a] nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularum. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti-bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũ, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi[b] verò illi Samaritæ venientes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiã deprehendunt, progressíque vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabãt suam negligentiam, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properarant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. Illi porrò excubitoribus regiis idem renunciant. Rex cognito negocio amicorũ & ducum consilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari

An. mundi 3050. Ante Christ. nat. 914.

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritani hostiũ castra deserta esse significant.*

Anno mundi 3055. Ante Christum 909.

posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniant, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque a sibi videri mittendi duos equites, qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circõueniantur, nec duorũ equitum fore grauem iacturam, quos fortasis alioquin fames absumeret, id Regi placuit, & eu estigio misit, qui omnia dispicerent. illi renunciant nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquásque sarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his b auditis Rex multitudinem ad castrorum direptionem emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tãtum inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicio emerentur, & eodẽ precio satum simile, iuxta Elisæi vaticinium. satum autem continet modium Italicum & dimidium, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet prouentis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcando obtererent, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum c Elisæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nolle credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum

a *Exploratores.*

b *Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.*

c *Veritas oraculorum Dei.*

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere numen in animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cúmque [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret. hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus ferit, & quicquid in regia fuit eximium, in eos impositit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adadio Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnantes mulieres. Azaele verò dicente, & vnde mihi vires vt hæc faciam, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atque ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tẽpus, tam Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

An. mundi 3055. *Ante Christum nat.* 909.

a *Incredulitatis pœna.* 4. Reg. 8.

b *Elisæus ab Adado ægrotante consulitur.*

c *Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffino Cap. 4.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lætus tandem aliquando licere sibi in pace viuere. Alter [a] verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatum iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magistram idoneâ Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritate eũ, & populi religionem deprauare non desitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: &, exustis vicis finitimis, non est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & protsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo,

An. mundi 3055. Ante Christ. nat. 909.

4. Reg. 8.

a Iorami impietas.

b Idumæorũ apostasia.

c Iorami sceleratæ ab Elia per literas accusatur.

plo, adi sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus deficiscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram effluturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

An. mundi 3060. Ante Christ. nat. 904.

Exercitus Ioramí deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto. postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multo post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramí regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat. [d]malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde conlectans quam inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec cum Regio

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. Paral. 21.

b *Mors Ioramí.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Anno mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramitham Galaditicam vrbẽ se posse recipere, magno[a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaram vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eum Ramatham, vt[b] eo deliburum Ieum Regem appellaret, diceretque se authoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedensq. ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in conclaue. iuuenis deprompto oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatẽ interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

a *Iorami expeditio in Ramatham* 4. Reg. 9.

b *Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante.*

locutus è conclaui se proripuit, nolés à quoquã conſppici. Ieus autem ſtatim in conſeſſum ducũ rediit. Percontantibus autem illis, qua de cauſa veniſſet is iuuenis, & inſanum videri dicentibus: recte, inquit, coniecturam facitis. nam inſani verba locutus eſt. illis verò magis etiam exponi ſibi quid eſſet orantibus, regnũ populi ſibi à Deo delatum, ait illum dixiſſe. Hæc vbi prolocutus eſt, vnuſquiſque ducum detraxit ſibi pallium, quibus congeſtis in ſpeciem ſolij, & ipſo ſuperimpoſito, tubis & cornibus iuſſerunt ſigna canere, Ieum nouum Regé conſalutantes fauſtis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathenſi oppugnatione acceperat. Venerátque eò per officium cognationis etiã Hieroſolymorũ Rex Ochozias, quòd eſſet ſororis eius filius, vt quomodo ſe habeat vulnus inuiſeret. Quos vt Ieus repentino acceſſu opprimeret, edixit vt è ſuis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim exitium fore argumentũ quòd bona fide regnum ſibi detulerint.

An. mundi 3060. Ante Chriſtum nat. 904.

Ioramus à Ieu magiſtro equitum, cum tota ſtirpe occiditur & cum eo Hieroſolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

Militesq; verò læti imperata faciunt, & omnes vias obſident, ne quis ad Ioramũ, illis ipſciis, perueniret, & quid agatur re-ũciare valeat. Ieus interim ſtipatus equitũ lectiſſimis, ad Iezraelã ſublimis curru properè vehitur. quo iam appropinquante, ſpeculator à Rege conſtitutus, vt venientes in vrbem obſeruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille cueſtigiò

a *Iorami cædes.*

Anno mũdi 2060. Ante Christum nat. 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis hoc speculator cum vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis, mox & alterum à Rege missum. Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & compositò agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioramiin Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita. vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam clivum, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, vbi paulò pòst ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

[a] *Veritas oraculorum diuinorum.*

[b] *Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *Anno mundi 3060.*

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies. *Ante Christum natum 904.*

CAPVT VI.

IEu a verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorem generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia b septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppressérat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filios

a *Exemplũ vltionis diuinæ in Iezabela valde insigne.*

4. *Regũ* 10. b *Achabi 70. liberi Samariæ à Ieu occidati.*

An. mundi 3060. Ante Christ. natũ 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcentum altoribus imperant, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieum trãſmittant. illi enim miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelam miſerunt. Quæ cùm eo perlata eſſent renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátque eis perſuaſum, quic quid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat.

a *Stirpis Achabi exciſio.*

Deinde[a] occiſis quotquot etiam apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et[b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. ille hos quoq. comprehenſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine[c] Ionadabus, veterum amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariam. Viſurum enim quòd nemini malo pareceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiendi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. iucundiſſimum ſpectaculũ fore viso bono, inſpicere malos damna meri-

b *Cades cognatorũ 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus*

tas

tas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi,diligenti inquisitione facta,inibi reperit, omnes ad mortem adegit.cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere,dolo vniuersos circumuenit.Cõuocato enim populo,ait se omnes Achabi religiones duplicare velle,ídque vt ex sententia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat , debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum[a] enim solennibus victimis diem festũ Baali,quo nomine Achabi Deus vocabatur.ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit capitalem fore.dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent,iussit omnibus vestes donari.eas cùm accepissent,venit in ædẽ vbi erant, Ionadabo etiam comitatus,& adhibuit qui scrutarentur,ne quis alienus admixtus sit :nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat.illis verò negantibus quenquam talem adesse,& iam sacra parantibus aggredi , foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat,vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur,interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit,vicarium pro illo moriturum.Illi verò omnes ad vnum necauerunt,& regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanatam purificauerunt.Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat,quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit , templõ ei Samariædedicato,& Prophetis cum reliquo cultu assignatis huius[c] sacris abrogatis Ieus, aureas tamẽ vaccas Israelitis adorare permisit.Nec tamẽ ingratis Deo fuit eius in impios animaduersio,

Ann. mundi 3060. Ante Christum natum 904.

[a] *Baalitarũ mactatio.*

[b] *Bal Tyriorũ Deus.*

[c] *Ieu posteris Regnum promittitur.*

An. mundi 3060. ante natum Christum 904.

qui per Prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quæ post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. 4. Reg 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia compertæ filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnū obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cùm inter cæsorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quam diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturúmque eis, si id apud se continere velint. opus enim esse non silentio tantum, sed etiã auxilio.

a Gotholia omne semen Regium tollit, vno solũ modo Ioaso, Ochoziæ filio seruato.

b Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem creatur.

Cumque

Cúmque Sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ supereſt, patentem portam, quam itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladiis Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientē deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice cir-

Ab. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

Ann. mundi 3067. Ante Christ. natū 897.

cundati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem, redimitúmque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductam extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam successisset, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsius tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiam, & ad obseruantiam legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo constructam, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi [c] verò curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussítque, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cùm centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioasum in Regiam deduxit: túmque collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epula

a *Gotholiæ pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.*

c *Restauratio cultus diuini.*

conuer

conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus sceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitq; vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusque sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

Anno mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

a *Ioas, vinẽte Ioado, pietas.* 4. *Reg.* 12.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASael [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur: nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscẽs & incendiis, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Deus arcere eũ à populationibus potuit, contemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 17. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 4. *Reg.* 12. 13.

b *Bellum inter Asaelem & Ieũ.*

c *Instauratio templi.*

Ann. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantum libet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege eximaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulchertimæ materiei comparauerunt instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, canthatos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperque quotidianis sacrificiis altare adolebatur. atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

Ioas, Ioadamortuo, impietas, eiúsque per Prophetam taxatio.

a. Paral. 28.

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum inutationé misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin *& Zachariam Pōtificis Ioadi filium Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azael enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum directa atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremū rerum suarum discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cum vixisset annos quadraginta & septem.

Anno mundi 3105. *Ante Christum natum* 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioasi sublatio.*

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

Ann. mundi 3019. Ante Christum nat. 875.

CAP. IX.

4 Reg. 14. a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

IN^a Regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regib. impiis, qui palam omnem contemptum cælestis numinis præ se tulerunt. Huius b copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quod tempore Azaeli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eò subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui rediit. Post obitum Ioazæ c Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduer-

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

maduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se verò exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoque optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] querimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citrà controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaele autem Rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

An. mundi 3103. Ante Christ. natũ 861.

a *Ioa Elisæus à se Syros ter vincendos prædicit.*

b *Elisæi mors, & cadaueris in ipsius monumentũ coniecti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

An. mundi 3106. Ante Chri. nat. 858.

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

SEcundo autem anno Ioę Regis Israelitarum, regnum a accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue, appellata Iudan. mitum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamẽ ipsorum liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vt pote ætatis annorum plus minus viginti, centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta b dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis contra

a *Amasias Hierosolymarũ Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.*

b *Dimissio Israelitarũ. 2. Paral. 25.*

contra prædictas gentes profectus est. Quibus[a] vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnam petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atque ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorum millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetu in eius regnum faciunt. & progressi vsque Bethsemera, regionē populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsísque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriam factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerari asportata de Amalecitis numina. Quamobrē[b] à Propheta cōuentus est mirarisse dicente, si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illū hac de re esse quietum, minatus suppliciū si negociis alienis misceret se pergeret. tum ille, sequidem quieturum dixit, Deum tamen vltorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec[b] multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso fa-

Ann. mūdi 3106. Ante Christ. nat. 898.

a *Amasiæ de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idololatriam reprehēditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarum Regem expeditio.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in cõspectum hostium venit, instructa vtrinque acie, tantus repentè pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus conserrentur iam terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spacium mœnibus, curru per id interstitium triumphabũdus inuectus est, captiuũ præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demum dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoque insecutis insidiatoribus, à quib. interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimum, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a Amasias ab Israelitarum Rege captus: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

b Amasias occidit.

Quo-

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3120. Ante Christum nat. 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsque idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsque Amathem vrbem, ad meridiem verò vsque asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum, non dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud perituru esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita, vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Ionas verò totus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, ors Prophetæ obtigit. percontantibus quis nã esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræũ esse, f

Hedio & Ruffinus cap. 11.

4. Reg. 14.

[a] *Ampliatio regni Israelitici.*

[b] *Ionas à Deo in Nini regnum profecturus insuum nauigiũ conscendit, & in mare præcipitatur*

An. mundi 3136. Ante Christ. nat. 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluíſque vt ipſum in mare iacerent, ſi vellent præſens periculum euadere: ſe enim eſſe propter quem tempeſtas ſæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hoſpitem, qui vitam ſuæ fidei concredidiſſet, in tam manifeſtũ exitiũ mittere. tandem vrgente periculo & nauim tantum non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim ſuopte metu compulſi, in mare eum proiiciunt. Et tempeſtas quidem ſedata eſt. Ionam [a] autem ferunt à Ceto deuoratum poſt triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæſum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus eſt. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõſtitiſſet, prædicauit quòd paulo poſt amiſſuri eſſent imperiũ Aſiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo ſic retulimus, vt inuenimus in commentariis. Hieroboamus [b] autem, exactis feliciter in ſuo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam ſepelitur, Zachatia filio ſucceſſore. Ozias [c] item ſucceſſit Amaſiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hieroſolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipſa Hieroſolymitana. Hic erat natura bonus ac iuſtus, & magnanimus, prouidendíſque rebus ſolers & induſtrius. is, ſuſcepta [d] expeditione in Palæſtinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrum præſidium in ea poſuit. poſt hæc Ammanitis ſubactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vſque ad Ægypti terminos in poteſtatem ſuam redactis, in poſterũ ad curã vrbis ſe cõtulit. quicquid enim mœnium vel vetuſtate labefactũ erat, vel ſuperiorum

[a] *Ionæ à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Ionæ 2. & 3.*

[b] *Ieroboami mors.*

[c] *Ozias Rex Iudæ.*

[d] *Oziæ expeditio, & vrbis per eundem reſtauratio. 2. Paral. 26.*

riorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbē victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq. admodum esset agricultu ç studiosus, terram variis arborum cæteratúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerāt centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuítque exercitum phalangis ordinem struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmque in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita vt ad paternā impietatē videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitum facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & Regem compescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datū. suffire, qui sint ex Aaronis genere. iubebátque vt exiret, & Deū talibus factis pro-

An mundi 3150. *Ante Christi natū* 814.

[a] *Otia diuitiæ & exercitus.*

An. mundi 3170. Ante Chri. nat. 794.

uocare ad iram deſineret. Tum [a] Rex commotus mortem illis, ni quieſcerent, minatus eſt. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fiſſóq; ſupernè templo radius ſolis os Regis improbum fecit, quod veſtigio lepra contactum eſt. acceſſit huic & aliud prodigium, quod eodem terræ motu ante vrbẽ in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentẽ vergentis reuulſum & per quatuor ſtadia volutum, obiecto demum orientalis montis cõſtitit, obſtructa via publica, & oppreſſis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò poſtquã in facie Regis lepram animaduerterũt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iã modeſtior, paruit, ſuperbiæ cum impietate coniunctæ tam miſerabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixiſſet, filio Iothamo Rempubl. adminiſtrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis ſexageſimo octauo, regni quinquageſimo ſecundo, ſepultúſque eſt in ſuis hortis in monumento ſolitario. Iſraelitarum [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix ſexto regni menſe exacto ab vno è ſuis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit Iabeſſi filius, qui occupata vacua Zachariæ æde regia, trigeſima poſt die malè partum regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharſam vrbem erat, audito Zachariæ caſu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Seleſmum interfecit: dein autoritate propria ſumptis regni inſignibus, Thapſam cum exercitu victore profectus eſt, oppidani verò obſirmatis portis noluerunt Regem admittere, at ille vt in defectores ſæuiens totum circumquaq; agrum vaſtauit, & poſtremò vrbem quoque vi cepit: & quod eſſet

a *Ozias vocationẽ ſuã trãſgreſſus, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.*

b *Cedes Zacharie Regis. 4. Reg. 15.*

c *Manaemus Iſraelis Rex.*

set Thapsenibus [a] infensus omnes ferro confecit, ne teneræ quidē ætati parcēs, & nihil sibi ad extremā crudelitatem reliquum faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorū Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed [b] pactus M talentis argēti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samariæ sepultus est, [c] Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis x x. dubiū impius magis an iniustus. Huius [d] tempore Teglaphalassar Assyriorum Rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicináq. Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre vrbani generis nomine Ieraſa. Huic [e] Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iusto erga homines, & Reipublicę studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter faciendum curauit. in templo vestibulū refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

An. mundi 3185. Ante Christum natum 779.

a *Thapsenſium trucidatio.*

b *Pax nummo redimitur.*

c *Phaceias.*

d *Translatio Israelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffinus cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Chri. nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurum, eripite argentum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Enenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

a *Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.*

Rase Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap 13.

IOthamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. quiberga Dei impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiam propriũ filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rases Damascenorum & Phacęias Israelitarum bello aggrediuntur (erant enim

b *Achazæ impietas.*

c *Filij oblatio.*

d *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem Rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum Rege nõ inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum itato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centum[a] enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prœlio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Escanam tribus Iudæ copiarum ducem viuum in potestatẽ suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas[b] autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur. incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni facerent, Deum ab illis pœnas exacturum, post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Ixsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cum aliis tribus, negabant se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3204. Ante Christ. nat. 760.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a Stragis exercitus Iudaici.

4. Reg. 16.

b Israelitæ Obela suadẽte ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.

Anno mundi 3207. Ante Christum 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege populum traducit in Mediam aliis gentibus Damascum in coloniam deductis.

CAP. XIII.

ACHazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicens, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationẽ postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes, in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum [a] deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex [b] Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris, atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actísque pro beneficio gratiis, reuersus

4. Reg. 16.

a *Israelitarũ translatio.*

b *Achazes auri & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert.*

reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [a] tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quàm verum & à maioribus acceptũ Deũ, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has infamas impietates tandẽ moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezechiẽ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Israelitarũ regnũ cũ vita amisit, cæsus [c] per insidias cuiusdam ex cariotibus sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos nouem obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezechias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam [d] statim ab inito principatu nullã magis necessariã vel vtilem tam sibi quàm subditis curã existimauit, quàm religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deos

An. mundi 3715. Ante Christum nat. 749.

a *Achazes Syrorũ deos tẽplo Hierosolymorum, clauso, colit.*

b *Achazæ mors.*

c *Oseæ impietas & pœna.* Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. Reg. 17.

d *Ezechiæ Regis Iudæ pietas.*

An. mundi 3215. Ante Christum natum 749.

putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernicioſa res ſit impietas, horror, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cum Sacerdotibus & Leuitis, actum demum conuenientes aperiatis templum. & luſtratum prius expiatúmque ſacrificiis legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatiſque ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex [a] verò dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermiſſam propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, vt, relictis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatem & veri Dei cultum rediret. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes Azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus, celebrent. Hæc autẽ ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorũ vtilitatis gratia. quos beatos fore ſi huic conſilio paruerint. Iſraelitæ verò audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentem non adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eodem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates inſtarent ni maturè ad pietatem reditent, reſpuerint: quos poſtremò comprehenſos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita vt nõ prius deſiſterent, quam ob extremam impietatẽ. Deus [b] vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atque Iſaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ ſunt cõuerſi: atque hi omnes

[a] *Ezechias legati ad Iſraelitas Azymorum feſti celebrandi cauſa miſſi occiduntur.* 2. Par. 29, 30.

[b] *Verbum Dei nũquã ſine omni fru ctu.*

hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septẽ, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas concremabant. Leuitarum corona circumstante cùm instrumẽtis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hęc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cúmque omnia ritè sacerdotes perfecissent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo grattas. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps victimas mactabant, per continuos dies septẽ. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinũ cultum assidui. Quo factum est vt populus omne genus fructuũ cõfer-

An. mundi 3218. *Ante Chri. nat.* 746.

a *Victima Ezeciæ.*

b *Reformatio cultus Dei.*

Ann. mundi 3224. Ante Christ. nat. 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hũc modũ pristinus cultus restitutus est. His ita cõstitutis Rex Palæstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea[b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnẽ eius regionẽ se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius non magni fecit. fretus Deo suáq. pietate, ac prophetæ Esaiæ, per quem futura cognoscebat, & hactenus de hoc Rege.

[a] *Palæstinos Ezecias vincit.*

[b] *Ezecias ab Assyriorum Rege desicit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam. Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salmanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinctus captus est. Deinde[c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 4. Reg. 17.

[c] *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gentis. post defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua suprà diximus annis CCXL. mensibus septem, diebus septem. atque hic fuit finis Israelitarum, qui neq. legi subditi esse voluerunt, neque prophetas audire, prænunciantes adesse profotibus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui contemptis diuinis legibus; & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis cõciliauit, & ipse quoque meritas pœnas nõ effugit. Potrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit[a] enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcã linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cum multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & cũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæ ductus disposuit. qui aquari

Ante mundi 3224. Ante Christum nat. 740.

[a] *Tyriorum annales & Menander de bello Salmanazaris contra Tyrios.*

An. mundi 3224. Ante Christum nat. 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent, totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta[a] enim est sæua pestilentia, à qua cùm populatentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéntque[b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ. qui pro præsenti semper conditione téporũ mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

a Indignatio Dei in Idolatras Chuthæos.

b Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorũ amicos, rebus tũ tum secundis se profitentur.

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senncheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptio & Regis eorum domum reuersi, à filiis insidiosè perpetrata cædes.*

III. *Ezechiæ post liberationem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessio.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdémque post aliquãtum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regiam tentaretur.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam ingredentis, amicitiam & societatem petitio.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis casus, eiusque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem adductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori Babylonici im-*

Anno mūdi 3231. Ante Christum nat. 733.

perq; id Persas per Cyrum translatio status Iudaeorum in Babylonia.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezeciae Regis oppugnatio.

CAP. I.

EZECIAE duarum tribuū Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésque eius urbes vicepit quotquot sunt in Iudae tribu & Beniamitica. Iámque ductarus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò, auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecenta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando[b] interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non praestitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos [c] intuitus Rapsaces iussit Regi suo referre haec: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens

4. Reg. 18. *a Iudaea clades.*

b Senacheribi iuramentum & eius violatio.

c Rapsaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet.

lens exercitum in vrbem non recipiat. an forte Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoq. Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras offendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spontanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quàm populus, ad Regem etiam perlata sunt. Ille[a] perculsus habitum regalẽ exuit, & saccum induitus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificiis, vt frangẽs nimias spes hostium, misereatur

An. mundi 3231. Ante Christ. nat. 733.

4. *Regũ* 19.

[a] *Ezechias in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam in spem meliorem fortunæ erectus.*

Anno mundi 3231. Ante Christ. nat. 733.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussu Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicié. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autè acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultum eũ dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrq. internecioné omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contemsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationé metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. rediit ex causa tali. Multũ temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij, iámq. aggeré penè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cũ audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc cõtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem

a *Herodotus de Senacheribo.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

sui

fui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerũ scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atq. Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. *Anno mundi 3231. ante Christ. nat. 733.*

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

CAP. II.

SEnacheribus[a] autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi[b] paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Araci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium à populoribus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assaratachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic finit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemi pœna.*

b *Patricida*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

Anno mundi 3231. Ante Christum natum 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius sollius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dūmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo[a] post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondum factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, ídque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, non nisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nunciū. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et eum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim

recepta

[a] Hedio & Rufinus Cap. 3. 4. Reg. 20.

a Morbus Ezecię, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.

recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa[a] eadem fermè tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum[a] autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostendit, & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatúsque quinam essent qui venerant: ais, è Babylone missos à Rege veniisse: ostendisséque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligentes ex his ipsius potentiam, Regi suo renunciare possent certiùs. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo[b] post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contristatur hac prædictione, ait se quidem malè gentem suam in eam calamitatem non incidere, se quando aliter visum sit Deo, precari vt saltem ipse possit in pace quodt eliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Berosus meminit. Cæterùm Propheta hic cum esset diuinus & vsque ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hos alias singillatim percensebimus. Ezecias[c] porrò cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum.

An mundi 3232. *Ante natum Christum* 732.

a *Assyriorũ imperium dissolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.* Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

An. mundi 3247. Ante Christum nat. 757.

Manasses à Chaldaeorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

CAP. IIII.

4. Regum 21 *a Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alius ca. 4.

HVius successor[a] Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrarium vitæ institutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, aulus est etiam sceleſtus templum Dei profanare, atq. adeo tota tam vrbem & reliquam ditionem quàm latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidē cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatē eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu: regionem totam depopulatus, Manassem quoq. dolo interceptum & abductum, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clemētem experiretur,

b *Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.*

à Deo

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere bene uolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perpetam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cũmque [b] vixisset annos 67, in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

Anno mundi 3288. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasse mors.*

c *Amos Rex Iuda impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

An. mundi 3307. *Ante Christum nat.* 657.

CAP. V.

4. Reg. 22.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim [a] fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum, institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & cõsiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaque [b] obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atque ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cæteráque sacrificia super altare obtulit. Constituit [c] etiam certos magistratus & morum censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nuncijs, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, ídque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & [d] alatis

a Iosias verũ Dei cultum restaurat.

b Idololatria à Iosia extirpatio.

c Censores.

d Studium populi in reparando templo.

latis pecuniis curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis,& Saphani scribæ,Ioathæ,commentariensi, & Pontifici Eliaciæ. qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis,incumbebant operi:atque ita instauratum est templum,& ipsum Regiæ pietatis argumentum futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massis conflata crateras inde & libatoria phialásque ad ministeria templi conficere præterea quicquid auri argentíve in thesauris esset,id quoque prolatũ in eosdem vsus cõuertere: Pontifex autem dum promit aurum,forte [a] incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset,Regem adiit,& quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsóque scriba, & Eliacia Pontifice, misit [b] eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi,viri clari ac nobilis:vt persuaderent ei Deum placare,& propitium genti suę reddere. Timendum enim esse,ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis [c] Regis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsentibus cõmodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem,concesso ad resipiscendum tanto temporis spacio, ne Prophetarum

An. mundi 3321. Ante Christ. nat. 643.

a *Mosis libri sacri in templo reperti.*

b *Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*

c *Vaticinium de Iudæorũ pœna.*

An. mundi 3321. Ante Chri. nat. 643.

quidem hortatibus ad sanioremm entem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso eventu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines & cum congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. mòxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereffet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerem eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit; deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex

4. Reg. 23.

[a] *Vsua pij principis imago.*

Dauidis

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset futurus: cuius [a] prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisque persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eique soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores Reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio sustulit. Cæterum, lustrata ad hūc modum regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorū quod dicitur Pascha: dedítque populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boū tria millia principes quoque Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinque millia, boues quingentos. cúmque tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

Ann. mundi 3321. Ante Christum nat. 643.

2. Reg. 13.

[a] *Veritas oraculorum diuinorum.*

[b] *Paschatis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. Ante Christum ann. 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere. cúmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare videmus. hic [d] Propheta & instantem vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsque dum templum vnà cum vrbe est diruendum:

4. Reg. 23.

a *Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.* 2. Paral. 25.

b *Mors Iosiæ.*

c *Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum.*

d *Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.*

e *Ieremias quando vixerit.*

tum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samathiam vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius cētum argenti talentorum tributū imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3335. Ante Christ. nat. 629.

4. Reg. 23. 2. Paral. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iuda.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iuda rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola exceepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babylonij Iudæis

c *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

An mundi 3343. Ante Christum nat. 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At[a] ille, timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus[b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est nam Ægyptii bellum instaurare non ausi sunt: id[c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebãt, & irati malè ominãti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia conscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsque populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlque iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum

a *Nabuchodonosore Ioacimus tributa persoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

b *Ioacimus à Babyloniæ Rege defecit.*

c *Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit.*

chum è medio ſecedere, vt omnes lateat vbi ſint: librum verò ad Regem pertulerũt. qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iniectũ in ignem exuſſit: iuſſítque Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant. *Anno mũ. 3345. Ante Chriſtum nat. 619.* Ierem. 22.

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Ægyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem conſtituit.

CAP. VIII.

NOn[a] multò poſt venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo ſibi non timeret, neque excluſit, nec ad bellum ſeparauit. At ille receptus non ſeruauit fidem, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanę vnà cũ ipſo Rege interfecit: quem etiam inſepultum extra mœnia iuſſit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis conſtituit. eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos xxxvi. regnauit xi. Succeſſor autem eius Ioacimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

a *Nabuchodonoſori recepti in vrbẽ ſæuitia.* 4. Reg 24. 2 Paral. 36.

b *Ioachimus ſiue Iechania Rex Iuda.*

Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autem Regem ſtatim dediſſe regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionem ad defectionẽ pellceret. Miſſo igitur exercitu

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 4 Reg 25.

Ann mundi 3346. Ante Christ. 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent. fuerúntque hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

[a] *Nabuchodonosorus fœdifragus.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

PRo [a] Ioacimo autem Sedeciam eius patruũ Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec rebellaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curam gereret: néve aut ducibus mentem adhiberet, quòd essent mali plerique aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tandiu per, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

[b] *Sedecias Rex Iudæ ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.*

illi

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunque vellent. Sed [a] & apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámque prędictionē etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib inter se cōcinebāt, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciam visurū Babylonē, cum Hieremias asseueraret omnino futurum, vt captiuū eum Babylonius Rex secum abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quibus consentirent: etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatáq. regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At [d] Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ. [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq. subditis instaret belli periculū, quódve transferendi essent è suis sedib. in Babyloniam. immò etiā captiuos reddituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænūciat, dicens eos Regē decipere, nihilq. cōmodi sperandum ab Ægyptiis:

An. mundi 3354. Ante Chri. nat. 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædixit.*

b *Sedecias ad Ægyptios defecit.* Hegio & Ruffinus cap. 10.

c *Ægypti Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur.*

d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*

e *Vaticinia de captiuitate Babylonica & inde liberatione.* Ierem. 25. 29. 37.

An mundi 3354. Ante Christ. nat. 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymã reducturum, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísque omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sęuiturũ, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríque eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisque persuadebat: principes verò & impij velut furiosum contemnebant. Cúmque aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis xx. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius comprehẽsum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium. à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autem nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. mensis obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis alioquin sine remedio perituros. addebat manẽtibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum.

a Hierosolyma obsessa. 4. Reg. 25. Ierem. 39. & 52.

b Fames & pestilentia.

c Ieremias suadet deditionem.

dum.qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant,sed irati,ad Regem omnia deferebant:incusabántq. prophetam vt furentem, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem eneruantem.illos enim paratos pugnare pro patria,hunc verò minari tristia,& dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse.Rex[a] verò suopte quidem ingenio non ex acerbabatur:sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorum resistẽs, permisit eis,vt de propheta quicquid liberet, facerent:quo impetrato confestim carcerem petentes,exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit,dicens non rectè Principes statuisse & amicos,quòd vatem in cœnum demersserint,& grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint.His auditis Rex pœnitentia prioris consilij,quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat,iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere,funésque capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit,& quantum potest properè è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops,assumptis,quemadmodum iussus erat,sociis,extractum è cœno permisit abire liberum.Accitus[b] deinde clàm ad Regem,interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium,ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi,aut præceptis suis obtemperaturum.Sed omnes,inquit amici tui quæ in maleficium cupiunt me perdere, & vbi nunc

An.mundi 3354: Ante Christ.natũ 610.

a *Pierũ doctorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu negligit.*

An. mundi 3354. *Ante Chri. nat.* 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq. tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud Regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem esse dictitãs. nihil enim mali passurũ, si ciuitatem dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarentur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum Hierosolymis à Nabuchodonosore captis, in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a *Hierosolyma per decẽ & octo menses obsessa, eandem capitur.*

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vibis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, aliàs cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq. non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atque id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperúntque eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationem cõmiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias[a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustias in desertum. quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quémque tulit spes effugij. ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestatem deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An mundi 3356. Ante Christi natũ 608.

a Sedecias noctu fugam sibi consulens, à Babyloniis capitur.

An. mundi 3356. Ante Christ. nat. 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratri debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciã increpuisset, euestigiò iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq. ita vtriusque prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezeciclis, quamuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & coram cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit. quòd verò cæcatus primò cũ Babylonẽ perductus esset, videre tamen non posset, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ insciciæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atque hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idque temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decẽ annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt templũ spoliatũ incenderet, regia quoq. similiter cremata vrbẽ à fundamẽtis diueret populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisset 11. Sedeciæ regni anno è templo vasa õia tã aurea quàm argẽtea sustulit, & labrũ quòq. illud grãde quod Solomon

[a] *Excæcatio Sedeciæ filiorúmque cædes.*

[b] *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

[c] *Templum, regia, & vrbs spolia ta, incensa & diruta.*

lomõ dedicauerat, præterea colũnas illas æreas cũ ſuis capitulis,& menſas aureas atq. candelabra.His ſublatis templum incendit menſis quinti die prima,anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt autem templum annis ex quo exſtructum fuerat elapſis CCCCLXX. menſibus ſex & diebus decem addictis,exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis MLXII.menſibus ſex,dies decem.A diluuio vſque ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL.menſes ſex, dies decẽ. Ab Adamo autem condito,vſque ad hunc tẽpli caſũ tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper DXIII. menſes ſex,dies decem.Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpacio quid & quando geſtum ſit,ſuo quæque ordine explicauimus.Diruto Hieroſolymis & populo migrare iuſſo,dux regius captiuos fecit hos:Pontificem Sarcam,& qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locũ tenebat,Sephemam:tres præfectos cuſtodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum ſeptem aliis regiis amicis. præterea ſcribam regiũ,& alios Principes viros ſexaginta,quos omnes [a] vnà cũ ſpoliis tẽpli perduxit ad Regem ſuum agentem tunc Reblathis, quæ eſt Syria ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti,reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Ioſadocum [b] etiam Pontificem vinctum ſecum duxit, Sareæ Pontificis filiũ,quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus,cõueniens duxi etiã Pontificum enumerare nomina,qui Regũ tempore per continuatas ſucceſſiones ſummũ adminiſtrauerunt ſacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. Ante Chriſt.natũ. 608.

[a] *Captiuitas Babylonica.*

[b] *Pontifices Hieroſolymitani.*

An. mundi 3356. *Ante Chri.* 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramum Ilus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est. Hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata genesis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatũ sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanum templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificem è vineulis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultũ acceperant, certum tributũ Regi penderent. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quòd si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem posset reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque alió ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij muneribus, ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem [d] domicilium elegit apud oppidum Masphatam impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt à secum è carcere dimitteretur. Quam Baruchus

a *Sedecias mors* Hedio & Ruffinus. Cap. 11.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus affectus.*

d *Baruchus è carcere dimissus.*

Ner-

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquam Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, prætérque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Baalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi maneret, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumentum & vinum ac oleum desit in futurum hyemem quo sustententur. hæc locutus permisit quemque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Baalis Ammanitarum Rex id ipsum misisset

An. mundi 3356. Ante Christum natum 608.

a *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.*

An. mundi 3356. Ante Christ. natũ 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit genere regio, secutum autem fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Verer enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit reliquiæ Israelitarum in totum pereãt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiãsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioãnes cũ cæteris frustra hoc conatus persuadere abijt. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant. hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficilè fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tã in Iudæos quàm in Babylonios milites. securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteũ quendam ne essent conspicua, demersit. Boli autẽ ex eo numero seruati sunt, qui rogauerũt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. suppellectilẽ & vestes atque frumentum quib. pdmissi

a *Godolia cades & plebis Masphatensis abductio.*

b *Cades Ismaelis à Ioãne excepta*

motu

motus, aliquot ex eis pepercit plebem verò Maſphacẽſem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Gõdoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus eſt. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Maſphatẽſium clade, & morte Godoliæ, indignaiſſimẽ tulerunt: & aſſumptis ſuis quiſque militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eúmque apud fõtẽ Hebronẽſem deprehenderũt, quibus viſis captiui Iſmaelis læti, rati, id quod erat, auxiliũ ſibi venire, omnes ad Ioannẽ trãſiuerũt, Iſmael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq. pueris peruenit in locũ qui Mandra dicitur: ibíque ea die manſerunt. Voluerunt inde proficiſci in Ægyptũ, timentes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à ſe conſtituti, in illos ſæuirent, prius tamen conſulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæſitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit, cúmque propheta operam ſuã eſſet pollicitus, decima demũ die Deus apparens iuſſit vt Ioannĩ & cæteris ducib. diceret, ſi manſerint in ea regione, auxilio futurũ & prouiſurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infenſúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum caſtigatos eſſe viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei ſententia iuberet eos manere: ſed putauerũt eum falſo verbis ſuis Deũ prætexere, re aurẽ vera loqui ingratiã Baruchi diſcipuli, ne poſſint Babyloniorũ irã effugere. Contẽpto igitur Dei conſilio quòd

An. mundi 3556. Ante Chriſt. nat. 608.

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen neglegitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 3361. Ante Chri. nat. 603.

per prophetá dederat, Ioánes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Baruche & Hieremia. Quò[a] postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussítque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuásit Cœlen Syriam, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sunt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persidẽ & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullam gentẽ in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus autẽ eorum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarum transmigrationẽ interceſſit, anni fuẽre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterùm Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuẽre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quẽadmodum solitus est facere & aliarum

a *Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis.*

aliarum gẽtium deuiſtarũ formoſis adoleſcentibus: præbebátque eis de ſua menſa victũ, & a Chaldæorum diſciplinis inſtituendos curabat ac literis, in quibus ſanè profecerunt plurimum in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Miſael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthaſarem, pro Anania Sedrachem, pro Miſaele Miſachem, pro Azaria Abdenago a pellari iuſſit: eóſque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehementer caros habuit. Cũque viſum fuiſſet Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ menſæ abſtinere eduliis atque adeò ab animatis omnib. acceſſerunt Aſchanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpoſitus, rogãtes vt quæ mittebãtur à Rege in ſuos vſus conuerteret, ipſis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & ſi quid aliud præter ea vellet inanime. ſe enim, aliis faſtidiis, talẽ victum appetere. Ille verò ait ſe gratificari eis cupere, ſed vereri ne hoc Rex deprehẽdat extenuatis ipſorũ corporib. & immutata ſpecie, quòd ne ceſſet ſit vt habitudo & color rationi victus reſpõdeat: idque magis fore cõſpicuum ex collatione aliorũ qui alãtur delicatius: atque ita propter eos adduci ſe poſſe in capitis periculũ. Itaq. nacti Aſchanẽ non admodũ difficilem perſuadent vt ſaltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiẽdi gratia: quòd ſi corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perſeuerare, qui cõpertus ſit innoxius: ſin autẽ detrimentum aliquod inde acceperint, minus ſpecioſi facti quàm alij ad priſtinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit non ſolùm non lædi eos talibus, ſed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis non eſſent conferendi qui cibis

An. mundi 3361. Ante Chriſtum nat. 603.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Dan. 1.*

a *Danielis & ſociorum eius in Chaldaica diſciplina inſtitutio & profectus.*

An. mundi 3363. Ante Christum natum 601.

vescebantur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habentes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiã firmiora ad laborẽ corpora, quòd neque illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarũ, neque hæc simili de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cùm vidisset mirandã visionem, cuius etiam euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauítque causã cur ita rex statuisset in omnes sapientes & Magos atque Chaldæos animaduertere cognito quod eũ oblitus esset somnij, iussissétque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit vt præfectus vniùs noctis dilationem magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

[a] *Nabuchodonosorus visionis oblatæ, oblitus, Magos ac vates accersit, eíque mortem ni indicarent, minatur.*

[b] *Danieli somnium eiúsque interpretatio reuelatur.*

caturum esse id somnium: quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata iussit eadem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatúrq. vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regem ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat: id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq. mihi pro mea populariúmq. vita, & somnium & eius significationem apetuit. neq. enim tã me solicitum habuit ea tristitia, quòd à te in digni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, ídq. iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo cũ hæc te cura teneret, quis nã post

Anno mundi 3363. Ante Christum natum 601.

a Danieli Regi somnium & interpretationem exponit.

An. mundi 3363. Ante Christ. natũ 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grandem stantem, cuius caput erat aureũ humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxũ vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: eúmq. ingruente venti vi diffiatum in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portenduntur, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq. vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro, argento ac ære validior. adiecit & de saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq. obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciẽ, eũ non aliter quàm Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Neo hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersæ ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque si-

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi.*

b *Daniel cũ socijs ad honores euectus.*

mul

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ. Rex a fabre facta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quàm primùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui non fecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis b cognati negauerũt se hoc facturos, quod nolent patrias leges transgredi, mõxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidentia & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacẽ coniectos, pepercit, & non exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regis commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit c insomnium, quod priuatus regno vitam actutus esset inter bestias, & post exactum eo modo septennii denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alias inuenire & Regi indicare potuit. Solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominiũ exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, q. hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripsi

Ann. mundi 3364. Ante Christum natum. 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel. 3.*

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

An. mundi 3381. Ante Christum nat. 583.

meis insero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initiis huius historiæ, palàm profitens me tantùm Hebraeorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquã de meo, nec auferentẽ etiã. Cæterùm [a] Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius & priorib⁹ Regibus longè fortunatior. Meminit [b] eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonosorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illũ proficisci. qui collatis signis cum defectore cõgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus verò non multò post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarũm regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonẽ propesauit. Ei cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: de spoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes cò possent vti ad ciuitatis incommo-

[a] *Mors Nabuchodonosori.*

[b] *Berosus de Nabuchodonosoro.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

cõmodum. Tres quoq. murorum ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. laterculis. cúmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam Regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere. vnum ſilere non poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſuperne conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum [a] hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtendere conatur quod hic Rex virtute & rerum geſtarũ magnitudine Herculem longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonam partem Hiſpaniæ. Sed & [b] Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentionem facit, & [c] Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Indorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud hiſtoricos inueni.

Anno mundi 3381. Ant. Chriſt. nat. 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum translatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum [d] poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit, qui mox Hieroſolymorum Regem Iechoniam è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios ami-

d *Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit.*

4 *Reg.* 25. *Ierem.* 52.

Anno mundi 3421. Ante Christum nat. 543.

cos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxorib. & liberis totáq. cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quàm nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauũ regni sui annũ defuncto[a] Nigliſar filius successit, cũm que regnasset annos quadraginta vitam cũ morte mutauit. cõtinuata [b]deinde successione ad Laboſardachum filium regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ mensib. hæsisset, post[c] mortẽ eius transiit ad Balthasarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorũ quæ Regiæ mensæ adhiberi solent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabucho donosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo repoſuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferens: & [d]ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & in syllabas quasdam scribentem. qua visione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autẽ negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: qui quis. mentem earum literarum interpretari posset,

a *Nigliſar.*
b *Laboſordachus.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babylonia Rex.*
Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdã ſcribentẽ videt.*

posset, daturum se ei torquẽ aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtuntur, atq. insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autẽ tristem hac de causa Regem eius auia, solari eũ cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorũ vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabátq. vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiã si triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Baltha[a] far accersit Danielẽ: & præfatus se rescisse de eius sapientia, déq. spiritu diuino quem habeat, & quòd solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmium vsum vestis purpureæ torquẽque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam scisci tando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratia iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eò quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatũ ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totam vi-

Anno mundi 3425. Ante Christ. nat. 539.

[a] *Danielẽ scripturã interpretatur.*

An. mundi 3425. Ante Christ. nat. 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cum suis pellicibus. Ob hæc ita tũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & perbreue tẽpus superesse. Thecel, quod est ponderas, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac[a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamen Danieli suam munificẽtiam non subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non Prophetæ: immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequerẽtur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarum Regis potestatem deuenit. Sub[b] Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediam, cumque in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis nego-

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negocio consulenti pareret, non effugit cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cúmque æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum pollent perdere: aditóque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conici. Rex verò non perspiciens eorum malitiã, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbíque silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

An. mundi 3425. Ante Chri. nat. 539.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a Inuidia, vi & natura.

Daniel 6.

Anno mũdi 3425. Ante Christum nat. 539.

crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsenté casum æquo ferret animo: & postquam eò coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij, domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cum ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerãdo, ipsum deinde vatem in maiore etiam quàn

a Daniel in leonum foueam conijcitur.

b Danielis inimici à leonibus dilaniati.

nte honore habuit, primũ inter amicos locum i tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hãc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Meliæ turrim, opus pulcherrimum & singulati admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet. nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æquè atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tẽpus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges & Persarum atque Parthorum: eiúsque custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoque cõcreditur. Quod autem in hoc viro præcipua dignũ est admiratione, silentio non præteribimus, Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nũc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit quemadmodũ alij Prophetæ, verum etiam tempus quo euentura essent præfinijt & cum alij Prophetæ calamitates prædicerent, ideõque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter fausta ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum moralium genus compararet. Exstat enim in eius

Ann. mundi 3425. Ante Christ. natũ 539.

a Danielis vaticinia.

Anno mundi 3425. Ante Christum natum 539.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatũ per aerem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum, Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & cæremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatum esse. Arietem significare Persarum & Medorum regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totúmque eius imperiũ occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem,

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regni

& regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neque alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hísque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublibæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidẽ calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatẽ illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prędictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumãt careret præsidẽ, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia consídero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negãt curæ esse res mortalium. qui enim fieri potuit, vt Prophetiis eius responderet euentus, si temerè in mundo generentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Perſarum Rex Iudaeos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permiſit repetere collata ei in adificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudaeos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyſes Iudaeos ab ædificando templo omninò abſtinere iubet.*

IIII. *Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudaeorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudaeorum gens Amani dolo extingueretur.*

VII. *Bagoſes, penes quem Artaxerxis iuſſioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudaeos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudaeos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. Ante Chriſtum nat. 538.

Cyrus Perſarum Rex Iudaeos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere, collata ei in adificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Eſd. 1. 3. Eſd. 2.

PRIMO [a] autem anno regni Cyri, qui fuit tranſmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt Deus captiuitatem & calamitatem ærumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam Prophetã ante dirutam vrbẽ prædixerat, quòd

[a] *Babylonica captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis.*

quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiúsque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriam, & ædificato tẽplo redituri essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã[a] me Deus maximus orbis Regẽ constituit, hunc illũ esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prædixit, & quòd tẽplum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc[b] autẽ Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decẽ annis ante ipsius ætatẽ conscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quẽ multarũ ac magnarũ gentiũ Regem declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & tẽplum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatísque[c] clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templum ædificẽt denuo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simúlque Leuitæ & Sacerdotes, properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent, omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

An. mundi 3426. Ante Christ. natũ 853.

a *Cyri Persarum Regis edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos redituros in patriam, vrbis & tẽpli ædificationem permittit.*

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: solueutésque vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum recipe rent.

Ann. mundi 3426. Ante Christū nat. 538.

a Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.

Nam[a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutum esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Syſinæ & Sarabasanæ S. ludæis qui regionem meam habitant permisi. vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam ferat ea regio: similiter & altare super quo sacrificét Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de tẽplo prædatus est, mitto per Mithridatẽ ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pſycteres aurei quinquaginta, argentei CCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽ ea CCCC. situlæ aureæ quinquagintæ, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea vasa

b Cyri ad Syria Satrapas mandatum.

alia

alia magna mille. Concedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorũ solíti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præbeti volo, immolabúntque Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiúsque generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

Anno mũ. 3426. Ante Christum nat. 538.

a *Iudæorũ è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

HI [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes, præcipuè Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabant satrapas & eos quibus commẽdata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quò minus vrbẽ ac templum instaurare valeãt. Illi verò pecuniis etiam corrupti vendiderunt Cuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiã, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse [c] deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarúmque & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui, Rathymus, commentariensis, &

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. *Esd.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. Aliàs ca.* 3.

c *Samaritarum & aliorum ad Cãbysem scripta de templi ædificatione auertenda.*

An. mundi 3435. Ante Christum nat. 529.

Semelius scriba,& magistratus Phœnices ac Syriæ.Cognoscere te oportet Rex,quod Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt,& ciuitatem ob defectionẽ meritò deletam restituunt,fortúmque rerum venalium : reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persolituros amplius, nec imperata facturos.opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur.Quando igitur iam feruet templi ædificatio,visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium,& admonere vt inspicias maiorum tuorum cõmẽtarios,inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes,vrbémq. ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam.quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambyses rescriptũ in quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

CAmbyses[a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam,grauiter commotus rescripsit hoc modo.Rex Cambyses Rathymo commentariensi,& Belsemo,& Semelio scribæ,& reliquis Samarię ac Phœnices habitatoribus hæc dicit.Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus.quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen & Cauam Syriam vexauerint.Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem

bem denuò condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt Regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis euestigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibuerúntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaque dilatum est id opus per annos 1 x. vsque in secundum annum a regni Darij Persarum Regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis Regem declarauerunt.

An. mundi 3435. Ante Christ. natũ 529.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hystaspis filius Rex Persarum.*

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo si regnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templũ Hierosolyma: & fortè fortuna per illud tempus venerat ad eũ à Hierosolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, sperati honorem consecutus est. Primo autẽ sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tàm domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarúmq. præsides ab Indis vsq. ad Æthiopas, & præfectos copiis per c x x vn. satrapias. Cúmque ad satietatem epulati, discessissent cubitum ad suum quisq. diuersoriũ, Darius d post breuẽ in lecto quietẽ à somno relictus, nec valẽs redormiscere, cœpit fabulari

1. *Esd. 3. 6.*

b *Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet.*

c *Zorobabel*

d *Dario tribus satellitibus tres quæstiones proponit.*

3. *Esd. 3.*

An. mundi 3443. Ante Chri. nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoque ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturum locum Regi proximum, annumeratum inter gentiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendum propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & sattapas ac toparchas, residénsque vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorum quénq. coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositã, quid ipsi videatur verius. Tum [a] primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc conie cturam capio. Animaduerto enim quòd quorũuis potantium mentem subuertit, & vel Regis animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoque suæ cõditionis oblitum ad dicẽdi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nã & calamitosorum extinguit tristitiam, & ære alieno atque vsuris oppressos facit aliquã tisper videri sibi omniũ ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus carissimos, eósque facit videri alienissimos. cúm que edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omnino inscij quę eis per ebrie-

[a] *Primus vini potentiã prædicat.*

ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducã tẽ omnium longè potissimam simul & violentissimam. Postquam primus prolata sua de vino sententia dicendi finẽ fecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quæ intellectu ac potentia prędita sunt. id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunque vsus seruite sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq. quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominiũ eorum vim ac virtutem merito existimandã insuperabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericula subditos mittunt, omnes eorũ imperata obsequenter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur hostibus, siue dum coguntur cũ mœnibus ac turribus, atq adeò cum mõtibus ipsáque rerũ natura bellum gerere, ipsorũ iussu parati vel occidi vel occidere, dũ ne videãtur à regiis mãdatis vsquã digredi. parata deinde victoria, belli cõmoda vniuersa ad Regem redeunt. Iam verò qui alieni à militia, dant agris colẽdis operam, postlongos labores & sudores cõportatis fructibus Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnibus deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubãtibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curãda propria negocia, sed vnã hanc curam putans necessariam, in hac vna est assiduus. Et qui fieri potest, vt non is sit omnium potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quan-

An. mundi 3443. Ante Christ. natũ 521.

a *Secundus potestatẽ regiam extollit.*

3. Esd. 4.

b *Zorobabel tertius satellites mulierũ vim prapollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

ta sit quámque prępolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere plurimum, & Regem cui omnes obtemperant, maior tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit. nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita, nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulatque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addã & aliud argumentum earum potentiæ non minimum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nonne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tãtarum rerum dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Themasíni filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractum diadema capiti illa suo imponeret, ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrentem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperando humiliter satisfacientẽ, si quid eam offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, veruntamẽ nec hæ nec Rex veritati vllo modo conferendus est. Nã cum terra sit maxima, cælũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq. hęc Dei volun-

volũtas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, consequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potentissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quãtumuis pollere videãtur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq. sẽpiterna. Quin & ea quæ ab illa percipimus neq mortalia sunt, nec iniuriæ tẽporum aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretáq. ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè, & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertẽ habeat, iussit eũ Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fuerat pollicitus. Libenter enim se cõcessurum, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eũ voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatẽ regiã: id autẽ erat dẽnuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei tẽplũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonem perlata, restituere. Hęc est, inquit mea postulatio, quam multo mihi permittis, sapiẽtẽ me vtilem indicans. Tum Rex lætus assurgẽs excepit eũ osculo, móxq. scripsit topatchis & satrapis, ubens eos deducere Zorobabelẽ, eósque qui vnà profecturi erant ad instituendã & absoluendã templi fabricã. Mandauit [c] etiã per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiã cedrinã in Libano excisam deportarẽt Hierosolyma, & instaurantẽ eã vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq. adscriptũ erat, iubere & velle Regẽ liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquã

Ann. mundi 3443. Ante Christ. nat. 521.

[a] *Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara cõsequitur.*

[b] *Darius admonitus voti, templi instaurationẽ mandat.*

Ruffinus Cap. 4.

[c] *Darij Regis scriptum & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificiis Iudæorum.*

1. Esdr. 6.

Ann. mũdi 3443. Ante Christ. nat. 521.

in regios vſus à Iudæis exigere: & quantumcũque agrorum occupare valeant, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritanis atque Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent, atque inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi conferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hunc vſum eſſent neceſſaria, ſacráſque veſtes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinam faciũt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodibus vrbis atque templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certam pecuniam. deniq. de remittendis ſacris vaſis, déq. Iudæorum reſtitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel aũt hanc gratiam à Rege conſecutus, quamprimum egreſſus eſt regiũ, ſuſpiciens in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, confitẽs totum hoc diuini eſſe beneficij: peractáque gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babylone

a *Euangeliũ Iudæis allatum.*

profectus eſt, lætum a popularibus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, ob receptam patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde b duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumentis quæ vxores ac liberos vehereẽt: deducentibúſque quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viã emetiebantur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepentibus, proſequente per luſum ac lætitiã & reliqua

b *Iudæi à Babylone Hieroſolymã proficiſcuntur.*

3. Eſd. 5.

Iudæorum

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc [a] tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorũ quater mille millia & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierũ numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. relecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebatur, erant autẽ numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux [b] autem multitudinis quã modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulũ suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitandã Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos quisq; suas rediit. Septimo autẽ mense postquã Babylonem exiuerant, Iesus Pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nũciis è

An. mundi 3443. Ante Christ. natũ. 521.

a *Numerus Iudæorum è Babylone profectorũ.* 1. *Esd.* 2.

b *Zorobabel Dux & Iesua pontifex.*

c *Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps altare ædificant.* 1. *Esd.* 3.

An. mundi 3443. Ante Chri. nat. 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiã [a] Scenopegiam per idẽ tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde [b] templi ædificatiõ né sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorũ qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libẽter faciebãt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cõpactis, in Ioppensem portũ eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamẽtis prima die Decemb. cœperũt superstruere, præposuerúntq. operi curãdo Leuitarũ quotquot vigesimum annũ attigerant, & Iesum cum filijs ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accedentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitæ Asaphíque progenies, canebant sacros hymnos, in Dei laudẽ à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autem & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tẽplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarum tenuitate

a *Scenopegia.*

b *Templum ædificari cœptum.*

senuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, obortaindemœstitia temperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem contentum erat præsenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione seipsum cruciabat, nec vllum detrimentum factum quibat animaduertere contra seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas existimantium gemitus, vix concentu tubarum obscurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiscuis vociferationibus, accurrerunt volentes causam discere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica postliminio reuersi templum instaurarent, adeunt Zorobabelem ac Iesum Principésque cognationum, postulantes vt eos admitterent ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionísque eius studiosos fuisse, iam inde ab illo tempore quo Salmanassar Assyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia responderunt, ai simul ædificandum eos admitti non posse, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipsos ædificare usserint: licere tamen eis ibi adorari. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarumquidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarent quẽadnodũ sub Cyro primùm ac mox sub Cambyse, vt tẽpli ædificationẽ impediret, Iudæorúmque conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de industria remorarentur.

An. mundi 3443. Ante Christ. nat. 521.

b *Samaritæ templi ædificationẽ promouere volentes reiiciuntur.*

a *Samaritæ templi ædificationem impedire cõantur.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

tur. Per idem tempus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdã aliis, rogauerúntque Iudæorũ Principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanũ existimari possit: & curtã firmis mœnibus & porticibus vrbem cinxissent. Respondérunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodã eius gentis Rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorũ suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, templóque spoliato ac incenso, & populo in captiuitatẽ Babylonicam abducto, Cyrum [a] qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationem, & donaria vasáque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarẽt Hierosolyma, rursúmque in templũ instauratũ reponerent. eiusdem enim Regis mandato Abassarum missum ad eam vrbem, vt daret operã vt id templum primo quoque tempore absolueretur. eum acceptis regiis literis confestim veniisse & fundamenta iecisse, atque ex eo tempore nunquã inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberẽt Dario, vt inspectis regiis cõmentariis manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alijcum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim ei de hac re scripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus [b] & Zacharias bono animo esse iubebant, nec à

[a] *Legati Syria templi & vrbis muniendæ causam quærentes, ad Iudæos missi. 1. Esd. 5.*

[b] *Aggæus & Zachariæ Prophetæ.*

Persis

Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi competentem haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cúmque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quòd vrbem muniant, templúmque arci quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rem Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios cómentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrũ Mediæ liber. in quo hæc scripta continebantur: Anno [b] primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorũ LX & totidem latitudine. quòd haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq. cura eius negotij sit penes Abassarem Syriæ ac Phœnices præfectum eiúsque collegas, qui abstinerét quidem ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Iudæos & eorum Principes sinerét templum struere: ipsi verò adiutarent eo in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarét tauros, arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute Regis atque Persarum. Quicunq. autẽ contra mandatũ hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. imibi etiam addita erat execratio, vt quicunque eius templi ædificationem vetare voluerit,

An mundi 3450. Ante Christum nat. 544.

[a] *Samaritæ templi & vrbis restauration impedire conãtes magis promouent.*

[b] *Cyri de Iudæis eorúmque templo decretum.*

3. Esdr. 6.

An. mundi 3450. Ante Christum natum 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inueniſſet, reſcripſit Siſini & collegis eius hoc modo. Rex a Darius Siſini magiſtro equitum & Sarabazani cæteríſque magiſtratibus S. Mitto ad vos exemplar epiſtolæ Cyri, quam in ipſius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis. Siſines & reliqui decreuerunt eã per omnia ſequi. itaque b ſuſcepta cura ſacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magiſtratúſque illorum & Principes & magnis omnium ſtudiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: abſolutúmque eſt intra ſeptennium. Anno c autem regni Darij nono vigeſima tertia die menſis vndecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus Diſtrus, ſacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Iſraelitarum multitudine obtulerunt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatem priſtina felicitate próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos c c c c. hircos x i i. pro peccatis totidem tribuum, conſtituerúntque Leuitæ iuxta Moſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Inſtante d deinde azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis verò Niſan, conflixit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id feſtum caſti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paſchalem immolãtes decimaquarta luna epulati ſunt per continuos dies ſeptem, nullis ſumptibus parcentes, holocautomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus reſtituerit,

a *Darij ad Syria præfectos epiſtola.*

b *Templi ædificatio abſoluta.*

c *Templum 23. Martij ſeu vt eſt 1. Eſd. 6. Martij dedicatũ.*

d *Paſcha celebratur.*

uerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo, atque ita summa libertate in re diuina usi incoluerunt Hierosolyma, a instituta ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerũt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quam quingentis annis duxerunt post Mosis & Iesu imperium. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ b autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussierant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum c est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationem apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegiis. Cæterùm Rex cognitis crimininib. quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literis perferẽdas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sanbabæ magistris equitum apud Samariam, & Sadacæ ac Bobeloni, reliquísque eorum consemis Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fueritis templum ædificantibus: quodque non

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. Ante Christum natum 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

[a] *Mandatũ de sumptibus ad structuram templi præbendis.*

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

[b] *Esdr. 7.*

[b] *Xerxes Rex Persę.*

[c] *Esdras legis peritus.*

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Huc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras, vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiam peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmque aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septem meis Cõsiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit, tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtque Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunque populus tuus per totã Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ super altare Dei vestri immolandæ, & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

[d] *Xerxes Iudæis fauet.*

cunq; tu & fratres tui volueritis. Sacra quoque vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hũc vsum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centũ coros tritici Deo secundũ legem dari. Vobis quoque magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotum, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, néue vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce liberè, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vt pote qui non per ignorantiam, sed per contumaciam peccauerit. Vale. His litteris acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata deinde Iudæorum concione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit, qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Esdram benevolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuertí Hierosolyma. reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem

Anno mundi 3506. ante Christ. nat. 458.

a Esdræ Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat.

Anno mūdi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq. vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Eldram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq. vel cantorũ vel ministrorum. Illic verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votíſq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curæ futuram) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuò Sacerdotib. gazophylacij custodibus Esdras[a] sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora põdo talentorum XII. Hæc enim erant dona Regis eiúſq. amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocaustomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratoribus etiam Regiis, & præfectis Phœnices ac Syriæ scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cum eis non parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et consilium quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúſque ab eis vt ferret auxilium legibus,

[a] *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq. precio sa gazophylacij custodibus tradit.*

ne

ne Dieus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbã & humi se prosternẽs, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine: & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerunt ad eũ quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebãt addentes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus. Me [a]quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamẽ clementissimè Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias superstites cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erroris, morte quidem commeritis, veruntamẽ in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, accessit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque [b]ei vt omnes adiutaret, vt vxores cum nata ex illis prole abiicerent: & si quis legi parere nollet in eũ animaduerteret. qui secutus viri consiliũ, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit tẽplo & cõtulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Proposito dein de edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptũ non adfuerit intra præscriptum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt vtriusque tribus homines, vigesima

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

[a] *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.* 1. *Esdr.* 9.

[b] *Mandatũ de dimittendis exteris.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. Ante Christum ann. 458.

1.*Esd.10.*

die noni mensis,quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant.cúmq. consedissent in superiore parte templi,præsentib.etiam senioribus,& frigus propter tempus esset molestum,surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere,ablegandas esse vxores eiusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo:sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum,nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici.itaq.opus esse vt negociũ hoc differatur aliquantisper,& tũ demũ principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq.senioribus inquisitionẽ faciant eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint.consenserunt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq.primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quã ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & aliis Israelitis,qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt,pluris facientes legum obseruantiam,quàm naturales affectusquã tumuis violentos:móxq. ad placandum Deum arietes immolauerunt.quorum nominatecensere est necesse,atq.ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit,& malam in hoc consuetudinem emendauit,vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat.Septimo autem mense dum scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit,accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat,rogauerunt Esdram, vt[a] eis legem Mosis legeret:quod & fecit,stans in media multitudinis,à mane vsq. meridiem.ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebit quid esset

a *Prælectio legis Mosaica.*

2.*Esd.1.*

esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent, Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilaritèr agerent: & hac ante actorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnã gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatam sibi ad populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterùm quidam ex captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quo modo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctéque agros excursionibus ac rapinis populantes, & mulctos ex ea regione atque adeo ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera, fleuit Neemias motus popularium suorum miseriis: & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris De-

Anno mundi 3506. Ante Christum natum 458.

2. Esd. 1.

An. mundi 3519. Ante natum Christum 445.

mine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam acubitum ire. ille confestim ita vt erat non abluta facie ad ministerij sui functionem properat. Rex verò post cœnam iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis adderet, Quî possum, inquit, Rex aliũ vultũ sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exstruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At Rex petitioni eius annuit, simúlq. literas ad satrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare desine inquit, tristari, & post hac libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato Deo, actísque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abstersoá vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit prælætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habẽdo, & de præbẽdis ei quibus ad ædificandum opus sit. cum igitur Babylonem venisset: & multos à popularibus vltrò se ad vrgentes comites assumpsisset, tandem peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis vigesimo quinto: & ostensas prius suis literas Sadæo magistro equitũ collegísq. eius reddidit. cõuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo, stans in medio templi sic eos est allocutus, Viri Iudæi scitis quod Deus Opt. Max. memor maiorũ nostrorum

a Neemias, concessa potestate, populum ad restituenda mœnia & templum hortatur.

2. Esd. 2.

tum Abraham Isaaci & Iacobi eorúmque pietatis, qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud Regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod superest ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nũc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quàm infensas habeamus gentes vicinas, & quòd cognita vestra in ædificando diligentia nihil non molientur quo vestros conatus quantum in se erit impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo qui facilè resistet illorum importunis inimicitiis; deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maximè tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuò iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vicos & oppida: pollicitúsque se quoq. cũ domesticis velle adiurare impigrè, concionem dimisit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus se expediebant quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando è Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritásq. & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissimè tulerunt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire: interceptísque multis Iudæis tentauerunt ipsum Neemiã per conducticios sicarios tollere. crebros etiã terrores eis incutiebant, rumores spargentes, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus eos essent inuasuri, ita vt parũ abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam verò nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satelliũb. intrepidus

Anno mundi 3519. Ante Christum natum 445.

2. Esd. 4.

a *Ardens studium in reparandis mœnibus*

An. mundi 3527. Ante Christ. nat. 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eam autē salutis propriæ curam nō ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia iussitque in posterū ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidē nō sine gladio erat, similitérq. qui materiā ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt si cubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbē obibat, nunquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantū postularet necessitas: atq. ad hunc modū perdurauit duobus annis & tribus mēsibus. tantū [a] enim temporis elapsum est donec absoluerentur mœnia, vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cōmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarēt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarētur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento Hierosolymitanis

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus.*

2. *Esdr.* 10.

[c] *Mors Neemiæ.*

solymitanis mœnibus. atque hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt. *Ann. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.*

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanni dolo extingueretur.

CAP. VI.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudæorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo pòst referemus. prius enim quædam de ipso Rege dicenda sunt, qui factum sit vt vxorem duceret Iudæam fœminam ex Regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & constitutos ab India vsque Æthiopiam 127. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Sohs accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat Regem opulentum magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos septem dies interfuerunt. id erat institutum in hunc modum. Tabernaculum fixit refulsum aureis & argenteis columnellis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenque appositis frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionem nuncijs edixit, vt feriati ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina[a] quoque Vaste pari modo mulierum in Regia celebrauit conuiuium: quàm Rex ostendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Esth. 1.*

[a] *Asuerus Rex Persarum Vasten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.*

Ann. mundi 3445. Ante Christ. nat. 519.

cõuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volens Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non fuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit pertinax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream petagit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuiũ, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verum etiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum, quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à Reginæ superbia sumant, nihil veritæ contra omnipotentẽ Regem contumaciter agere: suaderétque tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gentes promulgari: vilium est repudiari Vasten & honorẽ transferri in aliam mulierẽ. Rex verò qui vehemẽter eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici consulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi coniugem. nouo enim inducta prioris abolerí posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgi-

nes

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent; id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroque parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum commendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines. quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Adar dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ Regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quo nam esset nata genere. patruus [b] verò eius & ipse Babylone sasa migrauit, ibique degens obseruabatur quotidie circa Regiam, scisitans de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam. Rex [c] autem legem tulit, vt nemo è domesticis, innocatus eum ad eum accederet, tamtsper dum sederet in Regio solio adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

Ann. mundi 3449 Ante Christum nat. 515.

[a] *Esther puella fit Regina. Esth. 2.*

[b] *Mardocheus patruus Esther Babylone Susa migrat.*

[c] *Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis innocatus eum ad eum accederet.*

An. mundi 3449. Ante Chri. nat. 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quàm quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísque virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardochæus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in Regia receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteti, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cęteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc

gentem

Esth 4.

a *Mardochæus insidiatores Regi prodit.*

Esth. 2.

b *Aman ab omnibus, exceptu Iudæo adoratur.*

Esth. 3.

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, extirpabi funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadragiinta talentorum argenti millia, libenter tãta pecunia caituras, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [a] autem voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderaretur eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gẽrem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neque miserationi plusquàm nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo decimatertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem

An mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a *Extirpatio Iudæorũ Amani concessa.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At[a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximã gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladẽ lugentibus & lamentantibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusare facere, quòd nõdum cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eũ, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidẽ rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internicionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius secunda sit post Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationibus

[a] *Esth. 4.* *Iudæorum ab decretum Regium luctus.*

bus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatam se à Rege, & capitale esset inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volēs virgam auream protenderet. His enim solis impunè esse, quibus hoc fortè cōtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis proprię, sed potius vniuersi genetis. si enim hoc nūc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam verò cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum [a] Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoque idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ & indicto suis publico ieiunio, ipse quoque supplex Deū precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum antea sæpè saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij, sed ideò sæuire Amanem in perditum, quod soli Deo debitū adorationis honorē à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integrè seruatam, vniuerso generi moliri pernicié. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totū genus Israeliticum imminenti eladi eximat, quam videbātur sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabátque, vt miseratus

An. mundi 3454. Ante Christ. nat. 510.

a Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute suis populi.

Ann. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam; & maiorem quàm vnquā anteà formæ gratiam, vt modo vtroque permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & populatibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtque in Rege odium inimicorū ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sollicebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi conspexit sublimem in solio, insignémque cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repen è subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solic tus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blándéque in vlnas exceptam refouebat suauí alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni socię, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens intetius defecit me animus. & cú hæc verba ægrè languida & exili voce protuliſſet,

a Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.

mag s

magis etiã ſolicitus ſolari eam cœpit prolixius, paratum ſe quiduis gratificari pollicens, vel ſi dimidium regni ſibi depoſceret. Eſther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuiſſet, ambóque veniſſent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturã, etiamſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege Amã admodum lætus abiit, quòd ſolus tali honore dignatus ſit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæum exanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhiberetur: reuerſúſque domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cùm ea die ſolus cum Rege apud eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe vocatum eſſe. vnum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmque Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege poteſtate, Mardochæum in eam crucẽ tollere: comprobata ea ſentẽtia iuſſit familiares curare, vt eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo Palatio, parata ad Mardochei ſupplicium: id quod etiam mox factum eſt. Deus autem irriſit Amanis ſpẽ improbam, cui ſciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipſa nocte ſomnum Regi ademit: qui nolens vigil & tempus perdere: ſed malens in aliquod regni negocium id impendere, iuſſit ſcitabam allatis cõmentariis res tam à ſe quàm à maioribus geſtas legere. quo legente, intellexit quẽdam ob rem egregiè geſtam donatum amplis-

An. mundi 3454. Ante Chriſt. nat. 510.

a *Amanis in Mardochæũ odium. Eſth. 5.*

b *Mos in Rege laudandus. Eſth. 6.*

An. mundi 3454. *Ante Chri. nat.* 510.

possessionibus in Regione cuius nomen erat ad scriptum: alium ob fidem munera accepisse pre cij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectá in dicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an nõ sit adscriptum reddium ei aliquod præmium. illo verò negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset sciatus est ab eo cuius hoc erat officium : & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viseret quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibíque renunciarét: fortè autẽ Aman aderat, qui soluto citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præcunctis beneuolum, rogo da mihi consiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunq. sententiã protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præcæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominem, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt æquo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem, quòd sic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem non alii debere quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochęũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti ex sequeris optimè. debetur enim honor hic meæ

a *Honos Mardochæo oblatus.*

vitæ

vitę conſeruatori. His præter omnem ſpem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum ſacco amictum, iuſſit, eo depoſito, induere purpuram. Qui veritatem rei neſciens, ſed illud ſibi putans, Sceleſtiſſimè inquit, adeóne calamitati noſtræ inſultas? Perſuaſus tandem quòd Rex hoc ei præmium pro accepta ſalute redderet, próque detectis eunuchorum inſidiis induit purpuram, qua rex ipſe vti eſt ſolitus: & ornatus torque, conſcenſóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: ſic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Per luſtrata deinde vrbe, Mardocheus ad Regẽ ingreditur. Aman verò præ pudore domum ſe cõtulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ cõtigerãt narrauit. Reſponderũt illi, ademptam ei iam omnem occaſionẽ vindicandi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifeſtè Deus ſit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Eſtheris eunuchi. Amanem ſine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, viſa cruce defixa in ipſius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, ſcitatúſque è quodam famulo in quem vſum parata ſit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad ſupplicium depoſcere, tunc quidem ſiluit. Cæterùm poſtquam Rex cum Amane ſuauiter epulis acceptus iuſſit Reginam iudicare quidnam eum ſibi largiri cuperet, acceptura quicquid petierit: cœpit deplorare periculum ſui populi, dicens ſe ad interitum cum tota ſua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim ſe negocia eius interpellaturam fuiſſe, ſi in amaram ſeruitutem vendi eos iuſſiſſet, quòd medio erem hanc calamitatẽ duceret: nunc verò erare,

An. mundi 3454. Ante Chri. nat. 510.

Eſth. 7.

An mundi 3454. Ante Christ. nat. 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quærente aut Rege, quisnam hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorem talis cōsilij. Tum Rex turbatus, recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam: simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleſtiſſimè, inquit, etiam vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hanc vocem extertito, & ne hiscere quidem valente, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum veniſſet. essēque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo [a] audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussítque vt cōfestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámque ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo insciō conuertit. Atque [b] ita Aman immodicè amicitia Regis vsus periit, & eius facultates eius Reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, annulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regem, vt Iudæis præsentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neque enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis popularibus Rex

a *Amā, odio & consiliū eius in Iudæos in conuiuio patefactū, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardochæo dantur.*

utem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque voluntati eius vlla in re contraditurum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Acciti igitur scribis Regius, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ. quæ sitæ sunt Indiam inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit Rex magnus Artaxerxes mag. stratibus nostris fidelibus Salutem. Multi [a] elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium benignitate percipiũt, non solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã contra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quæ vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atque ita miseros adducũt in salutis periculũ. id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare: &, siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ verbis credere. Náinq. Aman filius Adamathis ge-

An. mundi 3454. Ante Christum natum 510.

a *Regia literapro Iudæorum incolumitate.*

Ann mundi 3454. Ante Chri. nat. 510.

nere Amalecita externi,nõ Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus,atque secundũ post nos locum obtinere,felicitatem suã ferre non potuit,neque sobria mẽte magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias,& eo cui vitam & imperium debeo,benefactore ac seruatore Mardochæo priuare mẽ voluit simũlq; vitę ac regni socia Esthere,malis artibus peritis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos nõ malos esse compertum habeo,sed optimis institutis viuere,ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, non solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus continetur literis,per Amanem ad vos transmissis, quibus mentẽ adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciem molitus est,cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeoq; vt transcripris in plurima exempla & per totã nostrã ditionẽ vulgatis his literis,Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eisque sitis auxilio vt possint pœnas sumere de illis,qui eorum aduersus temporibus iniurias eis facere ausi sunt idq. decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus eã diem pro internecina salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumentum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus,quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus. per inobedientiam facere

facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atque hæ literæ proponantur per vniuersam nostrã dictionem, & accingant se vtique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis continuo veredarij per omnes vias dimissi sunt. Mardochæum verò cultu regio coronáque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudæi, felicitatẽ eam sibi quoq. cõmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudiũ quasi noua salutis luce oborta dum per singulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudęos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentiũ, metu eorum circumcidẽtes verenda, securitatẽ sibi hoc pacto quærerent. nã ad decimam tertiam diem mẽsis duodecimi qui Hebręis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur. perlatæ regiæ literæ animabant Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impunè sæuirent. quo factũ est, vt procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, Reges in precio Iudæos haberẽt, omnibus modestiã indẽte metu ex Mardochæo. post diuulgatas enim vbique regias literas, etiã apud Susa interfecerũt a Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cũ Rex coniugi indicaret cædẽ intra mœnia numerũ, nam incõpertũ esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétque eequid amplius vellet, potiturã enim cupitis: rogauit illa vt permitteret Iudæis sequenti quoque die in reliquias inimicorum ad eundẽ modum desæuire, & decẽ Aman nis filios in crucẽ agere: & id quoq. Iudæis concessum est, Rege nolente Estheri in vlla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecentos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia verò oppida eodẽ Iudæorũ incursu perierũt LXXV. millia

Anno mũ. 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a Iudæi vltiscuntur inimicos suos.

An. mundi 3454. Ante Christ. nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequēte verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoque quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de conuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitque Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerēt, & posteritati quoque traderent, vt sempiternū id festum ad perpetuam rei memoriā maneat. Æquum nanque esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tā suæ liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriā celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phtūræa [a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm [b] Mardochæus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiam vitæ socius: quorum opera Iudæorū res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atque hæc ferè sunt quæ sub eo Rege genti nostræ euenēre memorabilia.

[a] *Phturæa festa.*

[b] *Mardochæi auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis inimicis exercitus fuit imperium, multis iniuriis Iudæos afficit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

POst [c] Eliasibi autem Pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius iure susceptū hæreditario: & huic quoq. defuncto successit Ioannes filius qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis ea piarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt pro singulis quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderentur. idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater

[c] *Fratricidium à Ioanne Pontifice perpetrati taxatio Græca.*

frater Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum esse pollicitus. hac fiducia Iesus cùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo perimeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negocia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. Ante Christ. natũ 380.

a *Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiã vxorẽ duxit.*

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

PEr b idem tempus Philippus Macedonum Rex apud Ægeas oppidũ à Pausania Cerastę

b *Alexandri post obitũ Philippi Macedonum Rex.*

An. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptu periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus a Granicum flumen cum Darij ducibus vicit egr gie: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ducto q. pe Cariam exercitu inuaſit in Pamphyliam, ſicu alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Laddi Pontificis fratrem & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, tali gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidam contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis, poſtulabant igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eum arceret, profectus[a] Manaſſes ad Sanaballetē ſocerū, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamē propter eam priuati ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum, modò filiam ſuam vxorē retineat: ædificaturúmque templū Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: idq. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cúmque[b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi conſugiis, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

[a] *Manaſſes ſacerdotium ob exteram, ſi retineat, fœminā ab eo remouendus ſpe maioris boni neglexit.*

[b] *Apoſtaſia ſacerdotum.*

hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbente eis & pecuniã & agros ad colendũ & domicilia, ac modis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victis ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet. contractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totam Asiã sibi subiicerent. Itaq. vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat nõ ipsi tantùm, sed & omnibus Asiaticis; ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cum Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascũ, & occupata Sidone, Tyrũ quoque oppugnabat: scripsisq. ad Iudæorũ Pontificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nunc det Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim vt illum non pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idq. ratum fore: quãdiu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: minatus est tamẽ hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

An. mundi 3630. Ante Christum natum 334.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a Victoria Alexandri à Dario reportata.

Anno mundi 3630. *Ante Christ. natum* 334.

non parcens labori tandem Tyrum expugnauit & constitutis in ea rebus Gazã profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectũ obsedit. Interea Sanaballetes ratus iá adesse tẽpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia in Alexandri castra se contulit. cúmque offendisset eum Tyri oppugnationé aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisisset, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum exstruere. idque fore in rem ipsius Regis. si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus faceſſant, quemadmodum soliti sunt Assyriis impetantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimũ hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimans, Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballætes fato functus est: Alexander [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Põtifex postquã hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniés quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a *Manasses voti sit compos.*

b *Alexander Hierosolyma obsidere volẽs, Põtificẽ obuiã euntem honorificè excipit, ob visionem eodẽ habitu ante oblatam.*

bus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei pro uidentia. Experrectus autem è somnis lætus ci uibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadam noua & venerabili vsque ad locum qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quòd ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

An. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

An. mundi 3630. Ante Chri. nat. 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comitem complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensóque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum feciſſet eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sichima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eúsque

[a] *Alexander in tẽplo Hierosol sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit.*

[b] *Samaritæ rebus secundis Iudæorũ amici.*

filiis

filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui reducendo. Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes Regi occurrerunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatíssque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes dimiserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se factutum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam nec se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidé se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum [a] verò in Gazizio monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dicitans. eodemque verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

An mundi 3632. Ante Christ. natũ. 332.

a *Templum in monte Gariz in.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ptolemaeus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudaea, multos inde in Aegyptum traduxit.*

II. *Ptolemaeus Philadelphus Iudaeorum legem in Graecam linguam vertit, & multis eius gentis captivis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.*

III. *Quomodo honor à Regibus Asiae Iudaeorum genti habitus, & in civitatibus ab illis conditis, ius civium ei concessum fuerit.*

IIII. *Iosephus Tobiae filius imminentem Iudaeis calamitatem depellit, amicus Ptolemaeo Regi factus.*

V. *Amicitia & societas Lacedaemoniorum cum Onia Pontifice Iudaeorum.*

VI. *Iudaei seditionibus agitati, Antiochi opem invocant.*

VII. *Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius urbis dominio, templum etiam spoliaverit.*

VIII. *Antiocho vetante Iudaeos uti patriis legibus, solus Assamonaei filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.*

IX. *Matthia defuncto Iudae filius succedit.*

X. *Apollonius Antiochi Dux in Iudaea proelio victus occiditur.*

XI. *Lysia & Gorgia contra Iudaeos expeditiones & cladet.*

XII. Quo-

XII. *Quomodo diuisis copiis Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.*
XIII. *Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.*
XIIII. *Antiochus Eupator profligato Iudaeorum exercitu Iudam in templo obsidet.*
XV. *Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*
XVI. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudaeos missus infecto negocio ad suum Regem reuertitur.*
XVII. *Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, vna cum eum vniuerso exercitu internecione perijt.*
XVIII. *Bachidis denuò missi contra Iudeam victoria.*
XIX. *Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonũ Rex in suã potestatem redacto Persarũ imperio, & constitutis, vt iã dictum est, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lysimachus Hellespontum, Macedoniam Casander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soto-

a *Mors Alexandri, & bella inter successores orta.*

Anno mundi 3643. Ante Christum nat. 521.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit Est gens quæ Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariāque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamen continuæ fuerūt inter eorū posteros & Samaritas institutа patria peruicaciter retinentes: pugnabántq. inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non

a *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptū abducuntur.*

b *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas: Samaritæ contrà in monte Garizin eas mitti debere contendunt.

Anno mundi 3680. Ante Christ. nat. 284.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operã, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam compactasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: essèq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & characterę, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidam Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiam admodum carus cum iamdudum animum haberet rogare tum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi*

An. mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis sanctitum Sosibio Tarentino & Andrea cõsilium hoc communicat, multum obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiuuent: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum: sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, Paruâne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

sensu iussit, vt quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretū publico edicto propositurum se esse pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cōprehendebātur non hi solū quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cū eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiúsq. vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuendi ti sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cętero stipendio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hāc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudęos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddit, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit: cuiuis deferre liceat, multandum facul-

a Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.

An. mundi 3684 Ante Christ. natũ 280.

tatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen disertè cautum esset illis quoq. qui vel antè vel pòst capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitq. vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar, & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq. factũ est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstãtia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia[a] mandasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cũ sint, intelligi à nobis non possunt, sunt etiam negligentius quàm pars est habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem

a *Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.*

continent, vt pote diuinitus proditã. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quod sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorum Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos. ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Pontificem, de hac re scriberent, simulq. per easdem literas certiorẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ pristinæ libertati redditis. Præterea[a] ad sacrificandos erateres & phialas aĩ libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Ascarum, in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecunias pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum pie coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex[b] Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutẽ. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dũ rerum potirentur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos in pretio habuit, aliorũ opera in militia vsus

Ann. mundi 3684. Ante Christum natum. 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Billiorũ petit interpretes.*

Anno mũdi 3884. Ant. Christ. nat. 280.

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui. restitutis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia quã me dignatus est rebus præfice re. Ergo vt & his & reliquis per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam verrere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mittò autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitum, & Aristæum, mihi carissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quam potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: Acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & cratteras quinque, & men-

a *Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.*

& mensam dedicandam, centúmque illa talẽta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuáque amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid prẽter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nõ debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quãobrem continuò pro te, sororéque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tã felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transcripta lege ad nos eam tuto remittas vnà cum eius deportatoribus benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt licet adscripta fuerint in epistola. donariorum[a] tamen, quæ Rex Deo misit, ornatum & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis ergà Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua existimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis liberalitas: primúmque [b] mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura quódque maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

Anno mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege tẽplo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

Ann. mundi 3684. Ante Christ. natũ 280.

magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus post hac esset vtil s. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent ac primum constituto mensę modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei primum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturam habebãt reticulatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent tr ãgulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. Loricæ verò pars interior ad mensam vergẽs egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hæ totæ essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis ẽtr bus angulis pari mensura oculis subiiciebant. Reticulis autem illis sculptilibus insertæ erãt gemmæ preciosæ partibus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gẽmis pulchris ouali specie distinguebatur, in ercurrente densa scriptura v garũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis & spicis emergentibus, & malis punicis insertis

quæ

quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem nativum fructuum referentibus, & auro circumtotam mensam revinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum virgatis peræquè sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensæ lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mēsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquam stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, aliisque generibus quæ vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum verò resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin in rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erántque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabátque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione depre-

An. mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

Anno mundi 3684. Ante Christum natum 280.

hendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commensi & ornamentorum splendore magis esset conspicienda.

a *Craterea aurea duo.*

Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ à basi vsque præcinctoram, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie intersuenientes. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusque erat hic, amplitudo verò quæ amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant, certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabãtur in opere. atque hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum

b *Craterę argentea.*

c *Triginta phiala.*

d *Ptolemæi sumptus & diligentia in templi decorationem collata.*

tanum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex[a] cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eisque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea scisciando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Pontifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt verò ex involucris deprõptos obtulerunt, multum diúque mirat'us membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque seniores eorúmque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussísque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de ea re, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoque compellaret. diem quidem aduent'us eorum tam gratum sibi confec'us est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam

Ann. mundi 3684. Ante Christũ nat. 280.

[a] *Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

colere se velle promitteret. fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluítque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis aliísque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stãs in medio precatus est omnia fausta Regi simul atque subditis: applausúmque & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cúmque Rex siluisset quantũ satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cõsuetudine per duodecim dies instauauit

a Conuiuium Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.

rauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorum aduẽtu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussítque datis prius in singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum & pontẽ qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauítque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur [a] interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudęis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauítque vt etiam

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a Translatio Bibliorum in Græcam linguam.

Ab mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilque ex ea mutari liceat. quæ sententia, cum omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuũ. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoque suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitque de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quædam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atque etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eásque voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto desti iisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit

[a] *Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.*

iussit diligenter, vt incorrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cõmodum fore quàm honorificum. Nũc enim æquũ esse vt remittantur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq. remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulisque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitque eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

a *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque b Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitque pari ibi cũ Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege cõcessæ.*

An mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde [a] imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenſes rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorũ principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutum voluerunt: idque nec ita propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quam præſentis offenſionis, aut gratiæ quã hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquũ ſpoliari ſuis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quã eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quẽ Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deueniſſet, vicerunt cauſam Iudæi: obtinuerũntque vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negociũ. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartum ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirati non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat Veſpaſiani

a Ius ciuitatis Antiochia, Iudæis conſeruatũ.

b Marcus Agrippa.

ſpaſianũ verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tanta belli certamina nihil im moderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho [a] Magno in Aſia regnante in continua vexatione tam Iudęa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiúſque filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vinceretur, malè mulctarentur, non aliter quàm nauis fluctibus vtrinque oppugnata, inter proſperã & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudęam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtram gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cúmque recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyriæ ſimul & Samariæ, Iudæi quoque vltrò deditionem fecerũt: receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictum impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquũ ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant, in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar ſubiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemęi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit. ac paulo poſt in eodẽ libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanęam, Samariam, Gadaram & Abila

An. mundi 3684. Ante Chriſt. nat. 280.

a *Antiochus Magnus rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epiſtola.*

Ann. mūdi 3760. Ante Christ. nat. 204.

recepit: mōxque Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templū accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tēpus differre. & hæc quidem Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutem. Quoniam Iudęi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperunt senatu obuiā progresso, exercituíque nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectā, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergo pręberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similam secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, volóque vt hæc eis præbeātur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ædificare opus fuerit lignorum autem materies comportetur tàm ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis á vectigalibus: quæ immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariū, & si quod est tributum aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperberetæum

tæum mensem eò se habitatum contulerint, im munitatem omnium tributorum vsque in trien nium, remittimúsque eis in posterum tertiã par tem tributorum, in præteritorum damnorum cõpensationem. Et quotquot ex vrbe abrepti ser uiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse li beros, ac bona quoque eis restitui iubemus. Va le. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorẽ templi per totum suum regnũ proposuit tale: Nemini[a] alienigenæ liceat intra septa tẽpli ingredi contra voluntatem Iudæorũ, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Ne mo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pãtherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiusuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere, ac neque pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliũ drachmarum argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimoniũ, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapis ductantem exercitum, iussit quosdã è nostratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiam mittere, scribens in hunc modum. Rex[a] Antiochus Zeuxidi patri salutem. Si vales, benè est, ego quoque valeo. Quia quosdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiam incolunt duo millia familiarum cum tota suppellectili cõtraducere,

An. mundi 3760. Ante Christum natum 204.

a *Antiochꝰ Magni in honorem tẽpli edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidẽ epistola, in qua honorificam Iudæorum mentionem fecit.*

An. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerũ custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ędificandas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vineis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuat tua quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo coniunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suę quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata erat pecunia, conferebant eam in regium æratiũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati fæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

a *Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.*

b *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hedio & Ruffinus cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrẽ Philopatoris. Qui[a] missoHierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regioné eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audiẽtes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

An. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Ægypti, Regem non soluendo tributũ, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. IIII.

IOsephus[b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris. Tobia patre natus è sorore Oniæ Pontificis cum indicio mattis cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administratione & Pontificalem honorem acceperat. Quòd si tã to amore pecuniæ teneretur, vt propter eam suspiceat, & patrium & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ Oniæ verò dicente neque principatum se motari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quũ nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere Quo annuẽte ascendit in templũ & aduocata concione, hortatus est eos, ne terrẽ tur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa,

b *Taxatio Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

An. mundi 3770. Ante Christ. natũ. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem conceperent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem & causam eorum bona fide actutum, persuasurúmq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, latéque per alios quot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ veniret, operámque suã obtulerat: effecturũ enim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impetraret facilè. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui venturũ aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curã propter Pontificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq. iuuenem assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam instructus ad profectionẽ iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexãdriam. Fortefortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirẽt omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vendebat oppidanorum potẽtioribus. hi videntes Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam qui cùm apud Alexandriam audisset [b] Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cũ Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) cõspicatus

[a] *Legatus regius honorificè exceptus, Iosephi liberalitatem apud suos prædicat.*

[b] *Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorificè excipitur.*

An. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

picatus eum Athenio mox Regi notum reddi-
it dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bo-
itatem ac liberalitatem Hierosolymis reuer-
us tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus
x prior eum salutauit, & currum iussit conscen-
lere. quo facto Oniam accusare cœpit. At Iose-
hus; Danda est, inquit, senectuti venia. Scis e-
im quòd senes & pueri eundem habent ani-
num. Nos autè iuuenes officio nostro non dee-
imus, vt nihil de nobis meritò possis cõqueri.
Ex hoc primo colloquio Rex degustata iuuenis
iuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eũ
liuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhi-
beret, quòd cùm primates Syrorum viderent a-
pud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque
dies auctionis venisset qua addicenda erant
vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque
patriæ: & cùm octo millia talentorum colligе-
rentur è vectigal ibus Cœlesyriæ Phœnicésq. &
Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat
illos licitatores, tanquam de cõposito, tam par-
um Regi precium promitterent. Se enim para
tum duplum numerare, relictis Regi damnato-
rum confiscationibus, quæ prius publicanis sole
bant accedere. Rege verò libenter hæc audien-
te, & vt amplificatori redituum suorum addi-
cturum se promittente. rogante tamen ecquos
fideiussores haberet, festiuè respondit daturum
se homines probos & honestos, quibus non gra
uaretur credere. Quos vt proferret postulatus:
Ne, inquit, Rex dabo, tuámque coniugé, vt alter
alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens
permisit eum absque fideiussione habere vecti-
galia: id quod valde molestum fuit his qui post-
habiti fuerant, non sine pudore in patriam re-
uertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege
duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt

a *Vectigalia Cœlesyria Iosepho addicuntur.*

An. mundi 3770. Ante Chri. nat. 194.

posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mortuatus Alexandriæ ab amicis regis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solùm nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorum primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regiam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc[a] audito Syri exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ pertinaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem misit: cóparatísque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiã vsus est, prudenter existimans optimũ esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus, multa[b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi conciliãs. Vsus est autẽ ea prosperitate per annos XXII. ex vna vxore procreatis septẽ filiis. Suscepto[c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occasione duxit coniugẽ. Cùm aliquando veniisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei.

a *Ascalonitæ & Scytopolitæ ob tributum non solutum puniti.*

b *Iosephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

ret ei, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quàm fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eáque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia, quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatiẽtiam indocti domũ reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrem mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decẽ iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis

An. mundi 3770. Ante Christum natum 194.

An. mundi 3770. Ante Christ. natũ 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, iuga ho modo bobus aptauit: & hoc modo arata terr quã pater proscindi iusserat, sementéque facta domum rediit. Pater autem reuersum exoscul tus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanum filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quida nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius; versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatẽ iam grauãtẽ domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorũ animos, nam quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim a eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem suscíperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquãdiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum Regi id quod inueniret pulcherrimũ & pretiosissimũ. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij cõsilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum

a Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.

tempus

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: mòxque[a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxum perdere: monebátque vt se quæreret exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in alium vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mitari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátque vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille[b] contrà Regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito templo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regem saluasse, expectantem dona quæ offerret Regi de parenti suo bene merito. Seruum autem iure se puniisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, exspectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puerò animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis ado-

An. mundi 3780. *Ante Christum natum* 184.

a *Insidiæ Hyrcano clàm structæ.*

b *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An mundi 3780. Ante Christ. nat. 284.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. I
lapsis deinde tribus diebus, salutatutus Reg
accessit: à quibus libenti animo exceptus, & n
sæ communi est adhibitus, in parentis sui grat
móxque clam aditis negotiatoribus emit ab e
centum pueros formosissimos & literatam p
ritissimos, talento singulos, & totidem puell
eodem precio, tum vocatus ad conuiuium re
giũ cum Principibus, infimo loco iussus est a
cumbere propter ætatẽ posthabitus ab his que
rum hoc erat officiũ. reliquis autem conuiui
ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum
congerentibus, Tryphon quidam quo plurim
in conuiuiis Rex delectabatur propter scom
mata & facetias hominis, rogatus à conuiuis a
Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quã
tum ossium ante Hyrcanũm iaceat. Hinc igitu
collige, quod & pater eius totam Syriam it
spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carni
bus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & ro
gante Hyrcanum: vnde illa ossium congeries. N
[a] Hyrcani facetiæ. hil [a] mirum, inquit, domine. canũ enim est oss
vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciun
vultu commonstrans reliquos, ante quos ni
hil erat ossium. Homines autem comesis carni
bus solét abiicere ossa, quod & ego homo cum
sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem
iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Se
quẽti verò die aditis Regis amicis & aulicis po
tentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famuli
autem eorum expiscatus est, quidnam oblatur
essent Regi in festo natalitio. Illis referentibu
hunc daturum talenta duodecim, alium rur
sum aliud pro suis quenque opibus: simulauit s
dolere, quòd non haberet vnde tantundem la
giti valeat, nec vltra talenta quinque nume
ro. idque mox famuli renunciauêre domini

Illi

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Ioseph⁹ propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémque puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. amicos quoque Regis & ministros multorum talenterum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcūque vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus commē daret per literas. Itaque honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendatitiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorē multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiam proficisci & de medio illum tollere: ne patre quidem inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus. eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorū comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaserūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm excipereturà nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

[a] Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.

[b] Hyrcanus à fratribus in itinere circumuento, strenuè sese defendit, quosdam etiā è medio tollit.

Anno mundi 3780. Ante Christ. natum 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hyrcani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde victa perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 1. *Maccab.* 12.

[c] REX Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam in qua inuenimus cognationem interceßisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demoteles est qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula scripta, & obsignatas aquæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidem hæc continebat. Iosepho [d] autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans. assiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens.

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit.*

abſtrahens. Ædificauit [a] etiã caſtrum munitiſſimum, è marmore candido exſtructis vſque teſtum eius parietibus, habentibus inſculptas diuerſorum animalium effigies enormi magnitudine: ídque ædificium foſſa profunda & aquis plena circumdedit, & oppoſiti montis prominentem petram perforans, ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine. aulás etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuiis, diætáſque alias & cubicula: ſalientium etiam aquarum eò tantum induxit copiam, vt loco voluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent: ídq. de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis ſpacioſis ornauit &, locũ hoc pacto inſtructum & abſolutum vocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem ſitæ, non procul regione Eſſeboniti de: præfuítque illi tractui per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: poſt cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum ſucceſſit, qui cognominatus eſt Epiphanes. Mo-ritur etiam Ptolemæus & ipſe eodem cognomento Epiphanes dictus, ſuperſtitibus duobus illis impuberibus: quorum [d] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Phyſcon. Hyrcanus [c] autẽ videns præpotentem Antiochũ, & veritus ne in poteſtatem eius reductas poſſias daret eorum quæ contra Arabes auſus fuerat: ipſe ſibi manus intulit: poſſeſſionem verò eius vniuerſam occupauit Antiochus.

Anno mundi 3780. ante Chriſt. nat. 184.

a *Hyrcanus munitum caſtrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Phyſcon.*

d *Hyrcanus ſibi ipſi manus infert.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

Iudæi ſeditionibus agitati Antiochi opem inuocant.

CAP. VI.

Anno mundi 3790. Ante Christ. nat. 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cõtulit, quòd filius superstes etiam tũ esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic[b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationem: móxq. in Oniã fratrum minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filii, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitatà[c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populos in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorũ vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq. eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere. quod[d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq. non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus[e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus[f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinquêret, sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæi ac tem-

1. *Mac. 1.*

a *Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in eius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Anno mundi 3796. Ante Christum natum 168.

Quemadmodum Antiochus, ducto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio templum etiam spoliauerit.

CAP. VII.

RVerſus ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptísque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mẽsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quãdo ne his quidẽ est parcitum, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо cõstabant, euacuatis etiam thesauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptáq.

a Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.

Anno mundi 3798. Ante Christum natum 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleſtiſſimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoq. ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exſtructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus eſt etiam grauem pœnam, ſi quis liberos circumcideret, conſtitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea seruando detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel ſponte vel metu ſupplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erant & generoſæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentata ſibi per aduerſarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæſi & laceràti corpora, viui adhuc & ſpirantes ſuffigebantur crucibus. Vxores autem eorum, & circumciſos liberos ſtrangulabant, iuxta mandatum Regium: & ſuſpendebant à crucifixorum parentum cervicibus. abolebatur etiam vbicunque repertum eſſet ſacrum volumen aliquod, & ipſi apud quos inuentum eſſet mali malè peribant. Samaritæ autem videntes in tali calamitate conſtitutos Iudæos, non amplius profitebantur ſe cognatos eorum, neque Garizitanum templum eſſe Dei maximi, nihil abſonum facientes à ſuo ingenio,

a *Antiochus abrogato Dei cultu ſumma cũ tyrannide falſum illis obtrudit. arci in hoc præſidio impoſito.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Biblia Satan abolere conatur.*

c *Ingenium Samaritanũ ob quod merito Iudæis exoſi.*

genio,de quo antè diximus:ſed dicentes ſe Me- *An. mundi.*
dorum & Perſarum colonos,vt re vera ſunt,mi- 3799. *Ante*
ſerunt legationem ad Antiochum,cum epiſto- *Chriſt. nat.*
la ſcripta in hunc modum:Regi Antiocho Deo 165.
illuſtri ſuggeſtio à Sidoniis in Sicimis habitan-
tibus.Maiores noſtri compulſi crebris ſuæ regi-
onis peſtilentiis, & inducti veteri quadam ſu-
perſtitione,morem fecerunt obſeruandi eam fe
ſtiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabba-
thum:& exſtructo in Garizino monte templo
innominati numinis,immolauerunt in eo ſo-
lennes victimas.Nunc autem ex quo tibi viſum
eſt in Iudæos , vt eorum malicia dignum eſt,
animaduertere,qui exſequuntur mandata Re-
gia,exiſtimantes nos hæc propter eorum cogna
tionem facere,volunt nos in communem cum
illis cauſam inuoluere,cum ſimus ab origine Si
donij,quemadmodum extat relatum in noſtris
annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorem ac
beneficum,vt mandes Apollonio noſtro præſi-
di,& Nicanori procuratori regio.ne quid poſt
hac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eo-
dem cum Iudæis crimine,à quibus tam diuerſi
ſumus moribus,quàm origine:vtque templum
quod hactenus nullius Dei titulũ habuit,poſt-
hac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto
erimus à moleſtiis liberi,& ſecuriùs intendẽtes
priuatis negotiis,maiora tibi poterimus tribu-
ta ſoluere.Poſt hanc Samaritarum ſupplicatio-
nem Rex & ipſam & talem epiſtolam remiſit.
Rex Antiochus Nicanori.Sidonij,qui ſunt apud
Sicima miſerunt ad nos ſuggeſtionem quam
his literis adiunximus.Quoniam igitur nobis &
amicorum conſilio ſatis approbauerunt, qui in
hoc miſſi ſunt, quòd alieni ſint à Iudæorum
criminibus,& placet illis iuxta Græcorum inſti-
tuta viuere, abſoluimus eos quantum ad hanc

causam & eorum templum attinet quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Ante mundi 3799. Ante natum Christum 165.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus solos Assamonie filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

EOdem[a] tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioarib, Hierosolymita genere erántq. ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæterísque calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patriis legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. veniissent in eum vicum in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eò Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit[b] in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui vole-

[a] *Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus.*

[b] *Apostata à Matthia transfigitur.*

volebant plebem eam cogere: dirutáque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum a dicto comitantibus filiis de sertum se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idem desertum profugerunt, ibiq. vitabant in specubus. Quo audito duces Regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiendi hostiliter: & cum nihil proficeret apud obstinatos, aggressi sunt eos dies Sabbati, & ita vt erāt in speluncis exusserunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Et enim propter religionē diei repugnare nolebant, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorē Sabbathi, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque [b] perierunt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiam elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eúmque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis: aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atq. ita fore, vt vel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq. mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab An-

Anno mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

a *Matth as cum filiis aliisq. nonnullis in desertum se confert.*

b *Iudæi sabbato opprimuntur, quæ clade Matthias fit cautior.*

c *Matthias Idolorū cultū extirpat.*

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 156.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem[a] inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neq. illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderunt hostibus. Præsta te vos mihi germanos filios, contemptáque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legum tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt non grauemini velimmori egregiis facinoribus. Prima autem cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis concedentibus: Simonẽq. fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consiliis: Maccabçũ autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

1. Mac. 3.

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

CAPVT IX.

HÆc locutus filij precatúsq. Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, nõ b multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honoré. Iudas c filius cognomine Macca-

b *Matthiæ mors.*

c *Iudas Maccabæus administrationi rerum præficitur.*

accabæus administrationi rerum præficitur, *An. mundi* 3799. *Ante Christ. nat.* 165.
no 146. qui adiutus impigrè à fratribus, eiecto
ste, & impiis tribulibus necatis, totam eam
rtam, lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIs a auditis Apollonius præfectus Samariæ
traptim contra Iudam duxit exercitũ. Nec
Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio
ictum cum aliis multis interficit, gladio etiam
ius potitus velut opimo spolio. plurimis etiã
ostium vulneratis & castris eorum direptis,
itatus præda redit. Seron b autem Cœlesyriæ
præfectus cognito quòd Iudas multis vndique
d eum consentientibus magnas circa se copias
abeat, & ad confligendum cum hoste idoneas,
lecreuit contra eum ducere, sui putans officij
nimaduertere in rebelles, & contumaces erga
nandata regia. Contractis igitur quibus præ-
at militibus, adiunctis etiam Iudæorum per-
ugis, & impiis, progressus vsque Bethora vi-
um Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas
utem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit
ilites suos parum alacres partim propter ho-
tium multitudinem, partim quia ipsi ieiunaue-
ant: hortando addebat illis animos, affirmans
on in numero militis sitam victoriam, sed in
ictate erga Deum & fiducia: idque compertum
lurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta
rma pro legibus suis & liberis ferentes multa
epe hostium millia profligauerint. Inuictum
nim robur esse innocentiæ. His dictis persua-
t, vt non detrectarent prælium & collatis cum
erone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

a Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a Iudæ Maccabæus Apollonium præfectum Samariæ vincit.

b Seron Cœlesyriæ Præfectus in Iudæam mouet ab eo fugatur.

An. mundi 3799. Ante Christ. natũ 165.

citum. Prostrato enim duce omnes in fuga sp
salutis posuerunt: quos persequutus vsque ad
campum occidit ex eis octingentos: reliqui e
uaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgie contra Iudæos expeditiones & clades.

CAP. XI.

a Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

AVditis [a] his Rex Antiochus vehementer i-
ratus omnes vndique copias contraxit, cõ-
ducto etiam mercenario ex Græcia milite, pa-
rans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúm-
que numerato stipendio videret thesauros suos
exhaustos deficere: nam neque tributa omnia
reddebantur propter crebras rebellationes gẽ-
tium, & ipse vir magnanimus ac munificus non
erat contentus ea quæ tũm aderat pecunia: de-
creuit adita prius Perside regionis eius tributa
exigere. Commissa [b] igitur rerum administra-
tione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis
Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratẽ sitæ sunt
curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque
& elephantorum parte, iussit vt Antiochum fi-
lium diligenter educaret vsque in suum redi-
tum: eidémque mandauit, vt subacta Iudæa, &
habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret
Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His
mandatis profectus est in Persidem 147. anno,
& traiecto Euphrate ascendit ad superiores Sa-
trapias. Lysias aut delectis ad hoc negotium exi-
miis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo [c] Do-
rymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributis-
que eis peditum quadraginta millibus, equitum
septem millibus, in Iudæam misit eum exerci-
tum, qui vsque Emaunteni vrbem progressi, in
campestribus eius castra metati sunt: vbi con-
uenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vi-
cinis

b Antiochus Lysiæ rerum administrationem: prouincias & filium cõmittens in Persidem proficiscitur.

c Ptolemæus Dorymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.

elnis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirét captiuos numerata pro eis pecunia Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quíve agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum[a] socij tempus nobis dabitur ad virtutem & periculorú contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionem quidé tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriam. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

Ann mundi 3800. Ante Christ. natũ 164.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

2 *Iuda ad milites oratio.*

1. *Mac. 4.*

Ann. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd abfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supereſſe dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus cõserere, trepidè se retro in tutum receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacintho & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysiæ exercitũ vincit.*

b *Iudas ingenti præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractísque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus & cum videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderent [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenissent templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela fortibus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituxit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellæum Mace-

Ann. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

a Lysias iterum in Iudæã mouet, & quinque milia militum amittit.

b Hierosolymitanũ templum lustratum.

Anno mũdi 3801. Ante Christum nat. 163.

dones nominant, accendunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrati: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitque Bethsuram oppidum, vt eo tanquam arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressérunt: cum [c] quibus Iudas assiduè

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

Dan. 12.

b *Festiuitas tẽpli recepti institutã.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Rufino Cap. 11. 1. Mac. 5.

assiduè bellum gerens conabatur eorum incursationes comprimere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductísque in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, quærentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Ann. mundi 3801. *Ante Christũ nat.* 163.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyries & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

IVdas[a] igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse[b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat vitium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

a *Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.*

b *Iudas & Ionathas Iudæi in oppido Galaditico suppetias ferunt.*

Ann. mundi 3801. Ante Christ. natũ 163.

reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a] eo itinere Bataſam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsisque ad vnũ puberibus tecta, igni subiecto, concremauerũt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cum mane peruenisset, offendit hostẽ iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussóque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonã ac fidelem operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rasam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent arce-

a *Bæraſa oppugnata & concremata.*

b *Iudas obſeſſis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites victi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaſpoma & Boſora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

arcerentque Iudæos à torrentis transitu, in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium properè contra eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In [b] eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum: occisísque omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuásque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea [d] Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda verò & Ionatha fratre in

An mundi 3801. Ante Christi. natũ 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria, vbi post multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.*

d *Iosephus & Azarias à Gorgia visti, ad duo millia militum amittunt.*

Anno mũ. 3801. Ante Christum nat. 163.

Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore patare sibi gloriam, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hęc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq. Iudæ prouidentiâ commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discessissent. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique expugnatáque [c] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, peruastatíque agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

[a] *Chebrõ & Mariſſa expugnata.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

1. *Marc. 6.* [b] *Antiochus Dianæ templũ spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonẽ recipit.*

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Persidę vrbem prędiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem

[c] *Antiochus Epiphanes cum impiger situs, morbum contrahit.*

cum

cum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déque Iudæorum in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eísque & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atque ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. arque his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demirot Polybium Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere. multò verisimiliùs est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

An. mundi 3802. Ante Christ. natũ. 162.

a *Polyb. Megalop de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudaeorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit: traditóque ei diademate regiá que stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ętatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

b *Antiochus Philippum regni gubernatorem constituit, eíque Antiochũ filium tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, Excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa tẽplum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitísq. amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuræis autem fortiter resistẽtibus, & admotas machinas

Ann. mundi 3802. Ante Christ. nat. 162.

[a] *Lysias Antiochi filiũ Regẽ cõstituit. eiq; Eupatoris cognomen imponit.*

[b] *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

[c] *Iudas Machabæus arcem oppugnat.*

[d] *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

nachinas per excursiones igne concremãtibus, nultum temporis contritum est in hoc obsidio. udas [a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus astra posuit circa fauces quasdã dictas Bethzaharia, dissitas ab hoste septuaginta stadiis. At ex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas auces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit re compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter loco um angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille pedibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabãt, conspicatus excellẽtem elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interiit genero sè inter acerbos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcẽ tenum oppugnatione aggredi. Antiochus verò

An. mundi 3803. Ante Christ. nat. 161.

[a] *Iudas cum copiis ad Bethzacharia Regi obuiam proficiscitur.*

[b] *Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.*

[c] *Iudas Hierosolyma se recipit, eúmque sequitur Antiochus.*

An. mundi 3803. *Ante Chri. nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum commeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus, seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit tempi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & annocarent multa regni negocia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

a *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

b *Templum Hierosoly. obsessum.*

c *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Ann. mũdi 3803. Ante Christ. nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex missō caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémque vi uendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audien- tes, accepta in hoc fide & iureiurando interposi to, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm in gressus vidisset locum egregiè munitum, viola- to sacramento iussit suum exercitum, vt solo æ- quaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dice- batur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu de cennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pon tificatum [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philip pum iam occupasse tyrannidem, bello victum & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiũ Alcimo de- disset nihil pertinenti ad cognationem Pontifi- cum, Lysia suadente vt transferret eum hono rem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleo- patram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cũ Iuda fœ- dus facit.*

b *Antiochus murum quo templum se- ptum erat, solo æquat.*

c *Onias Pon tifex, qui & Menelaus, à Rege ab- ducitur.*

d *Iesmon siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio af- fectus*

f *Onias Pon tifi x filius in Ægypto templũ Hie rosolymi ta- no simile ex- truit.*

locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

Bacchides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus cap. 15.

EOdem[a] tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq. diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis commentariis diximus. Ad[b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántque vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognoscere quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditóque exercitu, iubet vt Iudæam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitans eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratia.

a Demetrius Tripolim aliásque Syriæ urbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.

b Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timẽtes ab Alcimo propter cõmunem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurando, nihil malise passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides[a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eũ accederent, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho, cõprehendit multos perfugas[b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volens Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse populariũ beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat, horũ e plerique erant impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At[d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Qui[e] videns se viribus impar esse, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat contra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

An. mundi 3804. Ante Christ. nat. 160.

a *Bacchides multos sibi credentes interfecit.*

b *Bacchides magnã tyrannidem in Bethzecho exercet.*

c *Alcimus populares auras sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentiæ resistit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus vnà cum vniuerso exercitu interneciene periit.

CAP. XVII.

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. 1. Mach. 7.

[a] *Demetrius Nicanorem contra Iudã mittit.*

DEmetrius[a] verò ne suis quidem rebus tu existimans si ita Iudæ vires augeri finere Nicanorem mittit, amicorum carissimum mul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti mes fuerat: attributóque quantum satis cont Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcend cum ea gente bellum gerete. Is profectus Hier solyma, &[c] primùm dissimulans hostem, decr uit specie pacificatoris dolo Iudam interciper aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire d berent aleam paratum se illi cauere iureiuran do sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. I hoc enim tantum se venisse cum amicorũ com tatu, vt mentem sui Regis ei notam facere quàm propensus sit in fauorem Iudaici generi hac legatione persuasi fratres, nihil amplius h stile suspicati, data viciſſim & accepta fide ex ceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu Cúmque post primam salutationem colloque retur cum Iuda familiariter, signum quoddan suis dedit vt eum cõprehenderent. Ille matur intellectis insidiis properè ad suos refugit: & d tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se verti Commisso deinde prælio propè vicum Capha salamam, inferior inde discedens Iudas in Hie rosolymitanã arcem compulsus est. Reuertent inde prætet templum Nicanori sacerdotes fac sunt obuiam, ostentantes victimas, quas se dic bant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij ac[c] Nicanor ne à conuiciis quidem in Deũ tem perans, minatus est nisi populus Iudam sibi tra deret, breui se reuersurum, & in templum i

[b] *Nicanor hostẽ dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur.*

[c] *Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.*

psun

ipsum sæuiturum, ita vt ad solũ vsque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma, at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt særatam sibi ædem vnà cum suis tutoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadiis d. stanté ab hostibus, habens circa se non plus mille militũ. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, néve cogitent cũ quàm multis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaq. edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: inóxq. vndique armati prosilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis [b]Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, san-

An. mundi 3804. Ante Chr. st. nat. 160.

a *Nicanorẽ & copias Iudas in fugam vertit.*

b *Adar, Martius.*

An. mundi 3804. Ante Christ. natũ. 160.

ctorum vatum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per[a] quem repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus miserè periit, post exactum in Sacerdotio quadriénium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Perseum, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorũ amicitiã. Missis[b] igitur in hoc Romam duobus exami-corum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem recipere tur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultũ de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatũ est in Capitoliũ, cuius exemplar in Iudæam missum est. erat[c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditioni cum Iudæis bellum gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cõtra eum sint auxilio. Quod si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romani sententia: ídque ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleasari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alcimus Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. *Mac.* 8.

b *Iudæa fœdus facit cũ Romanis.*

c *Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Bacchi-

Bacchidis denuò missi contra Iudaam victoria.

CAP. XVIII.

An. mundi 3804. Ante Christ. nat. 160.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & b cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum verò duo millia, cum Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidã territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maximè in tali temporis angustia, decreuit c cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirent pericula iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriã ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit. vt intrepidè exspectarent conflictum hostium,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. *Mac.* 9.

a *Bacchidẽ Demetrius cum copijs in Iudeã mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iuda occurrit.*

c *Iudas paucis militib. numerosum exercitũ aggredi conatur.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea d Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & cũ Iuda signa confert.*

An. mundi 3804. Ante Chri. nat. 160.

inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios; & post hos robur phalangis Macedonicæ; ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idem & Iudas fecit collatísque signis certatum est vtrinque acriter: donec vergẽte iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perrupṫque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt, qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autem & Ionathas fratres inducis factis recepto Iudæ cadauere, delatũ in Modim vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquã multos dies honorauerunt eius memoriã. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Mathiæ patris nullum vnquam pro libertate populariũm defugit aut laborem aut periculum: quãpropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triẽnium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

[a] *Iudas hostium Phalãge perrupit, quosdã trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.*

[b] *Iudas in Modim sepultus.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas festum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traducit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui pius cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIIII. *Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a Iudæi à profugis & seruitia cœa Macedonica factione se adiũxerãt.

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ demũ̀ receperit, & quo pacto dux & propugnator eorũ Iudas post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post a eius obitum quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant

nfestabant reliquos populares: ita vt acceden- *An. mundi* e etiam fame, quæ tum fortè regionem eam otam occupauerat, multi non ferentes gemi- iatum infortunium, hinc à penuria, inde ab duersariis ingruens, coacti sint adiungere sè fa tioni Macedonicæ Bacchides autem conuoca- is ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni atriæ profanos ritus prætulerant, his admini- trationem regionis commisit: qui comprehen- is Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradi erunt, & is tortos primùm cruciatósq. ad libi- um. postremò[a] omnes ad vnũ enecabat. In hac anta calamitate constituti Iudæi, quantam post aptiuitatem Babylonicam nunquam experti uerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, eriti gentis interitum adiuerũt Ionathan eius ratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, ui ad extremum halitum libertatem propu- nãs præclaris conatibus sit immortuus: nec fi- eret totam gentem sine præside venire in ex- remũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ e vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & isus[b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cõ nunibus Iudæorum suffragiis administrandæ nilitiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides eritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ xhibeat Regi & Macedonibus, quemadmo- um antè Iudas fecerat, decreuit[c] eum dolo tol ere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Si nonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè mo- iri assumpta sociorum manu in desertum vr- i vicinum celeriter refugerunt: & cum venis- ent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi mo abantur. Porrò[d] Bacchides sentiens eos timere in desertis illis latitare, duxit contra eos om es suas copias, & positis vltra Iordanem castris onfluentem illuc militem recipiebat. Ionathas

380. *Ante Christ. nat.* 159.

[a] *Bacchides Iudæ fauto res interfi- cit.*

[b] *Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

[c] *Bacchides Ionathã tol lere cona- tur.*

[d] *Bacchides copias con- tra Ionathã ducit.*

Anno mundi 3805. ante Christ. nat. 139.

autem cognito illius aduentu, misit fratrem suũ Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erãt enim amici, sed[a] in itinere inuaserunt eum Medabenses Amaræi filij, direptísque impedimentis & quicquid secum defetebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis; cuius facinoris paulo post pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votísq. Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cõmiserunt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostib. non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex earum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Betheron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas prædiis, res Iudæorũ inde infestaret excursionibus: sed[c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas, eámq; puellam traducendam

a *Ioannes Iudæ frater ab Amaræi filiis interfectus.*

b *Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.*

c *Hierosolymitana arx munita.*

am cum pompa ſumptuoſa & ſplẽdida. Fratres
utem exiſtimantes oppottuniſſimum ad vin-
ictam tempus ſibi oblatum,& facilè vlturos ſe
iniuriam fratri illatam,verſus Medabam pro
erauerunt,& inſidiis in monte collocatis expe
abant eorum tranſitum. Vt[a] verò in conſpe-
tum venit ſponſus cum virgine & amicorum
omitatu,vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex in-
diis omnes ad vnum interfecerunt,& cum or-
amentis cæteráque prædá reuerſi ſunt voti
ompotes,& egregiè vlti germani interitum de
Amaræi filiis.ceciderunt enim hi non ſoli, ſed
um vxotibus, liberis & amicis vſque ad qua-
ringentorum numerum. Atque ita Simon
um Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, il-
c commorabantur. Bacchides autem per to-
am Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem
uum reuerſus eſt: quo tempore per integrum
iennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit paca-
ior. Tranſfugæ autem & vulgus impiorum
ominum, videntes Ionatham & eius factiõ-
em ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquil
itatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt
Demetrium, vt[b] Bacchide miſſo Ionatham in
oteſtatẽ ſuam redigeret.fore enim hoc perfa
ile,& vnica nocte poſſe omnes eius milites in
perato incurſu opprimi.qui vbi iuſſu Regis in
udæam peruenit,ad omnes eius regionis ami-
os ſuos & auxiliares ſcripſit, darent operam,vt
omprehenderetur Ionathas.Cúmque omnium
nſidiis appeteretur, nec tamen quicquam pro
icerent:cautus enim erat,vt qui dolum præſen
erat:iratus[c] Macedo tranſfugis, putánſq.& ſe
& Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex
eis 50 præcipuos.Ionathas[d] autem cum fratre
& ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Betha
agam,qui in deſerto ſitus eſt:eúmque muniuit

Anno mundi 3805. *Ante Chriſtum natum* 159.

a *Ionathas & Simon in Amaræi filiis Ioannis fratris mortem vlciſcuntur.*

b *Demetrius ſolicitantib. trãſfugu Bacchidem cum copijs contra Ionatham mittit.*

c *Bacchides iratus trãſfugis dum Ionathæ peritiam ipſi non datur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethalaga obſeſſus.*

Anno mũdi 3808. Ante Christum nat. 156.

mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisq. Iudæorum suæ factionis auxiliis contra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perstitit at ille nihil territus restitit acriter: relictóq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu[a] in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret. quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides[b] verò videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

a *Iudas oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit*

b *Bacchides indignationem in trãsfugas effudit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat. 1. Mac. 9.*

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

CAP. II.

c *Bacchides cum Ionatha fœdus facit.*

QVae eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurãdo interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditísque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vsquam posthac Iudæam cum exercitu repetiit.

etiit. Ionathas[a] verò hanc securitatem nactus, degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuerè animaduertens in relionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus. *An. mundi 3813. Ante Christ. nat. 151.*

a *Ionathas apud Machmam digit, patriaque desertores punit.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANnobautem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, propositione militum, qui eam tenebãt præsidio, moréſque Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Incluſus enim in Regiũ quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito[c] igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

b *Alexãder Antiochi Epiphanis filius in Syriam venies, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

CAP. IIII.

MIsit etiam legatos ad Ionathan, inuitans eũ ad societatem & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxilium, idq. eo facilius, quod odia inter se & Ionathã intercesserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperétque Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. 1. Mac. 10.

An. mundi 3813. Ante Christ. nat. 151.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidiis quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erã vehementer sunt territi, quòd Rex Ionathæ exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémq. parẽtibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, sub arbitratu multa in ea vrbe reparãs. nã & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi sensunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præmetu non sustinuerunt præsidia relinquere.

a *Macedonici milites relictis præsidiis Antiochiam sese recipiunt.*

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionatham in partes suas traducit.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quam Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetrium habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam cumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam, Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia[a] iam

b *Alexander Ionathã in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.*

iam dudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera, stolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His[a] litteris acceptis Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennium exactū à Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacerdotiū: móxq. contraxit exercitū, & fabricauit magnum armorū numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse Pontifici & populo in hāc sententiam Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam[b] seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris nō accessistis, equidem laudo vestram fidem, hortórq. vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insupérque salis preciū & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiámq. partē fructus arborei solitā mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque quod in singula capita pēdebatur ab his qui Iudæā incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariā, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sactā esse volo, & ius asyli habere, immunémq. esse cū suis finibus attributis atq. decimis. Arcem etiam eius permitto Pōtifici vestro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

a *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrius se præmissis in amicitiam Ionatha insinuare conatur.*

An. mundi 3813. Ante Christ. natũ 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eiu conſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli c pti, ſeruitutem in noſtra ditione ſeruiunt. in p ſtina m libertatem reſtituo. ac ne iumenta qu dem ad angarias adigi permitto Sabbatis iter & feſtis ſolennibus, & tribus diebus ea præced tibus immunitatem concedo. Eodem modo Iu dæos, qui in mea ditione habitant, liberos & ſi ne moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mec militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. trigin ta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipendiori qua cæteros meos milites. Habebo etiã eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, v patriis vtantur legib., & ipſi & tres attributæ ei præfecturæ: vtq. Pontifici curæ ſit, ne quis Iudæu aliud templum præter Hieroſolymitanum reli gionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos an nos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argenti, & quod pecu niæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Re ges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicún que etiã confugerint in templum Hieroſolymi tanũ, fanúmq: contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quam eorũ facultates. Permitto etiã, vt repatretur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædifi cari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæá apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniantur. Atq. hæc fuerũt literæ ac pol licitationes Demetrij. Alexãder[a] autẽ Rex ma gnis copiis contractis tã è mercenario milite, q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

a *Alexãdri cum Demetrio pugna & victoria.*

hoſtem

hoſtē duxit, collatiſque ſignis ſiniſtrum cornu Demetrij oppoſitā ſibi aciem terga coegit vertere: hærētéſque diu fugientium veſtigiis etiam caſtra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipſe pugnabat, compulſum eſt loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decèrtans alios hoſtium occidit, alios non ſuſtinentes ipſius impetum perſequens, abreptus eſt in cœnum quoddam profundum & tranſitu difficile: vbi prolapſo equo, omni effugio deſtitutus, ab accurrentibus oppreſſus eſt. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus confectus ſuccubuit. Hic fuit finis Demetrij poſt exactum regni annum vndecimum, ſicut in aliis commentariis iam antè demonſtrauimus.

An. mundi 3813. *Ante Chriſtum nat.* 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæū Philometorem, vt iam antè diximus, videns Iudæam vaſtatam à Macedonibus, eorúmque Regibus, & ſibi æternam memoriam parare volēs, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt ſibi liceat in Ægypto conſtat illius Hieroſolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem conſilium cepit frētis maximè Prophetæ Eſaiæ vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, ſdque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epiſtolam: Dum in bello

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a Onias Pōtifex Onia filius, in Ægypto templum ædificare molitur.

Ab. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obiret, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & idcò malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacratium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolã, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfectura Heliopolitanæ collapsum templum repurgare quod vocatur agrestis Bubastis: quod sane miramur, si potuerit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus a tibi hoc quatenus potest salua legis obseruatione fieri

a *Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.*

ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio [a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendénsque per continuas Pontificum

Anno mundi 3804. *Ante Christum natum* 164.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

a *Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

Ann. mundi 3814. Ante Christ. nat. 190.

successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donatiis: Gazizitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicia. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quod Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Rossinus Cap. 5. 1. *Mac.* 11.

CÆso[a] autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniisset ad Reges, amplissimis muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpurarum assidere sibi pro tribu-

a *Alexander Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam duxit.*

tribunali: mandauítque ſuis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cum manifeſtum eſſet, quanti Rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati venerant, ſubduxerunt ſe, veriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham proſecutus eſt, vt ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſſignauerit.

An mundi 3824. Ante Chriſt. nat. 150.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

CAP. VIII.

ANno [a] autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer eſt territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto conſtitueret, interim Cœleſyriæ Apollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum ſolum pro ſuo arbitrio viuere, non ſubiectum Regis imperio: & ſibi ipſi eſſe opprobriũ, quòd eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidens, putes te poſſe aliquid: ſed [b] ſi confidis tuis viribus, in campum deſcende, vt, ferro decernamus, vter noſtrum ſit virtute præſtantior. Ne ſis tamen inſcius, quòd è ſingulis vrbibus fortiſſimi mecum militant, aſſueti ſemper tuos maiores vincere,

a Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Demetrium, Demetrij filium ex Creta in Ciliciam tranſijt, Syriámque occupare conatur.*

b *Vir armis fidens.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, excluſus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei apetiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque veniſſet Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progreſſus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deueniſſe in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidiis positi fuiſſent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis excipierent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc feciſſent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon,

[a] *Apollonius eũ Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.*

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas [a] autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra vrbem castra posuisset, prodierũt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam auream, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipiẽtibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorãtium Dagonis tẽpli incẽdium: accusabántque populariter Ionatham autorẽ eius iniuriæ, qui & agros eorum

Ann. mundi 3818. Ante Christ. natũ 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.*

b *Alexãder dona Ionathæ mittit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxiliũ in Syriam venit.*

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas[a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam[b] autem Ptolemaidé peruenit, minimũ abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexãdrum earum fuisse autorem, & cœpit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eũdem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quóque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facilè impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atque ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciá: Ptolemæus verò vrbem ingressus & à ciuibus Rex consalutatus est, & ab exercitu, coactus duo

[a] *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorificè excipitur.*

[b] *Ptolemæo à genero insidiæ structæ, quæ etiã de causa filia ab eo abstracta Demetrio promittitur.*

fibi

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iustus & nimiæ potentiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, ad uocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quàm odiorum quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorē ei fore vitæ rectè instituendæ & administrandę Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitum è Cilicia in uasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq. incendiis, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmque aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculū extremū adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demū respirans à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animū & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitā finiit. Alexander autē cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autē cognomine Nicanor

An. mundi 3818. Ante Christum natum 146.

a *Ptolemæus Asiæ regnū sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cades.*

c *Mors Ptolemæi.*

An. mundi 3820. Ante Christ. nat. 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè multabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recẽs intercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudinẽ receperunt se Alexandriam elephãtis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas Pontifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ præsidium, cum desertoribus religionis qui eò confugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quòd satis fideret loci munitionibus: tãdem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cúmque peruenisset vsque Ptolemaidem, accjuit eum ad se per literas. Ille[a] non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliáque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatúsq; honorificè, confirmatus est in Pontificatu, quemadmodum & á superioribus Regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribúsq. attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, c c c. tantũ talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplũ epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt scitetis: Rex Demetrius Lastheni gaudium. Genti[b] Iudæorum amicis nostris, & iura amicitiæ seruantibus, decreui bene uolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebãt ante me Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliáque

a *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

b *Demetrij ad Lastheni diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.*

aliáque tributa pro fructu terræ atq; arborum: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neque quicquam horũ exigetur in posterũ. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham,& dedicetur in illustri aliquo loco tẽpli sanctissimi.Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam,& nihil timendum periculi,dimisit exercitum,& stipẽdia militum minuit,solis exteris mercedem soluens,quos secum è Creta aliísque insulis collectos adduxerat.quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem,cui ipse nihil numerabat,solito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendium accipere,vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset,pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

[a] *Demetrius militũ odiũ concitat,stipendium pacis tempore minuendo.*

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit,recepto in amicitiam Ionatha.

CAP. IX.

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertens quidã ex Alexandri ducibus genere Apamenus,Diodotus [b] cognomine Tryphon,venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochum:&cùm indicasset ei quã infensi essent Demetrio milites,suasit vt sibi,Antiochum traderet.effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat,quòd nõ satis ei fideret:tandem Tryphon enicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium,& impios transfugas,reliquósque qui arces tenebant in ea regione,legatione cũ muneribus missa ad Demetriũ, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Qui non hoc tantum in re, sed maiora

Hedio & Rufinus exp. 8. 1. *Mach* 11.

[b] *Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

[c] *Ionathas legatione cum muneribus missa ad Demetrium,vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat.*

Ann. mundi 3820. Ante Chri. nat. 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostẽ deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: videntésque auxilium ei venisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tũ Iudæi receperunt se in tectum regiæ. & è superiore loco missilibus feriebant populũ: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto igne, incendiũ totam vrbẽ peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugã se verterunt. Tũ Iudæi de vno tecto in aliud transiliẽtes, mitis modis eos insectabantur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiẽdis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere. & concessa audaciæ venia, seditionẽ compescuit, donatósque Iudæos præda quã ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionathã non

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non sine præclaro virtutis eorum testimonio, postea tamẽ ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellũ etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regibus pendere. Feciſſétq. etiã ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatũ cõtra Ionathã factũ in illum potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriã cum Antiocho eriã tũ adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientib. ad se omnibus militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto[a] bello Demetrium ad ortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos, tũ Antiochiã vrbẽ illi ademit cõpulso in Ciliciã cedere. Tum Antiochus adolescẽs missis literis & legatis ad Ionathã socium & amicũ eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cõcessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq. purpureã & ius vtẽdi misit ei, necnon fibulam aureã cooptato inter amicos primarios. Simonem etiã eius fratrẽ militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum, præposuit. Ionathas[b] verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonẽ misit, amicum se & socium professus, gestarúmque vnà bellum contra communẽ hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro bẽneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen aditus est militibus, & cùm Ascalonem venisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hor-

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

[a] *Demetrio Antiochia adimitur.*

[b] *Ionathas ob accepta beneficia, operam suam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.*

An. mundi 3820. Ante Christum natum 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniũgere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastare, & vrbem conaretur vi capere: relictáque ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsque Damascum obibat. cúmque Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellémtque Ionatham abstrahere à Syria latarum opem Galilæis suæ dictionis hominibus, occurrit eò properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehementer infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant Simonem,

[a] *Simon Ionatha frater Bethsurã occupat.*

Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficiscí ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilęa motis à stagno Genneſara castris quæ primùm posuerat, in campũ Asor progressus est, nescius hostẽ esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentũ eius præsenserãt, collocatis prius in mõte insidiis, ipsi in cãpo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamẽ instruit. Sed cũ à tergo se insidiatores Iudæis ostẽdissent, veriti ne intercepti in medio cõtrucidarentur, in fugã se dederunt, ita vt penè omnes Ionathã deserererent in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cũ quinquaginta virorũ fortium manu permãserunt: qui [a] à desperatione sumptą audacia tãto impetu aduersam hostiũ frontẽ impulerũt, vt territi ceu furẽtibus cederent. Tũ verò illi qui Ionathã destituerant, vidẽtes fluctuantẽ & inclinatam hostiũ aciem reuersi in prælium iam in apertã fugam versos persequebãtur, donec ad Cedasa ventũ est, vbi intra castra cõpulsi sunt, Ionathas autẽ egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sentẽtia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mãdata, vt in reuertẽdo obiter inuiserent Lacedęmonios, eósque cognationis admonerẽt atque fœderis. qui postquã Romam venerunt, expositis ad senatũ postulatis Ionathæ Pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptísque literis commendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha

An. mundi 3820. Ante Christ. nat. 144.

a *Ionathas fugat Demetrij milites.*

b *Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmoniis.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudęorum, ephoris Lacedęmoniorum senatuíque & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quam priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quãuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandę amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam faciẽtes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq. nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaque Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc [a] tempore tres Iudæorum sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariseorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Essenorum. Horum [b]

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Pharisæi*

Pharisæi

Phariſæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in ſua poteſtate eſſe aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Eſſeni verò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, vt tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Porrò [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathenſem agrum occurrit nolebat enim eos ſine impedimento Iudææ inuadere, cúmque ad quinquaginta ſtadia propè hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtium & munitiones perſpecularentur, qui cum explorāſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, diſpoſitis etiam extra caſtra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, nequid eos hoſtium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt ſenſere Ionatham præmonitum hærebant inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd viderent nihil ſibi ſucceſſurum abſque inſidiis, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quò magis hoſtem fallerent, noctu diſceſſerunt. At Ionathas manè caſtra adortus, poſtquam deprehēdit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtra. Iam enim tranſgreſſi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. Ante Chriſtum nat. 143.

a *Eſſeni.*
b *Sadducæi.*
De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.
c *Demetrij duces iterū in Ionatham mouent: nihil ſibi fucceſſurum videntes noctu diſcedunt.*

An. mundi 3821. Ante Christum natum 143.

tuta loca se receperant. Flexo a igitur in Arabi itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præd & captiuis abductis, Damascum veniens illic o mnia vendidit. Per b idem tempus & frater eiu Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonem, opportuna loca firmabat pr sidiis, atque ita communita regione armis & a dificiis, Ioppen contendit: eíque occupatæ val dum imposuit præsidium, quod intellexerat Io penses velle Demetrio dedere, suum oppi dum. His igitur ad hunc modum dispos Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma Ibi Pōtifex aduocata in templū concione po puli, suasit vt reficerēt vrbis mœnia, & murum quo templū septum fuerat rursum reficerét, tur ribúsque aliis additis munitiorem redderent vtque alium murū excitarent inter arcem & v bé, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebāt, & ad commeatuum penuriam eo adducerent, præterea vt arces hinc inde per re gionem dispositas, additis nouis munitionibu firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sen tentia comprobata suffragiis populi, ipse assum pta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt iden in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruen in Mesopotamiam, volens hanc & Babyloner simul occupare, vt potitus superioribus satra piis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur e nim per crebras legationes ab eorum locorur Græcis atque Macedonibus pollicentibus ded tionem si veniret, atque etiam contra Parthor Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus pro perauit ad illos, cogitans si res aduersus Partho cessissent prosperè, facilè se deinde exturbatur Tryphonem è regno Syriæ, vt d verò magna a lacritate exceptus est ab eius regionis homin

a *Ionathas in Arabiā proficiscitur, & Nabatæos vastat.*

b *Simon Ionathæ frater Ioppen occupat.*

c *Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcem reficiunt.*

d *Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælióq. superatus, capitur.*

bij

ous, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio, amissóque exercitu ipse vinus in potestatem hostium venit, sicut aliàs narrauimus. *An. mundi 3822. Ante Chri. nas. 142.*

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. *Mac.* 12. 13.

TRyphon autẽ cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quoniã pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quę Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quò magis fidem beneuolentiæ fictæ altrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus erelénsque verè & beneuolo animo Tryphonem sic consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem profectus

a Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens, Ionathæ conatibus eius se oppositurí, insidiatur, & per dolũ petitur.

An. mundi 3822. Ante Christ. natũ 142.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, viuus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis: móxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

CAP. XI.

1. Mach. 13. a Ionatha desiderium omnes Hierosolymis capit.

Hierosolymis [a] autem postquam auditũ est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti, tum videbantur, velut dato signo coorituri, & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionatham, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon [c] autẽ videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Nõ ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro li-

b Iudææ finitima gentes, sicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionathæ frater cõuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturũ pollicetur.

bertate mortis periculis nos exposuerimus, qui bus domesticis exemplis excitatus: cum nõ nouum sit in nostra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitam impẽdere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnũ vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. neque enim ego melior sum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis semper visum est lõgè pulchertimũ, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiã subterfugiam: quin potius certũ est germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, vósque vnà cũ vxoribus & liberis ab eorũ iniuriis eripere, & insuper templi sanctimoniã tutam præstare, ab illorũ impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quòd existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo, recepit animos & fiduciam, & posita formidine ayta est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquam enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiã essent idonei, aggressus est vrbem menibus cingere, communiréque celsis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, misit Ioppen vnũ ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habitatores eius populariter inde eicere, verius ne vrbem Tryphoni tradetent. Ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3823. Ante Christum natum 141.

a Simon Iudæ ac Ionathæ fratrib. succedit.

b Simon Ionatham Absalomi filiũ, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.

An mundi 3823. Ante Christ. natũ. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon[a] verò cognito quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ, præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphó non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenítque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cõmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadẽ nocte venturus Hierosolyma: sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum est eius

a *Tryphon fraudulẽter spem fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simeni.*

est eius propositum, & motis inde castris Cœlesyriam rediit propere: obiérque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Bosca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas exteríque domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperii anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primoe sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idque accidit post annum centesimum septuagesimum ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tàm in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adscicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua merenti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eã æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, néve inde vbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei operæpretium, si mõs quoq. in quo sita fuerat,

An. mundi 3823. *Ante Chri. nat.* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumẽtũ Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Auctoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3824. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret effecítque id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eam diem Iudæi passi fuerant, quæque étiam in posterum ferre cogerentur. si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóque permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq. rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi [a] adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe. imperium ei continuò deferunt. Dum [b] verò adeptus iam concupitam potestatem non amplius dissimulare prauum ingeniũ valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominum sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

1. *Mace.* 15.

a Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

b Tryphon ad regnũ euectus cõcupitam potestatem quã priuatus tegere conatus fuerat ostendit.

Milites

Milites[a] enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciâ cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter obterreret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret nequidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quo postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem[b] prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate ageret, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso commeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta[c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

An. mundi 3827. Ante Christum natum 337.

[a] *Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiũt quę Antiocho Sotere cõiugium & regnum offert.* Hedio & Ruffinus Cap. II.

[b] *Antiochus Tryphonem ejectum Syria, in Dora obsidione cingit.*

[c] *Tryphonis cædes.* Hedio & Ruffinus cap. II.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

Æterùm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq. [d] cum fortissimo quoque filiis, ipse cum reliquis copiis subsequę

[d] *Simon cum filijs Cendebæum regio ne expellit.*

batur diuerso itinere positisq. compluribus locis inter angustias insidiis, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitæ in pace exegit, cũ & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Anno mundi 3831. Ante Christum natum 133.

Hedio & Rufinus Cap. 13.

Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremò[a] in cõuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemæi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehẽsis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertium quoq. Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomẽ interficerent. adolescens autem hoc præsentiẽs maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlq. odio quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat.

a *Nulla fides, pietásque ne in socero quidem.* 1. *Mach* 6.

b *Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum storgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat.*

Quemodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quandam arcem supra Hierichũnta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit[b] contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ se gratificari

Historiarũ Biblicarum finis.

tificari ſuis catiſſimis, ſtatim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tendens ſupplicabat, ne mollitetur affectibus, ſed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in poteſtatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines ſibi natura coniunctiſſimos, gratum enim ſibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo ſcelerum ſuorum ſupplicium luerer. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad aſſultum maiore impetu faciendum, ſed quam primum verberati & lacerati matrem videbat, refrigeſcebat ſtatim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obſidio, ſupetuenit annus ille quo ſolenne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomin. Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem.

Anno mundi 3831. Ante Chriſtum nat. 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300 talentis fœdus cum eo iniit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimam olympiade: vaſtatíſque agris Hyrcanum in vrbem ipſam cõpulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandé ſub occaſum [b] Pleiadis delati imbres fuerunt remedio poſtremò ad ſeptétrionalé muri partẽ, quà planior erat aditus, exci

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.*

b *Pleiades, ſeptem ſtellæ.*

Ann. mundi 3831. *Ante Christum natum.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque tertiam contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicíq. fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostẽ clade aliqua: quod si paratos ad resistendũ inuenirent, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus aũt postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria [a] secretam infirmiorem turbã eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat progredi, ita vt miserabiliter obertrantes mœnibus conficerentur inedia. sed [b] cum superuenisset festum scenopegiæ, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum cõcederet, religione motus impetrati eas passus est: nec hoc contentus victimas, misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tã aurea quam argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum lõgè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templũ aspersserat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum misit: rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, impetrauit, vt obsessi arma sibi traderent, & vectigalia

a Infirmior turba ciuitatis eiecta recipitur.

b Antiochus Scenopegiæ gratia septem dierũ inducias Iudæis concedit.

c Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.

lia Ioppes cæterarúmq. extra Iudæam vrbium concederent,& insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides,& 500. talenta insuper: quorũ trecenta mox repræsentata sunt,& inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterùm [a] Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omnium fuerat ditissimus, tria millia millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè: quin & profectũ in expeditionem Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b] est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluuium, vbi Indatẽ Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostri iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c] vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis commentariis diximus.

Anno mundi 3838. Ante Christum nat. 126.

a *Hyrcanus in gentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 16.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAPVT XVII.

Cæterùm [d] Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in mõte Gerizim deselatur.*

An mundi 3840. Ante natum Christum 124.

tum, ratus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chuthæorum, qui æmulo lebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Mariſſam, subiugatísque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallent è propriis pelli sedibus. at[a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b]Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. Fl. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercederet cum populo Romano, de negotiis publicis, vt loppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatę præter Senatus decretum, restituantur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochum attétata præter decretum Senatus fiãt irrita: vtq. legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bel-

a *Idumæi ab Hyrcano subiugati circũcisionem & ritus Iudaicos admittunt.*

b *Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.*

eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò tutius possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiam cum veris bonis, & missis à bono atq. amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurum senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mãdatúmq. est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo commodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumpto Legatos prætor domum remisit, cum commendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellum Hyrcano inferre opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tã Syris quàm suis militib. propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes, vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quem possent Regem sibi constituere. cúmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio [a] Demetrius vincitur, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidem excluſus est ab ea: delatúsq. inde Tyrũ ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus, occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodẽ nomine dictus Antiochus copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quòd in illa vrbe educatus sit, patre

Anno mũdi 3844. Ante Christ. nat. 120.

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffino cap. 17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus.*

Anno mundi 3852. Ante Christ. nat. 112.

autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duob. fratrib. alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre cõflictatus est, Hyrcano[a] interim per totum illud tempus agẽte in pace continua. mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonib. iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successib. res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt seurè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vixit.*

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

CAP. XVIII.

Quapropter[b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Matissenis, colonis Iudæorum & so[illegible] sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyziceni

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

zecini opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas rurſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus: quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: ídque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſt certius comprobatũ eſt eius oraculum.

An. mundi 3854. Ante Chriſtum nat. 110.

a *Antiochus auxiliaturus Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in tẽplo per vocẽ, filiorũ de Antiocho victoria nũciatur.*

An. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

ET Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexãdriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserùnt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos [c] felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Pharisæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum auctoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi. quos cum aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi docebant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iustitia præscriptis aberrantem deprehenderent, officii illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus

[a] *Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpositi.*

[b] *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

[c] *Hyrcanus & Pharisæi hostes.*

Ann. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

ltioſus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere udire veritatem, ſi vis eſſe iuſtus, abdica te ontificatu, & contentus eſto principatu popu-. Illo verò cauſam rogante, cur ita hoc poſtu-ret: Quia,[a] inquit, audiuimus ita à natu gran-ioribus, matrem tuam captiuam fuiſſe regnan e Antiocho Epiphane. Falſus autem erat is ru-mor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus of-enſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri. Tum b onathas quidam è Sadducæorum ſecta, quæ eſt Phariſæis contraria, præcipuus Hyrcani ami-us, dicebat de communi Phariſæorum ſenten-ia conuitiatum Eleazarum: quod ſi dubium vi-eatur, manifeſtum fore interrogatis illis, qua œna hominem dignum cenſeant. Quod[c] poſt-uam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronuncia-a ab illis ſententia ſe cogniturum, an ex eorum conſenſu factum ſit ſibi conuicium, & illi ſatis putarunt, ſi vinculis caſtigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem ple-ti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus lemens ſit in animaduerſionibus: vehemen-er exacerbatus eſt, quaſi iam compertum ha-eret eos eſſe autores opprobratæ ſibi generis nfamiæ. Nec deſtitit Ionathas furenti calcar ddere, in tantum, vt, deſertis Phariſæis, ad adducæos deficeret, & abrogatis illorum con-ſtitutionibus eatum obſeruatores pœnis affice-et: atque hinc factum eſt, vt & ipſe & eius fi-i patum gratioſi apud vulgum fuerint: quem-dmodum alias opportunius dicetur. Nunc e-im indicandum eſt, quòd[d] multas conſtitu-ionum à maioribus per manus acceptas Pha-iſæi tradiderint populo, quæ non ſunt ſcri-tæ inter leges Moſaicas: & ideò Sadducæi his uctoritatem abrogant, dicentes oportere eas antum ſeruari, quæ ſcripto continentur. atque

a *Eleazarus Phariſæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Phariſæos inflammat*

c *Hyrcanus à Phariſæis ad Sadducæos deficit.*

d *Conſtitutiones Phariſaicæ.*

Ann. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

hinc magna inter vtrosque exorta est contro uersia, dum ditiores fiant à Sadducæorum pa tibus, Phariſæi verò cæteræ multitudinis ni tuntur fauoribus. Sed de his duabus ſectis Eſſenorum tertia ſatis docuimus in ſecundo d bello Iudaico volumine. Hyrcanus[a] autem ſe ditione ſedata, & poſt hanc exacta vita felici ter, elapſiſque vno & triginta annis eius impe rij moritur, relictis quinque filiis ſuperſtitibus tribus maximis à Deo habitus dignus honori bus, principatu gentis Iudæorum, & Pontifi catu & Prophetia. fruebatur enim diuinis col loquiis. vnde tantam nactus eſt futurorum præ ſcientiam, vt [b] prædixerit duos maiores natu ſuis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium eſt cognoſcere, quo magis patris eluceat diuinatio

a *Hircanus moritur.*

b *Vaticinium Hircani de filijs.* Hedio & Ruffinus Cap. 18.

c *Ariſtobulus Hyrcani filius, poſt captiuitatem Babylonicã diadema ſibi primus imponit.*

d *Ariſtob. Antigonum in regni ſocietatẽ admittit, cæteros in vinculis habet, matrem & fame necat.*

e *Ariſtob. Antigonum fratrem interficit.*

Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

DEfuncto [c] enim eorum patre Ariſtobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema ſibi primus imposuit, poſt CCCCLXXXI. annos, & menſes tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſtliminio reuerſus eſt. cúmque [d] fratrem ſuum ſecundum Antigonum amaret, in ſocietatem dominationis eum aſſumpſit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus domina terum reliquerat) atque eò crudelitatis proceſſit, vt fame necaret in vinculis. poſt [e] matrem verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni ſocietatẽ admiſerat, alienatus ab eo per calumnias, quas primo quidem

quidem reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiam confictas putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum[a] hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodá obscuro & subterraneo, (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At[b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam exiuiam sibi comparasset, coperéque ita armatum contem plari. Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris benevolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmque[c] ei esset ad turrim Stratonis, qua valdè obscurus erat ascensus, à

Ann. mundi 3862. Ante Christ. natũ 102.

a *Antigonus apud Aristobulũ falsò accusatus.*

b *Aristobuli coniunx versutia Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Via calumnia.*

Ann. mundi 3862. Ante Christ. nat. 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casu facilè ostendi, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendam etiam naturalem beneuolentiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudam quendam, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabãtur exclamauit poenitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem eo die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis, & diei pars maior exacta esset: atque ita periculi esse, ne mentiatur suum oraculum. Adhunc modum sollicito nunciatur Antigoni casum ac cellam subterraneam turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ postea Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita, vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret, eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis eruentas habebat vestigia. quo facto, ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatererentur veritatẽ, conscientia [d] grauiter ictus animũ plurimas effudit lachrymas: & gemitum

a Iudas Essæus vates.

b Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.

c Aristobuli fratricida pœna.

d Conscientiæ labes.

gemitum ex imo pectore ducens, Ergo nõ latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum faeinus, quando tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnáque[a] eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæteróſque Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Iturææorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.

Ann. mundi 3863. Ante Christ. natũ 101.

a *Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæteróſque Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

POst [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deus huius effigiẽ designasset,

c *Salome, Alexandra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

An. mundi 3863. Ante Chri. nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem cuérus approbauit. Potitus[a] enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & otiosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidē duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ[b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrānidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererēt, nihil præfidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidēsibus, verum Zoilus tyrannus eū his, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiā regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorū periculū, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamē aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamē refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidenſibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum

Iudæis

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Alexander alterum fratrum interfecit, alterum in honore habet.*

b *Alexāder ad Ptolemaidem exercitum duc t, eámque oppugnat.*

c *Zoilus Stratonis turris & Dora tyrānus.*

udæis belli aleam ſubire, quàm in certiſſimam ſeruitutẽ, accito Domino, ſe dedere, & inſuper ion præſens ſolum bellum ſuſtinere, ſed maius tiam ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ ermiſſurã Ptolemęũ vires ſibi parare è vicinia, ed contra eos venturã cũ valido exercitu. dare nim Reginam operã, vt illum etiã è Cypro eiiat. futurũ autẽ, vt, ſi Ptolemæũ ſua ſpes fruſtreur, ipſe in Cyprũ retrorſum fugiat, miſeri verò iues, in extremo deſerantur periculo. Igitur Ptoemæus cognita in itinere Ptolemaidenſiũ muatione, nihilominus curſum continuauit, & cũ ppuliſſet ad Sycaminum, eo loci copias expouit, quæ conſtabant cõnumeratis peditibus ſinul & equitibus, circiter triginta millibus. His ıdductis ad Ptolemaidẽ, & caſtris ibi poſitis, cũ nequè legatos eius admittere, neq. verba audire vellent, in magnã coniectus eſt ſolicitudinẽ. Poſtquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium contra Iudæos & Alexãdrũ agros ipſorum vaſtantem, obſidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi ſoluta eſt. Cæterùm [b] reducto domum exercitu Alexander cœpit aſtu agere, clã Cleopatram contra Ptolemæum vocãs, apertè verò amicum eius & ſocium ſe ſimulans. quin & c e c c. argenti talenta daturum ſe pollicitus eſt, ſi ille viciſſim in gratiã ipſius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum [c] capit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipſius Cleopatrã nuncios mitteret, diſſoluto cum eo fœdere, profectus [d] eſt oppugnatum Ptolemaidẽ, quę portas ei clauſerat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipſe cum reliquis copiis ad vaſtandam ac domandã Iudæam ſe contulit. At Alexander poſtquam

An. mundi 3864. Ante Chriſtum nat. 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæo vt Zoilum tolleret perſuadet.*

c *Zoilus captus.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obſeſſa.*

An. mundi 3864 Ante Christ. natũ. 100.

intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia, & cum hi hosti fuit obuiam. Ptolemæus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galileæ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum millia præter aliam multam prædam abduxit.

[a] *Ptolemæus Asochim Galileæ oppidũ vi capit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

[b] *Ptolemæus Sephorim aggreditur.*

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abiit cõflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostiũ metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] hecatontamachos appellabat, gestantes æratos clypeos, sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur. Et cætera quidẽ inferiores sibi visi cum fortiores erant ad prælium: confirmabat autẽ eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quẽ castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinque cadentibus. deinde [d] cùm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum maturè cedẽtibus opem intulit, cũmque inclinato Iudæorũ cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteróſq. exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter instando fugientes cædebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum

[c] *Hecatontamachi.*

[d] *Clades Alexandri.*

ferrum quoque hebescere. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autē quinquaginta millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus [a] verò cùm post victoriam longè latèque excurrisset, serò tandē in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta consciſos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, vt, qui effugerant è prælio, hostē crederent humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem [b] etiā Ptolemaidē vi expugnauerunt: sicut aliàs indicauimus. Porrò [c] Cleopatra videns augeri filij potentiā, subiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorū Regione impunè peruasta, non permittendum duxit vt ille magis cresceret, maximè cùm circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuò tam nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudęos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussóque Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & [d] deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, spetans ex improuiſo occupaturum se præsidiis vacuā, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatrę ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia succesſerat, missa [e] eò parte

An. mundi 3864. Ante Christ. nat. 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filium exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obsessa & expugnata.*

e *Ptolemæus eiectus ex Ægypto.*

An. mundi 3873. Ante Chri. nat. 99.

exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazã exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmque quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illã quoque regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudiné vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominé in societatẽ receptum suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq. gẽtium Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriam, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionem cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensus Gazeis, quòd acciuissent illum cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrum depopulatus

a Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.

b Gadaram Alexander capit.

c Gaza oppugnata.

populatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suffragantibus: sed quũprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauãte inopia, voluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum, auxilij spẽ ostentans. Sed priusquam ille veniret, Apollodoto perempto, ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus ingressus est, deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamẽ illi moriebãtur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij verò desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiã suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatẽ abstracherentur. Senatores autẽ numero D. in Apollinis confugerant: fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est. Alexander verò etiã his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hieros olyma, anno postquàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum, cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

An mundi 3873. Ante Chri. natũ 91.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

Anno mũ. 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio cáptum neci tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradum, &, imposito sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regem apud Damascum cõstituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę cum Parthis bellum gerẽtis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnũ remãsit penes duos fratres Philippum atque Demetrium, sicut alias narratum est. Porrò [d] in Alexãdrum domi seditio coorta est, cùm per scenopegię celebritatẽ in parantem sacrificare coniecta sunt cittea: nã hoc festo nostris morem esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & cõuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur iactantibus. quibus iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanum & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus. hoc facto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syros infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit,

[a] *Antiochus Eusebes Seleucum fugat.*

[b] *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

[c] *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constitutus.*

[d] *In Alexãdrum citrea coniecta.*

anit,&[a] Amathunte diruit,non audente Theodoto mamus conserere.Congressus etiá[b] cũ Arabum Rege Obeda,& pertractus in insidias,cum camelorum multitudine protusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis,ægrè euasit ipse incolumis:deinde fuga Hierosolyma,super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus,nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit & cùm eos hortaretur ad recõciliationé ad huc magis accendit eorũ odia:dum rogãti,quid se vellent facere,ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: móxque miserũt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

Anno mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

[a] *Amathus diruta.*

[b] *Obedas Rex Arabum.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.

CAP. XXII.

ILle[c] veniens cum exercitu,coniunxit se cũ eis qui se acciuerãt,& circa Sicima castra posuit, Alexander verò cùm mercenariorum sex millibus & ducentis insuper,Iudæorúmque suæ factionis viginti millibus illi occurrit.habebat autem ille equitum tria millia,peditum verò quadraginta. Itaque multa vtrinque tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectioné solicitat: ille verò stantes cum Demetrio Iudæos.Sed[d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere,victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri, conductitius ad vnũ cæsus est,nauata prius fortiter ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterùm[e] postquàm Alexander ad montes perfugit,miserati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter sex millia,quorũ metu Demetrius retro abiit. Post hæc Iudæi propriis viribus bellũ gesserunt

Hedio & Ruffinus Cap.20.

[c] *Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiscitur.*

[d] *Alexãder cum Demetrio armis decernit,cumq́ eóque conductitios milites amittit.*

[e] *Ad Alexãdrũ sex millia hominũ confluunt.*

An. mundi 3884. *Ante Chri. nat.* 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multo amittebant è suorum numero. tandé [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis ex celsiore loco vnde prospectus patebat, ad Dccc iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremũ vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciũt & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in turum euaserunt, & toto tẽpore quo vixit Alexãder, egerũt in auxilio: atq. ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autẽ relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippũ fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditum & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinatrem præfectum Parthorum, qui postquã venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorũ multitudine deditionem cum suis facere coegerunt: abductáq. ex ea regione præda maxima Demetrium

a *Alexãder à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

b *Alexander ad 800. crucibus fuf fixi, & in eo rundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

c *Alexãder Thracidæe gnomẽ apud Iudæos inuenit.*

d *Demetrius Philippum fratrem in Beroea oppugnat.*

metrium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est. *An. mundi 3884. Ante Christ. nat. 80.*

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

DEinde [a] Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascū principatū ambiens, peruenit, & ibi rerū potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat. & cum opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter [b] suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille audītis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: mōxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe: quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppense mare, quà solùm patebat accessus: exeitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus prælio atus est acriter, nam-

[a] *Antiochus Rex Damascenorum.*

[b] *Antiochus regni à fratre excutitur.*

[c] *Caparsaba Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. Ante Christ. nat. 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dū alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adiida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, deinde expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoque, redegit in suam potestatē vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectísque multis criminibus Demetrio locorū eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus.

[a] *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

[b] *Aretas Rex Cœlesyriæ.*

[c] *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adota & Marisam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriū, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidē, Seleuciam, Gabala & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post [f] hæc Alexander ex temulentia morbo cō-

[d] *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenēt.*

[e] *Pella diruta.*

[f] *Alexandri mors.*

tracto,

tracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamẽtabatur. Cui ne, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigẽtes auxilio? præcipuè cùm non ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere, primùm vt apud milites gelet suã mortem, tantisper dũ castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit. Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec se ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quam quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma peruenieris, accersitis eosũ primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id fæuire. Sepolicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post [c] hæc monita vxor data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. Ante Christum natum 77.

a *Alexãder cõsugi quomodo securè regnare possit, ostendit.*

b *Phariseorum in populo licẽtia.*

c *Alexãdra mors.*

Alexandro mortuo vxor Alexandra iiii regnum succedit.

CAP. XXIIII.

Ann. mundi 3890. Ante Christ. nat. 74.

ALexandra [a] verò capto castello iuxta mariti mortem Pharisæos allocuta est, & omnia illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit, tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse cõquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm [b] Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officiũ faceret. illius [c] consilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est: & si quid cõstitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Phatisæi iuxta maiorum traditiones induxerant. id totum sancitũ est denuò. Nomen [d] igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréq. suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta

[a] *Finus Alexandri.*

Hedio & Raffinus Cap. 22.

[b] *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

[c] *Hyrcanus Pontifex.*

[d] *Pharisæi administrationis regiæ consortes, amici sunt sanguinis.*

quieta erat eius ditio, soli Phariſæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt ſumendi de DCCC. ſimul viris ſupplicij: móxque vnum ex his iugulant Diogenem, deinde alium poſt alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ his Ariſtobulus præ ſe ferens non placere ſibi quæ fierent, &, ſi occaſio daretur, non permiſſurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus geſtis & quantis exhauſtis periculis fidem ſuam domino approbauerint, quódque hac de cauſa magnis præmiis eos dignatus ſit: rogabántque eam ne omnino in contrarium ſpes ſuas verteret. nunc enim qui periculum ab hoſtibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerſarij, propter innatum affectũ quo dominos proſequantur, patienter ſe laturos hanc calamitatem. quòd ſi illi ſæuire pergerent, petebant ſibi dari diſcedédi veniã. neque enim niſi ipſius Reginæ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi tum Reginæ, ſi illa diſſimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm ſi ipſa ſe priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditũ terrori fuerit, quòd ſi ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidẽ fortuna ita perſequatur Alexandri familiares, contentos eſſe in humili ſtatu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miſerationem tàm cæſorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circunſtantibus commotæ

Anno mundi 3890. Ante Chriſtum natum 74.

a *Ariſtobulus eiuſque aſſecla Phariſæorum tyrannidem accuſant.*

An. mundi 3893. Ante Christ. natũ. 71.

sunt lachrymæ: sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrẽ corripiens. Verùm illi sibiipsis causa fuerũt horũ malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi verò deessent posteri. Tum [a] illa inops meliotis consilii custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cum exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæũ Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorũ Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit: miserũntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderẽt. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gente Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionem: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cũ Regina in morbum difficilem incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocium, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ

mater

a *Alexandra Iudæa castellorum custodiã credit.*

b *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

c *Tigranes Syriã inuadens, audito Luculli persequentis Mithridatẽ aduentu domum redit.*

mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentiibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti a verò luce Regina sensit Aristobuli abscessum: nec tamen statim suspicata est illum ad res mouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tũ demũ in magna cõsternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gẽs: sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad b Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec stre pitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum c autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christ. nat. 67.

a *Morbus Alexandræ, & Aristobuli conatus.*

b *Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.*

c *Hyrcanus & seniores, Reginam cõueniunt, & Aristobulum accusant.*

Ab. mundi 3890. Ante Christ. natũ 65.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus, at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam, sibi enim iam non admodum curę esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his a dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inscitiam, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia b tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque his fuit rerum Alexandræ Regiæ exitus.

a *Mors Alexandræ.*

b *Alexãdræ familia magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

II. Antipatri genus, & quemodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

III. Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma

IIII. Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.

V. Quemodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

VI. Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

VII. Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

VIII. Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

IX. Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.

X. Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.

XI. Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursum in Iudea captus, à Gabinio Romã remittitur.

XII. Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

XIII. Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

XIIII. Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fœdeli Iudæorum opera adiutus sit.

XV. Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia

XVI. *Cæsarū literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filiis suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit & quod Sext. Cæsar Herodem magnum illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichus per insidias Antipatrum venenis tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxillio Tyriorum tyranni paternum regnum repetētem Herodes profligatum, è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam prouinciam veniens Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginæ rebus & obitu in præcedenti volumine diximus; nunc quæ deinceps consecuta sunt dicturi sumus, nihil magis studentes quàm

am ne quid, vel per ignorantiam, vel per o-
uisionem prætermittamus. Namqui historiam
rerum propter antiquitatem obscurarum ex-
positionem scribere se profitentur, debent qui-
em non negligere orationis cultum, & elegan-
em compositionem, tum quicquid lectioni
atiam conciliat & adimit tædium: sed præci-
ua cura impendenda est veritatis studio, ne
am fidem sequentes fallant, & inducant in er
orem aliquem. Cum[a] igitur pontificatum ac-
episset Hyrcanus, anno tertio septimæ & se-
tuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q.
Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bel-
um ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hie-
richuntem prælio, multi ex eius militibus ad
fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in ar
cem confugit, in quam custodiendi filij & vxor
Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt an-
te diximus. reliqui etiam eius factionis homi-
nes cum victoris metu intra septum fani se re-
cepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum[b]
est deinde agi inter fratres de pacis conditio-
nibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regna-
ret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi ob-
uenerant facultatibus, & priuatam vitam agere.
Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data ac-
ceptáque fide, iunctisq. dexteris sancitũ: & post
mutuos complexus in conspectu populi factos
digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in
ædes Aristobuli.

An. mundi 3899. Ante Christ. nat. 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararit. & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

AMicus[c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani.*

An. mundi 3899. Ante Chri. nat. 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristob eo, quod ipse studeret Hyrcani partibus: quã [a]Nicolaus Damascenus huius genus deduc primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerũ Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis ius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum uexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b]igitur Anti ter primum vocabatur Antipas, eod m quo ter ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege eius vxore, constitutum ducem totius Idum rum amicitias Arabum & Gazeorum & As lonitarum coluisse, multisque eos sibi concili se munetibus. Itaque [c]iunior Antipater sus ctam habens Aristobuli potentiam, & timẽs propter mutuã simultatẽ, clancularijs obtrec tionibus effecit, vt contra illum potentiores I dæorum conspirarent, iniquum esse dicta sinere Aristobulum incubare vsurpato per i iuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem na maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spolia set. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtund bat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse i tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. micos enim Aristobuli nunquam non consu tare, quomodo eo sublato de medio, dominat one alteri constabiliant. His sermonibus Hy canus nolebat credere, quod esset natura bo nus, & calumnias non libenter admitteret: qu quidem animi lenitas & quietis amor parau ei opinionem ignauiæ: at Aristobulus planè co trario fuit ingenio, industrius simul & magna nimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanun nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes finge re, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxi-

lium.

a *Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.*

b *Antipater primum Antipas dictus.*

c *Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõcitat.*

am: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ onfinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipa- er ad Regem accepturus ab eo fidem, quod ini aicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod bi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non ultò post assumpto eo noctu vrbem egressus, agnis itineribus peruenit in vrbẽ quæ Petra di itur, apud quã erat Aretæ Regia: & quod esset legi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in udæam restitueret: & instando quotidie dan- óque munera tandem persuasit. Hyrcanus quo ue pollicitus est, si ope eius reductus regnum eciperet, redditurum se ei regionem cum duo ecim oppidis, quæ pater ipsius Alexãder de A- abibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Na- elio, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Dronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

Anno mũdi 3900. Ante Christum nat. 64.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus[a] promissis permotus Aretas expedi- tionem suscepit contra Aristobulum, ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: móxq. vicit prælio post eam victoriá multis ad Hyrcanum transfugientibus, deso- latus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, óppugna bat eum in templo adiuuante Hyrcanum et- iam populo, solis Sacerdotibus non deserenti bus Aristobulum. sed[b] Aretas admotis tam Iu- dæorum quàm Arabum exercitibus acriter op- pugnationi instaba. Dum[c] hæc ita geruntur in- stante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fuge- runt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

a *Aretas cõtra Aristobulum expeditionem suscepit, eúmq. Hierosolyma confugere cogit.*

b *Aristobulũ in templo Arabs oppugnat.*

c *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando ficcit tempore impetrauerat piis precibus pluuia tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum prætiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionē sequebantur. id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans medio eorū sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum sunt, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos contra illos, neque illos cōtra hos orantes exaudias. Post [a]hæc vota circumsteterunt eū quidā ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quā crudelitatem Deus vltus est cōtinuò, cædisq. Oniæ pœnas exegit hunc in modū. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantum postularent pecunia victimarum copiam sibi facerēt. illis verò pactis mille drachmas in singula capta, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed [b]eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

[a] *Oniæ non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

[b] *Violatio fidei, & vltio eam subsequuta.*

Hyrcani

Hyrcan. & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

CAP. IIII.

Anno mundi 3900. Ante Christum natum 64.

INterea[a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cum maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide pollicerei videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denũcians Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contra Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

[a] Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ. Hedio & Rufinus. Cap. 4.

[b] Dona Scauro data

[c] Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur. d Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.

Quemodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn[c] multò autem post, cum Pompeius Damascum veniisset, & obiret Cœlesyriam:

An. mundi 3902. Ante Christum natum 62.

præstò fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Aegypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autē huius muneris etiā Strabo Cappadox his verbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorū quatuor millibus: & ex Iudæa, siue vitis, siue hortus, quod cespus Τερπωλὴν, id est delectamentum vocabatur: hoc donū vidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimabatúrque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post iterū venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primùm Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenum agrum profectus est: obiitérq. [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui secuti percussus est affinitate etiam ei coniunctus. mille [c] tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiā castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Hdiopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus

[a] *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.*

[b] *Arx in Apamia diruta.*

[c] *Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus.*

[d] *Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

bus

bus hos autem duos esse quidem è Sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus [a] autem querebatur, quod eum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictã, cæteta à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Atteſtabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriã ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo veniſſe eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiã. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interimiussit eos quietos esse, comitem habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitu. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectis est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Ann. mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

[a] *Aristobuli coram Pompeio apologia.*

Hedio & Ruffino Cap. 6.

An. mundi 3903. Ante Christ. natũ 61.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

CAP. VI.

a *Pompeius in Aristobulum mouet.*

QVa[a] re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráque Syria copiis auxiliaribus, aliísque Romanis legionibus quę ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt

b *Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.*

caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit, idque iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente

c *Aristobulus castella Pompeio tradit.*

[c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

d *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima & opo-

& opobalſamum prouenit inter vnguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequẽti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, togabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius[a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Eab re vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabiniopecuniam & Ariſtobulo promiſſam exactura porta claudũtur.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi prævenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum ſe expediunt. at c illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regiæ cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáque propinqua ædificia munichat & primum conditiones pacis eis obtulit:

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. Ante Chri. nat. 61.

quas cum non admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditãte quicquid vsus poscceret. Pompeius[a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundã vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, fublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægrè cõpleta fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenque diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem, hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus incessebãt telis Iudæos, neque manus cum eis conserebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinásque admouebãt, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facilè est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus [b] solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim [c] capto tẽplo tertio demum mense, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpẽs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus sacris operabantur,

[a] *Pompeius templum oppugnare parat.*

[b] *Iudæi solennia sacrificia expediuerunt tempore peragũt.*

[c] *Templum captum.*

tur, neque motu mortis, neque iam cæsorum — *An. mundi 3901. Ante Christ. ann. 61.*
victorii potius quam delecturi altaria, aut ali-
quid omissuri præscriptum patriis legibus. quòd
autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ con-
ficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à
Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo
ac Nicolaus, Romanæque conditor historiæ T.
Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arie-
tis ictibus, collapsáque & secum ruinam trahen-
te muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ
agmina. sed primus euasit per ruinas Corne-
lius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte mi-
litum. mox alia parte Furius centurio cum suis
manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipse
centurio cum manu suorum valida. Omnia au-
tem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à
Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulne-
ribus. nonnulli per abrupta semetipsos iacta-
bant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. cecidêrunt[a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vnà cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare tẽplum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis

a *E Iudæis duodecim millia cadunt.*

b *Pompeius templũ ingressu nihil attingit. Aliàs cap. 9.*

c *Pompeius Hyrcano Põtificatum reddit.*

Ann. mundi Christũ nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum prout[illegible] regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustóque & aliis qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et[a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara[b] deinde pauló antè diruta instauravit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas[c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dió, Samariam, Marissam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: eásq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazã, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atque téplis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se diffidentes inuicé. nam tum primum libertatem amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterùm[d] Pompeius Cœlesyria vsque ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properãs: abduxítque secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a Hierosolyma Ro. po. stipẽdiaria.

b Gadara instaurata.

c Vrbes Iudæis ademptæ.

d Scaurus Cœlesyriæ præfectus.

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.

Anno mundi 3903. Ante Christum natum 61.

CAP. IX.

SCAVRO autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu; & quia difficilis ad eam aditus esset; circumuicinos agros populante, militibúsque fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcanii frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia. Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexãder peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectíque properè decem armatorum millibus, & mille quingẽtis equitibus, munitionibus[a] firmauit Alexãdrium castellum, iuxta Coreas situm, & Machæruntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus. atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 11.

[a] *Castella muniuntur.*

Ann. mundi 3904. Ante Christum ann. 60.

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat conclusos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cùm intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cúmque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curatorum templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatũ dominatione degebant.

a Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b Alexandrium & alia castella diruta.

c Quinque conuentus iuridici in Iudæa.

Ari-

Aristobulus Romæ vinculis elapsus rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

Ann. mūdi 3904. Ante Christ. nat. 60.

CAP. XI.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dirutum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum comprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem confluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorū præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volens occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptísque tantum armatorum octo millibus, illuc cōtendit. quos bassecuei Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorū circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisque potuit saluté sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen plus mille secū trahens perfugit Machæruntem: muniebátque id castrū, &, quāuis rebus afflictis, bene sperare non destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationé, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cū Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabieniū adductus est. itaque ita restante fortuna rursum remissus Romā in vinculis est habitus, postquá regno & pōtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamé eius dimisit senatus, cū ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorum

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 13.

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandriam denuò munire conatur.*

b *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. Ante Christum natum 60.

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudeā reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionē in Parthos & iā Euphratē traiicienti, mutata sententia vilum est Ptolemæū in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatū est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis: & illius consilio Iudæi qui Pelusiū accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatē pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare dissidiis & tumultibus. Aristobulī [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorū ad defectionem impulit: collectóq. magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montē Garizim cōpulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriā offendens, Antipatrū propter notā viri prudentiā præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad sanioré mentē reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secū triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montē Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decē millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoq; profligat vno prælio. nobiles etiā Parthos [e] Mithridatē & Orsanē ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriā: tantísque rebus gestis Romā reuertens Crasso prouinciā tradidit. De his autē Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptū reducentem adiuuat.*

b *Alexāder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexāder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Crassi

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium.

An mundi 3911. Ante Christ. nat. 53.

CAP. XII.

CRassus [a] autẽ expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã sacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorũ abstulit, totóq. reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorũ millia tẽplum spoliauit. Tulit ét trabẽ ex auro solidã, trecẽtas minas pẽdentẽ. Mina autẽ apud nos cõstat duab. libris cũ dimidia. Hãc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, nõ prę malicia: nã erat vir bonus & iustus: sed cũ concreditã haberet aulæorũ tẽpli cũstodiam, ex hac trabe pendentiũ, quorũ admiranda pulchritudo erat & apparatus pręcioſiſſimus: viderétq. Crassum totum esse in colligẽdo auro, timẽs omnibus tẽpli ornamẽtis, trabẽ hanc redẽptionem pro omnib. ei dedit: cùm prius cũ iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturũ, contentũ eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hęc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quòd cęteris omnib. ignotũ solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hãc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurãdo totũ quantũ intus erat egessit: Nec [c] est mirandũ tãtas diuitias in nostro tẽplo fuisse, cuius Deus cùm omnes vbiq. terrarũ Iudæi venerẽtur ac colãt, tam ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas contulerãt Nec ad iactationẽ conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam qui afferrẽt sibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudęorũ octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sa-

Hegesippus & Rufinus ca. 13. al. 14.

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymis ex templo aufert.*

b *Crassus iuramenti violator.*

c *Templi Hierosolymi tanti diuitiæ vnde.*

d *Strabo Cappadox.*

Ann. mundi 3911. *Ante Chri. nat.* 53.

cram:& satis apparet quòd hanc Iudæam in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeò munitam & tẽplum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tẽpore in Græciam traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quę orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudęi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: alúntque congregationes Iudęorum maximas tẽpore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiã coloniæ sunt eius gentis, absq. eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure diritnat, & contractus atque pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in absoluta Republica. Inualuit itaque hæc gens in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt cõterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Crassus rebus arbitratu suo compositis, Parthorum ditionem inuasit vbi cum omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriã ex

[a] *Crassus in Parthia perit.*

[b] *Cassius Parthis resistit.*

uersantibus: & cum venisset Tyrum, inuasit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoque qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimũ apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij. Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Ioseph atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maximè Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cassius reparatis copiis ad Eu, hratem se contulit, ibíque Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

An. mundi 3917. Ante Christum natum 47.

a *Antipatri vxor & filij.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vnà cum senatu vlera mare Ioniumfugato, solutum [b] vinculis Aristobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pompeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iussu Pompeij secuti percussit [c] Alexandrum Aristobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus est supplicio, fratres verò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis

Hedio & Ruffinus ca. 14. al. 15.

b *Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur.*

Hedio & Ruffi. ca. 15 al. 16.

c *Cædes filij Aristobuli.*

An. mundi 3917. *Ante Chri.* nat. 47.

quæ sita est in monte Lybano. nam missso Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsaru in Ægyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus ca. 61. al. 17.

POst Pompeij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitque cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuersę. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnanit. Vbi [b] præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum [c] autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Onię dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas

[a] *Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit.*

[b] *Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operam nauat.*

[c] *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari consociati.*

suas traduxit. maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmque commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui [a] Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

An. mundi 3917. Ante Christum nat. 53.

a *Memphis in Ægypto.*

Antipatri res gestæ, & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrũ cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrque cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. exemptis socíis periculo, Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiá in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudarit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, tam in

b *Conflictus Ægyptiorũ & Mithridatis ad Delta.*

A lidis ca 18.

c *Mithridates Antipatrum apud Cæsarem laudat Hyrcanum.*

d *Cæsar in Pontificatu confirmat, Antipatrum ciuitate Romana donat*

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquam Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatri tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabátque vt sui miseretur, paterno principatu electi. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonum que seditionis & nouarum rerũ studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulum autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

An. mundi 3919. Ante Christ. nat. 45.

a Strabo.
b Asinius.
c Hypsicrates.

d Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.

e Antipater obiecta crimina diluit.

f Antipater Iudææ Procurator declaratus.

Cæsarẽ

Cæsarum literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

An. mundi 3911. Ante Christum nat. 53.

CAP. XVI.

HYrcano verò etiam patriæ mœnia restitue re permisit, roganti hanc gratiam. iacebãt enim vsque ad id tempus, ex quo à Põpeio fuerant diruta. dedítque hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exéplum sic habet L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexãder Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouantes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorũ atque portus securè possint iter facere. Placuit [b] igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quę petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin [c] & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæ ſtis beneficiis: miserúntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatum est ducib. decretũ Athenięsium, Agathocle Principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Põtifex Iu-

a Hedio & Ruffinus ca. 17. al. 18. a *Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittẽte, mœnia restituit.*

b *Senatusconsultum Romanorũ de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Athenięnsibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3891. Ante Christ. natũ 53.

dæotum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolẽtia proſequitur, nullam bene merendi occaſionẽ prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legat ones, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſedulò: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

a Cæſar è Syria proficiſcitur.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & [b] obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

b Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos compeſcit.

nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis capturi, equidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi cõstituerint, atque his monitis ille regionem totam composuit. *An. mundi 3922. Ante Chri. nat. 42.*

Antipater ex filiis suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quòd Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

CAP. XVII. *Aliàs. c. 20.*

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum stupidum ac segnem animaduerteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducé constituit, Herodi secũdo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodũ adolescenti, nec excedẽti annum quintumdecimum, quod tamen illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit. quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducẽ Syriæ fines incursare ac prædare solitum: affecit supplicio cum multis latrocinii sociis: quod eius factũ magnã ei apud Syros conciliauit gratiã, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis, & fruendi, securè possessionibus. Quin [c] & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tũ administranti Syriam. quapropter [d] etiã Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit

a *Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen cõmittit.*

b *Ezechiam primarium latronem cũ sociis Herodes supplicio afficit.*

c *Sex. Cæsar administrator Syriæ.*

d *Phasaeli Reipublicæ forma.*

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factum est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec [a] tamen rebus tam secundis more cæterorum hominũ deprauatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm [b] optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed [c] maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum apertè iam incusabant Antipatrum. Quousque tãdem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filiis succinctos principatus opibus tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominẽ quantumuis sceleratum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. iste verò hoc ausus est, prius quàm à te potestatem

a Antipater etsi in magno honore habitus, Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.

b Antipater Hyrcani pecunias Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.

c Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.

An. mundi 3922. Ante Christ. nat. 42.

rem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram confessu Iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus[a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanũ terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculũ. Quin[b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà feciſſet, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sententia feriretur, quandoquidẽ amabat eum non secus atque filiũ. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorũ qui absentem accusauerãt, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum vnus quispiam Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgẽs sic exorsus est: Equidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicendam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc confessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiã, atratus & promisso capillitio. at[c] bonus iste Herodes cædis reus, & tam grauis obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & etiam bello cõposi-

a *Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet.*

b *Sext. Cæsar ad Hyrcanũ vt Herodẽ absolueret, scribit.*

c *Sameas è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque Iudicib. eadem ab Herode imminentem prædicit, cuius rei veritatẽ postea euentus comprobauit.*

An mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

to, cum armatis stipatoribus: vt si capitalem juxta leges sententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipse euadat illata vi legibus. Verùm isti nō succenseo quòd maiorem incolumitatis suæ quàm legum rationem habeat, sed vobis magis & Regi qui hāc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potentem esse Deum, & quòd iste qué nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regē quoque sustulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iustitiā, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodē autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationé illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentē diem distulit, & [b] clam eū admonuit, vt fuga sibi consuleret, non enim esse remedium aliud. atque ita ille secessit Damascum, quasi Regē fugiens: cúmque conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit quòd nō esset comparituru si denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipsius pernicié hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæsar accepta pecunia Hærodem præfecisset Cœlesyriæ, vehementer timuit ne ille contra se duceret, nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quòd iussus sit causam dicere, veniebat cū exercitu: sed patris ac fratris occursu & precibus cohibitus est quò minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantiū, vt tertuisse cōtentus, re ipsa læderet neminem, néve vlterius aduersus

[a] *Samea Herodes in honore habet.*

[b] *Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi consulit, & in iudicio amplius nō comparet.*

Aliâs cap. 22.

[c] *Sext. Cæsari Herodes pecuniā numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patris & Phasaeli fratris hortatu obsidionem soluit.*

aduersus autoré suæ dignitatis procederet. Debere etiã eum non tam meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiã habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandũ quoque quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq. eò minus tum eam esse sperandam, quando non solùm contra Regẽ suũ & altorem bellum moueat, verùm etiam benè merentium, ipse nulla affectus iniuria. nã si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonotum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorũ in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romã reuersus expeditionem parabat in Africã contra Scipionẽ & Catonẽ. tum [a]Hyrcanus per legatos eũ rogauit, vt confirmaret cœptã societatẽ & amicitiam. Nunc [b]videtur mihi operæpretecium percensere omnes honores gẽti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidẽ ac fortitudinẽ. Quoniã autẽ multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarũ vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdam barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterũt, nam hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq. etiã in Capitolio, & colũnis insculpta sunt æreis. Quin [c]& Iul. Cæsar apud Alexandriam attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

[a] *Hyrcani ad Cæsarẽ legati.*

[b] *Iudæis à Ro. Asię & Europæ Regibus magnus honos habitus.*

[c] *Iul. Cęsar apud Alexan. inscription colũnæ æreæ, quòd Iudæi Alexandrinę ciuitatis ius habeant attestatur.*

An. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

quæ ad Hyrcanum & noſtram gentem attinet. C. Iulius Cæſar. Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur. inſcriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt autem hoc Iulius Cæſar imp. iterum & Pont. Max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam [a] Hyrcanus Alexãdri filius Iudæus & nũc & præteritis temporibus tam pace quàm bello bonã ac fidelem operam in noſtris negotiis præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me miſſus virtute ceſſit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, eſſéque ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorum noſtrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudiciũ penes ipſum eſſe. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cæſaris Conſulis, placita, cõceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudæorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorum iniuriam paſſis adſit: vtque Hyrcanum Alexandri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia. dedicarique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanis atque Græcis literis, vtque hoc decretum

a Senatuſcõſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, priuilegiis, præeminentiis, libertatibus, & immunitatib. Iudæorum.

decretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ehtnarcham secundum suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunésque sint ab Angariis & vectigalibus C. Cæsar imper. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neq. seminant: vtq. in Sidone secundo quoque anno tributum reddant quartam partẽ satorum: & ad hæc Hyrcano eiúsq. filij decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néue militib. liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunq. alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunq. etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placero ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filiis, tam ab eius agri aratoribus, quàm vectiga-

An mundi 3922. Ante Christ. natũ 42.

Anno mundi 3922. ante Christ. nat 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quē vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neq. de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederant, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ehtnarcha habeat. essēque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæiq. tam in prouinciis quam apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisque Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S. P. Q. R. Accesserūt me in Delo Iudæi & quidam de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vetatis

tatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetaríq. eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetátur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post[a] mortẽ autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolobella[b] Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. R. S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quòd neq arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóq. vt patriis vtantur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolobella Hyrcano per litteras roganti gratificatus est. L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues

Anno mũdi 3942. Ante Christ. nat. 42.

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in Senatum introducunt.*

b *Dolobella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dicit.*

Anno mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciari duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliásq. vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarũ præsides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando[a] enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturísque in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quę per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius[b] Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideóque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Ide bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cũ Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

a *Conclusio Iosephi de Decretis.*

b *Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.*

c *Marcus Sex. successor in Syria.*

d *Cæsar à Cassio & Bruto occisus.*

Cassius

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

Ann. mundi 3923. Ante Christum natum. 41.

CAP. XVIII.

BEllo deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius [a] in Syriam venit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: solutáque obsidione tam Marcum quàm Bassum in suas partes pertraxit: obeundóque ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. sed maximè Iudæam afflixit, plusquàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi patum amico, partem quibusdam aliis: & [b] primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat offerens, maximam apud Cassium gratiam iniit. prudens enim illi videbatur consilium iam tũ Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venum dabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, furoré eius leniisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatẽ se paraturũ existimans. nec tamẽ latuerunt Antipatrum eius consilia. nã cũ hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verũ [c] Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd, Pha-

Hegesippus & Rufinus Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi deuincit.*

c *Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur.*

An mundi 3923. Ante natum Christum 41.

saelo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a Cassius & Marcus Herodem Cœlesyriæ ducè faciunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichũ vt se perderet. nam a Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyrię ducem fecerunt, attributis ei nauálibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus b verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem & assumpta armatorum manu fuscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentem insidiæ, indignãtibus illis Malichus strenuè perneganit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pii, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: séque vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat.

b *Malichus Antipatrum veneno necari procurat.*

xerat. Interim Herodes veniens Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere, non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

Anno mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per litteras: & ille qui nõ ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parẽtis iniuriã: clam etiam mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malicham, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius foetu-

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi verò egressi, & nacti eum propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudęam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quāobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

a *Felix Hierosolymis Phasaelum adoritur, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes prostigatum, è Iudea pellit.

CAPVT XXI.

b *Antigonũ Aristobuli filium Ptolemæus Mẽnæus adoptat.*

ARistobuli b autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitũ cõpara-

parauerat, Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Mation adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercēs, dispositis in ea præsidiis, atque etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam quæ ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, cùmque [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressū inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honoranit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionem ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis populatibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Ann. mundi 3924. Ante Christ. natū 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.*

b *Herodes Mariamnen ex filia neptem ducit.*

c *Doris, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterum Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Galliam, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi. quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda veneràt, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans, vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simúlque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis benè est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris benevolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarii nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & in nitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis pri

scan

a *Pecunia corruptus Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.*

ſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vſque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſúſque à nobis, addidit ſe Caſſio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederunt, pace nos in poſterum fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim noſtra opera vniuerſum Aſiæ corpus velut è graui morbo recolligere ſe incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem veſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, vt quotquot vel liberi, vel ſerui ſub haſta à C. Caſſio Caſſianíſve venundati ſunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis conceſſa ſunt, ea perpetuò rata ſint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S.P.Q.S. Renunciatum eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis vos occupaſſe, idque factum quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitiæ pietatíque proſpicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem eſſe cum noſtris ſociis: & quicquid ab aduerſariis noſtris accepiſtis, habere vos non permittimus, ſed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

Ann. mundi 3924. *Ante Chriſt. natũ* 40.

[a] *M. Antonius Tyriorum Magiſtratib. ſcribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam reſtituerent iubet, ſaluis tamen ſaluandis.*

An. mundi 3924. Ante Chri. nat. 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerun
largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando
gitur illi meritas pœnas dederunt, æquum cen
semus, vt socij nostri ea quæ antè habuerun
nemine vetante retineant: vósque si quos Hyr
cani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C
Cassius bellum illicitum in nostra prouinci
mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim
interponatis, quò minus ad pristinos domino
redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætendi
tis, quàm primum ad ea loca venero integrum
vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam
sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M
Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q
S. Edictum meum ad vos misi, quod volo cure
tis referri in publicas tabulas literis Græcis &
Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi,
vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc
perturbato rerum statu alienam prouinciam &
militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, vt ablata restituantur nostris sociis. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hæc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas dabitus est: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POST[a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt[b] accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scisscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos[c] ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed[d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contempserunt. móxque erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus.*

c *Antonius Phasaelum & Herodem Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrũ conueniunt, qui partim trucidantur, partim deuastantur & fugantur.*

Ann. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo verò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudæam exercitum. Pacorus [b] per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymæ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus persuaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. mòxque se-

[a] *Antigonus Parthis, si ab Hyrcano in illum regnũ transferrent pecuniam pollicetur.*

[b] *Pacorus equites Antigono in Iudæã mittit.*

[c] *Iudæi Carmelum montem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

rentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad[a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes[b] verò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens. quin[c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortanteque vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decẽ

An. mundi 3925. Ante Christ. nat. 39.

a *Pentecoste.*

b *Herodes cum hostibus pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilæam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso quo se inde propiperet, præcipuè Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturum à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

[a] *Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.*

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

CAP. XXV.

[b] *Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti.*

QVo [b] profecto statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum

multum detestanti eorum petiurium ad Herodem autē missus eunuchus mandatum habebat, vt productū extra muros cōprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniā hostes intercepérant, Herodes re cognita Pacorū adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cùm scirent omnia, dolosè dissimulabāt: aiebántque oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis: sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim [a] dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd nō placeret apertè tantum virum aggredi, & rem in sequentē diem differunt. Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréque sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba comitū properabat versus Idumæam inscijs hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerū facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Ve-

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

[a] *Parthi Herodem quoq. comprehēdere cogitant, ipse verò re cognita ipsorum manibus effugit.*

An. mundi 3925. Ante Christum natum 39.

rùm [a] Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officêre, in qua sola salutis spes sit reposita quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim [b] minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se uno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis, pergebat institutum cursum, petens castellum Massadam quàm maximis compendiis. in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quam ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite conductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit, numero

a *Herodes suos in fuga consolatur.*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi violentas manus inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

numero supra nouem millia, iussis aliis aliàs per Idumæam salutem sibi quærere. additóque viatico: expeditioribus autẽ quibusq. & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositísque ibi cum suo comitatu mulieribus, quorũ omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentũ & aqua & reliqua omnia necessaria suppeteret, ipse properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm [a] vbi dies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hierosolymitanorũ bona direpta sunt per Parthos vnà cũ ipsa regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecenta talenta, intacta remansit. Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportãdas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrum quoque latè populati sunt, & Matisam vrbem opulentam euerterunt. atq. ita Antigonus in Iudæã à Rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum vinctos accepit. Vehementer autẽ tristatus est quòd mulieres effugissent, quas Parthis tradere cõstituerat, & vnà cum pecunia daturum se promiserat. Veritus [b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiẽdum Pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè miranda est [c] Phasaeli generositas, qui vbi se necidestinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter vincula, alliso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate cõstituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quòd

Ann mundi 3925. Ante Christ. nat. 39.

a *Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Marisam urbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus, Hircano, ne in regnum restitueretur auriculas amputat.*

c *Phasaelus alliso ad saxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3925. Ante Chri. nat. 39.

sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro[a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animam, audito ex quadã mulierecula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suę necis post se relinquens, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad[b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatum proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã opem postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere, vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõ dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autẽ hoc sua su optimatum suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depositurat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquam, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde[c] cùm consultius videretur discedere, valdè molestè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum venisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus & cursum insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul abeerat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magi-

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus profiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ abit, dehinc in mari diu iactatus tãdem Romã peruenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerant, recenset.*

stratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate cõflictatus, ægrè in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictã bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel supra vires eam refoueret, instructáque triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundusium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur, quódque Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & ægrè manus hostium euasisset. & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates cõtemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

An mundi 3925. Ante Christi natũ 39.

Hedio & Ruffinus ca. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium[a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiseratio subiit, reputantem quodetiã ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes polli-

[a] *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.*

Ann. mūdi 3925. Ante Christ. nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cōsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiū Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratam, & hospitij ius ac reliquam benevolentiā, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouēdos erat paratissimus, conuocatóque senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nō solum ob veteracrimina, verùm etiam quòd cō temptis Romanis à Parthis accepisset imperium quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius [b] eum docuit quòd etiā ad Parthicū bellū plurimum conduceret regnare Herodē: idque mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spē regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo cōiugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiā quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæteríſq. magistratibus deducentibus, ascenderúntque [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die conuiuio

a *Cæsar Augustus Herodi studiosus.*

b *Herodes Romæ in senatum intromissus, Rex declaratur.*

c *Herodes Alexandro coniugis suæ fratri regnū petiturus ipsemet eo potitur.*

d *Antonius & Cæsar cū Herode in Capitolium ascendunt.*

exceptus

exceptus est ab Antonio, atque hoc pacto ille regium fastigium adeptus est c LXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto [a] autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducẽtis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id cõsilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conferentes manus cum Antigoniãnis, modò apertè, modò clàm multos trucidabant. Interea [b] Ventidius Romanorũ dux, missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. Ante Christ. nat. 38.

[a] *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

[b] *Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxiliũ, sed reuera vt pecuniam extorqueret Antigono in Iudæam venit.*

Hedio & Ruffi. c. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXXII.

INterim [c] Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis, tum ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

[c] *Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit.*

An. mundi 3926. Ante Christ. 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudęa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilęa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudęis profligatis Silonem ægrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamē nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cûmq. ad occidentalē vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum impetebant & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus,

a *Herodes Ioppen oppugnat & capit.*

b *Multi Herodi sese adiungunt.*

c *Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.*

tibus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse, & ad salutem vrbis: ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurũ. ad [b] hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽtis debeatur successioni generis. nam si offensi quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideo velint hoc auferre, non deesse multos ex regio genere, qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsque conuicia prorumpentibus, Antigonus [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnibus, qui cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus: qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducítque se in hyberna ad cõmodiora loca postularent, vastis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani molliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum contra. [e] Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abundè adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuò dimissis suis per agros, nullam Siloni discendi ansam reliquam fecit: maior enim quam quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

a *Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.*

b *Antigonus Herodi, quod non ex stirpe Regia progenatus, sed semi Iudæus sit, exprobrat.*

c *Herodiæopias hostes à mœnibus arcent.*

d *Silo quosdam qui Hierosolyma discedendi ansam arriperent subornat.*

e *Herodes ciboria exercitui procurat.*

An. mundi 3927. Ante Chri. nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperent, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessisque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabant, ad unctisque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntem petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæam & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiam, atque ita Romani degebant in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosepho fratre cũ M. peditibus & cccc. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatisque aliis quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim ecclo ningére peruenisset, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde [b] in latrones quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitum alam immisit, cũ pedibus tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis.

a *Romanus exercitus hybernatum dimissus.*

b *Latrones.*

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt, donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincentes coegit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum ſiſtere. nec [a] hoc contentus profligatos & palantes vſque Iordanem perſecutus eſt. atque ita vniuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, præter eos qui erant in ſpeluncarum receptaculis, numeratiſque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cum ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant illo [b] nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundantiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primùm Herodi nauare operã, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe contra latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cũ totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Chriſtum natum* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæa in ſuas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitũ alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem contra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes contra latrones in ſpeluncis degentes militem ducit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere, hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi: quidã scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctãtibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multíque, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerunt. Sequenti verò luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostium primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam, deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit mortem seruituti præferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa iecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni in-

[a] *Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoq. præcipitat.*

in a Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæã turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes b autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectorib. alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerum nouarum autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Interea c casu in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarãs suum animum. Ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbem se recepit, & d in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam e decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ. Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellũ contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-

Anno mundi 3927. Ante Christ. natum 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius casu in pugna Pacaro Parthos profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interficit.*

e *Herodes Antonium adire Macharam accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An mundi 3927. Ante Christ. nat. 37.

lecto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet. Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autè altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites. non moturi se loco donec viatorum agmen peruenirent in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugã vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostẽ repulit, & excitatis suorum animis pugnã redintegrauit, reuertentibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non pauca gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptũ iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cãpis saltu insidiantes in illos cooriren tur hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugã compulit: multísque ex eorũ numero cæsis securũ sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquam autẽ propè Samosatã ventum est exercitum instructũ & ornatũ ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis

[a] *Herodes ad Antoniũ Samosatam oppugnantẽ properat, in itinere multos barbaros trucidat.*

[b] *Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excepius.*

cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiser, in summóque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho[a] autem paulò post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] absente fratre Ioseph us in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorũ fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq. cohortibus versus Hierichunté profectus ad demetendas eius agri fruges, in mõtibus castris locũ cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd plerique è Syria [c] delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorum difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Ioseph o præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [d] facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in locũ demetsam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Gittham castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptol maidẽ petiit: vnde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. Ante Christ. nat. 36.

[a] *Sosio Antiochus Prouinciam cũ exercitu tradidit ipséq; in Ægyptũ profiscitur.*

[b] *Iosephus Herodis frater ab Anticono cæsus.*

[c] *Galilæi ab Herode deficiunt.*

[d] *Gittham Machæram munit.*

[e] *Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilęã profiscitur.*

[f] *Herodes cũ Galilæis pugnat, eósq; victos in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

stes, prælio victi compulsi sunt in castellū. vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est, infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autē ab Antonio legione altera, qui castellū tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichunte volēs vlcisci fratris interitū, quò postquā venit honoratissimū quemque adhibuit ad cōuiuium: peractáque cœna dimissis conuiuis recepit se in cubiculū. Hic videre licuit res Regis à Deo non negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum fine cuiusquam noxa concidit, quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios, adeò[b] vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò[c] Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappū, volēs videri ita abundare copiis, vt foris quoq. posset bellū gerere. Sed illæ Machæræ se opposuit. Herodes verò occupatis quinq. oppidis, præsidiariorū circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis cōtra Pappū reuersus est, qui castra habebat ad vicū Isanas nomine: & cōfluentibus ad se multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostē præ audacia venire ad pugnam collatis cum eo signis, vicit egregiè, & accensus vlciscēdi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicū fugientibus. Repletis[d] autē ædib. milite, & quibusdā in tecta cōfugientibus, his superatis & tectis diruris vidit omnia referta & constipata militibus, hos igitur saxis supernè impetentes aceruatim

a *Triclinium in quo Herodes cum conuiuis cœnatus fuerat, vacuum fine cuiusq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hostibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.*

d *Pugna in vicum.*

acerbatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculū miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maximè fregit hostium audaciā, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè valida tempestas interuenisset, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga disponebat, cogitās vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi[a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiū armati, quos metus eò compulerat dúmq. ille se ablnit, primus prodiens stricto gladio per fores se protipit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege conteti essēt sibiipsis fuga salutē quærere. Sequenti verò[b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is cū sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuijt, motoinde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templū sixit tētoria, volens sic ea quemadmodū olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operatum multitudine: & cæa circumquaque materie, præpositisq. huic operi viris idoneis, durante[c] etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quàm ei desponsam fuisse iam diximus.

Anno mūdi 3929. Ante Christum nat. 36.

a *Herodes in cubiculo solus multis armatis stimatis, quos metus eò compulerat, patrio ritu ablutus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pherorā fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiam Samariam proficiscitur.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

CAP. XXVIII.

Anno mundi 3929. Ante Christ. nat. 35.

Hedio & Ruffinus cap. 26. Aliàs 27.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicé Sosius, præmissisque per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secũ multos tam pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocré accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxiliũ, & Herodes pro seipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactantes, & fausta populoominantes, non deserturũ Deũ suos in periculo: direptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm æquorum alimentis, per clanculatia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus.

[a] *Sosius & Herodes in gẽtes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

Cui[b] rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu, ad hæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrentes enim crebro, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

[b] *Herodes annonæ prospicit.*

[c] *Iudæi obsessi intrepidè repugnãt.*

lo erant inferiores audacia, peritia tantum re militaris cedebant. tum pro dilecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquã sub terra manus conferrent. vtentésque desperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, idq. obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem[a] euaserunt in mœnia primum lectissimi viginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus die quadragesima, secundus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonum incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta[b] verò exteriore templi parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentésque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex verò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt verò spem suam frustratam vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus[c] vrbem expugnauit: móxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erátque continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuentè suppplices. nõ ætati vlli parcebatur, nõ sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstãte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. sed veluti furore percitis sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus[d] quoque neq. vetetis neq. recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit è turri, Sosioque ad ge-

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & superiorem vrbem refugiunt.*

c *Hierosolyma expugnata.*

d *Antigonus Sosio sese dedit.*

Anno mundi 3929. Ante Christum natum 35.

nua procidit.& ille nihil miseratus mutatam eius fortunam,insultauit homini Antigonam appellans.non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit, Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus,non minus negocij habuit in compescendis alienigenarum auxiliis.tuebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum,sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis,nonnullos & armis reprimebat,molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas non est,veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans,solitudinis ne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguúmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret.Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi,promisit se de suo mercedem numeraturum singulis.atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione,promissa persoluit. Liberaliter enim militibus,& pro portione ducibus, Sosio verò etiam regia dedit munera,ita vt omnes bene nummati discederent.Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli,c LXXXV.Olympiade,mẽse tertio, feriis quibus solenne fit ieiunium,tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate.Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem.Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis,Antigonum vinctum ducens ad Antonium.Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus,& Romam perductus ab Antonio,apud Senatum iure secum cõtende-

a Herodes in compescẽdis alienigenarum auxiliis multum negocij habet.

b Direptio vrbis impedita.

c Quando Hierosolyma expugnata.

tenderet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est. atque Assamonæ principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gente honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. Ante Chri. nat. 35.

a Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonũ tolleret, inducit

b Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quémque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio imperatore conatur.*

An. mundi 3930. Ante Christ. natũ 34.

V. *Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.*
VI. *Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.*
VII. *De terræ motu qui Iudæam concussit.*
VIII. *Herodis concio ad exercitum.*
IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*
X. *Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.*
XI. *Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.*
XII. *De fame quæ in Iudæam terram incubuit.*
XIII. *Cæsarea conditur.*
XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

Expugnatis à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.

CAP. I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atq. Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore voluimine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat, eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderentur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. obrem gratiam illis habuit. Pollio verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterísque iudicibus præ-

a *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
b *Pharisæi in honore habiti.*
c *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem processente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: à diuitibus quoq. ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabantur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tẽpus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eum secuti percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius[b] Antigonũ Iudæum perductum Antiochiam secuti subiecit: Romanorúmq. primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regẽ constitutum admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc[c] Strabo Hyrcanus[d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

Ann. mundi 3930. *Ante Christum natum.* 34.

a *Cædes factionis Antigoniana.*

b *Antigonus Iudæus per Romanos securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, ad eũ reuertitur.*

Anno mundi 3930. Ante Christ. nat. 34.

fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestum mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

CAP. II.

a *Hyrcano Babylone à Iudæis ingẽs honor habetur.*

HYrcanum[a] autẽ ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit, & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorũ frequẽtia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quãtum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed[b] postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, & officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontificissimo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse accepti in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq. ei scripsit, rogaret Phraatẽ & eius regni Iudæos ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simúlq. etiam ad ipsum Phraatem[c] legatum

b *Hyrcanus patriæ amãs gratiam ab Herode expectat.*

c *Samarulla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.*

tum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatē suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset,[a] in summo honore habuit: primúmque in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honorationem cedendo, patrémque appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quia & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis[b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox[c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémque prole Alexandram prædians: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas

Ann. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

a *Hyrcanū Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summum sacerdotium.*

c *Alexandra per Cleopatram filia Pontificatū ab Antonio petit.*

Ann mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

amborum effigies ad Antonium mitteret for
enim vt his conſpectis ille nihil non à ſe impe
trari patiatur, his verbis excitata mulier eas ef
figies ad illum tranſmiſit. Gellius quoque ren
exaggerabat, affirmans eos ſibi viſos non mor
tali, ſed planè diuino natos genere, volens An
tonium in amorem pellicere. qui indecorum
ratus puellam Herodi nuptam accerſere, atqu
etiam Cleopatræ ſuſpiciones vitans, ſcripſit, v
aliquo honeſto prætextu filium ad ſe mitteret
addens niſi moleſtum videatur. Quæ poſtquam
relata ſunt Herodi, non[a] putauit tutũ Ariſtobu
lũ in ipſo flore ætatis, videlicet decimumſexti
agentem annum, ad hæc genere nobiliſſimum
mittere ad Antonium, primum Romanorum
nemini cedentem, deinde procliuem ad libidi
nes, & huiuſmodi voluptates vndecunque ve
nantem impunè propter potentiam. Reſcripſit[b]
igitur, ſi vel pedem è regno ſuo moueret ado
leſcens, fore vt cuncta compleantur bellici
tumultibus, Iudæis nouationem rerum ſub a
lio Rege ſperantibus hoc pacto cum ſatiſfeciſ
ſet Antonio, decreuit non omninò adoleſcen
tem & Alexandram ſpernere, vxore etiam Ma
riamme aſſiduis precibus obtundente, vt fra
tri debitum pontificatum redderet, dicente
que ipſi quoque id fore commodum, adempt
per honorem adoleſcenti peregrinandi facu
tate. Aduocato[c] igitur amicorum concilio
multis verbis in Alexandram inuectus eſt: ea
& clam regno ſuo inſidiatam, & per Cleopa
tram id agere vt ope Antonij ad ſe regime
transferatur in puerum. idque tanto iniuſtio
ore patre priuare conetur, & regnum pertu
bationem reipublicæ aliis parare, quod ipſe qui
ſiſſet multis ſudoribus ac periculis, ſe tam

præ

a *Antonius ab Herode Ariſtobulũ petit.*

b *Cauſa non miſſi Ariſtobuli.*

c *Herodes in Alexandrã, vt clam regno ſuo inſidiatam inuehitur.*

præteritorum libenter obliuiſci, nec deſinere pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra [a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatíſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filij, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatem rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. *Ante Chri. nat.* 34.

a *Alexãdra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dum Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVmb Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Ananelo Herodes Põtificatũ abrogat.*

Ann. mundi 3930. Ante Christũ nat. 34.

adeptus regnum cum autoritate sua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiã ſuam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus[a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in ſe tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit[b] igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm amiſſa licẽtia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitã degere. miſit igitur ad Cleopatrã literas, præſentem rerum ſuarũ ſtatum deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod conſilium placuit, móxque tale quiddam comminiſcitur. Paratis[c] duabus ſandapilis in has ſe & filium incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus

a Põtificatus tribus abrogatus.

b Alexãdra Herodi ſuſpecta obſeruatur.

c Alexãdra in Ægyptũ fugere cogitans, à ſeruo proditur.

inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iámque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniásque decenter tractabat ipse eximia forma & statura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac comprecationes, licentius quàm sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaque peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius

An. mundi 3951. Ante Christum nat. 33.

a Aristobulo Herodes insidiatur.

Ann. mundi 3911. Ante Christ. nat. 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmque loci eius natura esset æstuosior, cito defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primum spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoque eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantium mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimooctauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, verasa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus incõsolabilis, totámque vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla nõ domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendam sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retẽta diutius vita nullam significationem dare quod data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab

[a] *Aristobulus. Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatus redit.*

[b] *Luctus ob mortem Aristobuli.*

[c] *Animus Herodis hypocriticus.*

hoc

hoc crimine. Cæterùm quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis rebus preciosissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *Ann. mundi 3932. Ante Christ. natũ 32.*

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamen nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simúlque filij sui miserabilẽ interitum. Illa verò iamdudum adiuuandi eam cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus detestans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cõmissa regni cura Ioseph patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorẽ, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexãdra Cleopatræ Herodis insidias, & filij miserabilem interitũ, indicat.*

b *Herodes ad Antoniũ profecturus Ioseph, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mãdat.*

An. mundi 3932. Ante Christũ nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad ſuam id iniuriam pertinere exiſtimet. aiebátque totum hoc negocium exhiberi ſibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accenſus ſit atque his mandatis, non admodum læta ſperans de rerum ſuarum exitu, proficiſcitur ad Antonium. Porrò Ioſephus creditum ſibi regni regimen adminiſtrans, & ſæpiſſimè Mariamnem conueniens, partim propter negotia, partim honoris cauſa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes proſequeretur: irridentibus hſnc eius aſſeuerationem mulieribus, præſertim Alexandra, ille nimio ſtudio approbandi eius affectum Regis eò prouectus eſt, vt mandatum illud proderet, ratus id certiſſimum amoris argumentum, quòd neque ſine ea viuere ſuſtineret, neque vel morte ipſa ab ea diſiungi. quæ Ioſephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris ſignum interpretatæ ſunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, ſi vel mortuus ſæuiret in earum capita. Interea [a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis ſparſus eſt, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Ioſephum hortata eſt, vt aſſumens eas ad ſigna legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni cuſtodiam circa vrbem tendebat ſub tribuno Iulio. ſic enim primùm ſi quid turbarum in aulam incideret, ipſas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariammen ſi in Antonij conſpectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione literæ ab Herode ſuperuenerunt rumori

[a] *Rumor vanus de Herodis morte ſparſus.*

nori contrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quę in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius opottere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam libertatem potestatem permittēdam esse. Idque ipsum etiam Cleopatræ ajebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperiis. Hæc significabant Herodis literę, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad conseſſum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustū se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relicta Cleopatræ cupiditati vllam spem, quādo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis reddi is voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamē latuit id consilium, sed quamprimùm reducto aliquantisper Antonio contra Parthos cunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim orot Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam marito suum criminata est, Mariammes consuetudinē obiiciens, hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina lati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobaret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, nō ferēs

An mundi 3932. Ante Christ. nat. 32.

a *Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res suas saluas esse scribit.*

b *Iosephus & Mariamme apud Herodem accusatur.*

An. mundi 393 *Ante Christum nat.* 32.

zelotypię ſtimulos ægrè tamen ſe continens ne à recta ratione tranſuerſum raperetur inſanis affectibus ſeorſim Mariammen percunctatus eſt, ecquid haberet cum Ioſepho cõmercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid impotens fœmina poſſet in defenſionẽ adducente, Rex paulatim aſſentiendo placari ſe ſinebat victus amore vxorio, ita vt poſtremò veniam peteret, quòd temerè fidem habuiſſet rumoribus. agebátque ei gratias pro ſeruata pudicitia, ſuum viciſſim amorem commemorans. tãdem vt mos eſt amantium protumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cum tamen nondũ vxori ámoris ſui fidem faceret. tantóque magis conaretur id efficere: tum illa, Non eſt, inquit, amantis mandare ſi quid ipſi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus prę dolore confeſtim eã è complexu dimiſit: vociferabatúrq. capillos ſibi lacerans, tenere ſe manifeſto deprehenſam conſtupratam à Ioſepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuiſſe data ſibi priuatim ac ſecreto mandata, niſi obſtricta mutuum fide per ſtupri conſuetudinẽ. atque ita parũ abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè cohibuit ſe tamen. Veruntamen [b] Ioſephum non in conſpectũ quidem admiſſum iuſſit interimi & Alexandram vt malorum omnium cauſam vinctam coniecit in cuſtodiam.

[a] *Mariamme apud Herodem ſeſe excuſat, eiq. recõciliatur.*

[b] *Ioſephum Herodes interfici, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hodio & Ruffinus cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nihil deſinente in omnes incitare Antonium, quem horrabatur vt auferens cuique ſuam dynaſtiam ipſi contribueret: multúmque apud eũ poterat irretitũ ſuis amoribus. eúmque natura eſſet alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primo [d] fratrem, cui debebatur regni ſucceſſio, venenum ſuſtulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

[c] *Cleopatra Regina alieni appetens.*

[d] *Cleopatra fratrem & ſororem interficit.*

Arſinoe

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianę supplicem interfecit per Antonium. Pecuniarum etiã vbicunque spes affulgeret, neque templum neque sepulchrum, neque asylum vllum vnquã violare dubitauit, modo ad illã rederent spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátque sacra, profana, fas nefas, vt augeretur luctis vel iniquissimis, ad summã nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatibus deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis explerj possent opibus. quamobrẽ & Antoniũ continuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriã, statim cogitauit quomodo eam possessionẽ suam faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiã ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt non illecebris solùm, sed etiam veneficiis eius captus videretur: puduit tamen eum tam insignis iniustitię, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequissimus, partes de vtriusq. regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuiũ Eleutherũ vsq. Ægyptũ, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

An. mundi 3932. Ante Chri. nat. 32.

a *Lysaniam Cleopatra interficit.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.

CAP. V.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq. adita Apamia & Damasco, etiam Iudæam ei libuit in-

b *Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.*

An. mundi 3932. Ante Christ. natũ. 32.

uisere: vbi [a] excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partẽ & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorum longè pretiosissimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nonnihil: quamuis verisimile sit per stuprum quæsitam occasionem struendis insidiis. Sed illa amorem prętexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd nosset infestam ex æquo omnibus: tum verò etiam abhorrens tam prostratam impudentiam, & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde [c] cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestiis leuari posse eos quibus vel hactenus infensa fuerit, vel in posterũ futura sit. quin & ipsi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura sit, si in quam temporum difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cẽsentes hominem in magnis versantem negociis, in manifestum se periculum coniicere, & obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis el hoc approbetur vtile. quin hoc ipso augendum eius desiderium quòd per vim atq. insidias amisisse eam videbitur. nec superesse vel mediocrem excusationi quando mulier sit omnium eius ætatis longè honoratissima, & si quid vtilitatis ex eius nece possit existere, coniunctũ sit cum Antonij iniuria vnde facilè apparere quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cũ nihil vetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsenti statu rectè dispo-

re. h

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperãs & libidini dedita.*

c *Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici auertunt.*

re his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eũ à tanto facinore. Ille[a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm[b] Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armenię potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

An mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

a *Cleopatra Antonius versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armeniæ regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris contemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadẽ incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio Herodes[c] verò multorũ iam annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negans sibi opus esse: verùm quia tam ex ipso

c *Herodes Antonio contra Augustũ auxilia pollicetur.*

An. mundi 3934. *Ante Christ.* 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia iussit in illũ bellum vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretentur cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ cum [a] quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post [b] acerrimũ igitur conflictũ penes Iudæos fuit victoria. Post hęc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmque vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerant. cum igitur ardor eorum vix coh:beri posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militũ, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt. actúmque de eis fuisset ni Anthenio Herodem inuasissent eiúsque exercitum. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentũ expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cũ collectitia manu indigenarum fessos iam, & victori suam putantes ex improuiso adortus magnã strage edebat. Nã Iudæi viribus in profestos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriã dissolutiore

a *Herodes ad bellũ Arabicum incitatur.*

b *Pugna & victoria Herodis.*

c *Cleopatra dux fundit Herodem.*

An mundi 3935. *Ante Chri. natũ* 29.

ſolutiores, facilè hoſti cedebant, multáque vulnera accipiebant in locis aſperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduerſarij. His a igitur vehementer laborantibus Arabes reſumptis animis reuerſi in prę liũ trucidabant iam fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíque in caſtra euaſerunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus eſt ad euocandos qui illis ſuccurrerent. nec tamen licet feſtinus, affuit in tempore, ſed Iudæorum caſtra capta ſunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hoſtium validum exercitum opprimunt. Ex illo tępore Herodes latrociniis cœpit agere & excurſionibus in Arabiam, caſtra ponendo in montibus: & cauebat quidem totũ exercitum prælio committere, ſed interim non mediocriter proficiebat ſuos labori aſſuefaciẽs, & continuis exercitiis prępparans ad abolendam tandem ignominiam.

a *Arabes in prælium reuerſi, fugientes trucidãt & caſtra capiunt.*

De terræ motu, qui Iudæam concuſſit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cũ Cæſare, ſeptimo regni Herodis anno, Iudæa b terra quali nunquã antè motu conculſa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppreſſa ſunt ruinis ædium circiter decem millia, militaris tamen multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote ſub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant, auribus Arabum, immane quantum extulit hoſtium animos, quaſi ſubuerſis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iam ſupereſſent aduerſarij. legatos c itaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus cap. 6.

b *Terræmotus in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos necãt.*

Anno mũ. 3935. Ante Christum nat. 29.

pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorũ præstolari, vtpote dejecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos [a] ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cúmque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

a *Iudeos propter damnũ passum mœstos, Herodes consolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

NOn [b] ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus emorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniuriis: id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinẽ. deinde ostendam, nec hæc, quæ nos contristant, esse, tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis superesse spem victoriæ. ac primùm de eo differam quòd prius proposui, vósq. ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciãm. Nostis [c] enim ipsi Arabum iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impium ac barbarũ: sed nos præcipuè semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen

b *Herodes consolatur & cohortatur milites.*

c *Causa belli contra Arabes.*

ne alia

ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatta de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis munetibus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius-ipſius terræ quàm iſti olim noſtram occupãt, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllum agrorum partem decidere. certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſunt ſuam libertatem noſtrum eſſe beneficium, & eam rem gratias nobis egerunt, fraudare nos debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos ocum habeat neceſſe eſt. at non inter tales qua es iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cum ucro coniunctum, & iniuriam impunitatem ſſe debere quæ lucri gratia committitur. Duiúmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos uſto bello perſequi, quòd Deus ipſe fieri vult, ibétque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, naximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam eceſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm ræcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, os cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam : Græci caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volunt, & noſtri honeſtiſſima ſanctimáq,

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

a Legati inuiolabiles.

An. mundi 3935. Ante Christ. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc eſt, nuncios Deo acceperunt. hoc enim nomen & Deum hominum noticiam adducere, & hoſtes hoſtibus conciliare poteſt. Quid igitur magis deſtium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda v in bello proſperitas, vel in reliqua vita felicita ego ſanè non video. Dixerit fortè aliquis: i quidem & fas penè nos eſt, ſed penes illos viru & maiores copiæ, verùm iſthæc oratio indign eſt noſtris hominibus, cum quibus enim iuſtitia eſt, cum illis etiam Deus, vbi autem Deu eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiam per ſe vires noſtras expen damus. Prima pugna vicimus, in ſecunda primo congreſſu eos profligauimus non ferente noſtram impreſſionem, victores deinde nos A thenio non indicto bello ſed ex inſidiis aggreſſus eſt, verùm hæc fortitudo eorum dicenda eſt, an inſidiæ potius & ſecunda iniquitas. Cu igitur nobis minus ſit animi, quibus oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qu quoties abſque dolo certandum eſt ſemper ſu cumbunt, quando verò vincere videntur pe iniuſtitiam hoc faciunt? Quid quòd etiam ſi fo tes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad virtutem excitari debet? non eſt enim generoſi lau infirmiſſimum quemque aggredi, ſed poſſe e tiam fortes deuincere. Quòd ſi quem domeſti ca clades terrent, & terræmotus proximus, pr mum cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas de pit, putantes grauiorem quàm re vera fuit: dei de non decere vt illis audaciæ, nobis timidita tis, eadem cauſa ſit. Illi enim nunc audent no quòd alicuius boni ſibi ſint conſci, ſed quia nc afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nc viderint occurrere, collabetur eorum fiduci

a *Cum quib. Iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt.*

& nob

c nobis hoc ipso crescet animi, quod iam cum
on ita ferocientibus pugnabimus. nam neque
dmodum afflicti sumus, neque vt quidam pu-
ant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi
unt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factum
st, mitum ni eiusdem voluntate cessauit cala-
nitas, & hac castigatione contentus est. Quòd
verò præsens bellum ei probetur vt iustum, i-
ose euidenter declarauit. Nonnullis enim per to
am regionem terræmotu oppressis, vestrũ qui
rma gestatis nemini quicquam mali contigit,
ed omnes estis incolumes manifesto diuinæ
oluntatis indicio, quòd si populariter militas-
etis vnà cum liberis & vxoribus, neminem ve-
trum desideraretis. Hæc cogitantes, & quod ma
us est, habere vos Deum protectorem omni tẽ
pore, persequimini iusto bello gẽtem impiam,
nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruan-
tem, in occidendis legatis fortem, cum virtute
res gerenda est semper fugacem. His verbis Iu-
dæorum animi non mediocriter accensi sunt
ad prælium. Herodes autem sacris de more pe-
actis, properè a duxit eos vltra Iordanem con-
ra Arabas: metatúsque castra non procul hosti-
us decreuit castellum inter vtrosque situm oc
upare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ
esset, siue castra in tutiorẽ locum transferenda.
úmque idem esset Arabum quoque cõsilium,
irca eũ locum certamen contractum est. ac pri
um telis velitati eminus, deinde manus con-
serunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec
rabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tan-
im monumentum ad benè sperandum fuit, vt
ia hostes certamen detrectabant, ausi sint val
m eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi. atq;
a coacti processerunt, non satis bene structa a-
e, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

a *Arabes ab Herode deuicti.*

An. mundi 3935. Ante Christ. natũ 39.

pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat la cessenti hosti resistere. post diutinum igitur con flictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Ara bes in fugam versi sunt. Tãta autem strages im pulsis semel edebatur, vt non solum hostiũ gla diis conficerentur, sed præ impetu fugientis in conditæ multitudinis alij proculcarentur, alii suis ipsorum telis se inducrent. itaque quinque millia desiderata sunt, cætera turba refugit quí dẽ intra castra, sed nulla certæ salutis spe, non tam cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæ quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpe re, obsidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In b hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miserũt primùm pacem petentes, deinde quia sitis vr gebat præsenti necessitati remedium. At ille nẽ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progres si præbuerunt se vinciendos & in captiuitaten abigendos, vt intra quintam diem capti sint a quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decr uerunt prodire, & hostem aggredi, vel certar cladem malentes quàm ita paulatim ignomini sè opprimi. Quæ sententia postquam placuit, er puerunt è castris, sed parum idonei ad prælii fractis tàm viribus, quàm animis, propter extre mum infortuniũ mortem in lucro reputante Quare primo conflictu circiter septem millia c ciderunt: domitáque per hanc cladem gentis f rocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem gregium experti fuut, clientelam se dederunt

a *Arabes siti compulsi, ab Herode pacem petunt.*

Herod

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

An. mundi 3935. Ante Christ. natũ 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ reuertitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum voluranti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea benè contentus. Verùm [c] Alexandra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ moderatè ferre nescius, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret, séque speratæ fortunæ seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peteretque ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deuicto subtrahit.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malicho tutelã peteret, monet.*

Ann. mundi 3935. Ante Christ. nat. 29.

de victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandé cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinẽtis, ad Arabẽ literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptũ erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus[a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodẽ non vna de causa videbatur verisimile, ná Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrũ inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Plurisenim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, ptolatis in consistorio literis, occidi[b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimẽ, sed quasi Regi insidiarũ, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam conuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

[a] *Trecenta stadia, nouẽ milliaria Germanica.*

[b] *Hyrcanũ Herodes occidi imperat.*

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq. plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum excesserat, sciebátque opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictísque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriã postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáque videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnum successisset, elapsis tribus mẽsibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterũ ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domũ reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus, & perpetua modestia, imperiúmq. maxima ex parte per

An. mundi 3935. Ante Christ. nat. 29.

[a] *Hyrcanus insons periit.*

[b] *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a] Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbare. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset durius. habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causâ his mulieribus Regiis adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmque pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a *Herodis ad Cæsarem properantis, mandata.*

b *Herodes ad Cæsarem venit, eíque beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturus, si in amicitiam eum recipe-ret.*

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinem, neq. ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam ſibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & totis viribus ſe conatum, vt penes illum eſſet rerum imperium: non armis quidem coniunctis quòd tum deſtineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecuniis, nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe. profeſſum enim & amicum pro bene de ſe merito nō opus ſolum, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem ſuam eſſe, quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neque fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit. quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commōſtrando quo vno modo ſeruari poſſet nec omnino in ordinem redigi, videlicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes ſuccedere, atque ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore proſecutus ſim. quod ſi amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem vocas, qualis ſim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hac experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His verbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicendæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare [a] diademate reſtituto horatus eum, vt non minus ſuam quam quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidiū, quantum apud

Anno mundi 3935. *Ante Chriſtum nat.* 29.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

[a] *Cæſar Herodis Principatum confirmat.*

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo[a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuo confirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis munerib. quib. etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiã Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen nõ potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes contrà expectauerant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem, qui[b] post quam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq. omnẽ hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum ac commodarum copiam quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dũ traducuntur copiæ, tractánsq. tum ipsum, tũ amicos ministerio vitorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum[c] quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit: adeo que satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se fateretur. quo magis amicitiæ promptęque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq. ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

[a] *Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deducit.*

[b] *Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.*

[c] *Cæsarem Herodes 800. talentis donat.*

Herode

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

Anno mũdi 3935. Ante Christum nat. 29.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiam inuenit, infensámq; sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim, id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum concluſas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodum. sed nihil molestius terebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereti conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blanditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò[b] effutiit omnia mandata Regia, præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariãme verò iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: votáque faciebat, ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, apertè fas-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Sohemus mandata Regia effutiit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè exceptus.*

Anno mundi 3935. Ante Christum natum 29.

sa quid se vreret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appuliſſet, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eamque ſolam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundiſſimam conſuetudinem ſalutauit & complexus eſt. Mulier verò narrante eo ſuos ſucceſſus, ſúsq. déq. ferre videbatur, nec bellè ſuum affectũ occultabat: ſed vt erat ingenuis miniméq. fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiſcebat: narrationéque eius contriſtari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam ſuſpicionibus quàm maieſtatis ſignis turbaretur. angebatur[a] enim videns inexpectatã & apertam vxoris auerſationem: quam moleſtiam præ amore ferre non valés, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe non conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur. adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm ſæpè cupeteret punire mulieris ſuperbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de ea ſupplicio, ſeipſum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ deſiderium. Talibus[b] curis æſtuanté & ſic erga Mariammen affectum, vt vidêre ſoror eius & mater opportuniſſimum tẽpus ſe nactas putauerunt: móxq. aſſiduis calumniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & ſæuire in dilectam coniugem. peius tamen in dies erga eam afficiebatur. magíſq, ac magis exaſperabatur, dum nec illa curas ſuas occultat, & ipſe amorem vertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſæuius in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodum nunciatum eſſet extinctis[c] Antonio & Cleopatra, Cæſarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam ſic vt erat reliquit. Diſcedenti Mariammę commendauit

a *Herodes inexpectatã & apertam vxoris auerſationem videns, contriſtatur.*

b *Herodis mater ac ſoror Mariãmen calumniis inſectantur.*

c *Antonius & Cleopatra extincti.*

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Anno mundi 3935. ante Christ. nat. 29.

Cæterùm Herodes in Ægypto cum Cæsare[a] congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, &[b] magnis ab eo beneficiis ornatus est quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat attribuit[c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonísque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quam qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea[d] fœmina cæteræ pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit. hæc autem introgressa quidem

a *Cæsar Ægypto potitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

c *Cæsar Herodis ditionē amplioremreddit.*

d *Mariamme morosa fœmina.*

Ante mundi 3935. Ante Christum natum 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit, soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale nã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito eum ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iam antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. mórq.[a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratã exorsus, & confictum veneficij crimen intentans e-

[a] *Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur.*

rat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle videret, omnium[a] qui aderant suffragiis damnata sit: qua sententia prolata visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq.[b] ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id conspicata Alexandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs enim ostendere se non esse cõsciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus scelestissimam & ingratam erga virum clamitãs, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos miseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq. vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significabat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq; suo tempore præferens. Ad hunc modũ periit mulier, & temperans & magnanima, sed non satis modesta, & paulo contẽtiosior. Cæterũ formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ feminas superauerit, quæ

Anno mundi 3936. Ante Christ. nat. 28.

a *Mariamme ab Hero de accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem conijcitur.*

b *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

c *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

An. mundi 3936. Ante Christ. nat. 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius æquo se gerebat. molestè etiā ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq. fatebatur. Tandem effecit, vt exosa esset Regis & matri & sororī, atq. etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea peremptā impotētius etiam flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cum pene ad insaniam vsq. indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eam diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuiis ac compotationibus nihil tamen proficiebat : quare & regni curam reliquit. adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio. permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutem fortunæ cōmittētes. Quo

a *Herodes propter vxoris necem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassatur.*

c *Herodes graue morbum contrahit.*

tes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra [a] habitans tũ Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alteri templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quam religio. præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quàm à domeſticis. Hæc ſollicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cùm eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis. amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra ſignificauerunt. ille [c] ſine mora eam iuſſit interfici: ſuperatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi ſic efferatus eſt, vt quauis ex cauſa ad ſæuiendum eſſet pro penſiſſimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro videlicet, Lyſimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Doſitheo, occaſione arrepta huiuſmodi. Erat [d] Coſtobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat ſacerdotium Coze numinis, quod tum religioſè ab ea gente colebatur, priuſquã ſub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus eſt, Idumææ ac Gazæ præpoſuit, data in matrimonium Salome ſua ſorore, cuius maritum Ioſephum ipſe interfecerat, vt iam dictum eſt. ea felicitate præter

Anno mũdi 3936. Ante Chriſtum nat. 28.

a *Alexãdra Herode abſente, vrbis arces in ſuã poteſtatem redigere conatur.*

b *Herodis conſiliarij Alexandræ inſtitutũ ei per nuncios ſignificant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Coſtobarus, cui Herodes in matrimonium Salomẽ ſororẽ dederat, Idumææ principatum inuadit.*

An mundi 3936. Ante Christ. natũ 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatram mallet habere dominam, sed vt acciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquam non intentus nec è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirum nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi interceſſissent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges diſſidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morẽ patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimiſſis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permiſſu. Verùm illa magis ex propria licenti quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætuliſſe fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conſpirasti enim eũ ad res nouas moliẽdas cũ Lysimacho Antipatro, & Dositheo: suisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per x i annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc veri & tum præter omnem opinionem à Rege audi tum vehementer eius animum perculit. Quo enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat e

a *Ceſtobarus interceſſione ſeruatus.*

b *Ceſtobarus, Lyſimachus, Antipater & Doſitheus apud Herodem accuſati.*

liquando tollere, aduersatos semper suis cona- *Ann. mundi 3936. Ante Christũ nat. 28.*
ibus, sed procedente tempore per oblivionem
oc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Re-
gnãte Antigono dum Herodes obsideret Hie-
osolyma, in tantis rerum difficultatibus maior
opuli pars sessa propensa erat ad accipiendum
Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ
iberi pollentes autoritate ac opibus & fidi An-
igono, quòd putarent eum Regem magis esse è
epublica. Tandem capta vrbe per Herodẽ, Co-
stobarus destinatus ad obseruandos vrbis exi-
tus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens
magnam esse Babæ filiorum apud vulgus auto-
ritatem, & cogitans illos mutato rerum statu
magnum momentum afferre posse suis conati-
bus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tũc
quidem licet suspectus Herodem periurio fe-
fellit, negans se quicquam scire quò illi deue-
nerint. Rege deinde per edicta præmium pro-
mittente indici, & modis omnibus eos perqui-
rente, ne tum quidẽ fateri voluit. Veritus enim
non impunè sibi hoc fore post primam nega-
tionem, pergebat eos occultare, iam necessitate
etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam
sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdã
ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quot-
quot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam
reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sub-
latis omnibus, quorum excellebat dignitas, ar-
bitratu suo posset quicquid vellet agere, nemi-
ne amplius resistente. Quo factum est, vt magis
ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregri-
nis studiis veterum instituta corrũpere inuio-
labilia: quorum tempore permagna facta est
bonorum morum in deterius inclinatio, labãte
disciplina, qua antehac populus solebat conti-
neri in officio. Ac [d] primum athletica certamina

a *Babæ liberi à Costobaro seruati.*

b *Babæ liberi aliíque accusati ab Herode interfecti.*

b *Herodes plurima peregrina instituta introducit.* Hedio & Ruffinus Cap. 10.

d *Theatrum & athletica certamina, aliáque spectacula ab Herode instituta.*

Ann. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

quinto quoque anno in honorem Cęſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille[a] tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit, denunciatam circumuicinis atque etiam lõginquis gentibus: propoſitiſque præmiis magnis vndique athletarum cæterorũmque certatorum concurſus factus eſt, confluxerũntque exercitatiſſimi quíque in hoc genere. euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiam præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrum ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes pretioſiſſimæ, non gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus cæteríſque vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter ſe, modò cum damnatis hominibus committebantur: quę peregrinis quidem ſpectatoribus plurimũ admirationis ſimul atque delectationis afferebãt, indigenis verò protſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtiis comparatis voluptatem crudelem capiãt homines: abſurdum æqui peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. ſed[b] nihil tam moleſtum fuit quàm tropæa

a *Herodes ex ſpectaculis non magnam gratiã reportat.*

b *Tropea armis cõfecta imagines Iudæi putant.*

qua

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes, animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent. cúmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidem destiterunt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex [a] his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicásque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum eua-

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

[a] *Decē viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

surum, aut certè multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbẽtes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat

a *Herodes coniurationẽ explscatur.*

tem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati intorrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne

b *Decem cõiurati necati, delator eorũ interfectus frusta tim concisus est.*

morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna confidentia pro se attulissent, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim consciscus est, & obiectus canibus, idque multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à consciis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia quod animaduertens Rex omni ope obuiam

c *Herodes Hierosolymis duas arces munit.*

iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò

d *Antonia.*

iuxta templum [d] Antoniam à se communitam

visum

visum est tertiam quoque munire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusque causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunque clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, vel recens ortos compescant. In [e] primis autē Samariam cinctutus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus cōgregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustrioré eā faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatē rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósque eius natura feraces habitatoribus diuitē, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris aditus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatē captans ex firmitate loci quo pro

An. mundi 3942. Ante Christ. nat. 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitim.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

Anno mundi 3942. Ante Christum natum 22.

arce vti voluit, pulchritudine verò loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimusseptimus, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant stratæ temporum vicissitudines. Primum [a] siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis veteribus, & nullis in earum vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam semina ipsa peteunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd fere soleat calamitatum culpa in eos reijci, penes quos est Regimen Reipub. Cogitabat.

a *Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa.*

b *Annona caritas morbos quoque inducit.*

gitabat. tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victũ necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarũ tantùm superesset, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiũ. tamẽ quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit fruméti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò[b] Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia. non solùm mutauit auersorum à se animos, verùm etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliam debilitatem cibos parare nõ valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiũ absumptis pecoribus. & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiã huic necessitati prospectũ est, propinquis quoque Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sane & ipsi fuit cõmodum, terra mox vberem referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

[a] *Herodes ex aurea & argentea suppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cõparat.*

[b] *Herodes aduectũ frumentum populo distribuit.*

Ann. mūdi 3942. Ante Christ. nat. 22.

ſuppeterent. & quam primùm ſegetes meſſi-
turæ factæ ſunt ad LM. hominum quos ipſe a-
luerat dimiſit per agros: atque ita res penè per-
ditas reſtituit ſua diligentia non mediocriter
ſubleuatis etiã finitimis qui eiſdẽ laborabant dif
ficultatibus, nemo enim eius opem imp'orauit,
quem non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed &
caſtella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur nu
merоſiore familia, ad illum confugientes neceſ
ſitati inueniebant remedium: ita vt reuocatis ad
rationem quę in exteros tantum inſumpſerat, re
perta ſint frumenti cororum decem millia co-
rus autem capit decem medimnos Atticos. intra
regni verò ſui pomœria LXXX. millia cororum
expenſa ſunt, quæ quidem eius cura & tam op-
portunè collata gratia tantum apud Iudæos va-
luit omnium ſermone celebrata, vt poſitis odiis
quicquid hactenus vel adminiſtrando regno,
vel tranſgrediendis patriis ritibus peccauerat li-
benter obliuiſcerentur, benè compenſatum pu-
tantes eius liberalitate, qua vſi ſunt hoc difficilli
mo tempore. nec minor vel gratia vel gloria
parta eſt apud exteros, vt per hæc mala non me-
diocriter nomen Regis illuſtratum ſit, & quantũ
damni domi acceptum eſt, tantum foris ad ce-
lebritatem nominis accreuerit. Cùm [a] enim in
alienis neceſſitatibus tantam oſtẽdiſſet magna-
nimitatem, omnes non qualis antè fuiſſet repu-
tabant, ſed qualem tum recens experti fuerint.
Eodem [b] tempore & auxilia miſit Cæſari, quin-
gentos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Ælius Gal-
lus duxit in expeditionem Arabicam, eorúmq;
ſæpè forti opera vſus eſt. Rebus igitur in priſti-
nam felicitatem reſtitutis, regiam [c] in ſuperiori
vrbis parte ædificauit, exſtructis ædibus ampliſ-
ſimis, exornatiſque auro & marmoribus & ſub-
ſellijs, vt magnum virorum numerum poſſent
capere:

a *Iudæi Herodi propter beneficia fauent.*

b *Cæſari Herodes quingentos ex ſuo ſatellitio mittit.*

c *Regia Hieroſolymis ædificata.* Hedio & Ruffinus cap. 12.

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugé deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluítque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suę satisfaceret, id quod æquius visum est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatũ abrogat, & successorem ei dat Simonem, atque ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter lx. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammę specie circumferentiam. éstque distinctus terebus turribus, ascensu arduo, qui per cc. gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæ ductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos

An. mundi 3942. Ante Chri. nat. 22.

[a] *Herodes Iesu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiã duxit, subrogat.*

An. mundi 3942. *Ante Chri.* *nat.* 22.

amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio continens, timore supplicioru̇m quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: communiebátq. se accuratissimè, quasi incolumitas sua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasioné colebat, ad conciliãdam sibi eorum gratiam munificétissimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiam. Ita factũ est, vt eum apud omnes esset gratiosus, magnis terũ suarum incrementis augeretur. Hęc [a] tamen ambitio studiúmque demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multũ à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorẽ eorum vrbes condit & templa exstruit, licet non in solo Iudaico hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quòd non sponte, sed potentiorũ iussu hæc faceret: & interim Cęsarem Romanósque tanto magis sibi deuinciens, quòd in eorũ honorem à patrils consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condẽdis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret.

[a] *Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos instructuras confert.*

Cæsarea conditur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locum condendæ vrbi opportunissimum, cui [b] pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit: & ædificiis marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regiis palatiis quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

[b] *Stratonis turris aliàs Cæsarea dicta, ab Herode ædificata.*

An. mundi 3942. Ante Christum natum 22.

serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longè conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomẽ Cęsareæ, vrbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbẽ subluere. Exstruxit [a] etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum. vnde latè prospectus patet in maria. Atque hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit [b] Romam mittere filios Alexãdrum & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem, erátque eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cęsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecítque Herodi potestatẽ, vt arbitratu suo è filiis quemcunque vellet hæredem regni designaret, aucta [c] prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus [d] quidam conduxerat ditionem Lysanię, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolę enim locorum eorum libẽter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorum etiã esset particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorum coloni, Varũ prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulãtes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Aristobulum Romam ad Cæsarem misit.*

c *Cæsar Trachonitidis, Batanææ & Auranitidis ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex raptu vixit.*

receptacula,& regionem eam ditioni Herodis contribuendam:sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterum,ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent molestias.alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere:vt qui nec oppida haberent nec agros,sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia.habebant autem paratã aquæ & cibariorum copiam,vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere.Specus enim illi aditus habent angustos ,nec nisi vnum post alium hominẽ admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces,plano solo desuper tecti.nã totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili:nisi aliquo ducente per semitas:quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt.incolæ quoties propinquos populari non datur,ipsi inter se exercent latrocinia,nihil sibi non permittentes. Eam regionẽ postquam Herodes accepit à Cæsare,adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans male ficia coercuit,& circumuicinis securitatẽ peperit.Zenodorus autem partim inuidia,partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est:nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, àdministraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum,quòd esset amicissimus,Herodes apud Mytilenem cum salutasset,in Iudæam reuersus est. Cęterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiã iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt,inimicitias,idque de causa,vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim dẽsperatis rebus suis,Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. Ante Christ. nat. 22.

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffi. c 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodẽ accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem misit.*

d *Auranitis ditio à Zenodoro, Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamē bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis motibus. Decimoseptimo demum eius regni anno[a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se desiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ad hoc palàm clamitabāt, ídque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quas Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatísque ac diruptis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illū tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mētio, deinde verò interruptum est hoc negotiū. Gadarenses enim videntes quorsum Cęsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timētes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen seiacientes necauerunt: atque ita cùm seipsi prædamnare

a Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

nare viderentur, sine mora Cæsar Herodem ab soluit accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus[a] enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam donauit Herodi: qua sita Galilæam inter & Trachonem, cõplectitur[b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mãdauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar[c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet Agrippa item post Cæsarem nemini qua mutua beneuolentia fretus, Pherorae[d] suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret in uito essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorũ imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimũ ei templum construxit è marmore candido, prope Panium quod vocant. id spelunca est in monte amœnissima, eique subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus immineat. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebré ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc[f] etiã tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem vt post sterilitatẽ se reficerent, re autẽ vera vt placaret eorũ animos, offensos talibus Regis operibus, quæ vi debantur planè ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus, cui rei & aliud ille remedium

Anno mundi 3946. Ante Christi natum 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panæas aliaque regiones Herodi donata.*

c *Herodes à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pherorae Herodis fratri Cæsar tetrarchiã cõcedit.*

e *Herodes propè Paniũ templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorũ partẽ remittit.*

An. mundi 3946. Ante Christ. nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & i
bens sua quenque agere negotia, veritis per v
bem conuenticulis & frequentioribus conu
uiis, appositisque etiam speculatoribus, & gr
uissimis pœnis qui contra facerent propositis.
multi clam & propalam abducebantur in cast
lum Hyrcaniam, ibique dabant supplicium:
dispositi erant tàm in vrbe quàm per itine
qui obseruarent conuenientes cuiuscunque r
gratia. adeò enim hanc curam non negligeba
vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vu
go, & experiretur quid de se sentiret populus: &
quotcunque pertinaciter improbarent eius st
dia, in omnes inclementer animaduertebat: re
liquam [a] verò multitudinem sacramento ob
stringebat, iusiurandum exigens quòd non di
cessuri essent à fide & officio. atque ita maio
pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò li
berius stomachabantur, & cogi se indignaban
tur, eos quocunque pacto poterat tollebat de
medio. Requisiuit [b] etiam iusiurandum à Pol
lionis Phatisæi Sameæque sectatoribus pleris
quod cum non impetrasset, non tamen in eos
vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia
remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæ
apud nos vocantur, genus [c] hominum Pythago
reis Græcorum nõ absimile de quibus alibi nar
rauimus prolixius, nunc prætereundum non vide
tur, nec alienum à proposita historia, cur reli
giosam de his opinionem Rex habuerit. Era
quidam Essenus Manahemus nomine, cum a
lias vitæ honestæ & probatæ hominum testim
nio, tum verò diuinitus etiam concessum habi
donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herod
etiam tũ cum cæteris pueris ludũ literariũ fr
quentantem, Regẽ Iudæorum salutauit ille pu
tans se aut rideri, aut non satis notum esse hu

mir

a Herodes populum Sacramento obstringit.

b Phariſæi propter Pollionem & Sameam Herodes Sacramentum remittit.

c Essæi Pythagoreis nõ absimiles.

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat. prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cum maximè vigeret Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tamet si fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. Ante Christum natum 18.

[a] *Manahemus regnũ futurum prædicit.*

[b] *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

CAP. XIIII.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absolu a tot admiranda opera, eximium [b] aliud concepit animo, Dei templũ denuò construere, amliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, rabius, id quod res erat, id fore omnium celeberri- Hedio & Ruffinus ca. 14. al. 11.

[c] *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. Ante Christum ann. 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate detertitũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemoré quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamẽti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuãte absolui, vobis potissimùm seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreant, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quod maximè vel ad regionis cultum vel ad regionis ornatum attinet. Templo huic, quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad hõnorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

a Herodes populo se templum ex structurum, expromit.

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur, & angebantur [a] magna solicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere, quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse. manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum exstruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post fidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longũ octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudiné, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare auleis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea pendentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cin-

An. mun. di 3947. Ante Christum natum 17.

a Iudæi veritus ne Herodes demolitus vetus ædificiũ nouum absoluere non posset Herodes vetus illæsum mansurum, donec ad nouũ materia cõparetur, prætermittit.

b Materia ad fabricã templi necessaria.

c Templum ab Herode quomodo exstructum.

Ann. mundi 3947. Ante Chri. nat. 17.

xit etiam totum templum ampliſsimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt mirandaſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionalis lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice factis operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obitum

[a] *Stola Pontificia repoſitorium.*

An. mundi 3947. Ante Christum nat. 37.

plicem porticum basilicam longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculũ erat, si vllum aliud subsole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat præalta porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramque altitudinem coniunctam contẽplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem priusquã ad imum pertingeret. In eis porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis. longitudo viginti septem pedum, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarum fuit centum sexaginta duo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranque. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, colũnis insertis distincto, mirabili artificio cõmissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. Interius[a] verò non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septum tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui-

[a] *Interius septum quod Iudæis modò ingredi concessum erat.*

æquidistantibus, ab oriẽte verò vnà magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem sani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóque octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotium opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & Regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Ferunt [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq. fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

Anno mundi 3955. Ante Christ. nat. 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia*

c *Templi edificatio diu durat interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumniis appetũtur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippã accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.*

X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*

XI. *Herodes quo habens pecunia sepulchrum Dauidis subiit.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*

XVI. *Eurycles calumnia contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

An mundi 3956. Ante natum Christum 9.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur[a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odii, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, conten ti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

a *Salome & Asia Herodis filios calumniis appetunt, eósque parẽti infensos reddunt.*

b *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodis vxores coniungit.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

CAP. II.

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parebat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores[b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Hedio & Rufinus Cap. 2.

c *Marcus Agrippa ab Herode in regno circũuectus.*

Poste hæc audito quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuitauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil præterea fit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsarienſem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoq. Hierosolymitanam

nam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa[a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

[a] *Agrippa Hierosolymis Hecatõbẽ immolat.*

Herodes ad Agrippam nauigat.

CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd eũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed[b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ab absoluendam sufficeret, hortatus vt quam primum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud [c]Sinopen Ponticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regem intermissis propriis negociis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat

[b] *Herodes in itinere ad Agrippam Ch. ũ peruenit, eíq; ingẽtem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam confert.*

[c] *Agrippam Herodes apud Sinopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

[d] *Herodes cũ eo in difficilib. tũ in iudiciis rebus fortunæ Agrippæ proximus.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum natum. 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex equo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam[a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Totobautem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius voti cōpos factus est. Cúmq. etiā ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunq. in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

b *Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum est apud Agrip mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAP. IIII.

POstquā autem ventū est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenārum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerentque se ad expe-

d *Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conqueruntur.*

expeditiones & munia publica conuertendám que in eos sumptus sacram pecuniam, contra cõ cessa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno examicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa assidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissimè, confugiendi ad potestatem maiorum opem incumbit necessitas, nobis verò etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neq. enim aliud postulamus, quàm quod iã antè vestra beneficentia cõcessum est: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos vestro subiecti sunt imperio; Atqui si magnum est vestrum beneficiũ, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo indicastis, sin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos posse concedere. Quamobré satis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd si ipsos aliquis interroget, mallnt ne vita carere, an patriis institutis, pompis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant: fat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patriis ritib. Nam & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuiq. licet suo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc aliis inferre conantur: quasi verò non perinde sit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Estne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non sum-

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Nicolaus cõrã Agrip. pro Iudæis verba facit.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

mam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet: estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sanè, qui modò sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quòd quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiam si nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquã merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoq. in disquisitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽsibile, núc vetustate etiã, contra quã multi opinẽtur, consecrati sunt: vt nõ possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunib. tributa imponẽtes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantũ in religionis nostræ cõtume-

tamen iam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atque illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & benevolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersatiis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & exstant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque benevolentiam, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille benevolentiæ aut officij genus familiæ vestræ non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quàm naualibus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à princi-

Ann. mundi 3956. Ante Christ. natũ 8.

An. mundi 3956. Ante Christ. nat. 8.

pio adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Roma. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure cótendebatur apud iudices, sed supplicatio tantú offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & siue cuiusquá iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum [a] se populi Romani beneficium, & daturum operã ne quis illis molestus sit amplius, iuxta institita patria viuen-

[a] *Agrippa Iudæorum immunitatem confirmat.*

iuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgés ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

An. mundi 3956. Ante Christ. nat. 8.

a Agrippa à Lesbo digressus. Al. cap. 6.

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareã appulit, & [b] inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tã vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in concionem aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.*

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur, Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortem immeritę. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria paterni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabãtur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes

Hedio & Ruffinus Cap. 3. al. 7.

c *Salomé hereditario odio Mariammes filios prosequitur.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

exercentibus, & cùm esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quã mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumẽto colligentes, quòd nec puderet eos talis matris, & iniustè interfectam contenderent. Iámque fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescẽtum miserãtibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberẽt cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atque huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. Qui postquã reuersus est, & concionẽ illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfeciſſent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabãtur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráque ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, planè confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris

Hedio & Russinus Cap. 4. al. 8.

a Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulũ apud Herodem accusant.

b Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur.

supra

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, possítne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendísque adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum cõferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehementer cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem agereret, qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas eásque inter se fidas personas hęc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogãtiam honoribus euehit.*

b *Antip. ter Herodẽ fratribus magis infensum reddit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christũ nat. 8.

illis præbebant. nam & lacrymæ sæpè eis prorũpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt patrum æquum amicis incusabant. quæ omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem[a] eius in regiã induxit, Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem[b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

a *Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eúmque Cæsari commendat.*

b *Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VIII.

EA peregrinatio non medioeriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris[c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hæc[d] assiduè cogitãs non desistebat à proposito, & absens quoque per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi

c *Antipater Romæ illustris factus.*

d *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temerè, decreuit[a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum venisset in colloquium, rogassétque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos[b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatíque veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, ídque etiam tum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo meritò? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarem Aquileiam vsque persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Ann mundi 3956. Ante Christ. natũ 8.

detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe eorum quæ Regiis liberis ab amantiſſimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, non delicias, coniugia quoque procuraſſe illuſtriſſima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum ſit, ne poſt talia quidem auſa, patria ſe poteſtate in eos vſum, ſed ad communem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per inſidias appetiti, ex æquo ſecum eis apud talem arbitrum diſceptare. rogare tamen ne impunè ſit illis tantum facinus, néve ipſe cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, & impunitatẽ auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina poſtquã Herodes magna vehementia filiis obiecit corã Cæſare, adoleſcentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidem tantæ impietatis ſibi conſcij, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: quòd neque decorum eſſet contra eum liberè dicere, neque tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem [a] hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hoc ipſo ſoliciti, ne viderentur perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe, cum potius iuuenili imperitia & cõſternatione impedirentur: quod tamen Cæſaris prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, vt ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

[a] *Alexander & Ariſtobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accuſatorẽ ad miſericordiã commouent.*

Ale-

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christ. nat. 8.

Alias ca. 9.

CAP. VIII.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cęterósque partim cõdolentes sibi, partim etiã non temperãtes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsum Patrem oratione sic aggressus est obiecta diluere. Pater [a], quàm beneuolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsum iudiciũ. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in fontes animaduertere. cæterùm adducere nos Romam, & hunc testem ac arbitrũ facere, seruare volentis argumentũ est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentem pietatis opinio. quãto enim satius mori innoxios, quàm tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euasõ discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneũ fuerit non solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram æmulam affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro an non idem crimẽ in quemuis nostri similẽ torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat astruere. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut

[a] *Alexãder suo & fratris nomine parentis accusationem diluit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cũ tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cõuinci possumus, calumnias autem refellere apud oturatas aures qui possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At non in te pater, quod ne fas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrum defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiam post mortẽ à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. Ante interfecto ab his expectari posset successio, quos post tã atrox facinus nec terræ laturę sint nec maria? Quid subditorũ pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet patricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimũ à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posset ne quisquam interfectos tuus pœnã euadere incolumi Cæsare? Non tã impios genuisti neq. tã stultos, sed infortunatiores fortè quã tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq. quicquã deprehẽdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quę nũquam facta sunt? Quare ab omniũ domino Cæsare, & nũc nostro arbitrio, hoc tantũ petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim

enim miſerius quàm temerè inſimulati criminis grauiſſimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate ſalua, noſtramet ſententia damnemur. nec enim vſq. adeò cara nobis eſt vita. vt eã cũ autoris moleſtia retinere velimus. His verbis & Cæſar ne antè quidẽ ad credendũ calumniæ facilis, magis etiã flexus eſt, quòd intẽtis in Herodẽ oculis ipſum quoq. permoueri animaduerteret: & [a]quotquot præſentes aderant ſollicitudo cepit de iuuenibus, non ſine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam abſurditas calumniæ, iuuenũmq. in ipſo flore ætatis periclitantium miſeratio, ad ferendã opem concitabat animos omnium: ſed multo magis poſtquàm tam cordatè Alexander accuſationi patris reſpondit, manentibus reis in eodem habitu, & præ mœſtitia hu mentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ alluxit ſpei nonnihil, vt videretur Rex ipſe excuſationis egere, qui ſine vllis certis argumentis tam temerè criminationem aggreſſus ſit. Poſtremò Cæſar [b]aliquantiſper deliberandus, hoc ipſo iuuenes alioqui inſontes peccaſſe pronunciauit, quòd nõ tales ſe parenti præſtitiſſent, vt nulla poſſet in eos hærere ſuſpicio. Herodẽ autẽ rogauit vt ſuſpicari deſineret, ac [c]recõciliaretur filiis. Periniquum enim eſſe habere eum fidem talibus calumniis: & poſſe illos in poſterũ mederi offenſis prioribus, & redintegrare mutuũ amorẽ priſtinũ, ſi ad abolendas ſuſpiciones veteres, vtrinq. diligẽtius coleretur pietas. Poſt hãc admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum poſt alium complectitur, compatiẽtibus omnibus, qui aderãt tã ingenuis quàm famulis. Tum igitur poſt actas Cęſari gratias vnà diſceſſerunt, & [d]cũ eis Antipater ſimulans ſe gratulari reuerſis in gratiã. Sequẽtibus [e]deinde die-

An. mundi 3956. Ante Chr. ſt. nat. 8.

a *Iuuenum miſeratio omniũ animos concitat.*

b *Cæſar in hoc iuuenes peccaſſe pronũciat, quòd ſe à ſuſpicione immunes non ſeruauerint, ac parẽtem vt filiis recõcilietur, hortatur.*

c *Herodes filiis reconciliatus.*

d *Antipater ſe reuerſis in gratiam, gratulari ſimulat.*

e *Herodes* 100. *talẽtis Cæſarem donat.*

An. mundi 3956. Ante Christ. natũ. 8.

bus Herodes ccc. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & conglarium diuidentem populo. Cæsar[a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquũ dimidium procurationi eius commisit: aliísque hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successoré quemcunque è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cũ ille iã pararet facere, negauit se cõmissurum quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quàm filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulisset Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexander eius gener egregiè refellisset obiecta crimina: datísque vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ concione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáque humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoque scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicõsque & cæterã multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Aristobulum. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atque domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experiẽtiam magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & hostiles

a *Cæsar Herods dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

b *Rebelles domantur.*

milites

milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam rectè visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim emulatione inter filios, res omninò spectare ad aliquam mutationem videbantur. *Anno mūd. 3956. Ante Christum nat. 8.*

Herodes quinquennales certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta est Cęsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, tegni verò anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi exciti enim sunt ad certamen artifices Musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quàm apud gentes cęteras. Consecratum[b] est autem hoc quoque certamen Cæsari, instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnẽ apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq. curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cęsaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis, sumptibus ad D. talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominũ frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & ostentatione magnificentiæ, cũ insigni laude magnanimitatis regię. in omnibus enim studebat vt posteriora quęque maiorem admirationẽ sui face-

Hegesippus & Ruffinus ca. 5. al. 10.

a *Cæsarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

Ab mundi 3957. Ante Chri. natũ 7.

rent:fertúrque [a] ipſum ſæpè Cæſarem & Agrippam dixiſſe, quòd maior quàm pro præſenti ditione eſſet Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Poſt [b] hanc celebritatẽ & feſtos dies aliud oppidum exſtruxit in campo qui dicitur Capharſaba, electo ad hoc agro aquoſo & plantis idoneo, amne circumfluente ipſum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à ſuo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde caſtellum matrem ſuã nomine referens ſupra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulũ impoſuit, cõmunito egregiè & inſtructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memorię illius dedicauit ędificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipſa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phaſaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitiſſimũ. deinde eiuſdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit. qua itur ad ſeptentriona lia: quo factum eſt vt circumquaq. ſitus ager antea penè deſertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phaſaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tam Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq. illũ peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exſtructis publicis operibus, aut ſicuti incœpta pendebant propter inopiam, pecuniis in abſolutionem eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua ſunt quòd Rhodiis Pythium templum ſuo ſumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæſare conditam habitantibus maiorem partem publicorum operum ſuis perfecit impendiis. Antiochenſibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, ſecante mediam eius longitudi-

a *Cæſar & Agrippa Herodu magnanimitatem celebrant.*

b *Antipatris extructa.*

c *Cypron cõditum.*

d *Phaſaelus turris & oppidum.*

e *Pythium templum ab Herode extructum.*

nem

nem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide poli to strauit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos[a] etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunque ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, si cubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare[b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neque enim poterat nisi vellet reditus minuere itaque abutebatur suorum odio in suum commodũ. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

a Olympij ludi.

b Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

ab omnib. Quam [a] autē honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipsis honoribus quos illi Cæsari & Agrippæ cæterisque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo esse suis, vt quēadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores colere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atque hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & consiliorum particeps iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

a *Herodes honoris cupidus.*

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Rufi. cap. 6. al. 11.

b Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti. legatio ad Cæsarem missa. immunitatem consequuntur.

ASiatici [b] autem & Cyrenenses Iudæi multū affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quò testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cæsar Aug Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum,

sed

sed superiori etiá tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iutati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & sanis eorum ius asyli manere: liceréque votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in paraseeue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Cēsorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc a Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio: procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agryppa Cyrenæorum magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Hybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Christ. natiu. 7.

a *Agrippa Ephesiorum magistratib. scribit pro Iudæis Sylla no Cyrenæorum magistratibus.*

Anno mundi 3957. Ante Christum 7.

stratibus, non esse vetádos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma, conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suísque moribus relinqui iubeo, & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui C. [a] Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæsaris. Nec [b] aliter Iulius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib redenti mihi ius ad Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiásque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur pe potestates vti patriis moribus, imò illorum consensu religione concessa Deum coleremus quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectan gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum anim eximam: nam moribus nulla gens eisdem vti

a *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit.*

b *Iulius Antonius Procos.*

tur perpetuò, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia verò omnibus hominibus ex equo competit, res vtilissima tã Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nósque omnibus, modò eis inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt nõ tàm nos ob diuersum vitæ genus horreant, quã complectantur ob virtutis studia. Hæc enim cõmunis est omnibus, & sine hac non potest humana vita cõsistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap 12.

Herodes opus habens pecunia sepulchrum Dauidis suffijt.

CAP. XI.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi forísque profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorũ argenti extulisset, superesséque multo plura quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tãtùm amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandum, interius processit, vsque ad conditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temerè, quo casu territus exiit, & tactus religione ad expiandum se in aditu sepulcri monumentũ è candido marmore condidit sumptuosissimis impẽdiis eius [c] operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed id item de descensu Regis, præter decorum id

a *Auri sacra fames.*

b *Herodes duos satellites in Dauidis monumẽto amittit.*

c *Notatur Nicolaus Historiographus.*

factum existimans, idque more suo fecit. Vim enim Regis hæc antibus dedit, captans, gratiam & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie afficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò, diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges contingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerétia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq. venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri posit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed [c] inter omnes eminebat Antiparti contra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluens illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolétia facilius iuuenes clàm posset opprimere: atque talib. versutiis circũuenièbat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curá gerere, quapropter etiam Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatro commendauit

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a Iosephus ex põtificali Asamonæorum genere.

b Dissidium in domo Herodis.

c Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.

dauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil non horũ arbitratu gereret, & infensum eum redderent his quos exosos Regi esse ipsorum interetat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tantum non in ordinẽ redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdẽ laborabant passionib. quatũ altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contẽtione accedente, ne Pheroras quidẽ Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatam causam suspicionis & odij, inciderat in amorẽ ancillæ propriæ tam insanũ, vt [b] oblatã sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, contentus ancillæ complexib. Id ægerimè tulit Herodes, videns germanũ affectũ à se tot beneficiis, & penè regni sociũ, non respondere pietate mutua, & infortunatũ se fratrẽ existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquioremẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cũ Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius conditionẽ ei detulit, quæ Cyprosnomine dicta est. Tũ Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultũ sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiũ ac tranquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligens hoc sibi vtile, quòd iam antè calũniis appetitus veniã à Rege cõsecutus fuerat, mulierẽ [c] am filij matrẽ ex se factã ablegat: & Regi pollicetur ducturũ se filiã eius alteram: condixítque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. Ante Christ. nat. 7.

[a] *Rixæ mulierum.*

[b] *Pheroræ Herodis filias in coniugium oblatas fastidit.*

An. mundi 3957. Ante Christ. natũ 7.

nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarũ turbarum accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens a ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus quo factum est vt secreta eorum expiscaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosum redderet. illa verò in matris gratiam sæpè narrabat, quòd illi, quoties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerẽt, & odiosè de patre loquerentur: minarentúrque si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis, ad hoc enim conducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, siquando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quàm punire, maximè autẽ exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgatione filios castigasse cõtentus & illorũ responsione

a *Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugũ colloquia pellicit.*

ſponſione placatus aliquantiſper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pherorasa enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aitque ſe audiſſe ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec poſſe hũc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excãduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partem interpretabatur, ſuſpicione concepta ex his quæ audierat. neque diutius potuit eam indignationem conc[illegible]quere, ſed adito patre cũ lachrymis ei ſermonem Pheroræ aperit. quamobrẽ ille magis adhuc turbatus eſt, non ferens inſimulari ſe falsò tã turpis criminis multa quærens de ſuorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxque aduerſitum Pheroram, adortus iurgio, peſſime, inquit, omnium mortalium, eóne ingratitudinis prolapſus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehendo tuum propoſitum, quod non cõuicio tenus hæc dixiſti filio, ſed vt inſidias & veneficia hoc pacto in caput meum ſtrueres? Quis enim, niſi bono aliquo genio ductus vt iſte, filius pateretur patrẽ inſpectum impunè ferre talem iniuriã? Vtrum tibi videtis ſermonẽ in animũ, an in dextram eius gladiũ inſeruiſſe, quo parentẽ conficeret? aut quid tibi voluiſti, cum & ipſum & fratrẽ oderis, in me tantũ calumniando ſimulans benevolẽtiam, & ea dicens quæ ſalua pietate ne cogitari quidẽ poterãt. apage te hinc poſt tam peruerſum erga fratrem benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conſcientia fruere: ego verò dabo operam vt ſim meis melior, neque dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni ſint beneficiis eos proſequens. Sic deſtomachante Rege Pheroras

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

a *Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

Ann. mundi 3957. Ante Christ. nat. 7.

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non [a] esse hæc sua. & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt, abiecta qua se oblectabat mulierecula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij. hæc illa loquente, simulque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pherozas autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadem persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione duravit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curam corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuoli. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate florẽs & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, contemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium. illa [c] quæ deterius

quàm

[a] *Salome se purgat.*

[b] *Effectus calumniarum.*

[c] *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

quàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus scisscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarẽt quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensib. hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus mulier facilè assensum præbuit. postulãtib. deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorum religionem, & tum demum vxorem duceret, alioqui non esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eam cõsueuisse cum Arabe. Et [a] puellam, quam fratri despõsatam ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiam persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturum talem socerũ propter patris sui cædem, & æquius censente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ. quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

Anno mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Herodes filiam Pheroræ filio dat coniugem.*

b *Odium filij in patrem proditur.*

Anno mundi 3957. Ante Christ. nat. 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsque ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus: hoc quidã ad Regem detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati, ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra partem facinoris se esse conscios admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magísq. in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq. eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientémque fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectaréntq. breui dignitatem primariam: iã enim non tantum genetis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiã ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios. paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filij verba contumeliosa viderentur, & minacia: vtroq. igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quam vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quámobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clanculariosexploratores rem gerebat omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitati suam collocans: quarum adeo nullus erat finis

vt qui

vt quò quisque ei coniunctior esset, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros[a] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore sat erat. móxque ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt tutissimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certissimúmque hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorũ in se coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & sic accipiẽdi, vt ipsi tractassent alios. Iámq. etiam priuatas simultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehensi eadem patiebantur, occasione contra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos conuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suam venirent, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho[b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quam consiliis iuuerant filiósq. eius instituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere inueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est dum ablegatis ademisse autoritatem, vt po-

Anno mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Herodes quibusuis calumniis fidẽ adhibens multos iniustè interficit.*

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Anno mundi 3957. Ante Christum natum 7.

sita proborum hominum reuerentia debacchare tetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq reniti possent tolleretur de medio. Tunc [b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, nam cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebantur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerentur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se nõ semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterísque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his offendi omnibus. quapropter quando simul inambulent contrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata non ferire, quòd notit genitoris ingenium non ferentis laudari filium. Hęc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspitasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de

patre,

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addi- *Anno mundi 3957. ante Christ. nat. 7.*
disset agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tum verò Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro comprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neq. enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contentiones videbantur, nec verisimile post manifestum parricidium voluisse eos Romam petere. quamobrē volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, solicitéq; cauens, ne videretur filium temerè damnasse ad vincula, & [a]quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cúmque tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis [b]quidam in tali necessitate constitutus dixit Alexandrū Romam ad amicos literas misisse, rogantē, vt curarent se accersiri à Cæsare indicaturum de quibusdam contra illū conspirationib. quando pater societati Romanorum prætulerit Mithridatis Parthorū Regis amicitiam. addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitum nusquā inuentū est. Cæterùm Alexāder oppressus malis adeò non cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendum calūniis: siue vt, si fortè crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c]enim libellos à se conscriptos ei misit negans opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participésq. eorū esse Pheroram & amicorum fide-

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidā quòd Romā cōtrà parentem ad amicos, literas miserit, recusat.*

c *Alexander indicaturus etiam se cius facinoris perpetrandi fatetur insidias patri structas.*

Anno mũdi 3957. Ante Christum nat. 7.

lissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnésque eo tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam, eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præcunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridem amicissimi, non detensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorum ægtius ferebant: ingénsque mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpéque illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atq. dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

a Herodes in aula calumniis & cædib. referta vitæ suæ tædet.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. al. 13

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq. vicem miserans in uoluti tam perplexis & turbatis negociis, officij sui putauit profectionem ad eũ suscipere. Quẽ vbi sicut audierat affectum inuenit, importunã rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & minæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendés & excusare se studés exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nihil

b *Archelaus Cappadocũ Rex, Herodis indignationem in generum simulat, eúmque ad paternos affectus reducit,*

An. mundi 3958. Ante Christ. nat. 6.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerúntq.[a] simul iter vsque Antiochiam. Ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

a *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAPVT XIII.

ILle verò dum Romam profectus interim à regno abest, bellū[b] Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ[c] Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc virtæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus tamen à principio cohercente Rege absti nebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrum Cæsari, Trachonitæ[d] (parso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc[e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterū XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratū Salomes coniugium. à quo cū munitū quendam locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & securitatem maleficiis. Herodes autem reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suā redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamen iniuriā acceptā concoqueret,

b *Arabici belli causa.*

c *Trachonitis Herodi donatus à Cæsare.*

alias ca. 14

d *Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*

e *Latrones capti & punisi.*

queret, perlustrata Thracione interfecit illorum domesticos. quo facto illi irritatiores, maxime quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tum Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones [a] deposcens ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum incideret, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditum repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, deb qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitũ redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes coniecti sunt latrones ad se recipere.

Ann. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

Aliàs ca. 15.

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninus & Volumnius Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contu

c *Herodes Saturnino & Volũnio permittẽtib. cũ exercitu Arabiã inuadit & Raptã. castellum diruit.*

An mundi 3958. Ante Christ. natũ 6.

maces armis persequi: collectóque exercitu in uasit Arabiam, septem mansione emensus tri duo. cúmque peruenisset ad castellum, in qu se latrones continebant, primo impetu id ce pit, ipsámque munitionem nomine Rǽptam di ruit, nullo alio damno dato regionis incolis. E cùm in auxilium eorum procurrisset dux Ara bum[a] Nacebus, commissum est prælium, in qu pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cũ ipsi duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt Hoc[b] modo latrones vltus Idumæorum tri millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ib latrocinia: & ad duces Romanos agentes i Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fe cit, quod in contumaces tantum Arabas con cesso ab eis iure vsus sit, nihílque egerit præ terea: ídque ipsorum inquisitione postea ver compertum est.

a *Nacebus eum viginti quinque Arabũ cæsus.*

b *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 16.

SEd aliter Romam properatis nuncijs Syllæ relatum est, suo more exaggerãtibus omnia is[c] iam antè insinuatus in notitiam Cæsaris, fo tè tum circa palatium obuersans, his auditis cõ festim mutata veste atrata eum adiit, denarra vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnu euersum ab Herode ingresso cum exercitu. a hæc lacrymans querebatur cecidisse duo mi lia & quingentos Arabum primates, & in his micum ac cognatum suum Nacebum, direptá que magnas opes apud Rǽptam repositas. a que hæc facta per contemptum Obodæ, qui n copias paratas habuerit, nec ducem, se absen idoneum. Hæc dicente Syllæo, addẽ: éque quò nec ipse hanc profectionem susceperturus erat, crederet Cæsari curæ esse pacem publicam or

c *Syllæus Herodem apud Cæsarẽ accusat.*

niu

nium, neque, se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cęsar hac querela commotus percõtatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdã recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His a literis illi elati neque latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso b Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ, legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum ne admisit quidẽ: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto c enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem,

Ann. mundi 3958. Ante Christ. nat. 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum, illis insultant.*

b *Cæsar ab Herode offensus.*

c *Obodæ defuncto Æneas in Arabum regnũ succedit.*

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

& in his multorum talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syliæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam vino inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar [a] autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

a *Cæsar Arabum legatos non audit.*

b *Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.*

Eurycis calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est. quamuis enim etiam ante nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunque vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo cõuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro [d] quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat

c *Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.*

d *Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.*

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere. cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcúque vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blándis colloquiis insinuauit vnicuique, vt illi soli sidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas concredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater præreptа fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hæc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinem, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoque accepta pecunia,

Ann. mundi 3960. Ante Christ. natũ 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles astutia ab Archelao pecuniam extorquet.*

Ann mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

prius quàm deprehenderetur hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò[1] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus autem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciţans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia, videbatúrque nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erãt Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliísque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante

1 *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

b *Iucundus & Tyrãnus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerẽt, fatentur.*

c *Alexander ad Præfectũ arcis Alexãdrij, vt se reciperet, scribit.*

gante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri litetas in hanc sententiam. Quàm primum Deo faciente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemad modum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum scribam imitatum suum characterem, essèque Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similibus deprehensus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cúmque vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorũ dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter [c] Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiúsque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatæ, quòd sperauptiarum Syllæum de omnibus quæ hic fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quenque quid contra patrem moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela

An. mundi 3960. Ante Christ. nat. 4.

a *Diophantus scriua aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Aristobulus in carcere rem cõiecti.*

c *Aristobulus amitã suam ac socrum monet.*

An. mundi 3960. Ante Christũ nat. 4.

vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere, ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrũ, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] num ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoque manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Ar-

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.*

& Archelao scripta de his redderent : & post expostulationem quòd filiis conatuum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur [2] Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quòd & ipsis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob suspiciones & diffidia durius in eos statuerit: non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, nec confirmaturum eos in malevolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eique literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum se habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim diffidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos plerósque cognatos Obodæ manifestè coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

An. mundi 3960. Ante Christ. nat. 4.

a *Archelaus Herodi sese excusat.*

b *Herodes Cæsari reconciliatus.*

Qua fortuita occasione Nicolaus vti non neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cęsaris. Sciebat enim si defensionem Regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quòd si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo Rege satisfaciendi, contestata igitur lite, & præstituta ad agendum die, Nicolaus [c] assistenti sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum interfectorem asseuerans domini ac Regis sui multórumque Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronásque arguens corrupisse tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mendaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc

Hedio & Rufino ca. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat.*

An. mundi 3960. Ante Chri. nat. 3.

accusationis locum postquam ventum est, Cęsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq. captiuis abductis regionẽ deprædatus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maxime sit docere posse, nihil horum aut certè minimam partem ita se habere, quemadmodũ ab illo relata sint, neq. vllã mereri indignationẽ. His præter opinionẽ auditis cum Cęsar attẽtius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déque syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere; deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & repetitionem debiti. idque non properè actum quanquã permittente syngrapha, sed appellatus prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus; postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cęsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas. & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq. ita demũ illum profectum in Arabiam hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamẽ qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tũ alios deos, tum in primis nomen Cęsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitę XL. primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrósque eis dedit, & prædarũ fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum

a *Expositio belli arabici, & pecuniæ mutuo acceptæ.*

b *Trachonitæ latrones.*

præscriptum terminum nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad prouocandã iram tuam commẽtus est. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atque alter è nostris cecidisset tum demũ, Herodes repugnare coactus Nacebũ & cum eo xxv. non amplius occidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæũ versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratũ in numero fatente, lectæ sunt syngraphatum conditiones & rescripta præsidũ, literæque vrbiũ continentes querelas de latrociniis. Ad [a] vltimum eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiã receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciisset creditoribus, daret supplicium. Cæterùm Aretæ indignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatem vsurparet, priusquã à se acciperet: volebátque [c] Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc consiliũ mutauerũt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cęsarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissisq. [c] legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temerariè Principatũ sumpsisset, nõ expectata sua sententia, admisit munera & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit.

Ann. mũdi 3960. Ante Christ. nat. 3.

a *Syllæus capitis damnatus.*

b *Herodi Angustus Arabiam quoque vult tradere, quod tamen ipsius literæ redditæ mutant.*

c *Aretas ad Arabum Regem legatus.*

Hedio & Ruffi. c. 13. al. 19.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereque [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tãtum fugam meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contẽtum esse. Quare suũ consilium esse, vt indicto consistorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicísque cæteris & viris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit dispicias. atque hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiam, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nũc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominẽ oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, nõ longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu c L. virorum vsus [c] est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, cõuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nō satis se explicabat, multáq. furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè patet contra filios, literásque ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: rémque exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cęsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in consilio videntes rem eò deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratię potestatem eius confirmauerunt. Et primus [a] Saturninus vir consularis multísque defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circūstantiis: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

Deut. 18. 21.

[a] *Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam protulerunt.*

[b] *Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciāt.*

Ann. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxque[a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri conuenire filia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis solliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret ei exitium, cúmque dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod tutius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorē dissimulabant. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis maliciam eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tam tempore libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi caueret silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectati

potuisse

a *Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filiis interrogat.*

potuisset à quouis commiserationis voces expri mere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Non [a] possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed ibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantũuis arduis par negociis? quænã hęc est tãta amicorum ac cognatorũ penuria? neque enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non despicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hęc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat ęquis auribus accipiebat Rex, admonitus tã suæ calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per implicitatẽ non habente rationẽ temporis, turbatior iam & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinam essent illi ægrè ferẽtes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius [b] facti occasione Trypho quidã tonsor Regis accedens eũ ait se non semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hęc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tyro cum filio, qui videns pa-

An. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

a *Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat cum ducibus & militibus in carcerem conicitur.*

b *Tiro à Rege tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accusatus*

Ab mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

trē fæuissimè tractatum obstinatè cruciatus pe ferre, nec tamen superesse vllā spem salutis e crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturu veritatē, si tormenta sibi ac parenti remitteren tur: acceptáq. in hoc fide, dicebat conuenisse in ter eos vt Tiro sua manu Regē interficeret. pa tere enim ei aditum soli ad solum, atque ita pe petrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiā His dictis patrē exemit crucia tibus, incertum veritate expressa an vt se ac ge nitoré hoc pacto à diuturniore vexatione redi meret. Herodes autē eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorū supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a] produ ctis in cōcionē trecentis ductoribus militū vnà cum Tirone ac filio, tonsoréq. indice, omnes ac cusauit apud populum, in quos multitudo quic quid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b] autem & Aristobulus ducti Sebastē, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recōdita sunt, vbi maternus eorum auus & plerique ex proge nitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam na turam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda. qui patrē longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duri ciem & cupiditatem tam gloriæ quàm domina tionis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis ratio nibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur:

Aliàs cap. 20.

[a] *Tiro cū trecentis ductoribus militū apud populum accusatus, interficitur.*

[b] *Alexander & Aristobulus Sebastæ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.*

[c] *Causa harum calamitatum.*

quantur: eámque a vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ volumi nibus. Cæterùm b ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuue nilem arrogantiam & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris c autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiatum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum secutum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cum esset ea ætate in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu irritatum esse ad atrocius facinus, post longas verò cunctationes, & deliberationes

An. mundi 3961. *Ante Chri. nat.* 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quib. peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mundi 3961. *Ante Christ. nat.* 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrar sanguinarij animi est & obstinati in deterius qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec s liquis parcens qui ante videbantur charissim qui tametsi minus miserabiles erant, quòd me rito perirent, tamen sæuitiam arguebant simi lem, nec ab illorum temptatarem sibi cædibus qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pheroræ obitus.*
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quemodo Varus autores eius punijt.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Vnnam relegatus est.*

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3961. Ante Christ. natū. 3.

CAP. I.

ANTIPATER[a] autē ſublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ ſpei ſatis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorū metu qui poſſent in principatus ſocietatē venire, in aliam maiorem difficultatē parandi ſibi regni incidit, videlicet, odium quo populariter inuiſus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiā haberet ſolicitum, alienati militū animi à quibus pendebat Regū ſecuritas, ſi quando gens ipſa videretur nouarū rerū cupida quæ mala ſuamet culpa ſibi germanis oppreſſis cōciliauit: & [b] tamen haud aliter quàm Rex cū patre adminiſtrabat res Iudæorū, credēte ſe Herode eius fidei, & id factū quo ſupliciū merebatur, interpretante argumentū beneuolentiæ, quaſi ſaluti Regis cōſulens illos prodidiſſet, non morē gerens odio, quo tam illos quàm patrem proſequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infeſtus furiis: dabátque operā, vt nulli eſſent qui inſidias eius deiegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus confugere, ſed tum longè magis ſtimulabatur cæptos conatus perſequi. Nam eo defuncto proponebat ſibi certum imperium: quòd ſi diutius viam protraheret, periculum videbat, ne prodiis aliquo modo ſuis technis patrem haberet infenſiſſimū. Ideò [d] nullis parcebat ſumptibus in demerendis paternis amicis hominum odia beneficiis volens obſtruere, præcipuē quotquot Romæ erant magnificentiſſimis muneribus ſibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Antipater fratribus ſublatis populo & militibus inuiſus.*

b *Antipater cū patre res Iudaeorum adminiſtrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis ſumptib. parcit.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitud
ne, paritérque Regis sororem. nuptam viro i
ter amicos Regis primario. erat enim callidiss
mus ad deuinciendos per beneuolentiæ spec
hominum animos, & dissimulandi odij summ
artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ ia
ante perspectum habebat eius ingenium, n
decipi poterat, & ideò machinis omnibus occu
rebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat n
ptam eius auunculo, quam ipse Antipater po
Aristobuli mortem ei iungendam curauera
Nam alteram mariti matris filius Callæas vxo
rem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. qu
minus cognosceretur eius malicia, sicut ne
prior illa consanguinitas extinguere meritu
odium potuit. Salomen [b] autè adamato Syllæ
cupientem nubere. Herodes compulit ad Ale
xæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusare
persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iu
rationi consensum præberet alienaturum se a
ea beneuolentiam, quare illa patuit autorita
vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti con
silium. Per [c] idem tempus remissa est ad patre
Cappadocum Regis Archelai filia, quondam v
xor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco re
gio, ne quid ea de causa exoriretur controuersi
Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magn
diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos m
res susceperat, Aristobulus è Bernice Salome
filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præse
tibus amicis commendans, & filiorum deplorã
infortunium, Deum precatus est ne quid simil
contingeret eorum liberis, sed potius virtuti
bus cum ætate auctis, gratiam sibi nutrication
reponerent. desponsauit etiam futuras adulti
vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ f
liam: Aristobuli verò filiam Antipatri: & eiu

der

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed [a] ille eundem erga pueros animum obtinuit, quẽ erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiutante nepotulos. & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem ineitabatur propter studia populi. miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexítque [b] Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex [c] autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles, præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam postea duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias Alexandri ex eadem matre sorores.

An. mundi 3961. Ante Christ. nat. 3.

a *Archelaus fratrũ liberos odit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vt pacta connubialia mutentur, flectit.*

c *Herodis nouem vxores.*

An. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, teram Antipatro sororis suæ filio collocauit, a teram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fu Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

CAP. II.

[2] Herodes in Trachonitarum regione castellũ condit, eíq; Zamarin Iudæum Babylonicum præficit.

VOlens[2] deinde à Trachonitis tuta esse om nia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decre uit in eius regionis medio cõdere, qui & suis e set præsidio, & vnde hostes facilius ex propin quo posset inuadere. Cúmque intellexisset fo tè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quin gentis equitibus sagittariis & centum fermè co gnatis Euphrate traiecto circa Antiochiã qua sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnin Præside Valattam castellum ad habitandum a ceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitu ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachoni tidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatori bus: omnium etiam tributorum ac vectigaliu immunitatem promisit tàm agris quàm homi nibus. His conditionibus allectus Babyloniu venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pr obice contra Trachonitas indigenis, simúlqu Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis erg petentibus, quò tutiores essent à latrociniis multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæ obseruatores legis patriæ: & facta est ea regi valdè populosa propter immunitatem quæ il lis mansit Herode incolumi. Philippus deind qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. po rò magnus Agrippa & eodem nomine filius, li cet multis grauatos exactionibus, libertate ta men frui permiserunt: quibus succedentes Ro mani & ipsi grauibus tributis eos opptimum sed salua libertate: de quo alias suo tempor

dicemu

dicemus prolixius. Zamaris[2] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum regíque Agrippæ ob hæc gratum: & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

Ann. mundi 3961. Ante Christ. nat. 3.

[2] *Iacimus & Philippus Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callidè tegens suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parente impetrans: etátque omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potẽtiã. Sed[b] præcipuè Pherorasillum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pherorasi & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, at tamen ferendæ erant, & absq. illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

[b] *Pherorasi à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicié cõspirare, & parata eius rei indiciu facere, qui vt cognouerunt mutuã suam amici tiã suspectã hoc nomine Regi & inuisam, hoc c trà excogitauerũt vt non cõgrederentur in pr patulo, fictísque conuiciis simularent dissidium maximè præsente Herode, aut alio quopiã qu ei renunciaturus id videretur: clam autem alc rent & confirmarent mutuam beneuolentiam atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salome non latuit, nec cum primò excogitatũ est, ne postea cùm cœpit fieri: omnia [a] enim perueſti gabat, nóxque ad fratrem affingens aliquid de ferebat, videlicet occulta eorum cõuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasur in ipsius perniciem, si maturè sibi non prospic ret. In aliorum enim conspectu diffidentes & i ctantes inter se conuicia, celare amicitiam: dein de quando soli sint consentire, dubio procul cõ spirantes in eos quibus occultam velint esse suam amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat dili genter, & ad fratrem mox deferebat, iam & pe se nonnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingeniũ. Erat enim quæ dam Iudæorum secta exactiorem patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebãt caris, addictum erat hoc mulierum sodalitium. Hi [b] phariſæi vocantur genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cum tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctã imposuit, cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præscire ex Dei collo-

quiis,

[a] *Salome Herodi mulierũ aliorúmque consilia aperit.*

[b] *Phariſæi astuti & arrogantes.*

[c] *Phariſæi Regi nõ iurãt, propterea mulctati.*

[d] *Pheroræ vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regnũ sortiuntur.*

quiis,prædicebant,decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie,trãsferre in ipsam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque Regi per Salomen innotuit,& quòd aulicorum quosdam solicitarent muneribus atque corrumperent. qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos[a] autores huius consilij, cúmque his Bagoam eunuchum,& suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hæc quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspiratsse ipsorum indicio cõperterat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat,quasi parens & benefactor appellandus Regis,quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura nouo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat,& [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque veleat, tam verbis,quàm operibus. multam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa conscíam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte cul-

Anno mũdi 3961. Ante Christ. nat. 3.

a *Bagoas Carus & alij ab Herode necati.* Hedio & Rufinus Cap. 4.

b *Herodes Pherora vxorem accusat, eúmque vtillã ableget iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

turũ,& à coniugali caritate haudquaquam diſ-
ceſſurum:emoríque ſe malle,quàm ſine dile-
cta vxore viuere. Tum[a] Herodes, licet graui ſe
iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri di-
ſtulit,contentus Antipatro & eius matri inter-
dixiſſe Pheroræ conſuetudine, & vetuiſſe mu-
lierum regiarum conuenticula. illi facturos ſe
iuſſa Regis polliciti, per latentes quoties daba-
tur comeſtationes conueniebant, præcipuè
Pheroras & Antipater. quin rumor erat Phero-
ræ vxorem cum Antipatro quoque ſtupri ha-
bere conſuetudinem, conciliante matre ipſius
Antipatri.

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

a Herod. Antipatro Pherorae conſuetudine, & mulierũ cõuenticulis interdicit.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem.

CAP. IIII.

b Antipatrũ Herodes ad Cæſarem mittit.

QVapropter [b]ſuſpectum habens patrem, & vetitus ne vlterius ſerpẽdo eius odia ad ſe quoq; perueniret, ſcribit amicis Romæ degenti-
bus togans admoneant Herodẽ per litteras, vt quàm primùm ſe ad Cæſarem mitteret. Quo fa
cto Antipatum Herodes miſit: cũ precioſiſſimis muneribus & teſtamento, in quo ipſum Anti-
patrũ Regem declarabat, aut, ſi ille prior vita de
cederet, Herodem natum ſibi è filia ſummi pontificis eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus eſt, non factis imperatis Cæ-
ſaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipſum Cæſarem, quorum Nico laus antea accedebat [d] & alter accuſator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram ſe inuito patratas obiiciẽs, maximè Sohemi ho-
minis in omni virtute præſtantiſſimi. quin & Cæſaris ſeruum Fabatum ab illo interfectum fuiſſe ob talem quandam cauſam. Erat in ſatel-
litio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere ſolitus eſt. Hunc [e] Syllæus pecuniis cor-
ruptum

c Syllæum Antipater Romæ apud Cæſarem accuſat.

d Aretas Syllæum, quod Fabatum alióſque interfecerit, accuſat.

e Inſidiator vitæ Regiæ deprehenditur.

ruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corintho confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscruratus omnia: simúlq. duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit. *An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.*

Pherorae obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito[a] iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum[b] Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd maneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras agrotans ab Herode visitatur, moriens sepelitur.*

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

PHerora[a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſſimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq. inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius autem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabiſſa quadam mulierecula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. ſunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autem quæ tũ inſimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiariſſima. ad eam comparandi veneni cauſa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quàm ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis Rex ad iram concitatus torſit ancillas earũ & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, poſtrema quædam dolore victa nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles: quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentium tormentorum omnib. Hæc vox ad diligentiorem inquiſitionem Herodem permouit, ita[b] vt extorqueret earum ſecreta omnia, comeſſationéſq. illas & occulta cõuenticula, tum ſermones pattis cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, vt abſtineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem proſeque-

a *Pherora liberti vxorem veneficij accusant.*

b *Herodes Antipatri & mulierũ ſecreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq, sæpenumero apud matrē de eius longæuitate quæreretur, dum interim etiam ipse conseneſceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti multos fratres ac fratrum filios, vt ne spera re quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, non filio: addere his solitũ accusationē sæuitiæ non temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehēsámque in tam malicioſis conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamentis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius contra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quod lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrē tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberíq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruãdum acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de recto seipsam deiecit. nec tamen lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra exiremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sunt: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An mundi 3961. *Ante natum Christum* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodis eiicit è Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pherora vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiicit.*

Anno mundi 3962. Ante Christum nat. 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circumuenit me Antipater dũ pestiferis consiliis & veneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quãdoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminum age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure, tum se fine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vna cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam Rex abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq. Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiã Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenũ, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq. bveneruntad Regem

a Mariamnen Herodes abiicit, filium eius è testamento delet, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miseratemque fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa cõtra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim popularis hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Christ. natũ 2.

Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.

CAP. VII.

CÆterùm Herodes ad Antipatri literas, quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque modicè de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius. modíq. omnib. magnam caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur ali-

Hedio & Ruffinus. cap. 6.

a *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Romæ domũ retrahat scribit.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam [a] ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domũ nauigare consulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque non aliunde quàm ex illius absentia adversatiis audacia vitéque ad calumniandũ creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq. [b] ad portũ Sebastum, quẽ Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iámq. manifestum erat incidisse [c] Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentẽ prosecuti fuerant: tunc verò contrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Forte [d] per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriã tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedentibus supervenit Antipater omnium insciis, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentẽ eius perculit, iam sedentem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans & [e] Varum cognitorẽ ac iudicem in craſtinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus obiit attonitus: móxque obuias inuenit matre & vxore

[a] *Celenderis in Cilicia.*

[b] *Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris ædificat.*

[c] *Antipater domum reuersus à nemine excipitur.*

[d] *Quintilius Varus Syriæ Præfectus.*

[e] *Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.*

& vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti[a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitísque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiam cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quíque tormentis examinati fuerant: nouissiméque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreandis talibus liberis, quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testaméto designatum fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater ab Herode accusatus.*

Ann mundi 3962. Ante Christ. natũ 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quę attineret ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed [a] ille præueniens, causámque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi re operâ suam postulasset, confecta dedisse omnia nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm spetaret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitorum etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extaréque eius de hoc literas, quæ petiniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumniis, quibus nil

[a] Antipater parentis accusationem diluit.

magis sit cordi, quàm regiam familiam inter se committere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quãtumuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátque testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandum fuisse priorum temerariam stultitiam, qui tudi ætate corrupti à malis consiliatiis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detestando eorum maliciam, pietatis

Ann. mundi 3962. Ante Christ. natũ 2.

a *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christ. natũ 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tãdem facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorũ posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignã moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè detestatus esses illorum maliciam, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis actibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patri adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentẽ pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgẽtissimo, iam Regiæ potestatis particeps, iam successor designatus, tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa, tum in futurũ spe testamento patris confirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem prætiperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum sceleratus, sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidiisque miscens omnia: & post hæc ausus es patrem vocare bestiam,

stiam, ipse venatissimis quibusque bestiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos optiméque de te meritos, muniénsque te custodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum senem, quasi non tua sola scelesta mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patré sperasti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conatis legé quoque contra tui similes scriptam abolere, simúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta est in rerum natura, iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc pessimam bestiam, pietatem erga genitorem simulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidiis? Scis[a] patricidium non priuatum esse crimen, sed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno, & sacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri voluptationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atque hocipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, pòst versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Patricidium publica vitæ ac naturæ iniuria.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen[a] non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisque erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirẽt certatim prodentes: cúmque variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neque ad Regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquã tegerent, sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri, cúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradẽdum supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores plerique aderãt: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frontis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem contrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere desistit, tum[b] Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idẽ patrem quoque eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At[c] ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorem obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienũ se ab omni culpa, nec quicquam vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autem suis sceleribus

a *Antipater à cunctis accusatur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

tibus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentẽ venit Deus, per cuius inuocationem & testimonium volunt eripi, fingentes se cũcta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortaliũ, imminẽte vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinam confugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatum asseuerãs, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi prædituũ sit experimento posset colligere: quod[a] mox allatum, & ad bibendũ datum cuidam dãnato captis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quæ nã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. cõiectura tamen erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiectus[b] deinde in carcerem, Romã[c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiã qui coram eloquerentur mãdata, docerẽtque quàm scelerata sit hominis malicia. Per[d] eosdẽ porrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missę literæ: quibus solutis hęc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderer, inimicitias mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentũ huius epistolæ: Rex autem diligẽter requisiuit etiam alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse vllã præterea & cum diutius hęreret,

An. mundi 3962. Ante Christũ nat. 2.

a *Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora eum necat.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Antipater in carcerem coniectus.*

c *Herodes legatos ad Cæsarẽ mittit.*

d *Antiphili litera ad Antipatrũ.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè continens. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tanquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transcripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quæ ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominã, quę insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámque hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua cõtra amitam simul & patrem vteretur. Cæterum [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui non solùm suam & fororis salutẽ in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argu-

[a] *Acmes litera ad Antipatrum.*

[b] *Acmes litera ad Herodem.*

[c] *Herodes odio in filiũ flagrat.*

argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat nemine. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. Ante Christ. natũ. 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properãt, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successione regni relinquens natorum minimo, exoperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsari que legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atq; libertis talenta quingenta. Suis quoque filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuam & inconcussam beneuolentiã dirauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iam ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõtemptus, quòd que existimaret gentem lætari suis infortuniis: quàm opinionem confirmauit quorundã apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus.*

doctissimi erant ludeorum, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contéptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter cętera supra maiorem portam templi dedicauerat donum precioſum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi benim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? His exhortationibus accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensio

lan

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

[a] *Aquilam auream super maiorem templi portam.*

[b] *Contemptus mortis.*

iam ad facinus perpulit. itaq. [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templū multitudine. Quod vt renunciatū cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationē metuens, occurrit cō cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgū rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè b reliquis dissectis & cedētibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putārēs cedere: omnésque ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nā & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges prēponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq. nobis intuleris, conscij nos non ob malefic ū, sed pietatis causa hæc perpeti. Hęc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinē, æquè tum ad cōstanter patiēdum alacres, atque antè ad fortiter agendū fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: móxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec exstructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali tēplo dignissimis. ob hęc facta spetasse se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam, nunc proh nefas viuo etiā

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus conciderunt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti coantes sese excusant, eósque vinctos Rex Hieri huntē mittit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cō uocat, eísque facinus hoc commemorat.*

An mundi 3963. A Christo nato 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sa crata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis perti neat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratio res quiq. veriti crudelitatem eius, ne fortè effe ratus in se quoque grauius animaduerteret, ne gauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, vide ríque sibi, admissam esse rem dignam supplicio

a Matthiæ sacerdotium adimitur, in cuius locum Iozarus surrogatur.

Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ade mit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cons lio, eíque successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Io zarum. Huius Matthię Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nã Mat thias ea nocte quæ præcedebant diem ieiunij, v sus est sibi per somnum cum vxore congredi & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Ioseph[us] [b] Ellemi filius adiutor v carius propter cognationẽ ei datus est. Cæterùm [c] Herodes post mulctatũ Matthiam sacerdotio alterum Matthiã seditionis autorẽ eiúsq. socio uos exussit: in quam noctem etiam [d] defectu lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est gra uior pœnam impietatis exigente numine. lent enim calore torrebatur, qui non tam externo t ctu deprehenderetur, quàm intus popularetu viscera. aderat & vehemens voracitas, cui neces se esset continuò cibos suggerere: simúlque vex batur intestinorum exulceratione & colicis pa sionibus: pedes tumebant phlegmate humidoꝰ pellucido, simili: érq inguina. ipsa quoque ver da putrefacta scatebant vermiculis accedent fœda nec minus molesta tentigine, non sine fe tore grauissimo. super hæc omnia neruorum co tractione laborabat & difficultate anhelitu Quamobrem constans erat inter viros diuino

b *Ioſephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudas Sariphei & Matthias Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

e *Herodis morbus horrendus.*

& fatid

& fatidicos opinio, Regem lęsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius afflige retur, quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq. profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Callirhoen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hę aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo soliũ, vt fus est illis iam agere animam. quare exorta complorationę familiariũ excitatus & ad se reuersus, nullámque amplius salutis spẽ superesse intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atque amicos, tursum Hierichuntẽ reuersus est: vbi atrabile prægrauante eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longè atrociss imum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnam capitis intentante nõ parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos conclusit in Circo: accita deinde Salome sorore maritóque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quãdo iuxta communẽ mortaliũ sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã sibi esse Iudæorum mentem, quòd optatam suã mortem lętis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias, sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nã si assensum consilio suo prębeant, fore suum funus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Aquæ calidæ apud Callirhoen quæ in lacum bituminis foracem effluũt.*

b *Herodes donatiuum militibus distribuit.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

& manibus suis gratius, omnibus per totam dicionem non fictè lugentibus. Ergo [a] quamprimum viderint se exhalasse animã, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitũ, non prius vulgandum quàm mandatum exsecutui sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitũ suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cũ lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam pérque omnia sacra obtestabantur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Hîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium coniiceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

[a] *Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suũ trucidari mandat.*

[b] *Herodi à Romalitera venisse, quæ Acmen a Cæsare occisam & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt [a] à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pelleret

pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebat, ferire se piũm cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum pręueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram. Móxque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnũ acciperet. cœpítque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodẽ carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quãuis motu proximus erexit se in cubitum, iussítque vnum è satellitio sine mora eum occidere. & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

An mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.*

b *Antipater patrem vitam finisse ratus, cũ carceris custode de missione agit, quod cum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hircanio castello condi iubet.*

Herodis mors testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentum, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachoniticam,

c *Herodis testamentum mutatum.*

Anno mũ. 3963. A Christo nato 1.

Gaulonitícam, Bataneam, & Pancada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoq. legauit argẽti signati centies centena millia, præterque vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq. vestis pretiosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a] His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrũ filium occidit, vita [b] defunctus est, postdestructum regno Antigonum anno 34. ex quo autẽ à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vitæ omnes ex æquo spatio, iræ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnũ assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixítque longissimo tempore. quantũ autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterùm [d] Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atque hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in [e] quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui annulus Regis signatorius creditus fue-

a *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.*

b *Herodes moritur.*

c *Herodes varia fortuna vsus.*

d *Salome & Alexas in circo clausos Iudeos domum dimittunt.*

Hegesippus & Rufinus ca. 11.

e *Herodis ad milites gratiarum actio & testamentum lectum.*

rat, testamentum perlegit, quod non alias ratum habendum esset, quàm accedente consensu Cæsaris. móxque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierent quàm splẽdidissimæ, & omnẽ ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autem in lecticaaurea, distincta variis gemmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoque amictũ erat purpura impositoque capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptróque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites, deinde Thraces, post [c] hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus, hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodum antè mandauerat, sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus [d] autẽ per septem dies iuxta patriam legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctus funeri epulo multitudini præbito: in templum ascẽdit: & quacunque transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum concenso suggesto sublimis in aureo solio residẽs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studijs gratiam, adhuc tamẽ abstinere se à

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Archelaus Regi acclamatur.* Aliàs ca. 12.

b *Heredis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germanè & Galli sub Herode stipẽdia fecerũt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assen
Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti
parte scripti confirmatio. quamobrem ne al
exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò of
ferente ambitiosum diadematis honorem s
accipere voluisse, cùm nondum constaret de l
gitimi collatoris animo, cæterùm quàm pri
mùm constabilitus esset in imperio, curæ sib
fore vt beneuolentia omnium videatur digni
simus: daturúmque operam, vt per omnia pa
tre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vul
gus solet, rati primis diebus aperiri mentem
huiusmodi potestates ineuntium, quo man
suetius & officiosius eos alloquebatur Arche
laus, eò maioribus eum ferebant laudibus, po
scebántque sibi ab illo beneficia: quidam vt le
uius annuum tributum penderent: alij solutos
dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, &
in his pleroſque diu in carcere detinuerat: non
nulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venaliuin, magnis flagitabant vociferationibus. Horum[a] nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

[a] Archelaus si à Cæsare in imperio cõstabilitus esset, curæ sibi fore, vt beneuolẽtia omnium videatur dignus simus pollicetur.

Hedio & Ruffinus cap. 12. Aliàs 13.

[b] Matthiam sedit osi & socios quos Herodes affecerat supplicio deflent: Herodi caros in vindictã ab Archelao depoſcunt, & Pontificij sacerdotiũ abrogari poſſe dant.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

INterea [b] Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores treens nec traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi is mortuorum solatium: congregatíque in vnum

in vin

in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici, & ſubrogati hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaque miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opúſque eſſe concordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demum diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendũ de cõmuni ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimẽ incurrerent. Hæc mandata exponẽti reclamatũ eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſanorem mẽtem reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mórtuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lædere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſudarent turbidos, neminẽ audire ſuſtinebant, ſed ad maiorẽ ità accendebãtur, iuſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque a feſtum inſtaret, quo patrium Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat monumentum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorũ ſolito populus mactat vi-

An. mundi 3964. A Chriſto nato 2.

a Seditio in Paſchatis feſto.

An. mundi 3957. A Christo nato 7.

ctimarum numerum,& infinita turba, nonnul
lique etiam extra regionis terminos habitante
confluunt religionis gratia)seditiosi deplorate
legis doctorũ Iudæ ac Matthiæ conglobati in t
plo permanebant: non deficiente victu. quem
illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Ar
chelaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ inso
lentia procederet mittit tribunum cum cohor
te qui compescerent homines, priusquam cæ
tera turba huius furoris inficeretur contagio.& si quorum emineret in concienda seditione fe
rocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbato
res illi clamoribus & hortatibus plebẽ exasper
uerunt,& ferientes saxis plerosque occiderunt
tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpe
trato rursũ sacris operati sunt. Archelaus porrò
de rerum summa periclitari sibi visus est,ni ple
bis impetum illum retunderet.itaque totum e
xercitum in eos immittit,simúlque equites,qui
& aduenas prohiberent occupantibus templũ
succurrere, & quotquot ex eis peditum vim e
uasissent,iam in tuto se existimantes ferro exci
perent,ab [a] his equitibus ad tria millia virorum
cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes
receperunt. Archelaus autem per præconem e
dixit,vt omnes in sua discederent illi metu gra
uioris mali festiuitate relicta abierunt quamuis
audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Ar
chelaus ad mare descendit vnà cum matre sua
ducens secum Nicolaum & Ptolemæum mul
tósque ex amicis alios,& familia & regno com
missis Philippi fratris sui fidei. Stimul etiam pro
fecta est Salome Herodis soror, duceas secum
suam progeniem. alij quoque ex cognatis se
quebantur multi, quasi collaboraturi pro paran
da regia dignitate Archelao,te autem vera ob
nixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in
templo

a Tria millia Iudæorũ cæsa.

b Archelaus Romã profiscitur, multique ei idem obnixuri eum comitantur.

templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios. omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed[a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam accitis deinde præfectis arcium & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem[b] tempore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

An. mundi 3994. *A Christo nato* 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso annulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus, Varíque ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum redituũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens, móxque potestatẽ facit dicere volẽtibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipatri a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset, non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quòd esset peius etiam. quare immeritò nunc eũ ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuisséque postulatis populi, deniq. nihil non fecisset quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in circo inclusi fuerant, multáque alia ferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter

a Antipater Salomes filius apud Augustũ Cæsarem Archelaũ accusat.

pteriuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter se gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrē, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. Nunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiāsi iam tū tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posteuioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnā Rex

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum[a] Nicolaus contra afferebat pro Archelao eadem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandâ, qui nõ prius à tumultuãdo destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dũ modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morẽ gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria non abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoque de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis ineſſe cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officiis. Testamentum certè à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode

viuo

An. mundi 3964. A Christo nato 4.

[a] *Archelaũ Nicolaus excusat.*

viuo affecti sint beneficiis, nunc extremam eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliqueri, & insuper ad ipsius fidem confugerit quandoquidem verisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum [a] Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum: vidénsque hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vtrùne regnum ratum faceret, an commune fineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeant.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

[a] *Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat,* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quemodo Varus autores eius punijt.

CAP. XII.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Matthace [b] Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt magni in ea gente tumultus: ad[c] quos compescẽdos cum Varus venisset, autoritibus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam legionem v-

[b] *Matthace Archelai mater moritur.*

[c] *Varus seditiosos Hierosolymis compescit.*

An mundi 3964. Ante Christo 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non solum religionis gratia, verùm etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq. tripartitam hoc modo castra faciunt: pars vna circumoccupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, qua à sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem faceret: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt aliquis propter eius auaritiã mortis periculo se obiicerent. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenuè milite

Aliàs c. 15.

a Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.

b Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.

ren

rem gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantùm adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inaurationem peruncta, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa pretiosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars[a] enim cum tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi malia attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius [b] bona pars furto militum diperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. sed [c] tamen globo è pugnacissimis circundederunt Regiam, incensuros se eam & sessa.

Anno mundi 3964. Anno Christi 2.

[a] *Iudæi permulti in lacunariis pereunt.*

[b] *Sacræ pecuniæ bona pars militũ furto dispersit.*

[c] *Regia ab Iudæis obsessa.*

Anno mundi 3964. A Christo nato 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus [a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, neue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis [b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo [c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & suos quantum poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin [d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatísq. inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iámque formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret,

a *Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus, Cap. 15.

b *Tumultus in Iudæa varij.*

c *Duo millia Herodis militum bello reges impetunt.*

d *Iudas Ezechiæ latronũ ductoris filius.*

ret, aspirans ad regnum, affectánsque hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat sed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam[a] Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius imprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni matureè occursum fuisset nam[b] Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum[c] Simonem per anfractus quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus[d] tum furor per totam gétem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationib. contineret in officio: quin verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, grauis superbia simul & auaritia. Quandoquidem[e] & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, at tentauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depaciscí nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu promptí ad quoduis arduum facinus, instrumẽtum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

Anno mundi 3964. A Christo nato 2.

a *Simon Herodis seruus.*

b *Grati cũ Simone conflictus.*

c *Simon obtruncatur.*

d *Iudæi in seditionibus quasi furiosi.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentat.*

Anno mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauítque diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam exspectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conferentes, & Romanos non leuibus affecerũt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo postfactũ est. Tunc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorum cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Roma-

a Athronges cum fratrib. captus.

Romanos: ipsi verò inter se diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterùm[a] Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis (namtres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum auxiliisque Regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem præterieundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoque Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tàm peditum quàm equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sepphorim[b] cœpit. & venditis sub hasta incolis, vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum[c] Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq. eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum itidem Arabes diripiunt, móxq. incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædib. Nam[d] & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde[e] cum appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionẽ ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inspectabant, relicta. Hierosolymitani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excusa

Anno mũdi 3965. *A Christo nato* 3.

Hegio & Rufinus Cap. 16.

a *Varus Sabino succurrit.*

b *Sepphoris capta eiúsq. incolæ sub hasta vẽditi.*

c *Arus ab Arabibus incensus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hierosolyma peruẽit ac legionem obsessam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cum illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, *a* alios vt fontes punijt, nonnullos dimisit incolumes: actíque sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hęc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quíque contra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. Illi[a] non ausi manus cõserere, deditionẽ fecerunt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu ànefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitum est tali de causa. Venit eò Vari permissu[b] Iudæorũ legatio, postulans, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cúmq. [c] Cæsar conuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a *In defectionis autores animaduertitur.* Hedio & Ruffinus ca. 17. al. 16.

b *Iudæorum legatio Romæ.*

c *Archelaus & Iudæorũ Legati coram Cæsare comparent.*

aus cum amicorum comitatu. cognati autē Regis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduerſari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a] Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vltius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus damnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. Deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam eruorū, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt ioc pacto iniurioſam vexationem redimerent. ilentio enim prætereundas conſtuptationes

An. mundi 3966. A nato Chriſto 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſant iniquitatem.*

An. mundi 3966. A nato Christo 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non alter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaque cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremum summa postulatorum hæc fuit, vt mutata rei pub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His[a] peroratis à legatis Iudæorum Nicolaus virique patrocinatus est, dicens Herodem

[a] *Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.*

rodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obliciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, essèque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Ann. mundi 3966. A nato Christo 4.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde pòst diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transiammana regio cessit cum Galilæa, & cc. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Sebastonis

2 Archelaũ Cæsar ethnarcham cõstituit, regnique dimidiũ in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

An. mundi 3966. A nato Christo 4.

turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cęsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentique signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebátque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

a *Salome.*

b *Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ.*

De Pseudalexandro.

CAP. XIIII.

Hegio & Ruffinus Cap. 18. al. 17.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrunque viderant oculis: atque via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio,

c *Pseudalexander.*

neficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, trajecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoque à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, ídque aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cæsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter

An. mundi 3966. Ante Christum 4.

a *Pseudalexander Romam peruenit.*

Ann. mundi 3966. Ante Christo 4.

olim versatum cum adolescentibus illo mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagaciot. Non[a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspiratasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed supereresset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem[b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret in remigum ordinem allegit, quod esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. cæterum Meliis abundè magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atque ita cœptum Pseudalexandri temerarium

a *Pseudalexander Cæsari imponere nõ potest.*

b *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

metarium turpis consecutus est exitus.

Anno mundi 3966. Ante Christo 4.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo constitutum. nouum [b] etiam vicum conditum à se denominauit Archelàida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quam Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum feciſſe, à quo iussus fuerat exæquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectioné hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in

Hedio & Ruffinus Cap. 19. al. 18.

a *Pontificatus Ioazaro abrogatus transfertur in Eleazarum, ab hoc in Iesum Sie.*

b *Archelaïs condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

Ann. mundi 3973. *A nato Christo* 11.

exilium, quæ est vrbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: experrectúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio, Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum: Sic [a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao [b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secúdarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contu-

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyræ somnium.*

contumelia contenta, ausa est, cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuę beneuolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihíque te meam vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hic referendum putaui, quòd fermo sit mihi de illis Regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certissimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cæsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

a *Quirinius Syriæ censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudeam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudeam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus, Hierosolyma, & quomodo*

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

à Tiberio mandata acceperit, vt impetra
tis ab Arabano obsidibus bellum cessi
Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomo
do accusatus vinctus sit, vtque post excess
Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium mis
sus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandrian
seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iu
dæis bellum inferre, nisi malint recipere i
psius statuam.

XII. Quo in statu res Iudæorum apud Babylonen
fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus

*Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mitti
tur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæ
saris in Iudæam venit Coponius:
& quomodo Iudas Gali
læus res nouas mo
litus est.*

CAP. I.

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

NTEREA a Quirinius senator Roma
nus per omnes honorum gradus ad
consulatum vsque prouectus, & in pri
mis clarus, à Cæsare mittitur in Syri
vt iura populis redderet: facultatésque censere
omnium: & cum eo venit b Coponius, præfe
ctus turmæ equitum, penes quem esset totius
Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quiri
nus in Iudæam venit iam attributam prouinciæ
Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ci
uium, & Archelai pecunias in potestatem suam
redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrẽ
mentionem descriptionis, non sunt tamẽ relu
ctat

ctati pertinaciter, parẽdo autoritati Pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq. ita illius suasu sine controuersia [a] census peractus est. Exstitit tamẽ post quidã Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiũcto sibi Pharisæo Saddoco, solicitabat ad defectionem populos censum nihil aliud quàm manifestã seruitutis professionẽ esse dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatẽ adhortans. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid. atque ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuísque nullo amicorum aut inimicorũ respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prętextu quidẽ propugnandę libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaque cõficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidẽ fames fortè superueniens potuit eos compescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eo progressum est, vt [c] hostilis flamma Dei templũ inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuẽre, dũ super tres pristinas sectas nouam quartam induxerunt, & novitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiũ fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Anno mũ. 3973. A Christo nato 11.

a *Census populi Iudaici Aliàs ca. 3.*

b *Cædes: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incẽsum*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

An mundi 3973. A Christo nato 11.

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

CAP. II.

IVdæi[a] patriæ sapiẽtiæ studiosi iam inde à mu
tis retrò seculis in tres sectas erant diuisi, Esse
norum, Sadducæorum, & eorum quæ Phariſæo
rum vocata est. De his licet nonnihil in secun
do Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, t
men nunc quõque paucis dicere non abs re fu
rit. Ergo [b]Phariſæorũ victus simplex est, nulli
mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit
id sequuntur peruicaciter, maiores natu vene
rantur, nec audent eos respõsare monentibu
aut obloqui. Fato quæcunque geruntur tribuũt
nec tamen homini voluntatis assensum adi
munt, hoc temperamento Deum vti dicentes
vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homi
ne tamen sit voluntas accedendi ad virtutẽ au
vitiũ. Animas credunt esse immortales, & sub
terris earum iudicia fieri: tũ præmia cuique cõ
tingere ex virtutis aut maliciæ merito: & ha
perpetuis damnari carceribus, illis facilem essẽ
ad vitam reditum, per hæc placita magnam si
bi autoritatem parauerunt apud populum, &
quicquid ad solennes precationes ac cultum d
uinum attinet, iuxta horum interpretationen
ac præscriptum solet fieri. Tantam habent
ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ ho
nestioris testimonium. At Sadducæorum [c] opi
nio cum corpore extinguit simul & animas: ne
aliud quicquã præter legem seruandum existi
mant, nam de sapientia cum præceptoribus di
sceptare ad virtutẽ reputant. huius sectæ pauc
sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum ta
men sententia vix quicquam agitur. nam quo
ties magistratus licet inuiti suscipiunt, Phariſæ
rũ decretis assentiunt, ni facerent non ferendi
plebeiorũ

Hegesippus & Ruffinus Cap. 11. Aliàs Cap. 5.

[a] *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico Cap 12.*

[b] *Phariſæorum dogma.*

[c] *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templū autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à communi fano seorsum sacrificāt: moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant. multis iam seculis trita in eius continuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis quā quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorum supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cōficiant. In summa eandem ferè viuendi rationē sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Pliſti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantium vię primus autor fuit Iudas Galilæus hi cætera cum Phariſæis consentiunt niſi quòd constantissimo libertatis amore flagrant, credēntes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarū genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominū. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidē non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidē animositas

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorū vita & mores.*

c *Pliſtia apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quarta secta autor.*

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

plurimum in gente noſtra creuit accenſa [a] ac
biſſimis Geſsij Flori iniuriis, quibus poſtremò
fectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæo
rum ſectis hæc ſufficerent.

[a] *Geſsij Flori iniuria.* Hedio & Ruffinus cap. 1. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris condita.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiſcatis Ar
chelai facultatibus, peractóque cenſu, qu
incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt v
ctum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cun
[b] mota eſſet contra Ioazarum Pontificé plebi
ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum
Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philip
pus ſuæ quiſq. tetrarchiæ res ordinauit & cõpo
ſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibu
fecit [c] eam totius Galileæ caput & defenſaculum
aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramph
tha dicebatur, communitum, nomine mutat
Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philip
pus quoq; [e] Paneada ſitam ad Iordanis fonte
inſtruxit ædificiis, indito Cæſareę nomine. Vic
etiã [f] Bethſaidæ in ripa lacus Geneſarethini v
bis ſpeciem addidit, frequẽtato incolis & auct
opibus, quem Iuliæ Cæſaris filię cognominem
eſſe voluit. Cæterùm Coponio, quem eum Qu
rinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrant
huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymor
quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibu
poſt mediam noctem aperire templi ianuas. ti
igitur quamprimùm apertæ ſunt, Samarita
quidem clam ingreſſi Hieroſolyma, ſparſeru
[g] oſſa humana per porticus & per totum ten
plum: quo factum eſt vt poſt hac ſacerdotes
lito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo pc

[b] *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus.*

[c] *Sephoris Galilææ caput.*

[d] *Betarãphtha Iulias appellata.*

[e] *Paneas.*

[f] *Bethſaida*

[g] *Oſſa humana per templũ ſparſa.*

Coponi

Coponius Romam reuertitur, succeſſore acce- *An mundi* pto M Ambiuio: cuius tempore Salome Hero- *3974. A* dis Regis vxor vitæ decedens Iuliæ Iamniam cũ *Christo nato* ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Pha- *12.* ſaelidem, Archelaidémque plurimis palmetis conſitam, quorum fructus eſt præſtantiſſimus. Huic ſucceſſit Annius Rufus, quo præſide Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum Imperator, præfuítque Reipublicæ annos quinquaginta ſeptem. ſex menſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptẽ. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſſit, Iuliæ filius Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locũ Valerius Gratus. Hîic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabiij filium iuſſit eſſe Pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij de ipſius nomine vrbem [a] à ſe cõditam vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam nobilitate ſedes illic ſibi optauerũt. quoq. maior eſſet frequẽtia recepti ſũt ad incolendum etiam tenuiſſimi quique vnde-

Hedio & Ruffinus ca. 4.

a *Tiberias condita.*

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

cunque confluentes,& in his aliquot quos nc
satis constabat esse liberos hos magnis immu
tatibus ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad l
bitandum,alij domos,alij agros largius:quò n
nus horrerent ædificatam præter ritum patri
solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostra
legesad septem dies impurus habearur qui i
talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phra
tes Parthorum Rex per insidias sublatus est
Phraatace filio,huiusmodi de causa,Phraates h
bens legitimos liberos, ancillam Italici geneti
[b] Thermusam nomine,inter cætera dona à Cæ
sare missam,primum in cõcubinatum numer
habuit.procedente deinde tempore obstupefa
ctus præcellenti mulieris forma, susceptoq; ian
ex ea Phraatace filio legitimo thoro etiam sib
cõiunxit.Quæ cum quicquid vellet Regi persu
deret,cogitans filio suo Parthorũ regnum astru
re, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarẽtu
legitimi Phraatis filij.Persuasit igitur marito,v
Romam eos obsides mitteret:quod illis sine ci
ctatione faciendum fuit, patre voluntati Ther
musæ tã obnoxio.Interea Phraataces solus do
mi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratu
expectare dum à patre decedente Principatun
a ciperet,cũ matre contra eum conspirauit,cun
qua creditus est etiam stupri habere consuetu
dinem.Ergo [c] parricidio simul& incesto exosu
popularibus, priùs quàm confirmaret suas ope
per tumultum pulsus interiit.Tum verò nobili
simi Parthorum animaduertentes non posse si
ne Rege consistere ipsorum Rempublicam,ne
tamen volentes eligere alienum ab Arsacidari
sanguine:putantésque satis esse semel violatam
regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus
Herodem per legatos acciuerunt. Is erat qui
dem regij generis, sed inuisus multitudin

propte

a *Phraates Parthorum Rex,per insidias à Phraataces filio sublatus*

b *Thermusa Phraataces mater.*

c *Phraataces interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à plurimis fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romam petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsque est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos. ndedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum? sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille patuit libenter, & præstò fuit cum exercitu: cui cum occurrisset Vonones, primùm manente etiam tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam. & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

a *Herodes à Parthis accitus in Venatione occiditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Sylla[a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educati nis quæ illi Romæ contigerat, hominem api se asseruauit in Syria. Armenis[b] autem Or dem vnum è suis filiis Artabanus Regem imp fuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoq Comagenæ Rex fato concessit, contentio na est inter plebeios & nobiles, his regnum in pr uinciæ formam redigi postulantibus, plebe co tra cupiente sub Rege vt antè viuere quapr pter Germanicus ex S.C. ad res orientis compo nendas missus est, fortuna occasionem quærer te illius exitio. post redactam enim in melior statum Syriam, Pisonis [d] opera veneno subla tus est, sicut dicetur aliàs.

[a] Venones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.

[b] Orodes Rex Armeniæ.

[c] Antiochus Rex Comagenæ.

[d] Germanicus Pisonis opera sublatus.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAP. IIII.

PIlatus[e] autem Iudææ Præses à Cæsarea Hie rosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis ac stræ contumeliam, quæ cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui ante hunc fuer præsides, cum signis aliter insignitis soleban vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petie runt Cæsaream, vbi per multos dies supplice orauerunt præsidem, vt transferret illas imagi nes aliò. Pilato verò pernegante se facturum quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòs die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pr tribunali in stadio, captata loci opportunitate quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus i terum de eodem negocio, signum dat militi bus, vt eos circumueniant, mortem minitan

[e] Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dũ populus acriter instat, Cæsaream transfert.

nil

iſi quamprimùm quieſcerent,& ſuam quiſque omum diſcederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeſtè præ ſe ferebant, vita ſibi cariorem eſſe obſeruationem egis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam conſtãs egum ſtudium, continuò reportauit eas imagines Cæſaream à Hieroſolymis. deinde a aquæ ductum ſtruere, aggreſſus eſt ex ſacro ærario, inducturus aquas Hieroſolyma à ducenteſimo ſtadio, id ægerrimè tulit populus,& congregati per cœtus numeroſos vſque ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à propoſito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis laceſſebant præſidem. at ille milites ſub populari habitu clam armatos fuſtibus, iuſſit reliquam multitudinem coronacingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia, dedit illis ſignum ex compoſito. illi ſupra quàm mandatum erat vſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo diſcrimine. Ibi tam inclementer ceptì inermes ab inſtructis, pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atque hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

An. mundi 3997. A Chriſto nato 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hieroſolyma ſeditionem concitat.*

Eodem tempore fuit Ieſus vir ſapiens, ſi tamẽ virum eum fas eſt dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera ſuſcipiunt: plurimóſque tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cum addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertio die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vſque in hodiernum Chriſtianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 9.

b *Ieſus Chriſtus à Pilato crucifixus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap 10.

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

Iudæos turbauit incommodum,& Romæ in sa
ctis Isidis summa turpitudo deprehensa est. D
cam igitur prius de Iliacorum nefando scelere
ac tum demum res Iudæorum prosequar. Era
Romæ Paulina, mulier non minus probitat
morum quàm natalium claritate illustris,adhæ
opulenta & formosa vt quæ esset in ipso æta
tis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupt
autem erat Saturnino,viro tali coniuge digniss
simo. huius amore captus est Decius Mundu
iuuenis non obscurus in equestri ordine: &
quia maior erat fœmina quàm quæ posset cor
rumpi muneribus, eò magis accendebatur a
mantis insania,ita vt offerret ei pro vnica no
cte ducenta drachmarum millia. ac ne sic qui
dem valens eam flectere, non ferens amoris
impotentiam,decreuit morbum simul & vitam
finire inedia. hoc eius propositum non fefel
lit Idem libertam Mundi paternam variis in
structam sed non probatis artibus, quæ indignè
ferens obstinationem iuuenis,blanda oratione
conuentum animare conata est, spem ei faciés
effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus
Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait
sibi opus quinquaginta tantum drachmarum
millibus ad expugnandam mulieris pudicitiã
Ita refocillato iuuene & accepta quantam peri
rat pecunia,nouam doli viam ingressa est, vi
dens Paulinam non capi pecuniis. Sciens por
rò eam vehementer addictam Isidis cultui, tale
quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot e
eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quoc
efficacissimum,ostentato præmio,in præsens vi
ginti quinque millibus, & alteris totidem pos
nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis
rogans vt omnibus modis adniterentur eun
reddere voti compotem. Illi auri cupidine ta

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

ſti, benignè ſunt polliciti, quorum natu maximus properè ſe ad Paulinam contulit, & admiſſus impetratóque abſque arbitris colloquio, vbi re ſe ait miſſum ab Anubide captum ipſius forma, & iubente vt ad ſe veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, móxque iactabat ſe apud familiariter notas mulieres, quòd dignata eſſet amore Anubidis marito quoque indicat, conditam ſibi cœnam & cubile Anubidis. id eò facilius conceſſum eſt, quod cognita & probata eſſet viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa per ſacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totámq. eam noctem obſecuta eſt iuueni, Deo ſe gratificari exiſtimans. Eo deinde abeunte priuſquam ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritum reuerſa congreſſum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq. magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam conſiderantibus, non mira ſi tamen non poterant ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt rem patratam terra Mundus adamatæ fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi ſeruaſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati geſſiſti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempſiſti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus ſum: atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenſo flagitio, veſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porrò imperator totum ſignificat. Tiberius * poſtquam accuratiſsima inquiſitione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, vnáque Iden

a *Tiberius Iſidis ſacrificos & Idam in crucem egit & Mundum in exilium ablegat.*

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: diruióque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Ex Isiacorum quidé facinus huiusmodi extitit. Nunc, quod promisi, reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is a tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatẽ tribus aliis per omnia sui similibus, his cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis. amplexa legem Iudaicam, persuaserũt ei vt purpuram & aurũ in Hierosolymitanum templũ mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum miserunt in Sardiniam, plurimos etiã qui patria religione detrectabant militiam afferunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montẽ Garizim apud eam gentẽ sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra

a *Fuluia, Saturnini coniunx Roma quatuor Iudæis purpuram & aurũ, vt in tẽplum Hierosolymitanũ deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dũ Tiberius cognouit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

vasa

vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi[a] credduli sumptis armis Tirathabam vicum insedérunt, expectantes ibi confluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidem, Pilatúmque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At[b] Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romã proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

[a] *Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniũt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.* Aliâs ca. 11.

[b] *Pilatus apud Vitel. accusatus Romã mittitur.*

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius[c] autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificétissimè, remisit ciuibus torum vectigal fructuum venalium, & stolã cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed[d] eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causã Hyrcanus Pontifex eius nominis pri-

Hedio & Ruffinus Cap. 8. alias cap. 12.

[c] *Vitellius Hierosolyma peruenit Iudæis remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit.*

[d] *Stola Pontificia in Castello Antonia deposita.*

An. mundi 5999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hāc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiū se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto ea stelli accedente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis tertio iunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium His [b] ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit ad inferendum quàm primùm bellum

a Vitellius in locū Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathā Ananī filium surrogat.

b Gesta inter Vitelliū & Artabanum.

bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, &[a] patefactis portis Caspiis immiserunt eos in regnum Artabani. Quo [b]facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quique eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis populariũ millibus, regióque tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c]restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiã Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratẽ Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquàm [d]autem de fœdere conuenit, Herodes [e]tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sũptu erecto in medio fluminis: nec multò post [f]Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidẽ cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinque genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter validitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiã rediit, Artabanus in Babyloniã. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandũ per consularem præsidẽ. quare superuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

[a] *Caspius Portus.*

[b] *Armeniã Parthi amittunt.*

[c] *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restitutus.*

[d] *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

[e] *Herodis in Euphratis medio conuiuium.*

[f] *Artabanus Tiberio filium Dariũ obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

Ann. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam eiicit, & Herodiadē Herodis fratris vxorem abducit.

INterea Herodem inter & Aretam Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cū qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genutrice natum alia, Simonis pōtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cōmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius cōiugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerte-

nerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, comperto quid pactus ſit cum Herodia de, diſſimulãter rogat, vt ſe mittat Machæruntem, caſtrum ſitum in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ædes patris: eíque indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq. copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq. prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi è tetrarchia Philippi tũc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimúlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, ſi non ab vno tantum alteroue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addant & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis

a *Herodis vxor in patris ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.*

Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

Anno mũdi 4001. A Christo nato 39.

autoritas defectionem aliquam pareret, quòd vi derentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serã pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius[a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properãs versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missóque per magnum cãpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate. quæ tum instabat, publica. Quò postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta[c] autem die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidẽ Caij noui principis: reuocatásque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt[d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romã venerat,

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius põtificatum transfert.*

c *Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Roma.*

d *Aretas ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

Anno mũdi 4001. A Christo nato 36.

venerat, vt propter negocia quædam conuenire t Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareãt, quatum valeat diuina prouidentia quandoquidem absque pietate nihil prodest. nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quòd sanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoque diligentius

a *Herodis progenies.*

Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ, harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salãpsone genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio Alexandram verò duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammmen, Drusillam. filij verò Agrippa, & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horũ patre etiam reliqui germani educabantur apud auũ, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem vnà cũ Alexandro ab Herode occisum diximus.

Anno mundi 4001. A Christo nato 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ, denuò nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserunt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex Impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Cesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constituetus est.

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [a] ad Agrippæ regni tempora pertingerũt, superest, vt narremus, quib. ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Anno mundi 4001. A Christo nato 36.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiã Antoniæ Drusi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cũmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in cõspectum suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis rectò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, fecessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

a *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.*

sumque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngrapha hã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Antiochedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum ad hunc Romæ ageret: atque ita impolita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimum nox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras, fideiussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterum Agrippa, postquàm Puteos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

An. mundi 4001. A nato Christo 39.

a *Agrippa per Marsyam à Proto pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet noctu Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Cæsarem peruenit.*

Ann. mundi 4001. A nato Christo 39.

stulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridiè[a] Cæsar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddédo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauítque cubiculariis non prius admitti hominem quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóque[b] conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes, & honoratum ob parétis memoriam. Erat[c] ibi fortè Allus Samatita libertus Cæsaris ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has[d] voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut re-

vera

a *Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecẽta millia mutuo petit.*

b *Caius Agrippæ commendatus.*

c *Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

d *Eutychus, Agrippæ libertus herũ apud Cæsarem accusare cogitat.*

vera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus eſſet ad Piſonem vrbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædam, quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter vinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo, detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum vel procuratoribus ſucceſſorem nō mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſſis alij denuo creati redeant, atque ita obtuatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates [a] autem ſemel conſtitutas ideo ſe ſinere, vt parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eò magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſic ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tantò magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebatúrque hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miſeratus eſt, putans languidiorem quam vt illas poſſet arcere: accedénſque propius, parabat eas depellere. orante autem ſaucio, vt ſic eum ſineret. quæſiuit alter cauſam, cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nónihil.

Ann. mundi 4001. Anno Chriſto 39.

[a] *Quare Tiberius poteſtates ſemel conſtitutas non facilè mutauerit.*

An. mundi 4001. A nato Christo 39.

quòd si recentes accederét & famelicæ, me iam antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoque aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatam cupiditatem metus citò desinendi accederet. quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum[a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tã diu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Precedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè centum ab vrbe dissitum, & [b]Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretúrque cuius accusaret patronum criminis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum

a *Quare Tiberius vinctorum causas serius cognouerit.*

b *Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

c *Antonia in magno apud Tiberium honore habita.*

num quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiáni maliciæ. quamprimum[a] enim intelexit insidias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissimè: traditísque literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eũ Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antoniæque iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac[b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malũ quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tum verò ad publi-

Ann mundi 4001. A nato Christo 39.

a *Seiani conspirationem Antonia Cæsari patefacit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An mundi 4001. A nato Christo 39.

ca orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicias? quo scitante cui tãdem, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopiæ vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter obtatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quãdoquidem etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manu misit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens huic Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus conseruit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus

a Thaumastus Caij, seruus Agrippæ potũ affert, cui hic libertatem impetrat.

ante

ante Regiam ſtabat inter alios quoſdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum inſediſſet bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conſpicatus, ſcitatus eſt è milite quiſnam eſſet ille purpuratus: & cognito Agrippam eſſe Iudæorum nobiliſſimum, rogauit militem vt liceret ſibi propius ad eum accedere, cupere enim ſe quædam de ipſius patria cognoſcere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contriſtat te quidem tam repentina & improuiſa fortunę mutatio: nec facilè credes prope eſſe effugium, ſic conſulente rebus tuis diuina prouidẽtia. Sed teſtor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præſident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus ſum, neque te inani cõſolatione lactaturus, non ignarus quòd huiuſmodi prædictiones ſi euentus fruſtretur, maiorem afferant mœſtitiæ cumulum, quàm ſi nunquam omninò auditæ fuiſſent. itaque æquũ duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifeſtis auſpiciis. Fieri non poteſt quin confeſtim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad ampliſſimam dignitatem ſimul atque potentiam peruenias, vſque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miſerabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opũ ſucceſſione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc ſunt quæ tibi cœleſtes miſſa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præſcientiam, viſum eſt impartiri te hac lætitia, quò ſpe futuri commodi leuius feras præſens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem iſtam repræſentari tibi ſenties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduerſitatibus.

An. mundi 4001. A nato Chriſto 39.

a *Agrippa Germanus quidam, fortunam florentem & vitæ terminum prædicit.*

Ann. mundi 4001. A nato Christo 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Macronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictorémque haberet cẽturionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, ii ferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus primum languore modicè tentatus est: inualescente [b] deinde morbo iam malè de se speràns, per Euodũ libertorum suorum cariſſimum accersiit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestiſſimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate partim officiis deuinxerat. quam ob rem de sanctum omnes non honoris

[a] *Agrippa sex menses in custodia seruatus.*

[b] *Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.*

[c] *Tiberius, Gemellus Drusi filius.*

[d] *Caius, Germanici filius, gratiosus.*

ũmu-

imulatione luxerunt, ſed veris lachrymis pro-
ecuti, tanquam in priuata quiſque mœſtitia. a-
eò citra omnem omnium offenſam vixerat:
quod & filio eius plurimũ profuit, cum apud cæ
eros, tum maximè apud militarem multitudi-
nẽ, quæ pro ipſius dignitate tuenda nullũ periculum non aditur videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iuſſiſſet in craſtinum ſummo manè filios adducere, precatus eſt Deos patrios, vt manifeſto aliquo indicio deſignarent futurum ſucceſſorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed non auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum ſibi ſucceſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandum ſe venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus Deũ huic principatũ annuere ſed aliter viſum eſt cœleſti numini. nam cũ imperator hæc volutans diculo iuſſiſſet Euodum cum filiis introuocare, qui prior aduenisſet, egreſſus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus tentaculo remoratus eſt. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: ſimúlque introduxit iuuenẽ. Quo viſo imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuendi, quæ decreuerat: ſentiénſque inueſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuã voluntatem irritam doluit quàm vicem infelicis nepotis. cui non ſatis eſſet principatũ adimi, niſi etiã ſecolumitas in vltimum diſcrimẽ veniat: quandoquidem alio potentiore futuro, patum eum natura videbatur ſanguinis propinquitas in emulatione potentiæ, alterò non ante ſecurum ſtante ſuum principatum, quã ſi inſidiis præoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque diſciplinis addictior, iuxta quorũ conſi-

Ann. mũdi 4001. A Chriſto nato 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium ſibi ſucceſſurum intelligit.*

b *Tiberius mathematicorum diſciplinis addictior Galba Romanorũ Principatũ prædicit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientem cõspicatus versus ad intimos quosdã amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: séque ipsum culpabat, qui cõfugisset ad huiusmodi omnia. cum enim licere ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaque quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meũ de te iudicium, tum verò deorũ immortalium suffragium secutus, tibi [a] imperium trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, quæ tibi sum tantæ felicitatis autor: & quã poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrẽ Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totũ meum est, potes reponere, quàm si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiã scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperiũ, extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccãt, nunquam diuinam vltionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At [b] Tiberius

a Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.

b Caius Tiberium fratrem tollit.

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obiit, cum vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt [a] quem Caius Reipub. præfuit, quartus in Imperatorũ ſerie. Romani verò nũciato eius obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. non tamen audebãt credere: non quod verũ eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam perniciem incurrerent. Nemo [b] enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleróſque proſequẽs, & pro innata ſæuitia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famã non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ properauit, lætiſſimũ ei nũcium afferens. quem cum offendiſſet petentem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinãtóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias? tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyę feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippę, ſuſpicatúſque accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quibus primo, cunctantibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert

Ann. mundi 4001. A Chriſto nato 39.

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nuncial.*

d *Romæ rumor Tiberium eſſe in columnam ſurgitur.*

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me impunè falles mentitus, mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, & accuratius imposterum custodiri eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium, alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custoditetur tamen suo victitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippã eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum vonderi vestémque mutare præcipit. imposito [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cæsaris Agrippa petiit veniam nauigandi

[a] *Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiũ defuncti successisse significat, & vt Agrippam è custod a dimitterent, mandat.*

[b] *Tiberij funus.*

[c] *Agrippam Caius tetrarchiæ Regẽ constitu t.*

[d] *Agrippa in suũ regnũ nauigat.*

gandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis fœlicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem hominis. *An. mundi 4002. A Christo nato 40.*

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

CAP. IX.

HErodias[a] autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eam nimirum quòd qui profugerat non valens debita dissoluere: tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hánc que mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatum regiis insignibus per turbas inuehi, adeóque non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negãs ibi vitam ferendam diuitius, si Agrippa Aristoboli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorũ profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq. maiore mi, inquit, si tibi ante hac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem similiæ debitum appete: neque ferendum puta existimatione cedere ijs qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videa-

Hedio & Ruffi. cap. 14. al. 16.

a *Herodias Agrippæ soror fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad titulum regium ambiendum hortatur.*

An mundi 4002. A Christo nato 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærend
ampliorem fortunam industriæ, quàm tibi in
opimis facultatibus: quasi non pudendum sit
nunc ab eo secundum censeri qui paulo ante
si tua misericordia non potuit viuere. Ergo Ro
mã eamus non parcentes nec labori, nec auri
gentiue impendiis, quandoquidem non tã hæ
seruare sit optabile, quàm parando regno insi
mere. at ille resistebat aliquandiu quietis amo
re, & suspecta habens Romana negocia: conaba
túrque eã in diuersam sententiã traducere. mu
lier contra quanto magis eum tergiuersari vid
bat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentan
dum censens regni cupidine: nec prius desiti
quam mariti extorqueret consensum non vale
tis aliàs eius importunitatem excutere. itaque
ne parsimonia facto apparatu exquisitissime
vnà [a] eum Herodiade Romam proficiscitur. A
grippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu
ipse quoque se accinxit ad resistẽdum: & quam
primùm eos è portu soluisse didicit, etiam [b] ipsi
Romam misit Fortunatum suum libertũ ad Im
peratorem cum muneribus, & literis scriptis cõ
tra Herodem: simúlque mandauit vt per occasi
nem amplius cum principe super hoc negoci
differeret. Qui subsecutus Herodem, & secund
nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictu
est, quòd tum primùm à Cęsare admisso super
uenit, literáque reddidit, vterq; enim Puteolo
appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias repettu
est. id oppidulum est Campaniæ, quinque ferm
stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sun
splendidissima, dum Imperatorum quisque su
periorem vincere contendit magnificentia: in
uitantibus eo lauacris calidis spontè è terra sca
turientibus, tam ad sartiendam corporum va
letudinem, quàm ad animos ocio relaxandc
commodi

a *Herodes cum Herodiade Romã proficiscitur.*
b *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorẽ mittit.*
c *Baiæ sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis.*

commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cũ Seiano cõspirasset in Tiberium, & [a] nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperiũ. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionẽ, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniã quoq. eius donans Agrippæ indici: Herodem [b] verò perpetuò damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippę esse Herodiadem, pecuniã ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurũ promisit. ad hęc illa: tu quidẽ Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quã Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendũ vanilo quentię vxoris nimis facili. Caius [c] porro primo ac sequenti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderatéque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium, procedẽte verò tempore inflatus potentię magnitudine, oblitus est se esse

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Herodes quòd Artabano Partho faueret, accusatur.*

b *Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippa traduntur.*

c *Caius primò egregiè Repub. administrat, postea diuinos quoque honores vsurpare audet.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

hominem,& contumelioſus in ſuperos, ad rel quam inſaniam diuinos etiam honores vſurp re auſus eſt.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffi. c.15. al.17.al. 18.

a *Apion Alexandrinorum legationis Princeps Iudæos quòd Cæſarem debitis honoribus non proſequerentur accuſat.*

b *Philo Iudæorũ legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit.* Aliàs cap. 19.

c *Petroniũ Caium in Syriam mittit, eique vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat, mãdat.*

CVmque inter Iudæos & Græcos Alexandri habitantes exorta eſſet ſeditio, terni ab v traque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt Apion [a] verò Alexandrinorum legationis prin ceps multa in Iudæos iactauit crimina, interqu cętera quòd Cęſarem non proſequerentur de bi is honoribus.nam cùm quàm latè patet orbi Romanus Caio exſtruantur templa & altaria & pari honore colatur cum cæteris numini bus,ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas aut iurare per nomen Cæſaris. His [b] acerbè in uecto Apione, multíſque aliis quę ad exaſperan dum Caium facerent, Philo è Iudæorum legati potior, vir per omnia clariſſimus, Alexandri A labarchæ frater,& non imperitus philoſophiæ, parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracun diam vix temperante ab iniuria. quapropter e iectus conuicio, verſus ad Iudęos aſſectatores, Nunc,inquit,oportet bono eſſe animo, quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis inferre, niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici, legatum [c] in Syriam mittit Petro nium

nium ſucceſſurum Vitellio, iubétque vt cum validó exercitu inuadat Iudæam: & ſi ſponte id admittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet quòd ſi detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is aſſumpta adminiſtratione rerum Syriæ, dedit operam vt exſequeretur mandata Cæſaris: contractíſque quantum poterat auxiliis cũ duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod & Caio ſignificauit per literas, qui collaudata eius induſtria, hortatus eſt eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciã. Interim a Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primùm interficeret, actum demum ſuo arbitratu rem peragetet. nam quanti ſper ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſlatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ aſſertis fortè valerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpiciis rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris, quibus contrà venire impunè non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque nos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia & maiorum noſtrorum virtutis æmuli: neque enim ſumus adeò puſillanimes, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua vitæ cupidine. quapropter ferenus fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis religio maneat incolumis, & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem nõ reformidamus an-

An. mundi 4032. A Chriſto nato 40.

a *Iudæi Ptolemaidẽ ad Petronium peruenisse, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm t
bi per ignauiam parendo incurrere perpetua
ignominiam, simúlque ob neglectas leges ind
gnationem numinis, cuius vel te iudice poti
quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius an
maduertens eorum obstinatam peruicaciam
neque se posse sine certamine & cæde statua
dedicare Cæsaris, cum amicis & familitio pr
perauit Tiberiadē, vt ex propinquo melius r
Iudæorū despiceret. Iudæi verò magnum timē
tes è Romano bello periculum, sed maius e
violatis legibus, iterum multorum millium nu
mero occurrunt Petronio Tiberiadem, suppl
cantes ne se adeam necessitatem cogeret, néu
sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibu
Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare
nec illius opes, nec vestram imbecillitatem ac
hibentis in consilium? Non pugnabimus, in
quiunt, sed moriemur citius quàm discedamu
à legibus. simúlque procumbentes ac nudante
iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gla
dios. atque hoc pacto perduratum est per qua
draginta dies continuos, neglectis interim agri
culturæ operibus, cùm maximè sementis esset
tempora, quandoquidem certissimum illis era
propositū mortem potiùs quàm statuam illar
admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus A
grippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognom
ne, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iu
dæorúmque primatibus accedunt Petroniū ro
gantes vt consideraret obstinationē populi, néu
illis desperandi ansam præberet: quin potiu
Caio scribat quāta peruicacia reclametur ded
cationi statuæ: vtque relicto agriculturæ studio
de bello quidem nulla virium fiducia non co
tent: sed parati sint mori potius quàm tantā re
ligionis labem in se admittere, ad hæc sementi
omisi

a *Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratā vrbem vetitis imaginibus pollueret.*

b *Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Eleias Magnus apud Petroniū Iudæorū causam agunt.*

omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentem statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atque hæ fuerum preces Aristobuli. Petronius * verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum proposiri, ratus indignũ tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suámque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quam primùm furenti motem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vlerò susceptam, sed mandato Cæsaris, cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse vt ab autoritate illius pendeat. per quẽ ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere immò ne mihi quidem probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram

An. mundi 4002. A *Christo nato* 40.

a *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle policetur, eósque ad agri culturam adhortatur.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honestissimæ vestræ volũtati a sensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille pet immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quòd si offensus iram omnẽ in me verterit, patiar quodnis pericul̃um, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modò ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suũ quenque vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quódque omnibus iustè atque honestè cœptis propitius faueat. Vix [a] enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitùs pluuiam penè desperantibus, etiamsi nubes viderẽt, quæ totiesspem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum præter solitum prætérque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cúmque [b] accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multã

a *Post diuturnam ac continuam siccitatẽ repentè imber decidit.*

b *Petronius ad Caium scribit.*

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria néue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex [a] autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis offitiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iã pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

[a] *Caium Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mãdatum Petronio datũ reuocet, rogat.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

nem aperuit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiam abũdè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidẽ petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: Illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras aliàs, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignatus, quantum ſubeſſet periculum, quódque capitale eſſet placitis Caij contradicere. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam vanitatem ducens, ſi coràm tot teſtibus vltrò ad petendum prouocato, tepentè mutatus denegaſſet graciam: ſuſpiciens etiam virtutem hominis, qui plutis faceret pietatem, ſuæque gentis tranquillitatem, quam incremẽtum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripſit igitus Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exſequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad ſtatuam attineat, ſiquidẽ dedicata ſit & poſita, ſinẽdam eſſe. ſin minus, non eſſe cur in eo negotio plus laboris

poris capiat: sed debere eũ soluto exercitu reuer i ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & contẽptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò [a] scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præsidẽ, non tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tãto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est non multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denũciatricem epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insi-

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

[a] *Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi malum inferat, scribit.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

diæ, procedente ſtilo ſignificabimus. cæterùm Petronio prius redditæ ſunt literæ de cæde imperatoris ac tum demum ſuperuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem ſibi conſciſcere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus eſt Dei prouidentiam, qui ſine dilatione mercedem habiti ſibi honoris perſoluerit, & Iudæis præſentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euaſit mortis periculum.

[a] *Petronius prius de Caij morte literas, quã de nece ſibiipſi inferenda accipit.*

Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint: & de Aſinæo ac Anilæo fratribus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. aliâs ca. 10.

INciderunt [b] in ea tempora graues motus Iudæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniã habitantiũ, cædéſque ac calamitates quales nuſquam memorantur in ſuperioribus narrationibus: de quibus accuratè tractaturus, cauſas etiam ab origine repetam. Nearda [c] dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem poſſit alere. ad hæc non patet hoſtium aſſultibus, cincta fluentis Euphratis & firmiſſimis mœnibus. eidem flumini eſt & Niſibis appoſita: quare Iudæi freti locorum natura, ſacrum didragma quod Deo ex more ſolent offerre, cæteráque votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde ſuo tẽpore tranſmittendam Hieroſolyma: quæ deinde à multis hominũ illò deducebatur, metuentiũ latrocinia Parthorum, quorũ ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex [d] his Iudæis erant Aſinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinæ magiſter apud quem artẽ didicerant, quòd ſerius aliquando ad

[b] *Iudæorum apud Meſopotamiam & Babyloniam graues motus.*

[c] *Nearda, Niſidis Babyloniæ vrbes.*

[d] *Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patria in locum quendã ſe conferunt, ad quos ingẽs multitudo confluit.*

operan-

operandum acceſſiſſent, caſtigauit verberibus. illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis quæ ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locum, vbi fluuius ſcinditur, vberem paſcuis, & frugum fertilem cæterorúmq. fructuum qui réponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quíſque egentiſſimus, quorum armis ſtipati pro ducibus ſe gerebant, nemine cohibente maleficia: cùm enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſi cõſtruxiſſent, dimiſſis exactoribus tributa colligebant ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiam morem ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim ſi qua ingrueret: contra occiſionem gregum ac paſtorũ, ſi detrectarent imperata facere. quapropter neceſſitate coacti, mittebant eis quantumcũq. poſcerent. quo factum eſt vt aucta eorum potentia, validi eſſent ad incurſandum quoſlibet, nemóq. vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. Satrapa[a] autẽ Babyloniæ poſtquã hæc audiuit, volens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiſo opprimere: obſeſſãque palude ſuos iuſſit aliquantiſper quieſcere. poſtridie verò Iudæis ſabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non auſurum hoſtem in certamen deſcendere, ſed nullo negocio vinctos ſe abducturum, paulatim procedebat, vt de repente inreos irrueret. Aſinæus verò qui tum fortè poſitis propè ſe armis cum ſociis deſidebat in ocio, Viri, inquit, binnitus equorum mihi aures perculit: non qua

An. mundi 4003. A Chriſto nato 41.

[a] *Aſinæus cum ſocijs à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſo oppreſſus.*

Anno mũdi 4063. A Christo nato 41.

lis eſt paſſim paſcentium, ſed qui ſeſſorem tergo vehant: nam & frenorum ſonitum ſentio, vereor ne circumuenti ſimus ab hoſtib. ſed procurrat aliquis ſpeculatũ, qui nobis quid immineat certo renũciet. optarim autẽ vana eſſe quæ diximus móxq. quidã profecti viſum, celeriter redeunt, non falſam ſuſpicionẽ fuiſſe referẽtes: adeſſe vltores acceptæ iniuriæ. ex inſidiis ſe obrutos equitatu copioſo velut pecora, ne ad repugnandũ quidẽ paratos, vetante propter ferias patria conſuetudine. at Aſinæus longè aliter quàm ſpeculatori videbatur ſtatuit, non concedendam cenſens hanc voluptatem hoſtibus, vt per ociũ in ſe graſſarentur cædibus: quin potius virtutis & præſentis neceſſitatis memores conniti debere, vt ſi ita fors ferat, non inulti pereant: primúſque correptis armis ſuos exemplo ad ſimilem excitat audaciam. ad conſerendas cũ hoſte manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam ſe habere putãtes, multis cæſis reliqua coegit terga vertere. Eius pugnæ poſtquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aſpectum & colloquiũ confeſtímq. ad eos miſit fidiſſimum è ſatellitibus qui hæc verba illis referat: Regẽ Artabanũ tametſi iniuriam eorũ violentia in ſuo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipſorum remittere: miſiſſéq. ſe qui fide data impunitatem & ſecuritatem itinerum eis offerret ipſius nomine quod amicitiam eorũ cuperet, ſine fraude omni & inſidiis. paratam eſſe Regis munificentiam, foréq. vt hac ſua virtute poſthac Rege fauente vtantur melius. Tum Aſinæus ipſe quidem profectionem diſtulit, fratrẽ verò Anilæum miſit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admiſſus eſt. Artabanus autem videns Anilæum ſolum veniſſe,

a *Aſinæus ſuos ad fortitudinem hortatur & hoſtes fundit fugátq.*

b *Artabanus ad Aſinæum & Anilæum propter audaciam ſocietatem cũ illis inire mittit.*

niſſe, rogauit cur nam domi reliquiſſet Aſinæũ. cognitóque metu illum ſe continere intra palu ſtria: per patrios Deos deierauit, nihil eos ſe læ ſurum in fidem venientes: idque porrecta iuue ni dextera ſanciit, quod apud barbaros conuen turos certiſſimum eſt argumentum fiduciæ, nã poſt datam dextrã apud eos nec fallere fas eſt, nec diffidere, ceſſantibus omninò ſuſpicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remiſit Ani læum, perſuaſurum fratri, vt ſimul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis ſibi his fra tribus per Iudæorum virtutem illas ſatrapias continere in officio, quæ videbantur ad defe ctionem ſpectare occupato Rege alibi. Vere batur enim, ne dum ipſe rebelles perdomat. A ſinæus auctis apud Babyloniam viribus, ſiue vo lentibus prouincialibus, ſiue inuitis non tempe raret à maleficiis. Hoc igitur conſilio illum ac cerſiit. Aſinæus verò facilè à fratre in eam ſen tentiam inductus eſt, præſertim commemoran te quàm luculen: è erga ipſos Rex affectus ſit, quodque ad firmandam fidem iuſiurandum in terpoſuerit. quare primo quóq. tempore ad Ar tabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generoſum Aſinæi a nimum. quod videret breui ſtatura hominem, & primo aſpectus contemnẽda ſpecie, quaſi nul lius precij, apud amicos dictitans, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tam vaſto animo reſpõ deat. & inter epulas oſtenſo magiſtro militum Abdagaſi præcecauit, denarrans quanta fortitu dine bella gerere ſoleat. Is[a] cùm rogaſſet, vt bo na Regis gratia ſic ceret illũ interficere, pœnáſq. tot malorum de eo ſumere, quibus Parthos læſerat: negauit ſe hoc permiſſurum in homi nem, qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra cõ firmatæ & iureiurãdo adhibito. Quod ſi, inquit,

Anno mundi 4003. A nato Chriſto 41.

[a] *Abdagaſes Aſinaũ interficere vult, quod Artabanus permittere recuſat.*

An mundi 4003. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque, meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iunenis domũ reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere. commendo[a] autem tibi terram Babyloniam, vt eam tua cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti mex fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate florẽtior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptisq. institutis patriis, voluptate victi dediderunt se externis libidinib. Venerat fortè in eas ragiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm insigni forma laudata vsq ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neque suis imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia spes esset potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. [b]conflictu ex se Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatum quàm ipsi tam fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito

a *Artabanus Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.*

b *Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiusq. vxorem ducit.*

marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilicio ritu & domi secum habere solebat & in itinere clam inter cæteram suppellectilem aduexerat, ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta fiduciam, propalam operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab amicis vtriúsq fratris primariis, indignum facinus dictitantib. cõtra Hebraicè gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorúmque sociis, vlturum læsam & religionem & amicitiam, vtque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quod autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóque [b] concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parcum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod in-

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Anilæus ob vxoris Idololatriam à Iudæa ob iurgatus quẽdam cõfodit.*

b *Anilæus apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum conuiuet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno eum tollit.*

An mundi 4003. Ante Christum 41.

commodum, victus tamen germanitatis affect facilè ignoscebat succumbenti tam indomit cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursu ad eum & vociferationes fierent, tandem supe ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, iubens vt resipiscat in posterum, mulierémqu domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tame hac admonitione effectum est: quia mulier se tiens propter se murmur esse in populo, & ve rita ne Anilæo propter amorem sibi durius ali quid accideret, veneno Asinæum sustulit, secur quòd sub amatore iudicee impunè auferret ho facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum ian principatu redacto, cũ exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilis simi, qui in matrimonio habebat Artabani fi liam: eósque magna præda abacta populatus est nam & pecuniam multam & mancipia repe rit: pecoráque & res alias quibus fortunæ pos sunt auctiores fieri. Mithridates verò qui forte tum non procul aberat, audita vicorum expu gnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo la cessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, ob uiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos ag gredi, sabbato instante quod illis religioso ocio colitur: qua de re præmonitus Anilæus à barba ro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mi thridates celebraturus esset cum suis conuiuiũ: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò dela tus circa quartam vigiliam, partim sopitos oc cidit, partim attonitos fuga coegit saluti quæ-

a Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eúmq. noctu opprimit, & captum secum abducit.

rere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum hic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, nonquieturum Regem. nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet, quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clade accidat, vt sunt belli vicissitudines eam sententiam approbauit multitudo cætera, atq. [a] ita Mithridates dimittitur, qui domum reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã insignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis deberet sustineret precariam Aut [b] agitur, inquit, pristinam virtutem recipe aut Deos testor, quibus curæ est Regũm dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriã cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illũ cũ valido exercitu, tuspe ducens continere se intra palustria, & sperãs fortunã contra hostes priori similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse contrà eduxit copias: cui præter vetetanos multitum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venesit,

Anno mũdi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimittit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accensus.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

progressos autem meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestímque in fugã versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm ad Anilæũ breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerent: itaque detrimẽtũ quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamen eos cõtra Babyloniorũ castella (latéque vastabant omnia: Tum Babylonij, reliquis quæ hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerét ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui antehac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est diffidium, nũc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndique coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarũt Seleuciã vt

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæũ ingens perditorũ hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij adsupplicium deposcunt, qui oppressus interficitur.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.*

bem

Ann. mundi 4003. A nato Christo 41.

ɔem eius regionis præcipuã, à Seleuco Nicano- e olim conditam. hæc commune est Macedo- ıum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò ɔostquam confugerunt Iudæi, per quinquen- ıium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem an- ıo peste apud Babylonem grassante denuò in- le migratum est, quam multitudinem excipiẽ- e Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen fa- ctione præponderante, quo postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syro- ɔum cœpit ellè potior, aucta viris bellicosis & ɔericulorum contemptoribus. quare Græci suc- cumbentes, & videntes se non posse recupe- rare dignitatem pristinam manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cum vtrinque primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtrique Iudæos communibus prose- querentur odiis: eósque [a] ex improuiso aggres- si, occiderunt supra quinquaginta virorum mil- lia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vi- cini seruauit misericordia. hi [b] deinde seces- serunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vici nam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibíque sedes fixerunt, tu- tos se rati Regiæ maiestatis reuerentia. Cæte- rum Babyloniorum ac Seleucensium terror o- mnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quan- do quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum per- niciem. quo factum est, vt [c] plerique in Neer- dam & Nisibim se recepetint, securitatem suam

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleuciæ occisi.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiũt.*

reponentes in earum munitionibus, quæ alio
quin etiam habitantur à viris bellicosissimi
Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum p
Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX
ANTIQVITATVM
Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippæ paternũ regnu reddidit, & edicta eius in Iudæorum gra tiam.*
V. *Agrippa in Iudæam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Dorita pro Iudæis scripta*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A nato Christo 42.

CAIVS[a] porrò non in solos Iudæo Hierosolymis & in vicinis regionib degentes debacchatus est, sed terr mariq; quàm latè Romanum pate imperium, quod maiotibus repleuit calamita tibus, quàm quæ inquam veterum monumenti sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæ uitiam experta est, nihilo hac parte melio conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim Senatores ac patricij cæteráque nobilitas: innu mer isque iniuriis vexabantur qui vocantur e quites, opibus & dignitate senatoribus proxi mi, vtpote ex quorum ordine senatorũ habea tur delectus: hi enim ignominiis affiebantu & exi

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caij in Iudæos tyrannis.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

& exiliis cædibúſque & confiſcationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Aliis quoque operibus ſuam declarabat inſaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Miſenum alterum matitimũ oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimans, ſi à mari eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab vno promontorio ad alterum ponte iuncto medio ſine ſpacio, curru vtro citróq. vectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atque ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana vrbe ſpectari debere dictitans. his ſpoliis palatium ſuum, & hortos exornauit, alióſque ſuos ſeceſſus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuerſis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulacrum & abſque vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus Memmium veti tum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cúmque capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò [d] denique inſaniæ prouectus eſt, vt natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulacri

Ann. mundi 4004. A. nato Chriſto 42.

a *Caius Iouis fratrem ſe appellat.*

b *Caius templorũ Græcanicorum nullum inſpoliatum relinquit.*

c *Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romam transferre iubet.*

d *Caius Iouis ſe cõparat.*

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolé, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos domino qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ita stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarũ singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum concinerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus,

An. mundi 4004. Ante Christum 42.

a Caius licentiã seruis deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudiũ reum facere audet.

b Caio passim insidiæ struebantur.

c Tres in Caij necem conspirationes factæ.

d Æmilius Regulus.

e Cassius Chærea.

ditus, ita vt non dissimularet sua consilia : quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus[a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat : partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas nõ ferebat exprobratam sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parãdi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circũ concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tũ[c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multique hoc pacto capite plexi sunt. ídque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A nato Christo 42.

a *Annius Minucianus.*

b *Circenses ludi.*

c *Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plectit.*

d *Chæream multis ex causis in Caium incitatum.*

Ann. mundi 4004. Anno Christi 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem nō modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc cōtentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cū ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, Cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essétque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens, in [a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium ieciſſet conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstio-

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, conscioruin cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expaueſceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cúmque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilib. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam fœuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsam Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum vrbis non ausо sugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debachationibus, per tam fœda

Ann. mundi 4004. Anno Christi 42.

[a] *Chærea Clementem & Papiniũ alloquitur.*

An. mundi 4004. A nato Christo 42.

miniſteria facti ſumus ex militibus ſatellites a carnifices, non pro libertate Romanorum, au imperio geſtantes arma, ſed pro eius incolu mitate, qui eorum tam animos, quàm corpora in ſeruitutem redigit, contaminantéſque no quotidie cruore cæſorum & atrociſſimis quæ ſtionibus, donec ipſius iuſſu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cautiores e reddimur, ſed ſuſpectiores potius: & alioqui aſ ſuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoque cæteris adiiciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi maturè proſpicimus & cõmuni libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſſit, ne ſpartis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium exſpectãdum eſſe optabilem occaſionem, fortultò alicundè offerendam. ſibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora cõſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans, quæ audierat, quæque ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad [a] Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem virum quod non cõtemnendũ noſſet libertatíſque amatorem eximiũ, & ferentem ægrè præſentem ſtatum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exſpectans conſilium, decreuit ei rem proponere, ſollicitus etiã ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. hunc poſtquã libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tãtum hactenus ſiluerat, quòd cum nemine auderet communicare ſuam ſentẽtiam: tunc verò

a *Cornelius Sabinus.*

opem

opem etiam polliceri nō modo folentium magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaq. rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum ſe conferunt, magnitudine animi ipſius ſimilem, & eodem accenſum virtutis ſtudio, Caio verò ſuſpectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctiſſimi, & inſuper communi obnoxium periculo omnib. enim honoratis Caius erat terribilis, prę cæteris in tales ſæuire ſolitus. & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tū agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi non ſineret eos manifeſtè proferre odium quo Caiū proſequerentur, tamen occultus quidam eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiā conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémque laudē meritus, ſoliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret ille rogauit Chæream, quod nam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatū enim iam erat per vrbē, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere ibi Chæreas, eupidè arrepta occaſione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem ſignum da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idē placere video, & priuſquā conueniremus iam antè cōſenſimus gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocū que iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, ſecutus quid mihi poſt eueniat:

An. mundi 4004. A Chriſto nato 42.

a *Annius Minucianus.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

quandoquidē nec libet nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminēte à Caio pernicie & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministeriū, quando & tibi eadem probari video. Tū Minucianus sic animatū sentiē, cōplexus hominē collaudatū hortatūs est, vt pergeret, apprecatus vt superi conatus eius ratos habeāt: atq. ita mutuū cōfirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consiliū quodā omine fuisse firmatū. Nā ingrediente curiā Chærea, vox cuiusdā è turba audita est iubens eū Diis iuuantibus destinata perficere. & primo suspicatus est tē ab aliquo è cōiuratis proditam: deinde [a] intellexit incitari se, aut à quopiā conscio, aut voce Dei. cui curæ sunt res mortalū iámq. multi participes insidiatū armati aderant & senatores & equites, simúlque militū quotquot erant conscij. nemo enim erat, qui nō putaret necē Caij pertinere ad salutē publicā, & ideò pro se quisq. dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitiū tyranni conspirātibus. Nā [b] & Callistus his se adiūxit Caij libertus: qui vnus plurimū apud eū poterat socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundánsq. pecuniis quas ex munerū corruptelis parauerat: vtebatúrque immodicè hac potētia, suspectū nihilominus habēs principē, cuius ingeniū norat implacabile, & in semel destinatis pertinax: ipsi autē inter alias periculi causas hæc erat nō postrema, quòd esset pecuniosus nimiū. quare ad Claudiū clā desciscebat, colens eū, quòd speraret successurū in imperiū, & iā tum obsequiis captans eius gratiā, quo tādē apud illum quoq. esset in precio. nā & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commētum differendi causas

a *Chæreas cū aliis quibusdā Caiū tollere statuit.*

b *Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret, iussum, significat.*

causas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiam Claudij, nec enim ille si patruū necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum premium. Claudius tamē qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chæreę conatus differebantur in dies conscriorum quorundā segnicie. nam [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tēpus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi ascendentem in Capitoliū ad mactandas pro filię salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrantē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animum esse & facultatem vel absq. ferro conficiendi hominem: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbant quidem eū pro cō muni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negociū, ne, si patū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendū tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio aggredi facinus. hi celebrantur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Principe. ibi concluſis tam multis millibus intra modicū spatium, conatum facilè succesſurum, non valentibus etiāsi velint succurrere protectoribus domesti-

An. mundi 4005. A. Christo nato 43.

a *Chæreæ occasionē aggrediendi Caium expectat.*

b *Finale cō federatorū de Caio tollendo decretum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

cis. Assensit Chæreas, de: retúmque est primo l
dorum die rem aggredi: sed plus fortuna potui
quàm consilium, ita vt vix tertio statuta perege
rint, qui fuit Iudorum dies vltimus tum Chærea
sociis conuocatis: multum inquit, elapsum. est tē
poris quod nobis segniciem exprobrat in hone
stis consiliis: quæ verendum est ne prodita in ni
hilum recidant, & Caius exasperatus magis etiā
sæuiat. An non videtis quòd ad hunc modū ni-
hil aliud sit quàm libertatis detrimentum & ty-
rannidis accessio? cum debeamus nobis primùm
securitatem parare, deinde aliis perpetuam feli-
citatem, vnde ad nos & gloria maxima reditu-
ra sit illis verò tam honesto proposito non con
tradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per
stuporem silentibus: quid, inquit, boni viri diffe
rimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diē
vltimum, post quæ peracta Caium esse nauiga-
turum? Decreuit enim nauigare Alexandriam
Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si
emittamus è manibus hoc propudium hominis
terra marique triumphaturum de Romanorum
ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio
cuipiam libertatem oppressam non ferenti hāc
gloriam cedere? ego certè deliberationes ve-
stras non exspectabo amplius, sed periculum fa
ciam hodie, ita vt fortem virum decet, quic-
quid fors ferat libentius perpessurus, quum vt
me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his
dictis & seipsum accendit, & cæteris animum
addidit, vt omnes sine dilatione rem aggredi cu
perent: móxque palatium armatus gladio petiit,
quod ita mos sit accinctos tribunos signū ab im
peratore petere & fortè ea die vices petendi ad
ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo
ad palatium, magno tumultu se inuicem pertru-
dendo, dum quisque locum spectandi præcipe-
re ni-

re rittitur, magna voluptate hanc cõtentionem
spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata
essent loca nec equitibus, sed promiscuè sede
bant viri cum mulieribus, & serui confusi cum
ingenuis. progressus [a] deinde imperator rẽ diui
nam fecit Augusto Cęsari, ad cuius tum honorẽ
ludi celebrabantur: & cadente victima contigit
eum aspergi cruore togam Asprenatis vnius è sena-
torum numero, quod ominosum ei fuit, licet ĩ
risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tu-
multu occisus est. Fertur Caium ea die præter
naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comita-
te omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro con
sedit inter amicos in [c] theatro, quod compacti-
le instaurabatur per singulos annos hoc modo.
duas habebat ianuas, alteram versus subdialẽ
aream, alteram versus porticum, per quam acto
res ingrediebantur & egrediebantur, non turba
to spectatorũ consessu: qua parte erat cellâ quæ-
dam tabulatis interscepta, vbi mimi versabantur
& Musici. cũmque iam & multitudo cætera sede
ret, & Chærea cum reliquis tribunis non procul
à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat:
Batibius [d] vir prætorius submissa voce rogauit
assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid
noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito in-
stare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluui
tus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorũ
exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis
deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cõ
tabant & auibus propter raritatem gratis, Caius
delectabatur diripiente hæc certatim populo:
nóxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nã
nimus inductus est in quo iudex deprehensus
in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera,
in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: mul-
úmque ficticij cruoris fusum est tam circa cru-

Ann. mũdi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Augusto Cæsari Caius rem diui nam facit.*

b *Asprenas*

c *Theatrum*

d *Batibius.*

e *Cluuitus.*

Anno mũ. 4004. A Christo nato 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eund
diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amynt
filius Rex Macedonum ab amico Pausania ca
sus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm
Caio dubitante, permaneret ne vsque finẽ spe
ctaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lo
tus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus
Minucianus supra Caium assidens, veritus ne p
riret occasio, iam enim Chæreã egressum vide
rat, surrexit iturus ad confirmandũ hominem
eum imperator comitet apprehendens lacinia
quò nam, inquit, bone vir? quẽ ille reueritus se
dit denuo, sed vicit timor: & paulo post rursum
surrexit: Caio non amplius retinẽte, quod eum
putaret abire ad aliquid necessarium. Tũ Aspr
nas etiã hortatus est Cęsarem, vt more solito lo
tus & pransus tum demũ reuerteretur: cupieba
enim, vt conscius quod statuum erat peragi. E
iam Chærea coniuratos dispositerat, vt suo qui
que loco nauaret operam: ægréque moras fere
bant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęrea
volebat in theatrum reuerti, atque in sedenten
irruere. quamuis enim intelligeret id sine mul
ta equitum qui aderant ad senatorum cæde non
posse fieri, existimabat tamẽ eam benè repend
libertate publica iámque tẽdebat in theatrum
cum subito strepitu significatur surrexisse Cæ
sarem. Tum coniurati turbam dimouent, qua
Caio hoc volente: te autem vera captantes sol
tudinem quò facilius possent cædem perficere
præcedebant autem eum Claudius patruus, &
M. Minucianus sororis eius maritus, & Valeriu
Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignita
eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mo
vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via pe
quam eũ præstolabantur seruorũ ministeria, &
quà Claudius cum aliis præcesserat deflexit a

nfrequentem quandam cryptam ducentem ad palmeas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorũ, partim ad saltandã pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando non deerãt qui [a] Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quam illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se vltoribus eius subducere, non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet esse iuguli retentum est, neque exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini tatis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se protripiebat, vlterius quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: móxq; circumsistentiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus extremũ [b] autẽ infixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris meritò Chæreas dicẽdus est. quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis. quod vbi probari sensit, cõ

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Caius trucidatus.

b Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicendus.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cúmque res operã poscereret, hic quoq; primus in eum irruit, & sua virtute cædem exosus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter meritò quicquid & à sociis perpetratum est, pius prudentiæ, industriæ atque virtuti, acceptũ ferendũ est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo [a] interfecto Chæreas cum sociis recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculum occidisse imperatorẽ gratiosum apud insanam multitudinẽ, paratis ad vltionem militibus, siue quòd angustiæ erant viæ vbi patrata est cædes & referte famulis ac custodibus, qui omnes ea die præstò erant ad officium proinde per aliam viã contulerunt se ad ędes Germanici, cuius filium Caiũ tum necauerant hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationẽ retinebant. iámque elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dũ in occulto esset casus Cæsaris. primi [b] autẽ Germani senserunt eius interitum, cohors satellitũ ex ea gente lectorum ad Principis custodiã: homines natura iracundi, vt quibus alij barbari, quod plerunq. quid fiat non intelligam, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus tẽ metientes, sed suis commodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans: móxq. [c] duce Sabino (is nõ sua aut maiorũ virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni roborc

a *Chæreas cum sociis in Germanici ædes se recipit.*

b *Germani Cæsaris satellites.*

c *Sabinus cũ Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.*

ore ad tribunatum prouectus est) strictis gla-
iis discurrebant per domos scrutabundi v-
inã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum
orte oblatũ Asprenaté frústatim lacerauerũt,
um cuius togam cruore victimæ respersam
ixim⁹, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & enus ducentem à multis imperatoribus: qui ihili apud furentes fieri suam dignitatem vi-lens, homo validus extorsit gladium reluctanti i qui primus se inuaserat: videbatúrque non nultus morituru⁹, ni circumdatus multorum imul obrueretur ictibus. tertius è senatori-ous [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut oriores in Germanos incidit. pertractus eò cu-oidine visendi Caij cadaueris, quem vehemen-er oderat. eius enim patrem eodem nomine ppellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illò militibus. pascebat gitur oculos gratissimo spectaculo: verùm au-dito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per ram sontes iuxta atque insontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij erlatus est, plus demirationis inuenit quàm fi-dei. quidam [c] enim etsi perlibenter interitum e-us acciperent, quem iamdudum optauerant, ræ timore tamen credere non audebant. aliis ontrà ideò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt umana virtute posset effici, hi ferè erant pueri ic fœminæ atque mancipia, tum nõnulli ex mi-itibus: quòd eius stipendia merentes simul ex-rcerent tyrannidem. ministri superbiæ, concu ientes optimum quenque ciuium, & prædatũ participes mulieres autẽ & iuuentus delinjti, vt

An. mundi 4004 A Christo nato 43.

[a] Asprenas frustatim laceratus.

[b] Norbanus.

[c] Anteius.

[d] Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.

Am. mundi 4004. A Christo nato 43.

solet vulgus, spectaculis, munaribus gladiator
viscerationibus, oblectamentisque id genus
liis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re a
tem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Pr
cipis. apud seruos item gratiosus fuerat propt
licentiam contemnendi dominos contra qu
in eo paratum habebant præsidium. Facile eni
erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & i
dicata herili pecunia non libertatem solum a
sequi, sed & diuitias, quod delatoribus octa
confiscatorum bonorum esset decreta. nobil
autem etiamsi quibus credibile fieret, vel què
aliquid præsenserant, vel quod verum esse m
serè cupiebant, adeò non proferebant gaudi
vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne sp
frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, i
fidiatum alij conscij, & tanto magis præ se fe
rentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibu
expediebat tyrannum viuere, deposcerentur a
supplicium. nam[a] & diuersus rumor sparsus es
esse quidem saucium, non tamen occisum, ve
rùm diligẽter curari à Medicis, quo factum es
vt nemo audientium declararet suum animũ
aut enim amici eius erant, qui nunciabant, &
hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis au
contrà infensi homini, & ideò nimis cupidè et
falsa pro veris credita communicare cum alii
putabantur, accessit & alius rumor, qui maxim
nobilitatis obscurauit gaudium: eum contem
pto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatus
procurrisse in forum, atque ibi concionari apu
populum. Ita illi in diuersos affectus distrahe
bantur rumore ancipiti: non tamen loco se m
uere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tan
referre quo ipsi animo id facerent, quàm quo
ctum id interpretarentur delatores & iudice
Sed[b] postquam Germani strictis gladiis cir
cumdẽ

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum veniunt.*

cum dedêre theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actũ, & ad cujusvis ingressum expauescebant: quasi iamiam contrucidandi: hærebántque inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur supplicíter deprecantium, & excusantium insidiarum ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud addebant & planctus & lachrymas, deósque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque sollicitis, quòd incerti essent etiamnum an omninò periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sine rum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem [a] Aruntius homo gratiosus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, paraueráque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cũ pari potẽtia. theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compossito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam, præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in carissimorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simúlque tribuni iubebãt gladios recondere, significantes imperatoris

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

[a] *Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis, & eorũ qui quo modocunque incidissent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptã salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic[a] tandẽ Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm[b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commẽdans eis salutem hominis: quo factum est vt ille vnà eum Clemẽte ad eum perductus collaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republica, eíque senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse: qui iam tum antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon[c] medicus correptus vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorũ dimisit

[a] *Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.*

[b] *Chæreas Minucianus & Clemẽs, de Cæsaris nece colloquuntur.*

[c] *Arcyon Medicus quosdam dimittit.*

dimisit proximos: re autem vera vt sese præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum modò tandarum arbitrio.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Senatus populúsq. Caij trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caij cadis autorem ejtat.*

Quemodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ neminí eorum qui tum in senatum coiuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. prò

Hedio & Ruffinus cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

metitis decernat, hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In a ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur Quirites quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſuram & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis b enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteriſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini, vt poſſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximúmque poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum c virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrũ quàm ſeniotibus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quàm vt cum virtute viuamus, quæ ſola libertatem parit ſuis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex d his verò quæ ipſi videre licuit, ſatis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem

a *Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.*

b *Libertas res preciosa.*

c *Libertas virtute paratur.*

d *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

nem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim[a] Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppressoiure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque precedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbē generosis ciuibus, quod existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solùm magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant nō vno mortis genere: idque cum mūlti iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quam cæteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatis studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed precipuum commodum ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His e malis leuati, & nemini, nisi vobis inuicem obnoxij, id quod

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Iulius Cæsar.*

b *Caius.*

c *Aduersatio ad libertatem tuendam*

& dum

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrãnidem aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates nõn ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante

a Chæreæ pro facinore honos habendus.

[a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem habeti decet: vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptã habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat, statímque ea confracta est. Et iam nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit: atque illi libertatem dederunt, adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

b Chæreas à Cõsulibus signum petit.

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq. post etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersum in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is[a] indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtranq. interficiat: ideò potissimum illi demandato hoc negocio, quò Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem. quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq. ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmq. veniisset in palatium offendit Cęsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictanté se cum iacente simul filia. nec[b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset prænonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eã vt rediret ad saniorem mentẽ, & in ci-

Anno mũdi 4005. A Christo nato 43.

a *Chæreas Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.*

b *Cæsonia Caium quod vxori prænoneti non paruisset, accusat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ues ſeuire deſineret, moderatúq. Principē ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei vicem reponerent: aliis contrà, inſtigaſſe eam maritum vt ſine mora coniuratos plecteret, & quāuis nihil comperti haberet quod animaduerſione dignum ſit, ſuæ tamen ſecuritati proſpiceret. idq. tum exprobratum illi, quod etiam admonitus ſegnior fuerit. adeò in diuerſum ſenſum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamētis togabat vt propius accederet. vtq. ſenſit cædis cauſa eū veniſſe, non magni pendentem verba nihil ad ſuum propoſitum facientia, confeſtim nudatū iugulum præbuit, miſerabiliter ſeram conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à ſociis fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulum: quod mox ipſe factum renūciauit Chæreæ. Ita[a] Caius quarto ſui principatus anno finiit, vir & ante principatum maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens atque ea de cauſa ſanguinarius, vnicum fructum potentiæ exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniuſtis cædibus ac rapinis ageret: attollen[b]ſe ſupra humanum faſtigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariſque aſſentatione deprauatiſſimus: legum cancellos non ſecus quam virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira ſtimularetur ad vindictam & ſupplicia: oſor bonorum virorum omniū, quicquid collibuiſſet citra omnem contradictionē licere ſibi poſtulans. quare ne à ſororis quidē germanæ ſtupro abſtinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta eſt inuidia, propter incredi-

a *Caius vir maleficus.*

b *Caius libidinoſus.*

incredibilẽ & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatem hominum, propter recepta cula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiam maximũ opus est, & vtilissimum nauigantib. ac ne id quidem absolutũ est: sed imperfectum mansit remissa contentione operantium. In causa fuit studium rerum inutilium, & quòd pecuniã in priuatas suas voluptates insumere maluit, quàm in publicam magnificentiã. alioquin b orator facundus, & peritus vtriusque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ: faciléq intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione sibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorum odiis indies gliscentib. postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterùm c Claudius, vt suprà dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præterclaritatem natalium. nam priuatam vitã agẽs per modes-

Anno mũdi 4005. A Christo nato 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

c *Claudius se renuenti obtruditur Cæsarea dignitas.*

Anno mũdi 4005. A Christo nato 43.

ſtè ſe geſſerat, vel mediocri ſtatu contentus, literſq. ſe oblectabat Græcis maximè, omnem negociorum deuitans ſtrepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta diſcurſantib. cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta vltro citróque ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum ſit, non tam ſoliciti de nece principis, quem iure cæſum exiſtimabant, quàm quo modo rebus ſuis proſpicerent, Germanis interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm vtilitatis publicæ quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cùm videret circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſſibili, obſcuritate eius ſe occulens ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens ſatis vultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe videns, qui latere cupiat, propius acceſſit, licet rogatus vt diſcederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profectò hunc eſſe Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt ſe rapiant, metuénſq. ne iubéte Caio plecteretur capite, rogabat, vt ſibi parcerent, innocentiam ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cùm potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio ſublato tuæ virtuti offerunt, orbé terratum tandem reſpicientes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe. móxque attollunt eum in humeros nõ valentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. Iam enim complu-

res prætoriani circa Gratum versabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad suppliciũ, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Gaio adductus esset in vitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maiora etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicè, & quantum per eas peccatũ sit ante mutatum statum reipublicæ, quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cùm aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque b idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductã à tyrannis seruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Causa militibus impellentes, vt Claudiũ in Imperatorẽ eligerent.*

b *Claudius sublimis in castra perfertur.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

mans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet audi-tis quæ Claudio contigerũt; sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus[a] porrò cognito, quòd milites Claudium in castra trãsportauerint, lectos sui ordinis viros illò misit, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam Reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: memineritq. quàm miserè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperiis eius subiiciat. quapropter[b] si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib. & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc subiici. quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorũm q. multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorũ auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quàm pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei, procumbentésq. ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, mallet eum

a *Dissidium inter plebẽ & senatum.*

b *Senatus Claudio suadet vt imperium delatũ resignet.*

eum à ſenatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, ſi abſque violentia, cùm bona offerentium gratia habenas imperij capeſſeret. *An. mundi 4005. A Chriſto. nato 43.*

Diſſidium inter ſenatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ [a] Claudius ſciens ſenatus arrogantiam, modeſtè legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit. principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis autorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & cõpoſuiſſet, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius ſatellites, nuncians viuere quidem eum, ſed quia crucietur vulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ eſſe à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam poteſtatẽ, ſenatui, confirmauit [b] hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accerſitus à ſenatu, ignarũ ſe omnium ſimulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit, quibus id quod verum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulantibus: ſe [c] quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum. ſuadere tamen, vt magis ſpectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamẽ deſcendentibus aliquid aduerſũ accidat, illis & arma ſibi ſupereſſe dicentibus, & collaturos ſe pe

a *Claudius Principatũ vltrò oblatum deponere recuſat.* Hadio & Ruffinus cap. 4. al. 13.

b *Claudius in propoſito ſuo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa ſenatui ſuã ſententiam exponit.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

cuniam: nec deesse mil tem, & posse armari s uitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtina P.C. conatus vester succedat. non dubitabo t men quæ in rem vestram puto promere. sci qui à Claudio stant veteranos, esse & rei mil taris longo vsu peritissimos: pro nobis autem tit mancipiorum præter omnem opinionem beratorum colluuies intractabilis, quos ne gl dium quidem satis scientes stringere, oppon mus viris exercitatissimis, quamobrem mi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere princ patũ suadeant, & ad eam legationem meipsu offero. hæc [a] vbi persuasit cum aliis aliquot m titur, & Claudio seorsum trepidationẽ senat indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut dec ad summum potestatem euectum principe Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senat ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus al quot principũ sæuitiam. nunc verò degustat rum eum etiã æquam ac moderatã dominatio nem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, se re vera omnia gerat de communi sententi quare non esse cur de eius fide dubitent, quer in varia temporum conditione nunquã ab ho nesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cu hus mandatis legati dimissi sunt: móxq. concio nem apud prætorianos habuit, sacramento [c] ad ctos, vt in fide maneant, viritímq. diuisit quin drachmarũ millia. sub diluculum autem Cos senatum vocauerunt in capitolini Iouis æde quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: al rus maturè sunt profecti, præuidentes quo nar res euasura esset, optãtésq. tutam seruitutem c ocio potius, quàm ancipitem aleam reparand dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen cer tum non amplius, quibus consultantibus d præsenti negocio, repentè [d] clamor militum pr foribu

a *Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legates responsio.*

c *Sacramentũ militare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulãt.*

oribus ſtantium tollitur, vnum imperatorem ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatũ plu-ibus. & ſuam quidem ſententiam proferebant le vni alicui committendo imperio, in illorum utem poteſtate ſinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod ſenatui valde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. nec [a] tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, ropter nobilitatẽ generis, affinitatémque conunctam cum Cæſaribus. nam M. Minucianus vir um primis clarus, & in matrimonio habens ſoorem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſuli-us aliam ex alia cauſationem nectentibus. Vaerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuiſſétque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſet cum Claudio de principatu cõtendere. præto enim erat gladiatorum non contemnendus umerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter ulti metu ab ambiendo ſunt deterriti, quòd el ſibi ipſis timerent, vel populo. Deinde apetente iam die Chęreas cum ſociis aderant alocuturi milites: quos illi cum viderent manus lentium innuere, conc'onari non paſſi ſunt, onibus vnum imperatorem ídque ſine dilatioe poſcentibus. Tum verò minimè ſenatus porat expedire conſtitutionem reipubl. militius autoritatem eius contemnentibus, & interctoribus Caij ampliſſimum ordinem militari ſolentiæ cedere non patientibus. Tandem hæreas non continens iram quòd imperatoré rerent, daturum ſe ait, ſi quis ſignum afferret Eutycho. is erat auriga Praſinus Caio dileiſſimus, cuius equitio ſtabulis exſtruendis ille

An. mundi 4005. A nato Chriſto 43.

[a] *Quidã rerum faſtigiũ affectant.*

An mundi 4005. A nato Christo 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq. alia, al laturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, stri ctis gladiis & sublatis signis tendebãt ad Clau dium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporéque occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contruci daturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confectos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem stricti eum inuadentes gladiis perpetrassent cædẽ, ni fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri sed nõ dẽ honore habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant. aliquot enim etiam pagas accesserunt, repulsi dum illum salutare properant. Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nõ periclitatus est. Rex [d] Agrippa etiã autor fuit Cla

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinius citius se cõtrucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdã ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippa, vt mitius se erga senatores gereret suadet.*

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussítque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Cheream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus [a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliísque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitũ, atque etiam Lupo exprobrante lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupum nunquã offendi frigore. Et inspectante corona eorũ qui deduxerant, rógauit militẽ, num exercitatus esset ad cædes & nũ acutum haberet gladium: postulauítque eũ quo ipse Caiũ interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parũ fortiter ceruicẽ præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascereturipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus [b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus si à fide coniuratis data desciscereret, in corpus

Ann. mundi 4005. A nato Christo 43.

a *In Caij interfectores animaduertitur.*

b *Sabinus sibi ipsi manus infert.*

Ann. mundi 4005. A nato Christo 43.

adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus cap. 5. al. 4.

CLaudius[a] porrò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs inciſum est in vrbis foro medio. Antiochum[b] autem suo regno priuatum, Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit[c] etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quod[d] defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato[d] illi regno Chalcidis à Claudio. Per[e] idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: móxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sen-

a *Claudius Agrippæ Iudæam Samariam & Lysaniæ ditionem concedit.*

b *Antiochus Rex Comagenæ.*

c *Alexãder Lysimachus Alabarcha.*

d *Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.*

e *Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.*

f *Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.*

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib.pot.edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámque imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: vtque quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eísque ius esse perseuerandi in patriis ritibus iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius [a] Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max trib.pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

Ann. mundi 4005. A nato Christo 43.

[a] *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

Anno mũdi 4005. A nato Christo 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitu censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem ne gare illis ius suum, quandoquidem & sub D Augusti principatu conseruatum eis fuit inte grum: licebítque in posterum Iudæis per t totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones exterarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoque atque dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudaam reditus.

CAP. V.

a Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.

HIs[a] edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: móxque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: &[b] catenam auream à Caio donatam ponderis parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo.

b Agrippa catenam auream ferreæ ponderis parem in sacrario suspẽdit.

re denuo. omnes enim admonebantur per hanc consectatam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & a Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso b eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ c Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo d post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagogi statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Ann mundi 4005. A nato Christo 43.

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis ædiũ tributũ remittit.*

c *Silas.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Dorita in Iudæorum synagoga Cæsari statuam ponũt, quod Agrippã & Petronium vehementer ad iracundiam cõmouet.*

An. mundi 4005. A nato Christo 43.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.

CAP. VI.

PVblius[a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est, quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio cõprobatum vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, déntque operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio volũtas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa

[a] Aliàs ca. 5. a *Publius Petronius Dorienſibus, vt eos qui Cæſari ſtatuã poſuerint ſibi mittant, ſcribit.*

Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum cauetur, ne quis tale quippiam audeat. Rex [a] autē Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathę Anani filio reddere voluit, dignioremhunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè digniot. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omníque peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthię sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

Ionathæ Ananifilio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.

[a] *Marsus Syriæ præfectus.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Silas Agrippæ priorisfortunæ aduersitates in memoriā reuocans, eū ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam adseruandum mitti curarit.*

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

SIla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperque licentius agebat cum eo.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

& in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè priorīs fortunæ aduersitates in memoriã reuocãs, vt ostentaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã nõ labores in eius gratiam exhaustos memorãs quæ cum sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremò in tantũ exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens nõ contentus sit ademisse illi præfecturam, verumetiã vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborum vir ille pro se pertulisset: cúmq. [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis nõ dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondẽs, ad quem honorẽ me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborẽ tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis nunc præmiũ retulĩ vincula & obscurũ carcerem. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hiero-

[a] *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.*

[b] *Agrippa Hierosolymorum muros permunit.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quę vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioréſque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molitores aliquid noui, diligenter [a] scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autē is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quęsitam munificentia gloriam, longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac proclivis ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifestè præferens ergaGræcos maiorem quam erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exstruens: Iudęorum autē nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei prętereat absque sacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per Regis absentiam gentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impiorum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiit hominem:

An. mundi 4001. A Christo nato 43.

a *Marcus Claudio Agrippa scriberet, vt à munienda vrbe desisteret suadet.*

b *Simon legisperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidē reconciliatur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tum Rex citius quàm quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quàm iram decere Reges existimãs & lenitatem animi magis quàm celsitudinem itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multãs eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque equo magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulcritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex malefícis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quámque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem veteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamentis honorat.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

qu.b

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsque ad septimum lapidem illi obuiam processit: quandoquidē simulatis cum Marso initium factum est, dum eodē cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi redderet tantam Regum concordiam. ratus[a] enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederēt: qua re Agrippa vehementer offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Mathiæ[b] verò adepto Pontificatu successore dedit Elioneum Cithæi filium. Iámque tertium ludææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quā festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secūda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cōtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendam fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectantibus: móxq. [c]adulatores per nicios alius alibunde acclamantes Deū consalutabant, rogantes vt fauere et propitius. hactenus enim vt hominē reueriti sumus, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiā adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonē funi extento insidentem: móxque vt sensit hunc esse calamitatis nūcium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitā relinquere iubeor, fatali

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

[a] *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dū quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.* Alias ca. 7.

[b] *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

[c] *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

[d] *Bubonē videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium: quem immortalem salutastis, ad mortẽ rapio Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis, ne enim malè viximus, immo tanta felicitate vt o nes me beatũ prædicent. hæc locutus crescen dolore discruciabatur properè igitur relato regiam rumor sparsus est breui esse mortuu quamobrem confestim totus populus vnà cu vxoribus atque liberis saccum indutus more trio supplicabat Deo pro salute Regis, omn miscens lamentis & eiulatibus. Rex autẽ in ce fiore decumbens cubiculo, & in faciem strat hum: prospiciens, non temperabat sibi à lacr

a *Agrippa quandiu vixerit & regnauerit.*

mis. cruciatu [a] deinde per continuos quinqu dies nihil se remittente confectus vitã finiit, a num natus quartum supra quinquagesimũ, po quã regnasset per septennium. quatuor enim a nos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primu in Philippi tetrarchia per triennium, cui qua to demum anno accessit & Herodis tetrarchi

b *Mille & ducẽta Myriades quindecim tonnæ auri.*

tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præt iam dictam ditionem in Iudæa quoque regn uit & Samaria simúlq. Cæsarea. ex annuis au reditibus percipiebat cum plurimũ [b] 1200. m riadas. nec his contentus mutuum accipieb pecunias. Cum enim esset munificus, impen non sufficiebant reditus, quòd liberalitatem exercetet sine parsimonia. Cęterùm [c] prius quà euulgaretur Regis obitus, Herodes dynas Chalcidis & Chelcias magister regiæ milit consp irantes simul Aristonem miserunt, qui S lam communem amborum inimicum interfi ret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

c *Herodis Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hedio & Ruffinus ca. 9. al. 8.

Atque hic fuit Agrippæ Regis exitus. Super tes [d] autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agr pa annum agens decimumseptimum: filiæ ve tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi f

d *Agrippæ liberi superstites.*

tru

truo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Cheliæ filio, illa decennis Ephphani filio Comageno rum Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum militum quoque vulgus quitum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eísque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructísque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebãt, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. confestim [b] igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quódque etiam vtiles grauare possit humeros. cúmque visi essent æquum dicere Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

An mundi 4009. A Christo nato 47.

[a] *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactãt.*

[b] *Agrippa Agrippæ filius* Aliàs ca. 9.

[c] *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totum declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, Cæsarienſes & Sebaſtenos acriter caſtigaret p pter inflictam mortuo iniuriam, contumeliá que illatas adhuc iuuenibus alam verò Cæſar ſium & Sebaſtenorum cum quinque illis coh tibus ablegaret in Pontum illic militaturas: m liteſque è Romanis legionibus Syriam tuent bus delectos in eorum locum ſubſtitueret. n tamen ei iuſſioni ſatisfactum eſt. Miſſa[a] eni legatione flexerunt Claudium vt manere eos i Iudæa permitteret: qui ſequentibus temporibu maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initi & ſeminarium belli exorti. Floro præſide, quã obrem Veſpaſianus victor, vt paulo poſt dicetu eos ex illa regione aliò tranſtulit.

a Belli Iudaici Præſide Floro exorti ipſi Iudæi initium & ſeminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphenſium & Iudæorũ diſſidium, déque ſtola ſacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam ciplexi ſint*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator ſi lios Iudæ Galilæi puniit.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Geſta Felicis Iudæa Præſidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feſto, & deſicarijs.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæo affecerit iniurijs, vt coacti ſint arma ſumere.*

Philadel

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, déque stola sacerdotali.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

CAP. I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus. Claudius Cæsar misit successorem Marso [a] Cassium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat: vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multósque Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium. si putabant sibi factum à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Russinus Cap. 1.

a *Cassius Longinus Syriæ præses.*

b *Fadus Iudæos Philadelphensiũ propter Miæni interfectores, punit.*

c *Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi.*

c *Tholemæus latronum princeps.* Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis sacerdotalẽ stolã, vt esset in Romanorũ potestate post latam.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (ve
rat & ipse Hieroſolyma cum copiis, timens
ad Fadi poſtulata Iudæi molirentur noui a
quid) primùm vt legatos ſibi ad Cæſarem lic
mittere, qui ab eo petant ſacræ ſtolæ ſeruan
ius: deinde vt expectetur ſuper ea poſtulatio
reſcriptum illius. Reſpõſum[a] eſt permiſſuros
legati mittãtur, ſi priùs darentur obſides. Quũ
que promptè liberos ſuos dediſſent legati pr
fecti ſunt. Qui poſtquam Romã peruenerun
Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè
pud Claudium agebat vt diximus, cognito q
de cauſa veniſſent, rogauit Cæſarem vt Iuda
ſacræ ſtolæ cuſtodiam petentibus annuere d
gnetur, & Fado ſuper eo negocio ſcribere. Tu
Cæſar vocatis ad ſe legatis, ait ſe hoc eis conc
dere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hc
enim ſe donare illius precibus. cui reſponſo t
lem epiſtolam addidit: Claudius[c] Cæſar Germa
nicus trib. pot. v. Cos. deſignatus III. Imp. X.
P. Hieroſolymitanorum magiſtratibus, & ſena
tui & populo, totíque Iudæorum genti ſalu
tem. Quoniam Agrippa alumnus meus piiſſi
mus, quem ego domi educo, adduxit ad me ve
ſtros legatos, gratias agentes quòd ſedulò gen
veſtræ prouideam, roganteſque enixè vt Ponti
ficalem ſtolam & coronam vobis ſeruare li
ceat, concedo quod petitis, quemadmodum an
tè vir optimus & mihi chariſſimus Vitellius ci
ceſſerat: veſtræque voluntati annuo primum
motus pietate propria, & quia placet quemqu
religioſum eſſe more ſuæ patriæ: deinde vt gra
tificet Herodi Regi & iuniori Ariſtobulo, quo
& mihi deuotiſſimos noui, & veſtri ſtudioſiſſi
mos, meritóque illorum amicitiam plurimi fa
cio. Scripſi autem de hac re & Cuſpio Fado pro
curatori meo per Cornelium Ceſonis, Tryph
nem

[a] *Iudæi dant obſides, ob impetratam veniam ad Cæſarem legatos mittendi.*

[b] *Claudius Iudæis ſacræ ſtolæ cuſtodiam Agrippæ iuueris rogatu concedit.*

Aliâs ca. 3.

[c] *Claudij Cæſaris ad Iudæos epiſtola.*

jem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis, & oannem Ioannis filium. Datæ quarto calenlas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano coss. Eodem [a] tempore & Herodes dynasta Chalcilis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare poestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauítque hæc omnia, ita vt etiam posteris ius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

An mundi 4009 A Christo nato 47.

Aliâs ca. 9.

[a] *Herod dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talẽ. Monobazus [b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem duxit, eam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris ventrem, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néve contemneret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. Susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum cõtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, inimicitiæ magis ac magis crescentibus illorum ódiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

Hedio & Ruffino. Cap. 2.

Aliàs ca. 5.

[b] *Monobazus Adiabenorũ Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscepit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

pater licet intelligeret, ignoſcebat tamen fili quòd is affectus non à malitia procedderet, ſ quiſque cupiebat patri eſſe quàm cariſſimus. zatem[2] verò cui valdè timebat à fraternis odi cumulatum magnis muneribus miſit ad Ab metigum, regnantem tunc apud caſtruum qu Spaſini vocant accolæ, commendans eri ſalute filiis. Is libenter accepit adoleſcentem, que complexus ſingulari beneuolentia, filiam ei c locauit, cui nomẽ fuit Samacho: additaa nomi dotis quadam regione, vnde luculentoos redit percipiebat. Porrò Monobazus iam aadmodu ſenex, videns ſibi ſupereſſe modicum vitæ ſp cium, concupiuit videre ante ſuam moortem f lium. Accerſitum igitur filium magno affec excepit, eíque donauit regionem quæ[b] dicit Cæron, amomi feraciſſimam. in ea ſeruantur cæ reliquiæ, qua Noe fertur euaſiſſe ddiluuium oſtenditúrque ibi hodie quoq. videre volent bus. In hac regione Izates vixit, vſquee ad patr obitum. Qui[c] poſtquam faro functus eeſt, Hele na Regina accitis eadem die magnatibous ſuis & ſatrapis, ac præfectis militum. Non igneoratis, in quit, quod maritus meus hæredẽ ſui reegni Izat optauit, eúmque hoc honore iudicauiit digniſſ mũ, attamen veſtrũ quoq. ſuper hac rre iudici expecto. Beatus enim eſt nõ qui ab vno, ſed qu plurium conſenſu principatum accipitt, hæc i la, vt experiretur voluntatem concilij. Quibu auditis proceres primũ more ſuo Reginam a dorauerunt, deinde probari ſibi ſententiam R ginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, qu ſciret meritò & ex communi populiritium voto patríſque iudicio prælatum cæteris ffratribus offerebántque ſuam operã vt primùm fratres (ius atque cognatos occideret, quo ſecurius nou Regi pararetur imperium, ſic enim liberũ fo

à meti

a *Izates ad Abemerigum Spaſini Regẽ miſſus, eius filiã Samacham ducit.*

b *Cæron, amomi feraciſſima in qua Noe arca reliquiæ ſeruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Rex creatur, & Monobazus Rempub. donec frater veniat, ad miniſtrare iubetur.*

metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tua beneuolentia, differendam tamen fratrum iuis nececem censuit in aduentum filij, & exspectandã ip ipsius sententiam. Tum proceres consuerunt vt vt saltem vinctos asseruatet, donec ille veniat, q, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim alialiquem cui maximè Regina fideret, procuratorerem regni constituendum. Patuit his Helena, & p: proregem fecit grandiorem filio Monobazum, i, impositoei diademate, & dato patris annulo signatorio; simúlq. sampsera vt ipsi vocanti iussisitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obobitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm [a] eo tempore quo Izatates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam n mercator Ananias nomine, familiaritatem nanactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. s. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio q quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas as cõplecteretur, Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & c cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm n occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutum videretur ne quando de vindicta cogitarentnt. partem [b] eorum vnà cum propriis filiis Rommam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanum Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ad d eam religionem transiret. cúmque exi-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a *Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.*

b *Izates fratres ad Claudium Cæsarẽ & Artabanũ mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

æstimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus defciscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum pè colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quam in circumcisione corporis: daturúmque Deum veniam si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto [b] autem post, nondum enim omninò hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quãdiu manebis incircumcisus? si nondũ legisti legẽ circumcidi iubentem: nunc certè lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex non distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est, deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit

a Iz*atem à circumcisione Helena & Ananius dehortãtur.*

b Iz*ata Eleazarus vt se circumcideret, persuadet.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

it eis quid actum sit. quos continuò stupor ac
oetus non mediocris corripuit, ne si res per-
eniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum
mitteret, non ferentibus populis imperium
iti alienis religionibus dediti. sibi quoque vi-
lebant imminere periculum, vt conscijs & au-
oribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne
ueniret quod illi timuerant. nam ex multis
ericulis & ipsum Izatem eripuit & eius libe-
os, in rebus dubijs & desperatis incolumita-
em eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se
espicientibus, sibíque vni fidentibus, pietatis
ructus integer maneat. Sed de his postea nar-
abimus. Helena [b] porrò mater Regis videns
res regni pacatas, & filium opinione omnium
ám domesticorum quàm exterorum beatum
diuina fauente prouidentia, desiderio capta est
visendi Hierosolyma templúmque illud apud
omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum a-
doraret votiuáque victimas redderet. Et quia
facilè commeatum impetrauit à filio, post-
quam magnos apparatus in eam profectionem
fecisset, instructa copioso viatico descendit in
Hierosolymitanam vrbem, deducente filio
dierum aliquot itinere. accidit autem perop-
portunè eius aduentus ciuibus. cùm enim per
id tempus ciuitas graui fame premeretur, &
multi perirent alimentorum inopia, Regina He
lena ex suis alios misit Alexandriam compara-
turos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui
copiam ficuum passarum inde adueherent, qui-
bus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis di-
stribuit, atque hoc beneficio memoriam im-
mortalem sibi apud nostram gentem peperit.
Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fa
me laboret ille populus, multum pecuniæ mi-
sit Hierosolymitanorum primatibus. Sed hom̃

a *Ad Deum respicientibus, eique vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.*

b *Helena Adiabenorũ Regina, Hierosolyma profiscitur.* Aliàs ca. 6.

c *Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.*

d *Izates Iudæis pecuniã mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterùm Parthorum Rex Artabanus [a], cùm sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutũ manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne despicias me Rex tuum supplicem, néue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cùm intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum sueris animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lachrymans. Izates [b] autem audito eius nomine, vidénsque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & bono, inquit, animo esto Rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebis tua mœstitia: inuenièsque amicum & socium meliorem quàm fortè speraßi hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. hæc loquutus impositio in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibeas. Id Parthus Rex tulit permolestè, iurauítque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se nisi ille rursum ascenderet & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnẽ honorem

Hedio & Ruffinus Cap 3.

a *Artabanus ad Izatẽ se cõfert, auxiliúmq. ab eo petit.*

b *Rex Artabanum consolatur, eíque auxilium pollicetur.*

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honora tiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputánſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt acceptà à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed[b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauítque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in[c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorũ Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic[d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabe

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

[a] *Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regẽ reciperent, ſuadet.*

[b] *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

[c] *Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.*

[d] *Vardanes poſt patrij Artabani obitũ Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet.*

Ann mundi 4009, *A Christo nato* 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tētare impossibilia. ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus: segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias [b] Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodē secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò [c] Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfeecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repetetent. Scribuntigitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque [d] cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negotium,

a *Vardane cæso principatu Gotarzæ eius fratri committitur.*

b *Vologesus Parthorum Rex.*

c *Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.*

d *Adiabenorum magnates cū Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.*

Paruit

Paruit ille,& cum magno exercitu contra Izaté venit. Cúmque iam hostes in conspectu essent nituri prælium, priusquam ad manus venirent omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoq. intra castra sese recipit, vbi imquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, hic supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat,& dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebãt, eò quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciénsque quod etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quieseeret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleã: freúsque huius auxilio li-

An mundi 4009. A nato Christo 47.

a Vologesum Parthorum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogãt.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

beros & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahens copias opinione citius veniisset, posuissétque castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorē vniuersis mortalibus, atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciā, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validā manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cū exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia. Nōbmultò

a *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq. Vologesus cum exercitu occurrit.*

b *Izates, Monobazo fratri regni successione relicta moritur.*

tò autem poſt exacto ætatis anno quinto ſupra quinquageſimum, regni vigeſimo quarto, ſuperſtitibus quatuor liberis maſculis, ſucceſſionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide ſeruati ſibi abſenti principatus olim poſt communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantiſſimo filio: magnam tamen conſolationem habuit cùm audiret ſucceſſiſſe ſuum maiorem natu filium, ad quem conueniendũ ſine mora profecta eſt. reuerſáq; in Adiabenam, non multo tempore Izatæ ſuperuixit. Monabazus autem oſſa eius & fratris ſui miſit Hieroſolyma, condenda in exſtructis ab ipſa pyramidibus tribus numero: tertio ab vrbe Hieroſolymitana ſtadio diſſitis. Sed quæ Monobazus regni ſui tempore geſſerit, dicemus poſtea. *An. mundi 4010. A Chriſto nato 48.*

Fado porrò procuratore apud Iudæã præſtigiator quidam nomine Theudas perſuaſit magnæ vulg. multitudini. vt aſſumptis ſuis facultatibus ſequerentur ſe ad Iordanem fluuium. prophetam enim ſe iactabat, pollicens[a] ſciſſurum ſe verbo fluuium, & facilem præbiturum tranſitum, talíq; promiſſione permultis impoſuit. At Fadus effecit, vt nihil lucrifacerent ex ſua inſipientia, immiſſis in eos turmis equitum: qui ex improuiſo irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperũt, & in ipſum Theudam, cuius caput abſciſſum reportauerunt Hieroſolyma. atq; hæc ſunt quæ Iudæis contigerunt adminiſtrationis Cuſpij Fadi tempore. Hedio & Ruffinus Cap. 4. alias cap. 7.

a *Theudas ſe verbo Iordanem ſciſſurum pollicetur, & cũ aſſectis interficitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. alias c. 8.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punĩt.

CAP. VI.

FAdo autem ſucceſſit [b] Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi-

b *Tiberius Alexander Iudæa Præſes.*

tendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore, cumq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens. vt suprà docuimus vulgaris autem multitudo viso aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere & cum essent angusti viarum exitus, ratia tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versáq. in luctũ festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderũt se lamentis ac eiulantib. tantã iladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserãt, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stepha um Cæsaris seruũ iter facientẽ aggressi sunt la rocinio, omnésq. eius diripuerũt sarcinas, quo udito Cumanus, confestim eò misit milites, iuos, vt vicos loco propinquos diriperent, in ac populatione miles quidam libros Mosaicos quodam vico inuentos protulit, eósq. lacerait in conspectu omnium, multis debacchatus, in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc ad Iudæos perlatum est, facto concursu aginemagno petunt Cæsaream, in qua tũ Cumaus agebat, supplicantes, vt non suam sed læ-numinis vlcisceretur iniuriam. Tum præsen-

Anno mundi 4011. *A nato Christo* 49.

a *Stephanus Iudæorum seruus à Iudæis initiatus, nere spoliatur, quã occasione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Mosaicos libros miles quidem lacerat. propterea Cumanus secum ferit.*

Anno mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illũ violatorem legis secuti ferit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

c *Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.*

POst hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petẽtibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, polliceréturq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is b ex professo latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorum incẽdiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ: armatísq. etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantam calamitatẽ ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diruendã patriam, & templi incendium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendo

b *Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendiis & rapinis vastant.*

accepimmus, quóue modo tractati simus à Persis & Macecædonibus, & postrenò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia sequti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio sumus polliciti, ausímque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum commfessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ [a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas: quod studium profanum apud eos habetur & seruis cocommune cum ingenuis. solos autem sapientes is suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiã, vt eas etetiam interpretari valeant, qua in re cum multi consumserint operam, vix vni successit atque altereri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestísque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel attestari ti possunt vel coarguere: atque [b] ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio de rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit it in decimum tertium annum Principatus Dommitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum, Promisi etiam scripturum

An. mundi 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

An. mundi 4030. *A Christo nato* 68.

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri vigesimi
FINIS.

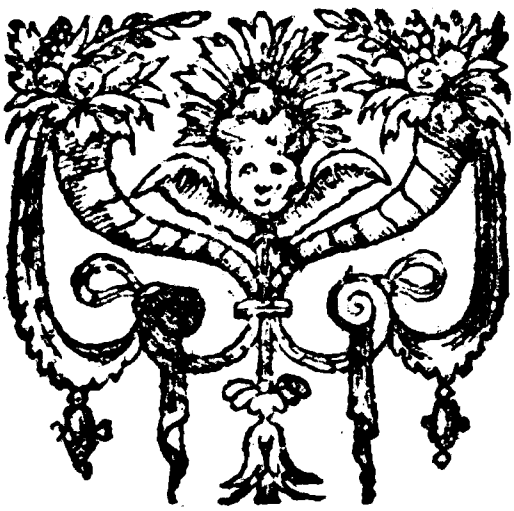

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fideliſsimus ac locupletiſsimus.

Numerus folium, *a*, *b*, paginam indicant.

Aronis ſacerdotium 74. *a*
Aaronis filij 74. *b*
Aaronis virga germinat 90. *b*
Aaron eiúſq. progenies 567. *b*
Aaronis mors 92. *a*
Abel à Cain interfectus 8. *a*
Abdon Iudex Iſraelitarum 132. *b*
Abimelech amore Sarae captus 20. *b*
Abimelechus 79. fratres interficit 119. *b* expellitur à Sicemitis 130. *a*. In illos mouet 130. *b*
Abizail vxorem ducit Dauid 166. *b*
Abiathar ſacerdotali honore priuatur 209. *a*
Abias contra Ieroboamum exercitum ducit 231. *b* victoria potitur 232. *b* Illius mors & ſucceſſor 233. *a*
Abnerum Dauid deflet 177. *a*
Abnerus Ieboſthum populi regem conſtituit 174. *a* Contra Iudae tribum copias ducit ibid. *b* In fugam conuertitur 174. *b*
Abnerus ad Dauidem legatos mittit vt fœdus cum illo ferirent 175. *a*
Abrahami genealogia 15. *b*
Abrahami domicilium 17. *a*
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17. *b*
Abrahami obedientia 22. *a*
Abrahami ſapientia 15. *b* Primus concionator verbi Dei ibi.

Abrahami obitus 25. a
Abrahamus vincit 5. reges Sodomitarum 18. a Lothum captiuum reducit 18 b
Abrahamus egregius astronomus 17. b
Abesalomus patrẽ ac fratres ad solemne conuiuium inuitat & Ammonem vino sepultũ trucidari curat 189. a
Absalomi exercitus strages 194. b
Abesalomus reuocatur ad vrbem & reconciliatur patri 189. b & seqq. ill. úsq. regnum affectat 190. b Rex ab vniuersis salutatur ibid. b
Absalomus Iordanẽ traiecit. 193. b prælium inter Absalomum & Ioabum 194. a
Absalomi mors 194. b
Achabi victoria in Adabum 240. b
Achabi liberi 70. trucidati 255. a
Achabi mors & finis iuxta Eliæ prædictionem 244 a
Achar furti reus punitur 115. a
Achabus Rex Israelis 235. a
Achabus Eliam quærit 236 b Propheta illum accusat impietatis 237. a
Achabus & Iosaphatus in Syros mouent 243 b
Azariæ successoris Iothani impietas 264. b mors 266. a
Achus secum Danidem contra Hebræos ducit 170. b
Adabi bellum contra Achabum 239. a
Adadus Rex vincitur à Dauide 182. b
Adami pœna 7. b
Adami & Euæ lapsus ibid.
Adhortatio de libertate tuenda 540 a
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege cõtra Izatem fœdus faciũt 557 b
Adonias affectat regnũ 203 b
Adonias interficitur 209. a
Adonibozek capitur 121. a
Ador mensis 346 a
Adulterij leges & zelotypiæ 80. a
Ægyptiorum libido 17. a
in Ægypto annona caritas 39 a & 46 a
Ægyptiorum erga Hebræos inuidia 47 a
Ægyptiorum rex in Æthiopes 50. a
Ægyptiorum plagæ decem 15. a
Ægyptij in mari rubro inuoluuntur 58. b
Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti 221. b & 222. a
Æmilius Regulus 530 b
de Altari extruendo mandatum 202. a
Æneas Arabum rex 468. a

Æthio-

Ethiopiæ Regina Salomonis sapientiam stupet 222.b
Illi munera donat 223.a Illius liberalitatem Salomon remunerat ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 298.b
Agrippæ res gestæ 512.a
Agrippa in Iudæam reditus 547.b
Agrippa catenam aureã ferreæ ponderè parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis edictum tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamentis honorat 550.b
Agrippa quandiu vixerit & regnauerit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur vt Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalina & Petina Claudij vxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechus Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis gesta 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram ducit 354.b
Alexandri Indorũ Regis res gestæ 372.a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus 377.b mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecita arma monent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelitæ fugant 63.b. illorum spolia 64.b
Amalecita victi à Saulo 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Dauidẽ copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amarinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymita

nus ſuffultus Ioaſo 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliique nonnulli Romā mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pōtifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaramus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilæus à Mithridate fugatus 528.b
Annonæ caritas principatu Claudij 84.b
Annus lobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b vrbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudæos vexat 326.a Illius in honorem templi edictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ cum Cæſare amicitia 392.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode devicti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca ſacra Deo 70.b
Arca fœderis in aciē prolata 138.b In hoſtium poteſtatem devenit 139.a Azoti propter illā ereptam cruciātur 140.a Bethſama pervenit 141.a
Arca in vrbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abeſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explo ſo, laqueo ſibi vitā finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi impoſit 370.b
Ariſtobuli fratricidæ pœna 371.b.
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 569.a
Aristocratia 103.a
Aruncius in theatro imperatoris interitum nunciat. 538.a
Asanus rex Iuda Abia succedit 233. a Illius pietas. ib.a. vincit Æthiopes ibid Illius mors 235.a
Asprenas 535.a
Asprenas frustatim laceratur 537.a
Assuerus Vasthi uxorem repudiat 305.a
Assyriorum Imperium dissolutum 272.a
Athniel filius, seu Geniz u regnat in Iudaa 125.b
Auxilij Diuini tempus 58.a
Azotbi propter Arcam ereptum graviter cruciantur 140.a
Azymorum festum 57.a

B

Baalitarū mactatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a.
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Israelitico populo vaticinium ibid.
Balthasar Babylonia Rex 287.b.
Baracus & Debora in hostē mouent 127.a
Baracus contra hostes Iuraeorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Basanis regis Israelitarum Impietas 234 a Mors ibid.b
Bazoses multis iniurijs Iudaeos afficit 312.b
Belli leges & consuetudines 81 b
Belli leges 108 a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Asaelem & Ioam 258 a
Beniamin Vireus à Iosepho capitur 42.a. Iuda ad Iosephum pro Beniamino oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berilj ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethsabe se grauidam esse Regi nunciat 186.b
Boaz ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum translatio in graecam linguam 324.a
Boozus amicus Naami 136.b

C

Cæsaris Germani satellites 536.b

Cæsaris in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsaris literæ de Iudæorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiũ ibid.
Cain regione extorris 8.b
Caini filij ibid.
Cain sceleratorum parens 9.a
Caius Iouem Olympium Mẽmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit. ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat. ibid.
Caius Ioui se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540. b libidinosus ibid.
Caius receptacula nauibus extruxit 542.a. orator facundus ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chami filii eorúmq; progenies 14.b
Chananæorum magnus exercitus in Hebræos 116.b
Chananæorum reges casi ibid.
Chananæorum regio tota deuastatur à Iosua 117.a
Chananæorum decem millia trucidantur 124.a
Chananæorum seruitus tempore Salomonis 222.a
Chananæorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 293.b
Cherubin 70.b
Chæreas cum aliis quibusdã Caiũ tollere statuit 533.b
Chæreæ Minuciani & Clemẽtis de Cæsaris nece colloquium 538.b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassius Lõginus Syriæ præses 553.a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82.b
Cassius Chæreæ 530.b
Captiuitas Babylonica prædicta 272.a
Captiuitas Babylonica 281.a. eiusdem finis 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 539.a
Claudius Principatum vltrò oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546.b. eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum 547.a
Claudius Felix Iudææ Procurator 561.b
Cleopatra 354.b

topatra fratrem & sororem interficit 421.b
uuitus 535 a
rcunciſio inſtituta 19.b
rcenſes ludi 531.a
uilis belli initium inter Hebraeos 175 a
lumna dua à Setho & ſuis excitatæ. 9.b
ncupiſcentia ſepulchra 82.b
rres factio & ſeditio 86 b.
illum cũ ſuis ignis conſumit 90 a
rnelius Sabinus 531.b
oſtobarus Idumaeæ principatum inuadit. 433.a
ontemtus Dei in quibus conſiſtat 152.b
oturnices Deus immittit in caſtra Iſraelitarum 62.a
raſi contra Parthos ducentis per Iudaeam iter ſacrilegium 390.a
reatio mundi ſex diebus 6.a
yrenenſium legatio ad Caſarem 456.b
yrus Perſarum Rex Iudaeis reditum in patriam, vrbis & templi adificationem permittit 292.a & 299.a

D

DAna vrbs extructa 125.a
Danielis & ſociorum eius in Chaldaica diſciplina inſtructio 284.a
Daniel ſomnium regi interpretatur 284.b. & 285. a,b. ad ſummos honores cum ſociis euectus 285.b
Daniel in Leonũ foueã coniicitur nec deuoratur 289.b
Danielis viſiones & prædictiones 290 a
Darius Hyſtaſpis vaſa Hieroſolyma ſe redditurum vouet 294.a
Darius voti admonitus templi reſtaurationẽ mãdat 296.a
Dathan & Abiram contumaces 88.b abſorbet terra 89 b
Dauid vngitur in Regẽ 154. a. illum Saul in ſatellitium aſſumit ibid.b
Dauid ſumptis lapidibus in Goliath properat 155.b illũ alloquitur 156.a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saulo variè afflictur 156.a
Dauidẽ Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in vxorẽ ducit ibid.
Dauid Palaſtinos vincit magna edita ſtrage 158.a
Dauid à Michol ſeruatus 159.a
Dauid Nobam peruenit, in Gittam ſe confert 161. a. Anchum timens furorem ac rabiem ſimulat ibid.

Dauid laciniam regij pallij præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Sauli penetrat & spiculum regis aufert 167.b
Dauid Sauli innocentiam suã declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hierosolymæ 179.a. Iebusæos ex arce eiicit ibid. illámque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transportanda Arcba 180.a
Dauid Syriam subigit 182.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a. qui illos indignissimè tractat ibid
Dauid Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabo vt in Vriã animaduertat scribit 186.b
Dauid Bethsabæ coniugem sibi asciscit ex qua puer nascitur 186.b
Dauid peccata sua confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis excedit, & à filio regno pellitur 191.a
Dauid de Absalomi conatu certior Iordanẽ transit 193.
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubina à filio stuprata aliò traducuntur 198.a
Dauidis heroes 199.
Dauid in vita discrimen vocatus ab Abisæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200
Dauid poeta 200.a Illius instrumenti musica ibid
Dauid Salomonem hortatur 203.a
Dauid Leuitas numerat eorúmque officia distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207.a Dauidis mors & sepultura ibid
Dauidici generis Reges quot fuerint & quandiu regnauerint 2[illegible]
Decalogus 67.
Decima 101.b 104.
Defectus Lunæ Christi tempore 486
Debora prophetissa 127
Demetrius in Alexandrum mouet, 351. a. vincitur ab Alexandro 352.b
Diluuium 9.
Dissidium inter Senatum & plebem 543

rcus Saulo significat se vi-
isse Dauidem in Naba
62.a
labella Ephesiorum ciuitati
cribit 398.a
rita in Iudæorum synagoga
Cæsari statuam ponunt, quod
Agrippam & Petronium ve
hementer ad iracundiam
ommouet 548.a
ortus cum quatuor sociis sup
plicio afficitur 561.a
rusilla 562.a

E

Glon Rex Moabitarum
Israelitas subiugat 126.
a. trucidatur ab Ehud ibid.
leazari mors 120.b
liam coruus cibat 235.b vi-
dua Sareptana excipit 236.a
accusat regem Achabum
237.a
lia miracula & cætera gesta
237. & seqq.
lia Pontificis filij nefarij
137.b
lia raptus 247.a
liæus 247.a. planiem ven-
turam & victoriam prædi-
cit 247.b
liæi vocatio 238.b
liæi gesta & miracula 249.
a & seqq Mors 260.a
li Pontificis genealogia
139.a
Elioneus Cithæi filius Pontifex
551.a
Enochi finis in sacris litteris
non scriptus 10.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus mouet in Ia-
phthes 132. b ex illa tribu
quadraginta duo millia cæ-
duntur ibid.
Epilogus Antiquitatum Iu-
daicarum 569.b
Esaui uxores 26.a. venatum
mittitur 26.a
Esau primogeniti ius ob lenti-
culam cedit 32.b
Esau seu Edon filij ibid.
Esdras Iudæos conuocat 301.a
populum Hierosolym. regit
ibid
Essenorum vita & mors
503.a
Esther puella fit Regina uxor
Assueri 306.a
Eua mater omnium viuen-
tium 7.a
Eua pœna 7.b
Execrio calumnia contra filios
Herodis 466.b
Exploratores terræ Chanaan
mittit Moses 84.a
Ezechias Regis Iudæ, post A-
chazam pietas 265.a fi-
lius victima 267.a. vincit
Palæstinos ibi.
Ezechiæ morbus 271.b mors
272.a

F

Foedus Dei cũ Noe 12.a
Fames qua in Iudaam incubuit 437.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio afficit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudaeorum 78.a
Festum AZymorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudaeos affecit iniuriis, vt coacti sint arma sumere 569.a
Finale confœderatorũ de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

Gabaonitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.a
Galata olim Gomarenses à Gomar 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilaei sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudaeos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. viris pugnam adornat 128.b Madianitas vincit & illorum reges duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Caij caedem excitata sedatur 538.b
Caedes Agrippa vsque ad ipsius obitum 549.a
Gessius Florus Iudaeae procurator 569.a peior Albino ibidem b. Belli Iudaici causa ibid.
Goliath singulare certamen Hebraeis denunciat 155.a
Dauid illum alloquitur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Godolia clades 282.b
Genarij filiorum progenies 14.a
Gotholia Rex per Ioramum emnes semen regium tollit, excepto vno Ioase 256.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

Hebraeorum origo 15.b
Hebraeorum afflictiones in Aegypto per 400. annos 47.a

Hebræorum masculos necari iubet 47.b
Hebræorum seruitus 47.b
Hebræorum, insciо Mose, cum Chananæis pugna & clades 85.b
Hebræorum pugna & victoria contra Amorrhæos 93.a
Hebræorum de Madianitis victoria 98.a
Hebræorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebræorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebræorum ingens strages ob pestẽ à Deo immissã 201.b
Helon iudex Israelitarum 132.b.
Herodes accusatur à Iudæis 395.b. fuga sibi consulit 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. Antigonum ex Iudæa expellit 402. a. Tetrarcha cum Phasaelo ab Antonio constituitur 403.a. Accusatus à Iudæis ex illis multos trucidat ibid. cum hostibus pugnat in suburbio 404.a
Herodes venit Romam 406. vbi à Senatu Iudæa Rex declaratur 407.a. pugnat cum Antigono 408. a. Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hostibus in Galilæa, eámque in suas partes traducit 410.a. reliquas res gestas vide pag. 411. & seq.
Hierosolyma oppugnat 413.a
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitũ 424 b
Herodes regnum obtinet à Cæsare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hierosolymis adificat 442.a
Herodes Pythium templum adificat 455.b
Herodes Dauidis sepulchrum subiit 458 a.
Herodis expeditio in Arabiam 465.a.
Herodis nouem vxores 475.a
Herodis morbus 485.a. & 486.b. mors 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exilio apud Lugdunum Gallia vrbem damnatur 520.a
Herodes Agrippa frater, rex in Chalcide 546.b
Hiericho 93.b.
Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa 113.b. vrbs capitur & incenditur ibid.
Hierosolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus 116.a.

Hierosolymę pars capta 121 a
Hierosolymæ partem inferiorem David occupat 179.a
Hierosolyma à Susaco spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susaco 230.a depræda tur & templum ibid.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babyloniorum rege 278.b. fame & pestilentia intus oppressa ibid. tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonozore 279.b & Iudæi in captivitatẽ Babylon traducuntur ibid. vrbs, templũ, Regia Salõ. incẽsa & diruta 280 b
Hierosolymorum mœnia absoluta 304.b
Hierosolymis dolo captis à Ptolemæo Lagi, Iudæi in Ægyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templũ spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 349.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma Rom. pop. stipendiaria 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia ædificata 437.b
Hierosolymorum muri ab Agrippa permuniti 549 b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balami Vate 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historiæ Iosephi veritas 213 a
Historia de vxore Leuitæ 122 a & 123.a
Historiarum Biblicarum finis 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102 b
Homicidæ lex 107.a
Honores mutant mores 162 b
Humanæ vitæ terminus anni 120. pag. 16.a
Hyreani ortus & indoles 329. & seqq. Mors violenta 333.a
Hyrcanus principatum potitur 365.b. fœdus facit cum Antiocho 366.a.b. Samariam obsidet 368 b. capit illam. 369.a moritur 379.b.
Hyrcanus Pontifex 378.b & 417.& 428.a.

I

Iabin rex Chananæorum Israelitas subjugat 126.b
Iacob matris suæ hortatu fratris benedictionem assequitur 26.a
Iacob metu fratris ad Mesopotamiam profugit 26.b vide

Scalæ

endos, vt profanis nationibus seruiant: roga- *An. mundi* 4014. *A nato Christo* 52.
ántque, vt mutato consilio, & abiectis armis
uiescerent in posterum, & suas quisque domos
epeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi
unt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt
lenuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa
epleta est latronum receptaculis. Potrò [a] Sa-
naritanorum primates Numidium Quadratum
yriæ præsidem tunc Tyri degentē conueniūt,
& Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripue
int ac incenderint, addentes non tàm se ægrè
ferre propriam iniuriam, quàm contemptā Ro
anorum potestatem, ad quorum cognitionem
pectaret de iniuriis prouincialium decernere:
unc istos quasi nulli vsquam essent Romano-
um magistratus, vicinos infestasse excursioni-
us quamobrem nunc se venisse, vt vindictam
mpetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ
entis Samariticæ. Iudæi contrà & seditionis &
ugnæ causam in Samaritas referebant, sed ma-
imè in Cumanum, qui muneribus illorū cor-
uptus tantā cædem dissimulanter tulerit. His
uditis Quadratus iudicium distulit, dicens se
rolaturum sententiam, postquam præsens a-
ud Iudæam rei veritatem exactius cognoue-
it. Ita tum infecto negocio discessum est. Pau-
o verò post Quadratus venit in Samariam, vbi
uum iussisset reos causam suam dicere, compe-
it Samaritanorum culpa tumultum illum ex-
itatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum
uidam res nouas moliti sint, in crucem egit
uos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in
icum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro
ribunali & iterum Samaritanorum causam au-
iens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iu-
æorum primatem cum aliis quatuor sociis Iu-
l eos ad defectionem solicitasse, quos præses as-

Hedio & Ruffinus cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium, Quadratum accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortum quatuor sociis Iudæis supplicio affectum.*

Ann. mundi 4014. Anno Christi 52.

fecit ſupplicio. Ananiam [a] verò ſummum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam mittit, vt apud Claudium Cæſarem facti ſui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorum, ſimúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iuſſit ad imperatorem, vt ſub eo iudice decerneretur de his quas inter ſe habebant controuerſiis. Ipſe veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur adiit Hieroſolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmque occupatum patrio feſto operantem ſacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes feſta, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam miſſi ſtatuta die iubentur cauſam ſuam dicere. Comparauerant autem ſibi fauorem liberto rum & amicorum Cæſaris: quorum opera vicerunt aduerſarios Iudæos, niſi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primorem premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina vxore Claudij, vt marito perſuaderet legitimè cauſam cognoſceret & in deprehenſos tumultus autores iuſtam proferre ſententiam. Claudius igitur his precibus prælmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant ſupplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iuſſit perductum Hieroſolymam inſpectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [d] deinde in Iudæam miſit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Poſt hæc anno imperij ſui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lyſaniæ fuerat. Chalcidem verò abſtulit, cum iam dynaſta illius fuiſſet quadrien-

ni

a *Ananiam, Ananum, Cumanum, Celer aliique nonnulli Romam miſſi.* Aliàs cap. 18.

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorũ cauſam cognoſcat, precibus obtinet.*

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

lo. His donationibus ornatus à Cæsare iuue- *Ann. mundi*
is collocauit Azizo Emesenorum Regi cir- 4015. *A*
amciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim *nato Christo*
ntiochi Regis filius recusauit eius nuptias, 53.
uòd mutata sententia Iudæorum religionem
mplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ pa-
entibus. [b] Mariammen quoque matrimonio
oniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab A-
ippa patre iam ante desponsata fuerat: ex qui-
us nata est filia Bernice nomine. Drusilla au-
em non multò post dimissa est ab Azizo ex
ausa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ pro-
urator, visa hac fœminarum omnium pulcher-
ima amore eius captus, Simonem amicum
ium, Iudæum genere Cyprium, pro magno
e gerentem ad eam misit, qui mulierem soli-
itaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet,
eatam fore pollicens si non fastidiret homi-
em illa malè consulta volens euadere mole-
tationes sororis Bernices, inuidentis sibi for-
næ præcellentiam, consensit calcata religio-
e patria Felici nubere: natóque ex hoc marito
ilio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adul-
us quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani cla-
le incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus po-
tea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui
dem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto
empore vita in viduitate acta, cum spargeretur
umor cum fratre eam congredi, suasit Pole-
moni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se du-
ceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec
recusauit Polemon inductus maximè mulieris
diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non
fuit, propter intemperantiam, vt fertur disce-
dente ab eo Bernice: qui mox desertus ab v-
xore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus
est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

a *Drusilla.*
b *Mariamme.*
c *Felix Drusillam à priore marito abducit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelaum dedignata in Dometrij thalamũ migrat.*

ſerunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene ſe meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes ſuis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati ſunt, vt merito damnandi ſint in hiſtoria. quos equidem non minor de Nerone mentitos, quādo ne ſuperiorum quidem imperatorum geſta ſcribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto poſt nati nulla iuſta de cauſa odiſſe poterant. ſed iſtis veritatis contemptoribus liceat vt libet ſcribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propoſitum eſt à veritate nuſquam diſcedere, quæ à noſtro argumento aliena ſunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

Ann mundi 4019. A nato Chriſto 57.

Ergo ad res noſtras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emeſorum Azizo defuncto frater in principatu ſucceſſit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Ariſtobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas patere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem ſita, agróque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

a *Ariſtobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippæ ditio amplia tur.*

Geſta Felicis Iudææ præſidis.

CAP. VII.

Aliàs cap. 16.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vſque in deterius tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præſtigiatoribus imperitíque vulgi ſeductoribus. quorum [c] multos, ſicut & latrones, Felix quotidie comprehenſos affic ebat ſuppliciis: & in his Eleazarum Dinæi

c *Felix latrones, Magos vulgiq. ſeductores ſupplicijs afficit.*

Ann. mundi 4019. Ante Christo 57.

filium qui non mediocrem latronum globu
circa se habebat dolo viuum in potestate sua
redegit: data enim ei fide quòd nihil mali ess
passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque
vinctum Romam transmisit. cúmque odio pr
sequeretur Ionatham summum pontificem,
admonitus ab eo sæpè de administrãdis meli
rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuid
publica in ipsum recideret, ad cuius preces Ca
sar hunc procuratorem miserat, rationem exc
gitauit, qua liberaretur ab eius molestis inte
pellationibus. Graue enim est nocendi cupidi
si admoneantur crebrius. Qua [b] de causa Feli
amicum Ionathæ fidissimum Doram Hieroso
lymitam genere induxit promissa pecunia, vt si
carios ipsi pontifici immitteret: quod ille i
gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidan
quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt si
eis clam succincti sub vestibus, qui permixti Io
nathæ famulicio peremerunt hominem. cuiu
facinoris, quia nemo vltor extitit, Inuitati ha
licentia sicarij per singula festa ventitantes, &
tela celantes pari modo immixti turbis, alio
confodiebant propter priuatas inimicitias, alio
conducti pecunia, ídque non modò in reliqui
vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam &
ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihi
hoc modo pietatem læderent. vnde fas est cre
dere Deum tanta impietate offensum auersa
tum esse Hierosolyma: templóque, vt non
amplius puro domicilio, Romanos induxisse
purificaturos id flammis lustralibus: gentíque
cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum
imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc
infortunio. Et vrbs quidem talibus incestaba-
tur latrociniis. Impostores [c] autem & Magi,
turbas illectas post se trahebant in solitudines,

a Eleazarus Dynæi filius Romam mittitur.

b Felix Ionatha insidiatur.

c Impostores & Magi.

polli-

pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo nox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem [a] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpés inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, allquantisper & ipsi regerebãt in Iudæos cõuicia. deinde

An. mundi 4019. A nato Christo 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. cap. 17.

a *Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

Ann. mundi 4020. A nato Christo 58.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinque v
sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tam
fuit victoria. Felix autem, vt vidit cõtentione
progressam vsque ad belli speciem, prosilie
rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non p
rentibus immisit armatos milites multísque c
sis, plures captiuos fecit: & multas eorum dom
diuitiis refertas in prædam concessit militibu
Iudæorum verò honoratiores ac modestior
sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt milit
bus receptui caneret, parcerétque iam & resip
scendi facultatem concederet: id quod præs
indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus A
grippa Rex summum Sacerdotium Ismaeli cor
tulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices di
sidere cœperunt à sacerdotibus & primatibu
Hierosolymitanorum ciuium, singulíque ince
debant stipati manu audacissimorum & sedi
tiosorum hominum, conflictantésque inter s
mutuis certabãt conuiciis & lapidationibus: ne
erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magi
stratibus. In tantum autem exarsit summorum
pontificum impudentia, vt auderét seruos suo
in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdo
tibus decimas, aliquótque pauperiores è sacer
dotum ordine alimentorum inopia fame de fi
cerent. Tanto plus tum pollebat violentia sedi
tiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex.*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Porcio Festo, & de sicarijs.

CAP. VII.

Aliàs cap. 29.

CÆterum postquàm Felici successor Porciu
Festus à Nerone missus est, primores Iu
dæorum Cæsaream incolentium Romam pro
fecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissétque om
nino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat,
nisi

[c] *Felix accusatur.*

isi Nero eum donasset Pallantis fratris preci-
us, qui tum in precio erat apud principem.
Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui,
Beryllum quē pedagogus Neronis fuerat, tunc
rerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna
pecunia corruperunt, vt impetraret ab impera-
ore literas, quibus abrogaretur. Iudæis eius ciui
atis ius, hactenus commune ex æquo cum Sy-
is cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit.
x his literis postea calamitatum nostrarum om
nium causę ortæ sunt. Iudæi [2] enim Cæsarien-
es vbi cognouerunt, quæ scripta sunt, magis e-
tiam perstabant in seditionibus, donec initium
belli conflatum est. Cum autem venisset in Iu-
dæam Festus, offendit totam afflictam à latroni
bus vicos passim populantibus. quorū [b] ferocis-
simi appellati sicarij tunc ad maximum nume-
rum excreuerant, vtentes gladiolis instar acina
cis Persicis, incuruis quales sicas Romani nomi-
nant, vnde latronibus ipsis cognomen est indi-
tum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam di-
ctum est, festis diebus admixti turbæ vndique
in vrbem confluenti religionis gratia, nullo ne-
gocio quotquot coll buissent tollebāt de medio.
aliquando etiam armati inuadebant inimicorū
vicos, direptósque tradebant incendio. Festus [c]
autem equestres & pedestres copias misit contra
quendam impostorem magum, qui homines
post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis
promissis, quasi ope eius incolumes euasuri es-
sent è malis omnibus. hi vniuersi vnà cum sedu-
ctore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodē
d tempore Agrippa Rex exstruxit insigni ampli
tudine domū prope porticum in regia Hiero-
solymitana quę Asamonęorum fuerat, sitam in
edito loco vnde amœnissimus prospectus pate-
bat contemplari vrbem volentibus, cuius volu-

An. mundi 4020. A. Christo nato 58.

Hed. & Ruf finus ca. 14

a *Seditio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Festus impostorem magum cum assectis opprimit.* Hed. & Ruf finus ca. 15. Aliàs ca. 20

d *Domus ab Agrippa exstructa prospectu priuatur à Iudæis.*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat qui quid circa templum fieret. id vbi viderunt Hi rosolymitani proceres tulerunt indignissimè r que enim leges nostræ concedunt spectari qu agatur in templo, præsertim sacrificia. quamo rem altum parietem excitauerunt supra exhe dram, quę erat in interiore templo versa ad se lem occiduum. hæc non solum Regij triclin prospectũ arcebat oppositæ, verumetiam occ dentalis extra templum sitæ porticus, vbi fest diebus Romani stationes habebant ad temp custodiam, quo facto tam Rex offensus est, qu Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parie tem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret bi legatos ea de re ad Neronem mittere, negan tes se posse viuere, si quid demoliretur de tem pli ædificiis. quo impetrato miserunt ad imper torem decem ciues eximios, & Ismaelem sum mum pontificem, & Chelciam custodem sacr ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit sed permisit etiam sic manere parietem, gratif catus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminę, quę pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismae lem apud se detinuit tanquam obsides. Idq; post quam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Io sepho cognomine Cabi, Simonis quondam sum mi Pont. filio.

a Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

CÆsar autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine seniorem

b Albinus Iudæa Procurator.

c Ananus, Ananifilius, Pontifex.

istum

stum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã aetatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax etat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriss. mum, vt antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq. [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehemẽter displicuit: missíque ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem Pontifex in dies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabatúrq. ob libgralitatem ab omnibus: quotidiéq. Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoque obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque ponsi-

An. mundi 4025. A Christo nato 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hed. & Rufinus ca. 16. Aliàs ca. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatus.*

d *Iesus Dãnei Anano Pontifici succedit.*

Ann. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compe
scere: multique [a] sacerdotum quibus antè ex c
cimis alimenta fuerant, tunc absumebantur in
edia. At ficarij die festo, qui tum superuener
noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scriba
ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filiu
hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miseru
ad Ananiam, qui eorum nomine promitter
scribam dimittendum, si pater Albino persua
deret, vt ex eorum numero decem captiuos se
ueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Al
no impetrauit quæ latrones illi postulauerant
id quod malorum calamitatum fuit initium. L
trones [b] enim semper aliquam artem commi
scebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiá i
terciperent, nec prius dimittebant quàm è sui
aliquot reciperent: auctiq. denuò magno nú
ro & recepta audacia, totã eam regionem vast
bant. Hoc [c] tépore Agrippa Rex prolatis pom
tiis Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nom
ne in Neronis honorem vocauit eam Neronia
da: & [d] theatrũ apud Beritios impendiis magni
exædificatum ornauit spectaculis annuis, assi
gnata in eum vsum ingẽti vi pecuniæ. Frumenti
enim donauit ei populo, & oleum viritim distri
buit: totámque eam vrbem ornauit statuis pas
sim dispositis atq. expressis ad antiqua claror
artificum archetypa imaginibus: & omnia pen
sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtuli
vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidi
quòd suos spolians externam vrbem excolere
eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius i
summo Pontificatu successit Iesu Damnei fili
non libenter sibi cedenti, vnde natum est inte
vtrunque dissidium. adscitis enim globis aud
clũ iuuenũ sæpè à conuiciis torum pebant ad
gides. Sed inter alios eminebat Ananias e
amp

a *Sacerdotũ decimas vi quidam auferunt.*

b *Latrones Ananiæ cognatos captant.*

c *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.*

d *Beritij ab Agrippa multis donis affecti.*

mplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ
ilians. Costobarus[a] quoque & Saulus suam quis
ue circa se manũ habebat sceleratorum homi
ũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cogna
onẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spolian
os infirmiores prõptissimi. atque ex illo maxi-
nè tempore labare cœpit nostra Respubl. & in-
lies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito
Gessiũ Florũ sibi successurum venire, videri vo
ens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, pro
iuctis vinctis, quotquot erant in manifestè capi
ali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus
le causis coniecti erant in vincula, reductos in
arcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium
ost alium. atque in hunc modum vacuato vin
tis carcere Iudæa repleta est latronibus. Inte-
ea[c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros
ymnos in templo canere, adito Rege induxe-
unt eũ precibus, vt aduocato concilio decerne
et eis vsum stolæ lineæ, quæ tum solis erat con
essa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ perti-
nere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq.
rustra fuit eorum postulatio. Rex enim de con
silij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt
lepositio priore habitu, lineum vt voluerunt su
meret. Aliam [d] etiam eiusdem tribus partẽ addi-
tã templi ministeriis, ipsorum precibus motus
permisit sacros hymnos canendos edisce re: quę
omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nun
quam violatæ absque piaculo. Iam absolutum
erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum
videret esse in ocio circiter octodecim opificũ
millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ
mercedibus victum quærere, nolénsque sacram
pecuniam repositam habere, ne quando præda
Romanis fieret, simúlque opificibus, inde proui
sum cupiens: quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 72.

[a] *Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 17. alias 22.

[b] *Albinus vinctos interimit.*

[c] *Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.*

[d] *Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.*

[e] *Iudaicus populus Regi vt orientalem instauraret porticũ, suadet.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orienta
lem instauraret porticum, ea templi extima cla
debat profundæ valli & angustæ imminens, a
proinde subnixa muro quadringentos alto cub
tos, saxis constructo quadratis valde candidis
erátq; cuiusque saxi longitudo cubitorum vigi
ti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qu
primus integrũ templum condidit. Rex autẽ c
ius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commi
serat, reputans quodcunq. opus demoliri facilè
reparari difficilè, maximè talem porticum egẽ
tem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ
annuit populi precibus, sed vrbem candido sa
xo consternere si liberet non vetuit. Post hæc I
su Gamalielis filio Pontificatum abrogatum cõ
cedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontific
Iudaicum bellum habuit initium.

a *Matthias Theophili filius Pontifex.*

Conueniens videtur præsenti historiæ narrar
de Pontificibus, quæ origo eorũ, & qui ad hun
honorẽ admittantur, & quot vsque ad finẽ eiu
belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei s
cerdotium gessisse fertur Mosis germanus Aa
ron Pontifex: quo defuncto succesisse mox fi
lios, ac deinde illorum posteritati mansisse hũ
honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinui
accepta á maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fie
nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec ea
dignitatem concedi vel Regibus oriundis ali
genere. Fuerunt [b] igitur vniuersi à primo Aar
ne vsque Phanasum, quem belli tempore sedi
tiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. num
ro, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempo
re quo primum in deserto Moses erexit Deo t
bernaculum, vsq. dum in Iudęam ventum es
vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. n
à principio pontificibus non succedebatur ni
mortuis: deinde viuẽtibus etiam subrogari co

b *Pontificũ in populo Iudaico numerus & ordo.*

perue

erunt alij. Itaq. hi XIII.[a] cum essent duorum aaronis filiorum posteri, per continuatas succes ones hoc honore potiti sunt: sub his primo pe es optimates administratio fuit Reipublicæ, ost ad monarchas, postremò ad Reges transiit. x quo autē die patres nostri ductu Mosis Ægy tum sunt egressi, vsq. ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post III. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tēpo e Solomonis Regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorū Rex contra no tram vrbem expeditione facta templum incen lit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecū uoque Pontificem illo abduxit. horum Ponti icatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, men ium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæo um gubernantibus Regibus. post septuage imum autem Babylonicæ captiuitatis annū Cy us Persarum Rex dimissis Babylone Iudęis, & euersis in antiquam patriam permisit templū lenuo condere, quando Iesus Iosedeci filius as umpsit summum sacerdotium. Hic & eius po teri quindecim vniuersi vsque ad Regem An iochum Eupatora statum Reipub. populare rex runt per annos CCCCXIIII. Cæterùm iam di tus Antiochus cum suo duce Lysia primus O iam cognomento Menelaum apud Berytum ita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à uccessione eius filio, Iacimum constituit sum num Pontificem, natum quidem ex Aaronis rogenie, sed non ex eadem familia, quamobrē Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine atrem referens, in Ægyptum profectus & insi uatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatrę ius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in He iopolitica præfectura Deo templum instar Hie osolymitani extruerent, séq. illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

[a] *Aaron eiúsque proge nies.*

Ann. mundi 4026. A Christo nato 64.

constituerent: de quo tẽplo sæpè aliàs diximu
lacimus autem triennio in Pontificatu exa
mortuus neminem successorem habuit, sed p
septennium sine Pontifice mansit ciuitas. De
postquam Asamonæorum familiæ Principatu
nostræ gentis est creditus, rebellantes Maced
nibus Ionathan creauerunt summum Pontific
qui septẽnio toto præfuit. quo per insidias Tr
phonis sublato è viuis, frater eius Simon obt
nuit id sacerdotium: cui dolo generi oppres
inter epulas filius Hyrcanus it. honore succe
sit. eum cum per vnum & triginta annos gessi
set, iam decrepitus successori Iudæ reliquit su
filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. hu
frater hæres fuit tã regni quàm sacerdotij, pos
quam ille sumpto tum primum diademate vn
annum vtraque dignitate potitus est. Is nomin
Alexander & ipse regnum coniungens Pontif
catui cum viginti septem annis præfuisset rebu
Iudaicis moriens Alexandræ vxori permisit de
ligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id a
dixit, exactóque in regia potestate nouennio
viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus el
filius Pontificatum tenuit. nam post matris ob
tum Aristobulus frater moto bello victum Po
tificem ad priuatam vitã redegit, & sibiipsi re
gnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactíse
in vtraq. dignitate tribus annis & totidem me
sibus, cum superueniens Pompeius vi cepisse
Hierosolyma, à victore vinctus Romam missu
est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pont
ficatum, principatum quoq. suæ gentis accepi
sed abiq. diademate: prætérq. priores illos no
uẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdoti
obtinuit. Post quos completos Barzapharnes &
Pacorus dinastæ Parthorum traiecto Euphrat
bellum Hyrcano inferunt, eóque viuo abduct

Aristobu

ſcalam ibid. votum Deo fa cit ibid. pervenit Carras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labano 28. a. mercedis loco petit Rachelis coniugium ibid Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis lo co 28. b

acobi filiorum nomina 28. b

acobus ad Esau fratrem ſuũ nũcios & munera mittit 30. b

acob luctatur cum ſpectro & vocatur Iſrael ibid.

acob Esau fratrẽ accedit 31. a

acob pervenit ad Scenas ib.

acob Bethel proficiſcitur 31. b

acobus in Ægyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39. b

acob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a

acobus dum Ioſephi ſtatum ex filiis cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44. b

acobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a Deus illi apparet ibid.

acobi progenies 45. b

acobus alloquitur regẽ 46. a

acobi mors & ſepultura ib.

acobus & Simon, Iudæ Galilæi filij crucis ſupplicio affiguntur 559 b

ddus Pontifex Hieroſolymis 313. a

ir regnat 131. b

Iale Siſaram clano interficit 127. b

Iapheti progenies 13. b

Iaphthes dux Iſraelitarum 131. b. Illius votum 132. a Ammanitas fundit fugátque 132. a filiam ſuam mactat ibid.

Iaphthes moritur 132 b

Iauani filiorũ progenies 14. a

Idumæi ab Hyrcano ſubiugati ritus Iudaicos admittunt 367. b

Ieboſthus occiditur 177. b

Iehus Rex Iſraelis 253 b

Ieremias in carcere 278. b

Ieroboamus in Ægyptum profugit 226. a

Ieroboami mors 233. a

Ieroboamus Salomonem infeſtat 225. b

Ieroboam idololatriæ ſuaſor 227. b. impietas eius 231. a

Ieroboami mors 262. b

IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a

Ieſus Hebræorum imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111. b

Ieus rex Iſraelis 238. a

Immundæ res 79. b

Impietatis pœna 264. b

Impoſtores & Magi 564 a

In Cæij interfectores animadvertitur 546. a

Incredulitatis pœna 252. a

In Hebræos magnæ clades e-

dita 123.b & seq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Invidiæ vis & natura 289 a
Ioabus persequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Absalomum interimit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabaum 198 a
Ioabus Amasam jugulat 198 b
Ioabus interficitur 209.b
Ioacimus, seu Eliacimus successor Ioazi in regno Iudæ 276.a
Ioachimus, seu Iechonia, successor Ioacimi in regno Iudæ 277 a
Ioasus Zachariæ occidit 259.a
Ioasi sublatio ibid.
Ioas Israelitarum & Samariæ Rex 259. b Illius victoria 260 a
Ioasus in regem creatur post Gotholiam 256 b
Ioasi vitæ laudo, pietas 558.a illo mortuo impietas ib. b
Ioazus successor Iosiæ in regno Iudæ 276.a
Iohannes Baptista ab Herode in carcere 510.a
Ionæ historia 262 a
Ionathas castra Palæstinorũ ingreditur. 149.b. quosdam crucidat 150.a. Regis edictũ insciens violat 150.
Ionathas amat Davidẽ 157. illi animum regis declarat 160.
Ionathas succedit Iudæ in administratione Reip. Iud 349.a Illum adoritur Bacchides ibid. b & tandem fœdus cum illo iniit 350.
Ionathas vincit Apollonium cum suis Dagonis fanum cremat & in eo 8000. hominum 356.a. reliqua eius facta 357 & seqq renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmoniis 360 a. reficit Hierosolymam & arcem 361.
Ionathæ mors 362.a. 364.
Ioramus successor Iosaphat 247. & 248.a
Ioramus Eliseo mortem minatur 250.
Ioramii impietas 252 b. Mors 253.
Ioramii cædes 254.
Ieremias quãdo vixerit 275.
Iosaphatus vincit Ammonitas & Moabitas 213
Iosaphatus Rex succedit Asæ 239.
Iosaphati pietas 241. b Illius exercitus 342.
Iosaphati mors 248
Iosephi historia 33 a Somnium ab fratres eius in illum conspirant 33.b In puteum conjicit

ꝑcitur, venditur suasu Ruben 34.a
Iosephi fratres cum à feris deuoratũ patri persuadẽt 35 a
Iacob eum luget ibidem
Iosephus in Ægypto Potiphari venditur ibid.
Regis vxor Iosephum de concubitu sollicitat 35.b
Iosephi castitas 36.a
Iosephus accusatus in carcerẽ con�via citur 36.b. somnia quę dam interpretatur 37 a
Liberatur à vinculis 38.a somnium regis exponit 38 b magnis honorib. rex illum ditat 39 a. vxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Iosephus fratres tentat 39. b illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40. b
Iosephus fratribus incognitus eos salutat. 41. b illos tentat iterum, illi preirendun tur in itinere, ibid. furti accusantur 42.a
Iosephus à fratribus agnoscitur 44. a illos dimittit cũ munerib. ad patrem ibid.
Iosephus cũ quinque fratribus regem adit 46 a
Iosephi mors 47. a. eius ossa in Chananæam delata. ibid.
Iosaphatus cultum verum restituit & magistratus constituit & Iudices 245.a
Iosephi cuiusdam beneficia in Iudæos 328 a & seq.
Iosephus ex Pontificali Asamonæorum genere 458. b
Iosephus Gabi Simonis filius Pontifex 565. b
Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus 570.a
Iosias, Amos successor, Rex Iudæ 273. a cultum Deire staurat ibid. b
Iosua Israelitarum dux designatur 64 a
Iosuam Moses sibi successorem designat 98.b
Iosuam Moses hortatur 110.a
Iosue Iordanem traiicit cum copijs 112 b
Iosua ad metiendam terram quosdam mittit 117.b
Iosua Chanaæorum regionẽ nouem tribubus & dimidia Manassis diuidit ib.
Iosuæ ad eos qui ex regione vltra Iordanem militabant oratio 118.b
Iosuæ mors 120. b
Irami legati ad Salomonem 212 b Irami illi promittit ligna 213 a
Isaac promissus Abrahamo 19. b
Isaac nascitur 21 a.
de Isaaco legitimo Abrahami filio 22.a

Isaac mactandus ibid. b
Isaac Rebeccam vxorem ducit 23. b
Isaaci filij Esaus & Iacobus 25. a
Isaac venit Gazara 25. b expellitur ab Abimelech. ib. qui renouat amicitiam cum illo ibid.
Isaaci mors & sepultura 32. a
Isaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Ismaelem Deus exaudit 19. a
Ismaelis posteri Arabes 21. b
Ismael Phabei filius Pontifex 564 b
Ismaelis clades à Ioanne accepta 282. b
Israelitæ ex Ægypto discedunt 56. b Illorum numerus 57. a
Israelitas Ægyptij persequũtur 57. a
Israelitæ ad mare rubrum ab Ægyptiis eiguntur, illorúmque anxietas 57. b
Israelitæ incolumes mare transeunt 586
Israelitæ in deserto aquarum penuria laborant 60. a
Israelitæ murmur excitant in Mosem in Elym ibid.
Israelitæ in Raphidim siti laborant 62. b
Israelitæ ab Amalekis fusi fugatique 114. a
Israelitarum in acie 22000. cadunt 123. b illorum altera magna clades ibid.
Israelitæ propter impietatem in seruitutem Assyriorum à Deo traditi 125. b Libertas illorum 125. b iterum subacti 126. a
Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti 126 b & in libertatẽ repositi ibid.
Israelitæ victi à Madianitis & Amalecitis 127 b
Israelitæ ab Ammonitis oppressi 131 b
Israelitæ à Palæstinis superati 133 a
Israelitarum 400. trucidati à Palæstinis 138. b
Israelitarum pœnitentia lemnium & preces 141. b
Israelitæ regem petunt 143. a
Israelitarum trãslatio 264. a alia 265. b
Iudas fœdus facit cum Iudaia 345. b
Iudas in prælio à Bacchide interficitur 347. b
Iudaici populi strages 265 a
Iudæorum libertas è captiuitate Babylonica 292. a 296. b illorum numerus ibid b
Iudæorum Reipublicæ forma post captiuitatẽ Babyl. 300. a
Iudæorum ieiunium ob Assueri edictum 308. a
Iudæi ieiuniis affecti à Bagose 312. b

Iudæi in Ægyptum à Ptolomæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samarita infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. cæduntur 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum sectæ 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleuc. occisi 529.a
in Iudæos Caij tyrãnis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus 524.b & seqq.
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quo modo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Inrand: mos veteribus 24.
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur 554.b
Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt 555.a
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Izates Monobazo fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

LAbanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Instituta & Ceremonias populo Moses tradit 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res preciosa 539.b
virtute paratur ibid.
Lignarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a reductus ab Abrahamo 18.b seruatus à Deo 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunũ vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

cuntur 338.b

M

Madianitarum filia Hebræos ad idololatriã perducunt 96 a. b
Madianita Israelitas magno prælio vincunt 117.b
Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a
Manna Deus cibat Israelitas 62.a. Manna quid sit 62.b
Manna deficit inter Iudæos & frugibus terræ fruuntur 113.a
Manaemus Rex Israelis 263 b
Manassæ, successoris Ezechiæ impietas & crudelitas 272.b urbem lustrat & tẽplum demùm consecrat 273.a eius mors ibid.
Mar amaror est 60.a
Mardochai historia 306.a
Mare rubrum scinditur 58.b
Mariamme uxor Herodis 431.a
Mariamme 562 a
Marsus Syriæ præfectus 549.a
Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Põtifex 567 b
Melchisedech rex iustus 18.b
Memphibosthus donatus amicis bonis mensæ Davidis adhibetur 183. b
Memphibosthus à calumniis Sibæ se purgat 197.a
Mensa à Mose structa 70.b
Merces meretricis 101.b
Michaas verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid sĩgnificent 20.b
Moabita à Iudæis fusi fugatique 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios, Monobazum & Izaten suscepit 554.a
Mosis & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Mose profugium 47.b
Moses natus 48. b in flumen ãjcitur 49. a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49. b Divina providentia mortem eripitur 50 a
Mosis & Hebræorum in Æthiopes victoria 51.a
Mosi insidiantur Ægyptij 51. b Ille aufugit ib.
Moses Raguelis filiabus fert opem contra Pastores 52. a ex illis vnam ducit in vxorem 58.a

Mosi Deus in rubo ardenti apparet 51.b
Mosis virga in draconem mutata 53.a
Moses mittitur in Ægyptum ad liberandos Israelitas 53.a ubi miracula exhibet ibid.b hortatur Regẽ vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moses iterum regem hortatur vt dimittat populũ 54.a
Mosis & Israelitarum carmẽ eucharisticũ pro liberatione populi 59.a
Moses virga petram ferit & profilit vnda larga 62.b
Mosis ad Israelitas oratio 66.b
Mosis mansio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moses ieiunat ibid.
Moses in Madianitas mouet 97.b
Mosis ad populum ante obitum oratio 99.b
Mosis carmen & benedictio 109.a
Moses ablatus 111.a Hebraeorum ad illius obitum planctus 110.a
Mosaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit 560.a
Murmur populi cõtra Mosen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b.
de Mutuo & pignore 106.b

N

Nabali historia. Illius Dauid parcit gregibus 165.b. Ille victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum munerib. placat ibid.
Nabothi historia 238.b. & seq.
Nabuchodonosorus cõtra Ægyptum 276.a eius sauitia in vrbem 277.a
Nabuchodonosoris mors 286.b successores eius 287.a
Nadab & Abin cõbusti 75.b
Nathan Dauidem accusat 186.b
de Nazarais 91.a
Neemias Iudaeos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiae mors 304.b
Nẽbrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Æthiopiae regina ad Solomonem venit 222.a
Nobe vrbs à Saule incensa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex arca 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 23.b
Nominum mutatio vnde orta 14.a
Norbanus 537.a
Nubes super tabernaculum 82.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & successor Rex Israelis 214.a
Ochozia milites igne consumpti 246.b
Ochozia regis Hierosolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abducitur 344.a
Onias Pontifex Hierosolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit 144.a & 353.a
Onias lapidatur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zebus reges occisi 129.a
Osea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcam manum admouens expirat 181.a
Oza rex Amorraeorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda post Amasiam 262.b. *vrbem instaurat* ibid.b
Ozia diuitiæ & exercitus 263.a

P

Palestina vnde dicta 15.a
Palæstini superant Iudæos 133.a
Palæstinorum 5000. *cum Samsone moriuntur* 136.a
Palæstini Iudæorum agros populantur 149.b
Palæstinorum castra Saul adoritur 150.a
Palæstinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Palæstinorum 30000. *cadunt ur Goliatho cæso* 156.b
Palæstini in Dauidem signa mouentes fugantur 180.a
Panes propositionis 79.a
Paradisus 7.a
Pascha Iudæorum 56.b
Pascha 78.b
Pascha celebrant Israelitæ 133.a
Paschatis celebratio 275.a
Pascha celebratur post templum extructum 299.b
Pentecostes sacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Mosem propellit 56.a
Pharisæorum in populo licentia 378.a.
Phusseli Reipublicæ forma 391.a
Philippus Herodis filius 497.a

litibus Cæsarin interfectores quærit 536. b
Sabinus cùm se contrucidaturum omnes quam passurum vt imperium committatur Claudi, ait 545. b
Sabinus sibi ipsi manus intulit 546. a
Sacerdotium Aaronis 74. a
Sacerdotum vxores 80 a
Sacerdotum medicus 91. a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566 b
Sacrificia 75. a
De sacrificiis 77. a. consuetudo in illis obseruata ibid.
Sacrificium verum ac placens Deo 153. a
Sacramẽtum militare 544. b
Sadocus & Abiathares filios ad Dauidem mittunt 193. a
Sadoci Pontificis gen. alogia 209. b
Saducæi 361. a & 502. b
Salomon Dauidi ex Bethsaba natus 187. b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204. b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208. b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorẽ duxit 210 a
Salomonis iudiciũ de duab. mulieribus 210. b. & seq.
Salomonis duces & præfecti 211. b. Illius sumptus quotidiani ibid. Equum currus & equites 232 a Salomonis coniurationum modus conscriptus 212. a. b.
Salomonis sapientia & opes 210. b. & 212. a
Salomon Iramo frumentum oleum &c. mittit 213. b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conscribendo 218. a
Salomonis victima 218. b. & 219. a. Salomoni Deus iterum apparet. 219. a. Salomonis regia 219. b. & 220. a b. Salomonis gratitudo erga Iramum 220 b. Salomon Hierosolymis muros instaurat 221. a. Urbes aliquas condidit 221. b
Salomonis classis 222 b. 223. b
Salomoni Reges munera mittunt 224. a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens ab iis seducitur 224. b. Mors Salomonis 226. a
Salome 459. b & seqq.
Samaria à Syris obsessa 250. a. fames grauis ibid. a. quomodo liberata 251. a
Samaria obsessa ab Hircano 368. b capitur 369. a
Samsonis natiuitas 133. a
Samson Leonem rudis manibus discerpit 134. a. Palæstinorum fruges cumburit 134. b.

334.b Palæstinis traditur. ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135.a decipitur à Dalila 135 a.b moritur cum 3000. Palæstinorum 136.a
Samuelem Anna genuit 138.a
Samuel dux Israelitarum 141.a Hostes vincit 142.b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143.a
Samuel leges & iudices conuentus per vrbes instituit 143.a
Samuel vngit Saulum in regem 145.a
Samuel populo peccata exprobrat 148.a
Samuelem Deus ad Dauidē vngendum mittit 153.b
Samuelis mors & sepultura 165.a
Senacheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyma 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271.a
Sanctum Sanctorum 69.b
Sanctuarium 69.b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19.a
Sara obitus 23.a
Sauli historia 144.a. Asinas patri fugi quærit ib. Samuelem accedit ibid. ab illo vngitur in Regem 145.a Rex declaratur à populo 146.a. contemnitur a quibusdam dum alij illum sequuntur 146.a
Saul contra Ammanitas bellum 146.a. victoria 147. a Saul laudatur à populo ibid. iterum vngitur in Regem 147.b
Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150.a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149.a
Saul semper victor 151. a. Sauli victoria contra Amalecitas 151.b
Saul Amalecitarum vrbes expugnat 151.b
Saul hostium regem contra Dei mandatum seruat 152. a. obiurgatur à Samuele 152.b. Rex Amal. interficitur 153.b
Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153.a
Saul odit & persequitur Dauidem 157.b. & seqq.
Saul Dauidem persequitur 164.a & seqq.
Saul suam malitiam & Dauidis innocentiam cognoscit 165.a
Saulus è regno aruiolos eiicit 168.b. ad oraculum Dei con-

confugit ibid. ad mulierem fatidicam proficiscitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulus sipsum interficere conatur 172.b
Saulis filiorumq. corpora crucibus affigunt 172.b
Saulis & Jonathæ neces deplorat Dauid 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iudæ succedit Ioachimo 277.b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278.a. à Pseudoprophetis seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babyloniis capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra Mosem 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Seleuci bellum cum Antiocho 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191.a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semei pœna & mors 209.b
Senatus populusq. Cæsi trucidatores quærit. 539.a
Serpentis pœna 8.a
de Seruo 106.
Seth Adami filius optim 6.a
Sicarij 565.
Siclus 74.
Sicimitæ trucidati à Simeo & Leui 31
Sicima urbs captæ & solo a quata 131.
Silas interfectus ab Herod Chalcidii dynastia & Chel cia 551.
Simeon liberatur à Ioseph 41.a
Simon succedit Ionathæ i Rep. Iudaica 363.
Simonis gesta 364. & seqq arcem expugnat ibid
Simon à genero suo in conui uio occiditur 365.
Simon Boethi filius in Theo phili Pontificis locum surr gatur 548.
Sissara cum suo exercitu tru cidatus 127.
Sol immotus constitit 116.
Sodomitarum flagitia 19.
Sodomita à Deo deleti ibid
Spadones 108.
Stupri pœna 105.
Sybilla de turri Babylonic vaticinium 13.
Syria subacta à Dauide 182.

T

Tabernaculi structura 68 a diuisionis significati 69.b & 73.b

Tabernaculi atrium primum 68 b
Tabernaculi dedicatio 75.a
Tabernaculorum festum 7.8a
Tabula duæ legis 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando incepta 213.b. dispositio & diuisio templi 214.b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217.a,b
Templi extructi causa 217.b
Templum & vrbs Hierosol. deprædantur 230.b
Templi instauratio 258.a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. dirutum cum vrbe 280 a
Templum ædificari cœptum 297.b. absolutum dedicatur 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386.b
Templum Hierosolymis incensum 502 2
Templum nouum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442.a & seqq.
Terræmotus in Iudæa qui millia hominum opprimit 424.a
Thola 23. annos regnat 131. a
Tharsus Pauli patria 14.a
Tiberius Alexander Iudææ Præses 519.a
Tiberias condita 504.a
Tiberius 516.b. & seqq.
Tholemæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chætura 23.b
Tryphon interficit Ionatham 364.a Imperio potitur 364. b. illius cædes 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt 539.b

V

VAlerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat 539.a
Vestitus sacerdotum 71.b
Vita prisc orum cur prorogata 12.a
Vitellij aduentus Hierosolyma 508.a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Maccabæi 341.a
Vienna vrbs in Gallia 500.a
Vindicta diuina exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis diuinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Vologesus Partherũ rex 557.b

Vria mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X

Xamicus mensis 30. a & 56.b
Xerxes bellum fauet 300.b

Z

Zacharias lapidatur 259.a
Zacharia regis cædes 263.
Zambrias aduersus Mosen oratio 97.
Zebus rex occisus 136.
Zelotypia leges 80.
Zenodori mors 441.
Zeilus tyrannus captus 373.a
Zorobabel 294.a 297.a

FINIS INDICIS.